Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
2 A
29

m_n

XII.K.36.

124
7
A
11

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

XXV.10.2.

Digitized by Google

SEXTI PHILOSOPHI
Pyrrhoniarum hypotypωſeωn libri III,

Quibus in tres philoſophiæ partes ſeueriſſimè inquiritur.

Libri magno ingenii acumine ſcripti, variáque doctrina referti: Græcè nunquam, Latinè nunc primùm editi.

Interprete HENRICO STEPHANO.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

ANNO M. D. LXII

Excudebat idem Henricus Stephanus, illuſtris viri HVLDRICI FVGGERI typographus.

HENRICVS STEPHANVS HENRICO MEMMIO *ſupplicum libellorum in Regia magiſtro* S. D.

Qvoi Graiæ ſophiæ dabo libellum
Romana modò pumice expolitum?
O Memmi, tibi. nanque tu ſolebas
Graiorum lepidas amare nugas.

Quid? (dices ſtatim, ſi te bene noui) modeſtiáne quadam & verecundia hoc facis, vt tuum hunc libellum nugas appelles, an ex animo & vt ſentis ita loqueris, ingenuéque verum fateris? οὐ μᾶλλον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. Hic libellus ſeriáne tractat, an nugas? ἐπέχω. Ad hoc ſaltem reſponde, Eſtne philoſophicum eius argumentum? οὐ καταλαμβάνω. Age, quid definitū cōſtitutúmque tibi de illo eſt? οὐδὲν ὁρίζω. At mihi tuam de eo ſententiam, quæcunque eſt, aperi. Imò nulla mihi ſententia eſt, vtpote nihil opinanti. Quid facis igitur? σκεπτόμενος διατελῶ. Miraris Henrice Henrici tui metamorphoſin, in Sæpticum quaſi quodam virgulæ diuinæ miraculo tranſformati? At ego nunc à te vnica differo literula. tu enim σκωπτικὸς es (vt mos eſt hominum venuſtiorum) ego verò σκεπτικός. Quòd ſi huius metamorphoſis tragicocomicam hiſtoriam audieris, ad eam certè multo magis quàm ad vllam Ouidianam attonitus obſtupefactúſq; diſcedes. Sed narrabo tamē. Quum anno ſuperiore quartana mea febris poſt varias παροξυσμῶν ἀκμὰς & παρακμὰς (longas Iuppiter & laborioſas) alióſque multiplices actus, tandem ad cataſtrophen vergeret: eáque non tantùm corporis mei conſtitutionem penitus immutaſſet, ſed & ipſi naturali ὁρμῇ (dictu mirabile) tantam mutationem attuliſſet, vt, quemadmodum nobis, tantiſper dum ſani ſumus, mel dulciſſimum videtur, at vbi in icterum inciderimus, amariſſimum: ita ego, cui ante febris quarta-

næ tragœdiam, nihil dulcius, nihil ſuauius literarum ſtudio fuerat,ex quo illius fabulæ actor eſſe cœperã, adeo ab illis abhorrerem,vt non modò triſte & acerbum ſpectaculum libri mihi afferrent, ſed ſiqua vel minima de illis mihi occurrebat cogitatio, ea, velut obductam cicatricem refricans,animum mihi exulceraret:quum,inquã,ita malè erga literas affectus eſſem, atque adeo eas cane peius & angue odiſſem, contigit vt bibliothecam meam aliquando ingreſſus(ſed oppoſita oculis manu,ne librorũ aſpectus bilem mihi moueret)dum in ſcrinio veteres neſcio quas apinas & tricas euoluens nugor, in aduerſaria quædam mea inciderem,quæ tumultuariam quorũdam Pyrrhoniæ ſectæ capitum interpretationem habebant.Illa mihi riſum (quo medicamẽto ἰατρῶν παῖδες ſummopere mihi opus eſſe clamabant) primo ſtatim aſpectu & ad prima verba excutere, illa mihi decies repetita placere, illa ſola ſcripta palato meo ſapere,ego denique de Sxepticis dicere,Οἷοι πέπνυνται,τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.Statim igitur chartas illas, tãquam ἕρμαιον,arripiens,Græcum Sexti exemplar vnde Pyrrhonia illa tranſtuleram,diligentiſſimè & auidiſſimè perquiro, tandem multo puluere ſordidatum & ſitu propemodum obductum (adeo à me neglectus iacebat) inuenio. Quid multa? Quum opus à me inchoatum dum firma valetudine eram, argumẽti partim difficultate deterritus, partim paradoxologian pertæſus, è manibus abieciſſem,animum ſimul abiiciens atque deſpondens: tunc,veluti reſumptis nouis viribus & nouo quodam animo, ad id magna alacritate redeo, aduerſúſque omnes difficultates pugnans,in eo pergo, nec ante abſiſto quàm extremam manum illi impono. An autem eas expugnauerim,aliorum eſto iudicium. Certè ſi omnes expugnare nõ potui, duobus nominibus excuſationem

apud æquos iudices mereri mihi videor, quòd vno eodémque tempore primùm aduerſus febrim,& quidem peruicaciſſimam ac fallaciſſimam,deinde aduerſus argumenti magnam pleriſque in locis obſcuritatem, ſimúlque miram verborum(vt ita loquar)peregrinitatem luctandum fuit. Habes mi Henrice veram rei nuper geſtæ hiſtoriam. Sed quis vnquam(dices)talem fore quartanæ febri cum Sceptice ſympathειαm ſperaſſet? aut quis huius ſympathειæ rationē è naturalis philoſophiæ arcanis eruere poſſet? Imò verò quis eā meliuste vno eruere queat, Henrice φιλοσοφικώτατε? Age igitur,fœcūdū cōcute pectus. Quòdſi fortè nihil ex eo quod tibi ſatiſfaciat deprōpſeris, domū habes quæ adeo à doctiſſimis frequentatur viris vt quoddā pulcherrimarū diſputationū emporiū appellari meritò poſſit: hanc igitur quæſtionem in frequenti illorum conciliabulo proponas velim,& quomodo ſoluta fuerit(vt aliquem narrationis meæ fructum capiā) perſcribas. Ad me certè quod attinet, poſtquam diu multúmque cogitationem meam partes in omnes verſaui,omnéſque circunſtātias huius facti accuratè perpendi,aliquam eius rationem inueniſſe tandem mihi videor:ſed quæ tum demum mihi ſatiſfaciet quū eam aliis & ingenio & iudicio me præſtantioribus ſatiſfacere intellexero. Eam paucis aperiā. Febrim quartanā quum ex immoderato literarum ſtudio cōtraxiſſem, omnes quotidie illud mihi certatim exprobrantes, & illi vni totum meum malum acceptum ferentes audiebam. Quid aliud hinc ſequi poterat quā immortale quoddam aduerſus id ſtudiū quod vitæ meæ inſidiabatur, odium? Verùm eo res deuenerat, vt non hunc vel illum librum peculiariter odio proſequerer(alioqui Pindarus potius quàm quiſquam alius ſcriptor dignus odio meo fuiſſet, quòd ex immēſo circa illius interpretationem labore ægritudo corporis cōtracta

foret) ſed vnius crimen in omnes diffundebam, adeo vt iam non à Pindaricorũ dũtaxat ſimiliũmue librorum inſidiis cauendum mihi exiſtimarem, ſed omnes ad vnũ ſuſpectos haberem. Qua in re mihi vſuueniebat quod ingenioſiſſimus poeta canit,

Qui ſemel eſt læſus fallaci piſcis ab hamo,
Omnibus vnca cibis æra ſubeſſe putat.

Sic igitur animo quum affectus eſſem, & libris omnibus (quorum lectio aliquam animi contentionem poſtularet) renuntiare & tantumnon bellum indicere ſtatuiſſem, cur cum Scepticorum libris tandẽ potius quàm cum vllis aliis in gratiã redierim, in cauſa fuiſſe puto quòd ſcepſin omnes omnium artium profeſſores refellentem, magis ac magis in odio illo animũ meum obfimaturam ſperarem. In illo autem odio ſalutis ſpem collocabam, quia quod reliquum erat vitæ, ſi in ſtudio literarum pergerem, ἀβίωτον mihi futurum exiſtimabam. Hæc eſt, mi Henrice, quam poſſum illius mirandæ metamorphoſis rationem afferre, dum meliorem à te expecto.

Verùm vt tãdem aliquando ſeriò loqui incipiam, tantum abeſt vt Sceptice animum meum in illo aduerſus literas odio obfirmauerit, vt potius per quandã ἀντιπερίστασιν cũ illis me reconciliauerit. Ac certè vt iã liberè & ingenuè mẽtem meã patefaciã, hũc noſtrũ Scepticũ minimè laudo in eo quòd ingenii acumine in refellendis dogmaticis abuſus ſit, non ſolùm in iis quæ malè, verumetiã in iis quæ rectè ab illis dicta fuerant. ego ſiquidem nõ quid fieri debuerit, ſed quid factum fuerit, narro. Quanquã ſi è duobus malis minus eligẽdum ſit, tolerabilior ignaua Scepticorũ epoche in quibuſdã quæſtionibus, quàm impudens & temeraria dogmaticorum quorundã aſſertio, meritò videri poſſit. De iis autẽ diſputationibus loquor per quas

illi ea etiã quorũ à ſuis ſenſibus cõuincebantur,negabant. Vter enim,obſecro, grauius in veritatẽ peccat, illéne qui dubitat(hoc enim exemplum proferã) motus ſit néc ne, vt ſkeptici:an ille qui nullũ eſſe motum audet aſſerere,vt dogmaticorũ bona pars? Et de aliis quidem eorũ ad euertendũ motum cõmentis,aliâs:at illud riſus cauſa cõmemorabo. Siquid mouetur(aiebant) aut in eo in quo eſt loco mouetur, aut in eo in quo nõ eſt. Atqui neq; in eo loco mouetur in quo eſt: (manet enim)nec in eo loco in quo non eſt.(quomodo enim agere poſſit eo in loco inquo ne ſit quidem?) Nihil ergo mouetur. Hoc commentũ quum Diodoro philoſopho dogmatico ſummopere placere ſciret Erophilus medicus, facetiſſimè in eũ ſuam illã argutiam retorſit. Nam quũ is,luxato fortè humero,ad eũ, non philoſophicã ſed medicã opem implorãs, veniſſet, Diodore,inquit ille,luxatũ tibi humerũ ſuo loco decidiſſe, quomodo mihi perſuadebis? Aut enim in quo erat loco humerus decidit,aut in quo nõ erat. Atqui nõ decidit in loco in quo erat. manẽs enim,decidere nõ poterat. Nec verò decidit in loco in quo non erat. nam quomodo vbi nõ ſit,agere poſſit? Ergo tibi humerus luxatus non eſt. Et hæc quidem feſtiuiſſimè Erophilus. Nos autẽ,vt ludicris omiſſis,ad ſeria veniamus, dogmaticos cũ Skepticis in Dei notitia cõparemus. Quis neſcit dogmaticorũ plurimos ex illa ſua pluſquã effrænata iudicandi audacia quũ diuinæ prouidentiæ velut cenſores,eã ex ſuo ſenſu metirentur,in ἀθεότητα eſſe lapſos? At Skeptici ex iis quidẽ quæ de Deo philoſophi vtrãque in partẽ diſputarent, ἐποχὴν induci: ſe tamẽ,quũ obſeruationi eorum quæ ad vitã cõmunẽ pertinent, acquieſcerẽt,naturali inſtinctu ad credendũ eſſe Deũ,cuius prouidentia omnia gubernarentur, & ad eum colẽdũ venerandúmque impelli dicebãt. Quæ quãuis ita ſint, Skeptices tamẽ nec ipſe

fautor eſſe,nec alios fautores efficere velim. Cur igitur,dicet aliquis,librũ hũc edis? Primùm vt noſtri ſeculi dogmaticos impios philoſophos ad inſaniã redigã. Ad inſaniã redigã dico? imò verò vt eos ſanẽ. ſi enim cõtraria cõtrariorũ ſunt remedia,ſpes eſt fore vt quẽ illi ex dogmaticis philoſophis impietatis morbũ cõtraxerũt, ex eo ephecticorũ ope ſanẽtur. Deinde vt modeſtos philoſophiæ cultores(eos videlicet qui eam moderationem in eius ſtudio adhibẽt vt ex profanis nihil tamen profanũ imbibant) labore lõgiſſimo tædióque maximo leuẽ.(Nã præterquã quòd in vno eodémque libro habebũt quæ ex variis petẽda forent: multa etiã quæ apud alios obſcuriſſimè,apud hunc apertiſſimè tractata reperiẽt. quũ tamẽ author hic breuitatẽ,cui comes obſcuritas eſſe ſolet, ſectatus ſit: illi cõtrà fuſè ac copioſè perſequuti ea fuerint. Quod profectò admirabili cuidã methodo, huic viro peculiari, acceptũ ferendũ eſt.) Poſtremò, vt eos etiã qui ex libris omnib[9] philologiã præcipuè & polyhiſtoriã haurire ſolẽt, aliquo mihi obſtringam beneficio. Illis enim in toto ferè primo libro, ac præcipuè in expoſitione τῶν δέκα τρόπων τῆς σκέψεως, amplũ exhibeo polymathiæ, polyhiſtoriæ, ac deniq; philologiæ theſaurũ. Hæ ſunt fere cauſæ quæ me ad edendũ librũ hũc impulerũt. Verùm obiiciat fortaſſe philoſophiæ ſtudioſus aliquis, Quomodo hũc qui bellũ philoſophiæ indixiſſe videtur, vllũ meis ſtudiis adiumẽtũ allaturũ putẽ? Ego verò eũ quiſquis hãc de Sexto opinionẽ conceperit,toto, quod aiũt,cælo errare exiſtimabo. Niſi fortè in philoſophiã eũ quis inuehi interpretetur, qui in eo ipſo philoſophos, quòd malè de philoſophia meriti ſint, & tã malè philoſophati vt ſuis rationibus ipſa philoſophiæ dogmata tueri nõ poſſint: interdũ grauiter reprehẽdat, interdũ verò irrideat aliiſq; irridẽdos

propinet.Ideo quũ aliquid ex iis quæ poſuerũt,euertit,hoc ſemper addit, aut tanquã additũ à nobis vult intelligi, ὅσον ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν λεγομένοις.Nec tamẽ is ſũ qui magis ſubtiles quàm veras Sexti diſputationes eſſe ignorem:imò verò ne Sextũ quidẽ id latuiſſe putãdũ eſt,hominẽ φιλοσοφικώτατον & accerrimo iudicio pariter ac ingenio præditũ:ſiue oſtentãdi acuminis ingenii cauſa, ſiue quodã philoſophicæ temeritatis odio, hæc ſcripſerit: vt gẽtẽ nimiũ quietã & ſuo quodã regno ac licẽtia nimiũ abutentẽ, ſollicitaret,eiq; quãtũ poſſet negotii faceſſeret. Sed interim huiuſmodi diſputationibus veritati offundũtur tenebræ,ais. Quid? times ne à mẽdacio veritas nobis opprimatur?Hoc etiã timeto,quoties ſolẽ in nubẽ cõditum videbis, ne nubiũ caligo lumẽ eius nobis eripiat:aut potius quoties ſolẽ ἐκλείπειν lunæ craſſo & tenebricoſo corpore inter ipſum & obtutũ noſtrum interpoſito,cernes,de ei9 luce actũ eſſe exiſtima,vicémq; noſtrã,qui κόσμον ἀνήλιον in poſterũ habituri ſumus, deplora. quũ enim eueniet vt ſophiſmata ac quãlibet acuta & ſcita mendacia veritati ſuã lucẽ eripiãt, certè tũ quoq; vt nubes vel luna ſolis ſplẽdorẽ in tenebras vertãt accidet.Nec verò cũ Democrito ἐν βυθῷ εἶναι τὴν ἀλήθειαν exiſtimandũ eſt,ſuapte quidẽ natura: ſed prauis hominũ opinionibus in profũdo quidẽ illã & olim fuiſſe demerſam,& hodie demergi:ita tamẽ vt, ſicut olim emerſit,ſic etiã hodie emergat,ſempérq; emerſura ſit. Quinetiã tantũ abeſt vt veritas oppugnata expugnari,vel eius lux mẽdaciis obrui poſſit:vt,perinde ac manus ex contrectatione niuis per ἀντιπερίστασιν calorẽ paulo pòſt acquirit: ita etiam veritas, offuſa illi mendacii caligine, haud multo pòſt noua quadam luce aucta videatur. Sed ſus Mineruam. Vale Henrice chariſſime,& hoc munuſculum ab animo grato profectum accipe,tibique perſuade,nihil mihi gratius quàm tibi gratificari,eſſe.

SEXTI PHILOSOPHI PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEωN

LIB. I.

De tribus generaliſſimis philoſophandi rationibus.

CAP. I.

QVICVNQVE rem aliquam quærunt,eos huc tandem deuenire cõſentaneum eſt,vt aut eam inueniãt,aut à ſe inuentam negent: & vel à ſe cõprehendi non poſſe fateantur,vel in eius inueſtigatione perſeuerẽt. Quamobrem fortaſſe in iis etiam quæ circa philoſophiã quæruntur,alii quidem verum ſe inueniſſe dixerũt,alii autem id eſſe eiuſmodi quod cõprehendi nõ poſſet pronuntiarunt,alii verò quærere pergũt.Inueniſſe ſibi vidẽtur ii qui peculiari nomine dogmatici appellãtur,vt Ariſtoteles,Epicurus,&Stoici,& alii quidã.Negarunt autem comprehẽdi poſſe, Clitomachus, Carneades,& cæteri Aκademici.At Sκeptici etiamnũ quærunt. Vnde meritò tres eſſe generaliſſimæ philoſophãdi rationes exiſtimãtur,Dogmatica,Aκademica,Sκeptica. Ac de duabus quidem illis tractare,aliorũ fuerit:de Sκeptica autẽ inſtitutione nos ὑποτυπωτικῶς (*id eſt, breuiter ſũma rerũ ob oculos ponẽtes capita*) dicemus: hoc præfati, nos de nulla re earũ quæ à nobis dicẽtur ita pronũtiare vt eã ſic planè ſe habere vt dicimus,affirmemus & aſſertione approbemus,ſed quid de quaque re nobis nunc videatur,hiſtorico quodã more narrantes,exponere.

De duplici Sκepticæ tractatione. CAP. II.

SKepticæ igitur philoſophiæ vna quidẽ dicitur generalis tractatio:altera autẽ,ſpecialis.Generalis,in qua notas & indicia ſκepſεως exponimus,declarãtes quæ ſit eius mẽs,quæ prĩcipia,quæ orationes,quod ſit eius κρι

τήριον, id eſt inſtrumentum ad iudicandum:quis finis:itē qui modi *ἐποχῆς, id eſt aſſēſus retētionis*:& quomodo Sxeptico rū dicta intelligamus, præterea quonā pacto Sxepſis ab illis philoſophādi modis qui ſunt ei finitimi, diſtinguatur. Specialis autem Sxepticæ tractatio, ea eſt, in qua vnicuique parti eius quæ philoſophia nūcupatur, cōtradicimus. Et generalē quidem tractationē priore loco perſequamur, ante omnia tradentes ea nomina quibus appellari Sxeptica inſtitutio conſueuit.

Quibus nominibus Sxeptica inſtitutio uocetur. CAP. III.

SKeptica igitur inſtitutio vocatur etiā *ζητητικὴ, q.d. quæſitoria*, ab ipſa actione quæ eſt *κατὰ τὸ ζητεῖν καὶ σκέπτεσθαι, id eſt, in quærendo & utendo Sxepſi.* Appellatur etiā Ephectice, ab ea affectione quæ in eo eſt qui ſxepſi vtitur, deducto nomine. Dicitur & *ἀπορητικὴ. q.d. dubitatoria uel hæſitatoria*: aut inde quòd de re omni dubitet & quærat, vt nōnulli volūt: aut propterea quòd hæſitans ſuſpenſo ſit ad aſſentiendum aut repugnandum animo. Quinetiam quoniā ſolidius & apertius Sxepſin tractauiſſe Pyrrhonē exiſtimamus quàm eos qui ætate illū præcurrerūt, ab eius nomine Pyrrhonia nuncupatur.

Quid ſit Sxepſis. CAP. IIII.

ESt autē Sxeptica *δύναμις, id eſt uis & facultas*, quæ ea quæ ſūt *φαινόμενα, id eſt, ſub ſenſum cadunt*, iis quæ ſūt *νοούμενα, id eſt, quæ mēte & intellectu percipiūtur*, opponit: idque quolibet modo. A qua quidē deuenimus, propter paria in oppoſitis rebus ac orationibus momēta, primùm quidem ad *ἐποχὴν, id eſt aſſenſus retentionem*: deinde verò ad *ἀταραξίαν, id eſt uacuitatem à perturbatione.* Eā autem, *δύναμιν* appellamus ſimpliciter *κατὰ τὸ δύνασθαι, id eſt ex eo quòd poſſit. φαινόμενα* autē dicimus nunc *τὰ αἰσθητὰ, id eſt quæ ſub ſenſum cadunt & ſenſu uſurpantur.* vnde fit vt iis opponamus *τὰ νοητὰ, id eſt quæ mente & intellectu percipiuntur.* Quod autē dicimus, Quolibet modo, id ad no-

men δύναμις accõmodari & ad ipſũ referri poteſt: vt ſimpliciter vocẽ hãc δύναμις, vti diximus, accipiamus. Poteſt etiã ad illud referri, Sκepticam φαινόμενα & νοούμενα inter ſe opponere. quia enim variè hæc opponimus, aut phænomena phænomenis, aut noουmena noουmenis, aut permutatim: vt omnes oppoſitiones cõprehendãtur, dicimus, Quolibet modo. Aut certè Quolibet modo phænomenωn & noουmenωn, *id eſt, Quolibet modo ſub ſenſum cadentiũ & mẽte ac intellectu perceptibilium.* ne quæramus in iis quæ ſub ſẽſũ cadũt, quo pacto ſub ſenſum cadãt: & in iis quæ mẽte percipiũtur, quonam modo mẽte percipiantur. Oppoſitas autẽ orationes intelligimus, non neceſſariò negationẽ & affirmationẽ: ſed ſimpliciter eas quæ ſibi inuicem aduerſentur. Vocamus autẽ ἰσοσθένειαν, *id eſt æquã potentiã*, æqualitatẽ quandã & paria momẽta ad impetrãdã vel non impetrandã fidem: ita vt aduerſantiũ orationum nunquã altera alteri præponatur, tãquã fide dignior. ἐποχὴ autem eſt ſtatus mẽtis per quẽ neque ponimus quicquã, neque tollimus. ἀταραξία verò, eſt vacuitas perturbationis in animo & tranquillitas. Quomodo autẽ vnà cũ epoche ingrediatur ataraxia, vbi de fine Sκepticæ agemus, declarabimus.

De Sκeptico. CAP. V.

QVinetiã Pyrrhonius philoſophus cum notione Sκepticæ inſtitutionis exhibitus eſſe videri poſſit. is enim eſt qui hac vi & facultate præditus eſt.

De principiis Sκepticæ. CAP. VI.

PRrincipiũ autem Sκepticæ, id quidẽ quod ex cauſa eſt, dicimus eſſe ſpẽ aſſequendæ vacuitatis à perturbatione. Siquidẽ abundantia quadam ingenii præſtantes homines, quum ob eam inæqualitatẽ & diſſidentiã quæ in rebus erat, turbarẽtur, & quibus potius aſſentiendũ eſſet, dubitarent: quid in rebus verũ, quid

falſū eſſet, quærere cœperūt: vt ex horū diiudicatione & diſtinctione illum mētis imperturbatum ſtatum adepturi. Principium autem id Sexpticæ, quo ea nititur, eſt præcipuè hoc, Omni orationi orationem æqualis pōderis & momenti aduerſari. Ex hoc enim videmur eo delabi vt dogmata nulla ſtatuamus.

An Sxepticus aliqua dogmata ſtatuat. CAP. VII.

DIcimus autem Sxepticū dogmata(*id eſt decreta*) nulla ſtatuere, non eo ſenſu quo dicunt nonnulli dogma eſſe generaliter aſſēſionē ad aliquā rē:(nā ille iis quib⁹ per phantaſiā cogitur affici, aſſentitur. Exempli gratia, Quū caleſit, aut frigeſit, nequaquā dixerit, Puto me nō caleſieri, aut frigeſieri) ſed dicimus Sxepticū dogma non ponere, eo ſēſu quo dogma nōnulli eſſe aiunt aſſenſum ad rem aliquā dubiam & incertam earum de quibus in ſcientiis quæritur & ambigitur. Nulli enim rei incertæ & cōtrouerſæ aſſētitur Pyrrhonius. Imò verò ne tum quidē dogmata ſtatuit, quū voces Sxepticæ inſtitutionis pronuntiat, nimirū vel hanc, *Οὐδὲν μᾶλλον, id eſt*, *Nihilo magis*: aut illam, *Οὐδὲν ὁρίζω, id eſt*, *Nihil definio*: aut aliquam aliam ex iis de quibus poſtea dicemus. Nam qui dogma ponit, tanquā entem rem illam ponit de qua dicitur dogma ſtatuere: at verò Sxepticus has voces nō ita ponit quaſi protinus dici debeāt eſſe. Arbitratur enim, vt hæc vox, Omnia ſunt falſa: cū aliis etiā ſeipſam falſam eſſe dicit: Item illa, Nihil eſt verū: eodē modo & hanc, Nihilo magis, cum aliis etiam ſeipſā dicere nihilo magis eſſe, & propterea vnà cū aliis ſe circūſcribere. Idem in reliquis quoque Sxepticorū vocibus dicimus. Iam verò ſi is qui dogma ſtatuit, tāquā ens ponit id de quo dogma ſtatuit, at Sxepticus voces ſuas profert ita vt quæ poſſint à ſeipſis circūſcribi: dū illas profert, dogmatis alicui⁹ author cēſeri nequaquam poſſit. Atque etiam quod potiſſimū eſt in

his vocibus pronuntiandis, quid ſibi videatur, dicit, & paſſionem quam ſentit, exponit, citra vllam opinationem, nihil de externis ſubiectis affirmans.

An ſectam habeat Sxepticus. CAP. VIII.

EAndē autē rationē ſequimur in reſpondēdo iis qui rogāt an ſectā habeat Sxepticus. Siquis enim dicat ſectā eſſe inclinationē ad dogmata multa, quæ conuenientiā inter ſe & phænomena habeāt, & velit dogma eſſe ad rē aliquā incertā aſſenſū: nos ſectā non habere reſpondebimus. Sin quis dicat ſectā eſſe inſtitutionē quæ ſecundū phænomenū rationi alicui adhæreat, illa ratione mōſtrante quomodo rectè viuere videri poſſimus (illud Rectè non ſolùm ad virtutē referendo, ſed ſimplicius dictū intelligendo) & ad aſſenſus retētionē tendente: tum verò ſectā nos habere reſpondebimus. adhæremus enim rationi cuidā quæ ſecundū phænomenum, *id eſt, ſecūdum id quod apparet & ſub ſenſum ſe prefert*, nobis mōſtrat viuere ad patrios ritus & leges & inſtituta, & ad proprias nobis affectiones.

An phyſiologiam tractet Sxepticus. CAP. IX.

SImilia ſunt ea quæ reſpōdemus quærētibus an *φυσιολογία, id eſt naturæ inueſtigatio*, ad Sxepticū pertineat. Quātum enim attinet ad pronuntiandū cū firma perſuaſione de re aliqua earū quæ phyſiologiæ dogmatis ſtatuūtur: nihil nobis cū phyſiologia cōmercii eſt. ſed quatenus omni orationi orationē æqualē poſſumus opponere, etiā in phyſiologicis, perturbationis vacuitatē cōſequimur. Atque hoc quidē certè modo & logicā & ethicam eius quæ philoſophia dicitur, partem, tractamus.

An Sxeptici phænomena tollant. CAP. X.

QVi autem aiunt Sxepticos tollere phænomena, *id eſt apparētia*: ea quæ à nobis dici ſolēt, audiſſe mihi non videntur. Non enim ea euertimus quæ per

phantaſiã patientẽ inuitos nos ad aſſenſionem adducũt,vt antea quoq; dicebamus. ea autẽ ſunt apparentia. Sed quũ quærimus an tale ſit ipſum ſubiectũ quale apparet: apparere quidẽ cõcedimus, quærimus autẽ & ambigimus nõ de ea re quæ apparet, ſed de eo quod dicitur de re apparẽte. hoc autẽ aliud eſt quàm quæſtionẽ mouere de ipſa re quæ apparet. Verbi gratia, Apparet nobis mel dulcare: dulcedinẽ enim ipſa ſẽſu percipimus: ſed an dulce ſit quod ad rationẽ & intelligentiã attinet, ambigimus. Quòd ſi etiam apertè circa apparẽs quæſtiones moueam⁹, nõ ita has mouem⁹ quaſi apparẽtia euertere velimus: ſed dogmaticorum philoſophorũ temeritatẽ arguẽtes. Si enim tales ſunt rationis impoſturæ vt etiam apparẽtia tantũnõ oculis noſtris ſurripiat: quomodo in incertis ſuſpectã eã habere non debeamus, ne eam ſequentes, in temeritatem labamur?

De criterio Sxepitces. CAP. XI.

NOs autẽ apparẽtibus acquieſcere, ex iis quæ à nobis de criterio Sxepticæ inſtitutionis dicũtur, manifeſtũ eſt. κριτήριον autem, *id eſt inſtrumentũ ad iudicandum*, duobus dicitur modis: & id quo fides fit rem aliquã eſſe vel non eſſe: (de quo in eo loco dicemus vbi aliorũ de ipſo ſentẽtias refellemus) & id quo actiones diiudicãtur: cui adhærẽtes, in cõmuni vita, quædã agimus, quædã nequaquã. de quo nũc loquimur. Criteriũ igitur Sxepticæ ĩſtitutionis dicimus eſſe id quod apparet: quod perĩde eſt ac ſi phãtaſiã dicamus. quũ enim perſuaſionẽ & coactã paſſionẽ afferat, ambigi de ea nõ poteſt. Itaque hoc quidẽ, nimirũ tale aut tale apparere ipſum ſubiectũ, nemo fortaſſe in dubium vocat: ſed de hoc, videlicet an tale ſit quale apparet, ãbigitur. Apparẽtibus igitur acquieſcẽtes, ea quæ ad vitã communẽ pertinent, obſeruando, opinatione omni liberi

vluimus:quia omnis actionis prorſus expertes eſſe nõ poſſumus. Videtur autẽ hæc obſeruatio eorũ quæ ad vitã cõmunẽ ſpectãt,triplex eſſe:& partim in naturali inſtructione verſari,partim in impulſu & coactu paſſionũ,partim in cõſtitutione legũ & cõſuetudinũ,partim in traditione artiũ. Inſtructione naturali:per quã à natura & ſẽſuũ & intellectus facultate præditi ſum⁹. Paſſionũ coactu:quo fit vt fames ad cibum nos deducat,ſitis ad potũ. Legũ & morũ cõſtitutione: quæ facit vt piè agere in vita cõmuni,bonũ cẽſeamus:impiè agere,malũ. Artiũ traditione:per quam non inutiles & otioſi ſumus in iis quæ nobis tradũtur artibus. Hæc autem omnia citra opinationem dicimus.

Quis finis ſit Sceptica. CAP. XII.

ORdo poſcit vt de fine Scepticæ diſciplinæ deinceps dicamus. Eſt igitur finis,id cuius cauſa omnia fiũt aut cõſiderãtur: ipſum autẽ,nullius rei cauſa: aut vltimũ appetẽdorũ. Dicimus autẽ etiamnum finẽ eſſe Sceptici, imperturbatũ mẽtis ſtatũ circa ea quæ ad opinationẽ ſpectãt,& in coactis *μετριοπάθειαν,id eſt moderationẽ in ferẽdis affectionibus*. Incipiens enim philoſophari,ad phãtaſias diſcernendas & comprehendendas,quænã ſint veræ,quæ falſæ,vt perturbatione mẽtis careret:incidit in æqualia cõtrariis in partibus momenta rationũ. quæ quum diiudicare nõ poſſet,aſſenſum retinuit. Hãc autẽ aſſenſus retentionẽ forte fortuna ſequutus eſt imperturbatus mẽtis ſtatus circa opinabilia. Nam qui opinatur aliquid natura bonũ aut malũ eſſe, turbatur ſemper. quãdiu enim nõ adſũt ea quæ bona eſſe videntur,& ab iis quæ natura mala ſũt, putat ſe torqueri,& perſequitur bona, vt ea quidẽ iudicat. iã verò vbi ea acquiſiuit,in pluresperturbatiões incidit,tũ ob rei nouitatẽ,tũ quòd ĩmodicè efferatur; mutationémq; timẽs,tot⁹ in hoc ſit ne amittat ea quæ

ipſi videtur eſſe bona. At ille qui ābigit dē iis quæ ſecundū naturam bona aut mala ſunt, neque fugit quic quā, neque perſequitur acri ſtudio: proptereáque perturbatione caret. Quod igitur de Apelle pictore memoriæ proditū eſt, hoc Sxeptico vſuuenit. aiūt enim ipſum, quum in pingēdo equo, ſpumā eius ſua pictura repræſentare voluiſſet, tam malè ei rem ſucceſſiſſe vt de ea omnino deſperaret, ideoque ſpongiam in quam abſtergebat penicilli ſui colores, in illam imaginē impegiſſe. ſpongiā autē, quū equū attigiſſet, ſpumæ ſimilitudinē expreſſiſſe. Itidē enim Sxeptici ſperabāt quidem ſe imperturbatū mentis ſtatum adepturos, inæqualitatē eorū quæ ſenſu & eorū quæ intellectu percipiuntur, diſtinguendo: quum autē id efficere non potuiſſent, aſſenſum retinuerunt: at hanc aſſenſus retentionē quaſi fortuitò imperturbatus mētis ſtatus cōſequutus eſt, tāquā vmbra corpus. Neq; tamēomnino quietū eſſe & ab omni moleſtia abeſſe Sxepticū exiſtimamus, ſed externorū quorundā impulſu inquietari dicimus: Nā algere nōnunquā eū, & ſitire, & huiuſmodi alia pati fatemur. Sed i his etiā vulgo hominū duo cōtingūt aduerſa, & ex iis quæ patitur, & quòd ea quæ ſibi accidere videt, mala eſſe natura iudicet. At verò Sxeptic⁹ nō addēs illā opinationē, videlicet horū vnū quodq; natura malū eſſe, hæc etiā fert moderati⁹ quā alii. Propterea igitur in illis quidē quæ ex opinatione pendēt, ataraxiā dicim⁹ finē eſſe Sxeptici, at in coactis metriopathiā. Nōnulli autē nō ignobiliū Sxepticorū his epochē quæ circa quæſtiones verſatur, addiderūt.

De modis uniuerſalibus Sxepſeως. CAP. XIII.

QVoniam autem perturbationis vacuitatem cōſequi dicebamus ex aſſēſus retētione de omnibus, nobis deinceps dicendum eſt quomodo ad huiuſmodi aſſenſus retētionē perueniamus. Fit igitur

hæc

hæc (vt generalius loquamur) per mutuam rerum inter ſe oppoſitionem. Opponimus autem apparentia apparentibus, aut intellectualia intellectualibus: aut permutatim. Apparentia quidem apparentibus, vt quum dicimus, Eadem turris procul intuenti apparet rotunda, propè ſpectāti, quadrata. Intellectualia autē intellectualibus, vt quū ei qui ex cæleſtiū diſpoſitione infert eſſe prouidentiam: opponimus, bonos quidem aduerſa vti fortuna ſæpenumero, malos autem proſpera: & hinc inferimus non eſſe prouidentiam. Intellectualia autem apparentibus, vt Anaxagoras, huic propoſitioni, albā eſſe niuem, opponebat hanc, niuem, aquam eſſe concretam, aquam autem, eſſe nigram: igitur & niuem nigram eſſe. Alio autem ſenſu opponimus inter ſe aliquando præſentia præſentibus, vt quæ modò diximus: aliquando etiam præſentia præteritis aut futuris. vt, quum argumentū nobis quis proponit quod ſoluere nō poſſumus, dicimus ei, Quemadmodū antequā natus eſſet is qui author fuit ſectæ cui te addixiſti, nondū verba quæ ab ea manant, vera eſſe videbantur, & tamen quantum ad naturam, erāt in rerum ſubſiſtentia: ita etiā fieri poteſt vt contraria verba iis quæ mihi proponis, quantū ad naturam quidē, ſint in rerum ſubſiſtentia, nondum tamen nobis apparētia ſint: itaque nondum nos aſſentiri oportet propoſitioni quæ valida ratione niti nunc videtur. Vt autē hæ oppoſitiones exactius oculis noſtris ſubiiciātur, etiā modos proponā quibus epoche colligitur: nullā nec de numero, nec de facultate earum affirmationē adhibens. fieri enim poteſt vt & infirmi ſint, & plures etiā iis qui à nobis enumerabūtur.

De modis decem epoches. CAP. XIIII.

TRadi igitur ſolent ab antiquioribus Sxepticis modi numero decem, quibus epoche colligi videtur: qui & λόγοι & τόποι, diuerſis vocibus, ſed eodem ſenſu, ab illis appellantur. ſunt autem iſti: Primus ex animalium va-

rietate. Secundus,ex hominũ differentia.Tertius,ex diuerſè conſtitutis ſenſuum inſtrumẽtis.Quartus,ex vario habitu. Quintus, ex poſitionibus & interuallis ac locis. Sextus, ex permiſtionibus. Septimus, ex quantitatibus & cõſtitutionibus ſubiectorum. Octauus,ex eo quod ad aliquid refertur. Nonus,ex iis quæ frequẽter aut raròcõtingunt. Decimus, ex inſtitutis,conſuetudinibus & legibus,fabuloſiſq; perſuaſionibus,& dogmaticis opinionibus. Vtimur autem hoc ordine poſitiue. Porrò tres ſunt modi qui hos omnes cõplectuntur. Primus,à iudicante:Secundus,ab eo quod iudicatur:Tertius,ab vtroque. Nam ſub hoc modo qui eſt à iudicãte,comprehendũtur primi quatuor. quia iudicans, aut animal eſt, aut homo,aut ſenſus, & in aliquo accidẽti. Ad modum autem qui eſt ab eo quod iudicatur, referuntur ſeptimus & decimus. Modo autem qui ex vtroque horum cõpoſitus eſt,ſubiiciuntur quintus & ſextus & octauus & nonus. Rurſus autem hi tres referũtur ad modum qui eſt à relatis: adeò vt generaliſſimus quidem modus ſit hic à relatis,ſpeciales autẽ,alii tres: ſub quibus rurſum conſtituti ſint illi decem. Et hæc quidẽ de numero eorum probabiliter dicimus. de facultate autẽ,quæ ſequuntur.

1. Primum modum eſſe dicebamus,ſecundũ quem ex differentia animalium, non eædem ab iiſdem obiiciuntur phantaſiæ. hoc autem colligimus & ex diuerſis eorum generationibus,& differentia quæ eſt in corporum cõſtitutionibus. Circa generationes igitur hæc: quoniã ex animalibus alia abſque coitu naſcuntur, alia ex coitu. Et eorũ quæ abſque coitu naſcũtur,alia ex igne edũtur,vt zωophyta quæ in caminis videmus:alia ex aqua corrupta,vt culices:alia ex vino vappa facto,vt ſcnipes:alia ex terra:alia ex limo,vt ranæ: alia ex luto,vt vermes:alia ex aſinis,vt ſcarabei:alia ex oleribus,vt erucæ: alia ex fructibus,vt qui in caprifico naſcũtur vermiculi

pſenes appellati:alia ex animalibus putrefactis, vt apes ex tauris,& veſpæ ex equis. Eorum autē quæ ex coitu gignuntur, alia ex eiuſdem generis animalibus, vt bona pars:alia ex animalibus diſparis generis,vt aſini. Rurſus generaliter ex animantibus alia viua eduntur,vt homines:alia ex ouo proueniūt, vt aues:alia carne informi prædita generantur,vt vrſi. Non dubiūm eſt igitur,diſſimilitudines & differētias quæ in generationibus ſunt, magnas efficere antipathias, vt quæ inde diuerſum inter ſe temperamentum & incohærentiam ac repugnantiam accipiant. Sed & differentia præcipuarum corporis partium, earúmque potiſſimum quæ à natura ad diiudicandum & ſentiendum datæ ſunt, maximam poteſt excitare phantaſiarum diſcordiam, pro animalium varietate. Exempli gratia, icterici pallida eſſe dicūt quæ nobis alba vidētur:& qui hypoſphagma habent,ſanguinea. Quoniam igitur animalium etiam alia pallidos habent oculos,alia ſanguinis colorem referentes,alia albicantes, alia alium colorem habentes: non ſine cauſa diuerſo modo colores percipiunt. Quinetiam nos ſi diutius defixos habuerimus in ſolem oculos,deinde in librū eos demittamus,aureæ nobis literæ vidētur eſſe,& in orbem circumagi. Quandoquidē igitur aliqua etiam animantia fulgorem quendā in oculis habēt,& lumen tenue ac verſatile ex eis emittūt,adeò vt etiā noctu cernāt: meritò exiſtimemus non ſimilia nobis & illis externa ſub ſenſum cadere. Iā verò & præſtigiatores lucernas ærugine & ſepiæ atramēto vngentes, faciunt vt qui adſunt, modò æris colorem habere,modò nigri eſſe videantur, propter paruā eius quod admiſtum eſt, inſperſionē. multo certè magis conſentaneū eſt, quū diuerſi humores animalium viſui commiſti ſint,diuerſas ſubiectorū phantaſias ipſis fieri. Quinetiam,quum oculū fricuerimus,oblongæ & anguſtæ apparent formæ & figuræ, & magnitu

dines eorum quæ ſub oculos cadunt. Eſt igitur cõſentaneũ, quæcunque animalia obliquam habent pupillam & oblõgam, vt capræ, feles, & huiuſmodi, diuerſam de ſubiectis phantaſiam concipere, & non eandẽ quam ea quæ rotundam pupillam habent. Sed & ſpeculum prout vel hoc vel illo modo factum fuerit, aliquando minora nobis oſtendit quæ extrinſecus ſubiecta ſunt, vt ſi ſit concauum: aliquando oblonga & anguſta, vt ſi curuum fuerit. Sunt & ſpecula quæ caput eius qui ſe in illis intuetur, deorſum eſſe oſtendunt, pedes autem ſurſum. Quoniam igitur & vaſorũ quæ circa viſum ſunt, alia ſunt adeo repanda vt extuberãtia propendeant, alia magis caua ſunt, alia etiã in plano iacent: conſentaneũ eſt, propter hoc variari etiã phantaſias, & neque æqualia magnitudinibus, neque ſimilia formis videre eadem, canes, piſces, leones, homines, locuſtas, ſed pro ea impreſſione cuiuſque quã facit viſus excipiens id quod apparet. Eadem eſt & in aliis ſenſibus ratio. nam quomodo dicantur ſimiliter affici in contactu oſtracoderma & ſarcophana & ſpinis hirſuta & pennata & ſquamoſa: aut quomodo ſimilia recipere auditu, animal quod habeat anguſtiſſimum porum auditorium, & quod ipſum habeat latiſſimum? aut cui pilosæ ſint aures, & cui glabræ contrà eæ ſint? quum etiam ipſi aliter afficiamur auditu quũ ſemiobſtrictas aures habemus, aliter quum ita illis vtimur vt à natura habemus. Quinetiam odoratus diuerſus eſſe debet pro animalium varietate. nam ſi nos aliter quidẽ mouemur frigefacti, & pituita in nobis abundante, aliter ſi quæ circa caput noſtrũ ſunt partes, ſanguinis abundantiã acceperint (adeò vt ea quæ aliis ſuaueolentia eſſe videntur, auerſemur, & iis quaſi percuti nos exiſtimemus:) quandoquidem animantiũ alia humida ſunt natura & pituitoſa, aliis ſanguis ineſt multus, alia præualentem & abundantem habent flauam aut atram bilem: mirumcertè ni eorum ſingulis

diuerſa apparent ea quæ ſub odoratum cadunt. Itidem quod ad guſtum attinet: quum alia aſperam & ſiccam habeant linguam, alia valde humidam: (ſiquidem & nos quoque, dum febricitamus, aridiorem linguā habentes, terrea & mali ſucci atque amara ea quæ nobis apponuntur, exiſtimamus. hoc autem nobis accidit ob diuerſam humorū qui in nobis eſſe dicūtur, prævalētiam) quandoquidē animalia quoque diuerſum inter ſe habent guſtatus inſtrumentū, & diuerſis humoribus abundāt: hinc ſit vt etiā in guſtu diuerſas ſubiectorū phantaſias accipiāt. Quemadmodum enim idem cibus concoctus, aliquādo fit vena, interdum arteria, interdum os, nonnunquā neruus, & vnumquodque aliorū: quippe qui pro diuerſitate partiū quæ ipſum recipiūt, diuerſam facultatē proferat: Et vt aqua vna & vnius generis in arbores infuſa & quaſi digeſta, aliquando fit cortex, aliquando ramus, aliquando fructus: iam verò & ficus, & malum punicum, & quiuis alius ex cæteris fructibus: Quemadmodum item muſicorū flatus vnus & idem in tibiam inſpiratus, modò acutus fit, modò grauis: & manus eodem pacto lyræ impreſſa, nonnunquam grauem ſonum, nonnunquam acutum reddit: Ita non mirum eſt ea etiam quæ extrinſecus ſubiecta ſunt, in diuerſam cōtemplationē venire pro diuerſa conſtitutione animalium quibus ſubſtantiæ accidunt. Hoc autem euidentius eſt perſpicere ex iis quæ appetunt & quæ fugiunt animalia. Exēpli gratia, Vnguentum hominibus gratiſſimum videtur, at ſcarabeis & apibus intolerabile. Et oleum quidē eſt hominibus vtile, at veſpas & apes interficit, ſi illis irroretur. Itidē marina aqua hominibus quidē in potu eſt ingrata & venenata, at piſcibus ſuauiſſimus eſt eius potus. Sues præterea lubentius in lutum ſe immergunt graueolentiſſimum, quàm in aquam puram & limpidā. Inſuper & animalium alia veſcuntur herbis, alia frutices depaſcuntur, alia in ſyluis

viuunt, alia ſemen edunt, alia ſunt carniuora, aliis cibus eſt lac: deinde alia putrefacto gaudent cibo, alia recenti: alia crudo, alia à coquis apparato. denique quæcunque vni ſunt iucunda, alteri ſunt iniucunda & periculoſa ac mortifera. Exẽplo eſſe poteſt cicuta, quæ coturnices pinguefacit, ſicuti hyoſcyamus ſues: quæ ſalamandras etiam libenter edunt, quemadmodum & cerui venenata animalia, & hirundines cantharidas. Quinetiam formicæ & ſcnipes hominibus quidem dolores & tormina afferunt, ſi deuorentur: at verò vrſus ſiquo morbo laborare cœperit, his auidiſſimè veſcens, corroboratur. Vipera, ſi vel vnicus fagi eam attigerit ramus, vertigine opprimitur: quemadmodum & veſpertilio, ſi platani tactus fuerit folio. Fugit præterea arietem elephas, gallum gallinaceum leo, & fragorem fabarum freſarũ marina cete, tigris tympani ſonũ. Quibus alia id genus addi poſſunt: ſed ne diutius quàm par eſt, in his immorari videamur: Si eadem aliis iucũda ſint, aliis iniucunda: iucundũ autem & iniucundum in phantaſia verſatur: diuerſæ fiunt animalibus à ſubiectis phantaſiæ. Quòd ſi eædem res, diuerſæ apparent ob animalium varietatẽ: quale quidẽ contemplemur ipſum ſubiectũ, dicere poterimus: de eo autẽ, quale ſit natura, aſſenſum retinebimus. Neque enim ipſi & noſtras & aliorum animalium phantaſias diiudicare poterimus, quum & ipſi diſcrepantiæ pars ſimus, & propterea tales quibus opus ſit potius alio diiudicante, quàm qui id ipſi præſtare poſſimus. Sed nec ſine demonſtratione poſſumus noſtras phantaſias phantaſiis animalium præferre, nec cum demonſtratione. Nam ad id vt demonſtrationem non eſſe probetur, fortaſſe, vt docebimus, adhibita ea quæ vocatur demonſtratio, aut nobis apparens erit, aut non apparens. & ſi quidem non apparens, ne cum certa quidem perſuaſione eam excipiemus: quòd ſi appareat nobis, quandoquidẽ quæritur de

iis quæ animalibus apparentia ſunt, & demonſtratio nobis, qui ex animalium numero ſumus, apparẽs eſt: etiam de ipſa quæſtio erit, vtrum vera ſit, quatenus eſt apparens. At verò abſurdum eſt conari cõfirmare quod quæritur per aliud de quo etiam quæſtio eſt. nam hoc modo eſſet eidem rei adhibenda fides & non adhibenda: adiũgẽda fides ei, quatenus vult demõſtrare: non adiungẽda autem, quatenus demonſtrari neceſſe habet. Nõ reperiemus igitur demonſtrationẽ qua noſtras phantaſias phantaſiis animalium ratione carentium præferamus. Si ergo diuerſæ ſunt phantaſiæ pro diuerſitate animalium, quas diiudicare eſt impoſſibile: aſſenſum de extrinſecus ſubiectis ſuſtinere neceſſe eſt. Ex abundanti autem, ſuperioribus addemus irrationabilium quæ vocãtur animalium comparationem cum hominibus, in iis quidẽ certè quæ ad phantaſiam ſpectant. Poſtquã enim protulimus ſerias & validas rationes, dogmaticis inflatis & immodicè ſua iactantibus, pauliſper illudere non recuſamus. Noſtri igitur irrationabilium animalium multitudinẽ ſimpliciter ſolent cum homine conferre. ſed quoniam nugantes dogmatici comparationem æqualem eſſe negãt: nos vt ampliorẽ etiam quàm ſatis ſit illudendi illis materiam habeamus: nõ vltra vnum animal progrediemur, canem, ſi libet: quo nullum vilius eſſe videtur animal. nam etiam ita comperiemus nihilo inferiora eſſe nobis ea de quibus nunc loquimur animalia, ad fidem de apparentibus obtinendam. Senſu ergo nos antecellere hoc animal, ore vno fatentur omnes dogmatici. nam odoratu magis quàm nos percipit, per hunc feras quas non videt, indagans: & oculis eas celerius cernens quàm ipſi poſſìmus. Sed & acuto auriũ ſenſu præditus eſt. itaq; ad ſermonem veniamus, qui intrinſecus & in animo ſitus eſt, aut enũtiatiuus. videamus igitur prius de intrinſeco. hic certè ſecundum eos qui maximè nobis aduerſantur nũc,

dogmaticos Stoicos,in his videtur agitari,videlicet in eligendis iis quæ ad naturam noſtram accõmodata,& in fugiẽdis iis quæ aliena ſunt:item in cognoſcẽdis quæ ad hoc cõferunt artibus,in percipiendis iis quæ ad propriã naturam pertinent virtutibus,quæ circa affectiones verſantur. Canis ergo (quod vnum ex brutis in exemplum afferre libuit)eligit quæ ſibi ſunt cómoda, & fugit quæ noxia: quæcunque eſculenta ſibi eſſe cognoſcit, quærens & perſequens, intentato autem flagello, recedens. Sed & artem habet ſibi commodorum comparatricem, nimirum venatoriam. Nec verò virtutis eſt expers.nam quum iuſtitia ſit ea quæ vnicuique id quo dignus eſt, tribuit: canis familiaribus quidem & iis qui de ipſo bene merentur, velut aſſentans, eóſque cuſtodiens,externos autem & qui ei iniuriam inferunt, vlciſcens: iuſtitiæ expers non fuerit. Quòd ſi hanc habet, quum virtus vna ab aliis ſeparari nõ poſſit, etiam cæteras habet virtutes, quas ipſi ſapientes vulgus hominum habere negãt. Quinetiam & magnanimũ ipſum eſſe videmus in propulſandis iniuriis. videmus & prudentem:vt etiam teſtatus eſt Homerus:qui Vlyſſem omnibus domeſticis ignotum inducit, à ſolo autem Argo agnitum:quum nec immutatione corporis ipſius hominis deceptus eſſet canis, nec à comprehenſiua phantaſia deſciuiſſet: quam magis quàm homines habere ipſum apparuit.Secundum autem Chryſippum(qui maximè irrationalibus animalibus aduerſatur) etiam illius tam celebratæ dialecticæ particeps eſt.ait enim eũ hic vir tertii notitiam per multa anapodicta conſequi: quum ad triuium venerit, & ex tribus viis quũ iam duas indagauerit, per quas non tranſierit fera, tertiã ne indagans quidem, ſtatim per eam magno impetu fertur. Perinde enim hoc valere ait vetus ille philoſophus,acſi ſi ratiocinaretur hoc modo, Aut hac, aut iſtac, aut illac tranſiit

ſera:neque autẽ hac,neque iſtac: ergo illac. Sed & morbi ſui,quales ſint,percipit,& leniendo dolori curam adhibet. Siquis enim illi palum impegerit, ad hunc extrahendũ properat, pedẽ terræ adfricans, & dentium vtens miniſterio. Quòd ſi fortè illi ſit alicubi vlcus (quoniam ſordida vlcera magna cũ difficultate curantur,mũda autem facilè) leniter tabum inde fluentem abſtergit. Sed & Hippocratis præceptum pulcherrimè obſeruat: quoniã enim pedis medicina eſt, eius quies: is ſiquod fortè vulnus in pede habuerit, hunc ſurſum attollit, & quantum poteſt, dat operam ne agitetur. Quum verò faceſſunt illi negotium humores incõmodi, herba veſcitur, cuius ope quicquid eſt incommodum illi, egerens, valetudinem recuperat. Si igitur oſtẽſum eſt,canem (quod vnum animal ſermoni noſtro exemplũ ſuppeditauit) & quæ ſibi cõmoda ſunt,appetere, & quæ negotium exhibent, fugere, & arte ſibi cõmodorum cõparatrice prædi tum eſſe: talẽ etiam eſſe qui paſſiones ſuas percipere, & remedia quibus eas mitiget,excogitare poſſit: nec verò virtutis expertem eſſe,in qua ſermonis intrinſeci conſiſtit perfectio:perfectus,quantum ad hunc ſpectat,canis iure dicatur. vnde mihi factũ videtur vt nõnulli philoſophi ſe huius animalis cognomine cõmẽdauerint. De ſermone autem enuntiatiuo in præſentia quidem diſputare non eſt neceſſe. hunc enim etiam nonnulli dogmatici reſpuerunt,vt virtutis adeptioni aduerſantem: ideo & toto tempore quo inſtituendos ſe tradebant,ſilere ſolebant. Præterea,fingamus hominem aliquem eſſe mutum: non eum propterea quiſquam irrationalem dicet. Verùm vt hæc quoque omittamus, primùm videmus hæc animalia de quibus loquimur, humanas proferre voces, vt picas & aliqua alia. Sed vt etiam hoc miſſum faciamus, etiamſi animalium irrationalium voces non intelligamus, nõ abſurdum fuerit dicere ea inter ſe diſ-

ſerere,ſed nos non intelligere. nam quum barbarorum audimus vocem, minimè eam intelligimus, ſed vniformem nulláq; varietate diſtinctam eſſe putamus. Quinetiam canes audimus aliam quidem edẽtes vocẽ quum aliquos perſequuntur,aliam quum vlulant:& rurſum aliam quum vapulãt: ſed & aliam quum cæuent.ac,vt ſemel abſoluã,ſiquis hoc attentè conſiderauerit,magnum comperiet diſcrimen eſſe vocis non in hoc animali ſolùm,ſed & in aliis, prout diuerſa cõtingunt. Itaque meritò his de cauſis, animalia quæ irrationalia appellantur, ſermonis enũtiatiui nõ expertia eſſe dicantur. Iam verò ſi & tam exactis prædita ſunt ſenſibus quàm homines,& æquè pollent ſermone intrinſeco ac illi, &(vt hoc ex abundanti addam)etiam enuntiatiuo: in iis certè quæ ex phantaſia pendẽt,nihilominus penes ea quàm penes nos fides eſſe poterit. Poſſim autem vnumquodque animalium oratione percurrens,eadem oſtendere.nam & illud quis negauerit, & ſolertia præſtare aues, & enuntiatiuo vti ſermone: quippe quum non præſentia ſolùm, ſed & futura norint, & hæc iis qui intelligere poſſunt, prænuntient, cum aliis modis ipſa ſignificantes, tum etiam voce prædicentes? Sed hac comparatione vſus ſum(vt etiam antea admonui) ex abundanti:quum,meo quidem iudicio, ſatis ſupérque iam declaraſſem non poſſe nos phantaſias noſtras phãtaſiis animalium irrationabilium præferre. Quòd ſi ratione carentia animalia, in diiudicatione phantaſiarum non minus fide digna ſunt quàm nos: diuerſæ autem ſunt pro animalium varietate phantaſiæ:quale mihi quoduis ſubiectum appareat,id ego dicere potero: quale autem natura ſit, de eo quidem certè aſſenſum retinere cogar. Et primus quidem epoches modus hic eſt.

11. Secundũ autẽ eſſe dicebamus eũ qui eſt ab hominũ diuerſitate. licet enim hoc demus,hominũ potius quã

irrationaliū animalium iudicio, vt certiori,ſtandū eſſe: certè vel ex ea quæ inter nos eſt differētia , epochen induci videbimus. Quū enim ex duobus conſtare dicatur homo,animo & corpore,vtroque horū alii ab aliis differim'. Corpore quidē,vt formis & *ἰδιοσυγκρισίαις,id eſt propriis tēperamētis*.Forma enim differt corpus Scythæ ab Indi corpore.differentiam verò facit,vt aiunt, diuerſa humorū præualētia.prout autē hi aut illi humores præualent,diuerſæ fiunt & phantaſiæ,quemadmodum &, primum modum exponentes,diximus:ideo & in appetendis vel fugiendis externis differentia magna inter ipſos eſt. Aliis enim gaudent Indi,aliis noſtrates. ex eo autem quòd diuerſis gaudeant, manifeſtum eſt eos diuerſas à ſubiectis phātaſias capere. Differimus autem idioſyncriſiis, quū aliqui ſint qui carnes bubulas facilius quàm ſaxatiles piſces concoquant: ſint nonnulli qui ex Leſbii vini potu cholera ſtatim corripiantur. Quinetiā fuiſſe aiunt anum quandam Atticam,quæ cicutæ triginta holcas ſine damno ſorberet. Lyſis autem etiam ſucci papaueris quatuor holcas nulla cum moleſtia hauriebat. Et Demophon quidem qui Alexandro menſæ ſtructor erat,quum ad ſolem ſtabat,aut in balneo erat,algebat:in vmbra autē caleſcebat. Athenagoras autem Argiuus nullum ex ſcorpiorum & araneorum ictu dolorem ſentiebat. Quinetiam ii qui Pſylli vocantur,'ne ſi à ſerpentibus quidē aut etiā aſpidibus mordeantur,læduntur. At Tintyritæ Ægyptiorum * crocodilorum. Sed & Æthiopes illi qui ex aduerſo Meroes habitāt, Hydaſpis fluuii accolæ,ſcorpios & ſerpentes,& huius generis alia citra periculum comedunt. Fuit & Rufinus quidam apud Chalcidem,qui bibens elleborum,neque poſtea vomebat, neque vllo modo purgabatur, ſed vt conſuetum aliquem potum ſumebat & concoquebat. Chryſermus autem Erophilius ſiquādo piper ediſſet,cardiacus erat

etiam periculoſé. Et Soterichus chirurgus quidam, ſiquando ſiluri nidorem ſentiebat, cholera corripiebatur. Andron Argiuus adeo parum erat ſiticuloſus, vt vel per aridam Libyam iter faceret potu non indigens. Tiberius Cæſar in tenebris cernebat. Ariſtoteles autem cuiuſdam Thaſii meminit qui hominis imaginem perpetuò ſeipſum antecedere dicebat. Quum tanta igitur ſit diuerſitas inter ipſa hominum corpora (vt pauca è multis quæ apud dogmaticos habentur, commemoraſſe cõtenti ſimus) neceſſe eſt & animis ipſis inter ſe differre homines. Eſt enim corpus quædam animi imago, vt etiã phyſiognomonica doctrina docet. Magnæ autẽ vel potius infinitæ differentiæ quæ eſt inter hominũ mentes, maximum hoc fuerit indicium, diſcrepantia eorum quæ dogmatici cum de aliis rebus dicunt, tum verò de hoc, quæ appetere, quæ vitare oporteat. Quamobrem rectè etiam poetæ de his pronuntiarunt. nam Pindarus ait,

Hic velocis equi gaudet honoribus:
Ille inter thalami viuit opes iners:
Eſt quem pontigradæ nauis amor tenet.

Poeta autem dicit,

Nam non vna trahit cunctos eadémque voluptas.

Sed & tragœdia plena eſt huiuſmodi dictis: ex qua etiam hoc eſt,

Si pulchra cuncti ſcitáque eadem ducerent,
Contentioſa abeſſet altercatio.

Et rurſum,

Quî ſit eadem vt res placeat his mortalibus,
Odio ſit illis? --

Quãdoquidẽ igitur appetitio vel declinatio in voluptate & in odio cõſiſtit, voluptas autem & odium in ſenſu verſatur & phantaſia, quum eadem alii appetant, alii declinent, hinc conſentaneum eſt colligere, non eodem

modo ipſos ab iiſdem affici. alioqui eadem pariter appeterent aut fugerent. Si autem hæc variè afficiunt, pro varietate hominũ, inducatur etiam in hoc epoche: quũ quale vnumquodque ſubiectum appareat, pro vnaquaque varietate, dicere fortaſſe liceat: quale autem ſit ſuapte vi & natura, pronuntiare non poſſimus. Aut enim omnibus hominibus credemus, aut aliquibus tantùm. iam ſi omnibus, & impoſſibilia aggrediemur, & inter ſe pugnantia admittemus: ſin autẽ aliquibus tantùm, dicant nobis quibus aſſentiri oporteat. Nam Platonicus Platoni aſſentiendum eſſe dicet, Epicureus Epicuro, & alii itidem aliis. atque ita nos ex confuſa ſua diſcrepantia rurſum ad epochen adigent. Qui autem dicit, maximo numero eſſe aſſentiendũ, puerile quiddam affert, quum nullus poſſit homines omnes percurrere, & quid plurimis eorum placeat, diſcernere. quum fieri poſſit vt in gentibus nobis ignotis, quæ apud nos ſint rara, pluribus inſint: & quæ apud nos pluribus cõtingant, rara ſint illic. vt, verbi gratia, multi ſint illic qui ab araneis morſi, dolorem non ſentiant, pauci qui ſentiant. & in aliis idioſyncriſiis quas antea diximus, eadem erit ratio. Quamobrem & propter hominum diuerſitatem neceſſe eſt induci epochen.

III. Quoniam autem ſibi placentes dogmatici ſe aliis hominibus in rebus iudicandis præferendos eſſe dicunt: quanuis eos rem abſurdã poſtulare ſciamus (nam ipſi controuerſiæ pars ſunt: ac, poſtquam ſeipſos præ aliis dignos ea re iudicauerint, ſi deinde iudicẽt de apparentibus: nimirum dum ſibi iudicationem permittunt, ea apparentia de quibus iudicãdum erat, abripiunt iam tanquam iudicata, etiam antequam iudicare cœperint:) veruntamen vt in nõſtra diſputatione vnicũ hominem exempli gratia in medium proferentes, illum videlicet ſapientem quẽ ſomniant, ad epochen deueniamus: cum

modũ qui ordine tertius eſt,aggrediemur. Eum autem dicimus qui eſt à ſenſuum diuerſitate. differre autem ſenſus inter ſe manifeſtũ eſt. Verbi gratia, pictæ tabulæ viſui quidem vidẽtur aliquid prominens & aliquid retruſum habere:at nõ tactui.& mel linguæ videtur dulce eſſe in aliquibus,at verò oculis ingratum. Itaque dici non poteſt vtrum ſuaue ſit purè & per ſe, an inſuaue. Idem in vnguento vſuuenit: olfactum enim exhilarat, guſtatui autem iniucundum eſt. Sic & euphorbium,quum oculis moleſtum ſit, reliquis autem partibus corporis minimè: purè & ſimpliciter corporibus moleſtũ ſit nécne,dicere nequaquã poterimus. Item & aqua pluuia oculis quidem vtilis eſt, arteriam autem & pulmonẽ exaſperat. non aliter quàm oleum,quanuis ſuperficiẽ allæuet.Præterea torpedo marina extremitatib⁹ quidẽ corporis appoſita,torpere facit,at reliquo corpori appoſita, dolorẽ nullum excitat. Itaque quale natura ſit vnumquodque horum,dicere non poterimus: quale autem paſſim appareat,id verò à nobis dici poſſit.Plura huc afferre poſſemus: ſed in his ne immoremur diutius quàm ratio inſtituti operis patitur, illud dicẽdum: vnumquodque apparentium nobis ſenſibilium varium ſub ſenſus cadere:vt malum,læue,odoratum, dulce,flauum.Incertum ergo vtrum has ſolas habeat qualitates: an potius vnicam tantùm qualitatem habeat,ſed ob ſenſuum inſtrumenta,alio atque alio modo conſtituta,diuerſas habere videatur. an contrà, plures quidem habeat qualitates quàm quæ nobis apparent,ſed earum aliquæ ſub ſenſus noſtros nõ cadant.Nam vnicam ipſum habere qualitatẽ, ex iis poſſit colligi quæ antea diximus de cibo qui per corpora noſtra digeritur, & aqua quæ in arbores diffunditur,& ſpiritu qui eſt in tibiis & tubis & id genus inſtrumẽtis. Poteſt enim fieri vt malũ quoque vniforme quidem ſit, ipſum tamen varium con-

templemur, ob varietatem ſenſus inſtrumẽtorum circa quæ fit ipſius perceptio. Rurſum fieri poſſe vt malũ plures habeat qualitates quàm nobis appareant, ſic colligimus. Imaginemur aliquem qui à natiuitate tactum quidem habeat & olfactum & guſtum, auditu autem & viſu careat: hic putabit omnino nihil eſſe quod viſu, nihil quod auditu percipi poſſit, ſed tres ſolas eſſe eas qualitates quas percipere poteſt. igitur fieri poteſt vt quũ quinque tantùm ſenſibus præditi ſimus, ex qualitatibus quæ malo inſunt, eas ſolas percipiamus quarũ perceptiuam facultatem habemus: interim tamen ſubiectæ ſint aliæ quæ ſub alia ſenſus inſtrumẽta cadãt, quæ quidẽ nos nõ habeamus: propterea neq; percipiamus quæ eorũ opera ſint ſenſibilia. Sed natura (dicet aliquis) æqualiter metita eſt ſenſus ad ſenſibilia. quæ natura? quũ tam confuſa ſit diſcrepantïa apud dogmaticos de ipſius eſſentia? nã qui hoc ipſum diiudicat, an natura ſit, ſi quidẽ aliquis ſit è vulgo imperito, eum fide dignum illi nõ cenſebũt: quòd ſi philoſophus ſit, pars erit diſcrepantiæ, & ipſe in iudicium vocabitur, non autem iudex erit. Porrò ſi nihil abſurdũ eſt in eo vt dicamus haſce omnes ſubeſſe malo qualitates quas percipere nobis videmur, & plures etiam his: aut contrà, ne eas quidem quæ ſub ſenſus noſtros cadunt: quale ſit malum, incertum nobis erit. eadémque & in aliis ſenſibilibus ratio. Quum autem ſenſus externa non comprehendant, ne intellectus quidem ea comprehendere poteſt. Itaque hac quoque ratione epoche de externis ſubiectis induci videbitur.

IIII. Vt autem vnumquenque ſenſum diſputatione noſtra percurrentes, aut à ſenſibus diſcedentes, ad epochen deuenire poſſimus, etiam quartum eius modum aſſumimus. Eſt autem is qui παρὰ τὰς περιστάσεις vocatur. quo nomine intelligimus τὰς διαθέσεις, *id eſt uel habitus uel diſpoſitiones*. eius autem contemplationem conſiſtere

dicimus in eo quod ſecundum naturam aut quod præter naturã eſt,in vigilia aut ſomno, in ætatibus, in motu aut quiete, in odio aut amore, in inedia aut ſaturitate,in eo ſi ebrii ſimus aut non poti: item in prodiatheſibus, *id eſt prædiſpoſitionibus uel præhabitudin ibus*, in confidentia aut metu,in mœrore aut gaudio. Exempli gratia, Prout vel ſecundum naturam vel præter eam nos habemus, aliter atque aliter res ſub ſenſus noſtros cadunt. nam phrenitici & qui numine ſunt afflati,dæmonas audire ſibi videntur,nos autem minimé. Iidem ſe & odorem ſæpe percipere dicunt qui à ſtyrace aut thure, aut aliquo huiuſmodi emittatur,aliáque complura: quum nihil tale ſenſu vſurpemus. Præterea, eadem aqua inflammatis partibus infuſa,feruida videtur eſſe, at nobis,tepida: Et eadẽ veſtis iis qui hypoſphagma habẽt, videtur eſſe ſanguinea, at mihi nõ:Et idem mel mihi dulce,at ictericis amarum. Quòd ſi quis dicat humorum quorundam admiſtionem in iis qui præter naturam ſe habent, elicere non conſentaneas phantaſias à ſubiectis,reſpondendũ eſt: Quoniam etiã qui ſani ſunt,humores habent permiſtos,hi poſſunt facere vt externa ſubiecta, quæ talia ſunt natura qualia apparent præter naturã ſe habentibus, diuerſa appareãt ſanis.Nam illis quidẽ humoribus attribuere facultatem mutãdi ſubiecta,his autem nõ,nugatoriũ eſt.Nam ſicut ſani quidem, ſecundũ naturam ſanorum ſe habent, præter naturã autem ægrotãtium: ſic qui ægrotant, præter naturam quidem ſe habent ſanorum, ſecũdum naturam autem ægrotantium. quare etiam illis fides adhibẽda eſt in eo ad quod ſe habent ſecundum naturã. Ex ſomno autẽ aut vigilia diuerſæ fiunt phantaſiæ,quia quas phantaſias in ſomnis concipimus,non eaſdem vigilantes: nec rurſum quas vigilantes, eaſdem in ſomnis. itaque exiſtentia earum fit non ſimpliciter, ſed ad aliquid, ad ſomnum videlicet aut ad vigiliam.Meritò igitur ea in ſomnis

ſomnis videmus quæ, dum vigilamus, inexiſtentia ſunt: quum alioqui per ſe nequaquã ſint inexiſtentia: exiſtũt enim in ſomnis. quemadmodum & ea quæ exiſtũt dum vigilamus, exiſtere dicuntur, etiãſi nõ exiſtãt in ſomnis.

Ex ætatibus autẽ: quoniam idem aer ſenibus quidem frigidus eſſe videtur, aliis qui in ætatis flore ſunt, bene temperatus. & idem cibus, ſenibus quidem, tenuis videtur, at iis qui florent ætate, craſſus. Eodem modo & vox eadem, aliis quidem depreſſa eſſe videtur, aliis autẽ alta. Sic verò & ad appetendas aut fugiendas res impelluntur qui ætatibus inter ſe differunt. Verbi gratia, pueris ſphæra & trochus in pretio ſunt: at ii qui ætatem virilem attigerunt, alia his præferunt: rurſus alia ſenes. Ex quibus colligitur, diuerſas elici phantaſias ab iiſdem ſubiectis, ob diuerſas ætates. Ex motu autẽ aut quiete diſſimiles vidẽtur res: nam quæ ſtãtes videmus immota, ea prætermnauigantes moueri putamus. Ex amore autẽ vel odio: quia carnes ſuillas nonnulli mirum in modum auerſantur, quum alii lubentiſſimè iis veſcantur. Multi etiam amicas pulchras habentes, pulcherrimas ipſas eſſe autumant. Ex fame autẽ aut ſaturitate, quia eundem cibum famelici ſuauem iudicant: ſaturi, inſuauem. Ex eo autem ſi quis ſit ebrius aut non potus: quia quæ non poti turpia eſſe exiſtimamus, ea nobis madidis minimè turpia videntur. Ex præhabitudinibus autem: quia idem vinum iis quidem qui palmulas aut caricas paulo antè eſitauerint, acidum eſſe videtur: contrà, iis qui nuces aut cicer, ſuaue. Item balnei paraſtas eos quidem qui ingrediuntur, calefacit: at eos qui egrediuntur, frigefacit, ſi in ipſa cõmorentur. Ex confidentia autem aut metu: quia eadem res meticuloſo quidem timenda & horrẽda videtur, audaciori autem, minimé. Ex mœrore autem aut gaudio: quia res eædem mœrore affectis ſunt moleſtæ, lætis verò iucundæ. Quũ igitur tanta ſit inæqua-

litas & diſcrepantia etiam in habitibus, & quũ homines modò in his,modò in illis habitibus ſint conſtituti: quale quidẽ vnumquodque ſubiectũ cuique videatur, facile, opinor,fuerit dicere:ſed quale ſit pronũtiare,id verò nõ item . indiiudicabilis enim eſt diſcrepantia : quum qui eam diiudicat,aut in aliquo verſetur illorum quos diximus habituum, aut in nullo prorſus . Sed dicere eum in nullo eſſe habitu, nimirum eum neque valere neque ægrotare, neque moueri neque quieſcere, nec in vlla eſſe ætate, & à reliquis etiam habitibus vacuum eſſe : prorſus abſurdum eſt . quòd ſi in aliquo habitu conſtitutus diiudicabit phantaſias,pars ipſe erit diſcordiæ. Præterea , non erit ſincerus externorum ſubiectorum iudex , quòd inquinatus ſit habitibus in quibus verſatur. nã neque qui vigilat,dormientiũ phantaſias cũ vigilantium phãtaſiis conferre poteſt,nec ſanus ægrotãtium & ſanorum phantaſias inter ſe cõparare.Nam præſentibus & mouentibus nos ad præſens aſſentimur potius quàm non præſentibus.Alio etiam modo indiiudicabilis eſt talium phantaſiarũ diſcrepãtia.nam qui phantaſiam phãtaſiæ præfert, & habitum habitui , aut ſine diiudicatione & ſine demõſtratione hoc facit,aut diiudicans & demõſtrans.ſed neque ſine his: nã fide carebit: neque cum his. nam ſi diiudicabit phantaſias, omnino diiudicabit criterio, *id eſt iudicandi inſtrumento*. at hoc criteriũ aut verũ eſſe dicet aut falſum. ſed ſi quidẽ falſum , ipſum fide carebit. ſin autem verum eſſe hoc dicet, aut abſque demonſtratione dicet verum eſſe criterium, aut cum demõſtratione. & ſi quidem abſque demonſtratione,fide carebit:ſi autem cum demonſtratione,omnino oportebit ipſam quoque demõſtrationem veram eſſe,alioqui fidẽ non obtinebit. Verã igitur eſſe dicet demõſtrationem quæ in criterii confirmationẽ adhibebitur, vtrum ea à ſe diiudicata , an non diiudicata ? nam ſi non diiu-

dicauerit,fide carebit.ſin diiudicauerit, nimirũ criterio ſe diiudicaſſe dicet: cuius criterii nos demonſtrationem quæremus: & ipſius demonſtrationis rurſus criterium. eget enim ſemper etiam demonſtratio criterio, vt confirmetur: ipſum quoque criterium demonſtratione, vt verũ eſſe oſtendatur. ita vt neque demõſtratio vera eſſe poſſit,niſi præcedat verum criterium: neque criterium verum, niſi fides prius demõſtrationi facta fuerit. & ita incidunt in modũ diallelum criterium & demõſtratio, in qua reperientur fide carere ambo,vtraque enim itidẽ fide carẽt, donec mutuas alterum alteri ad confirmationẽ tradiderit operas.Si ergo nec ſine demonſtratione & criterio,neque cumhis poteſt phãtaſiam phantaſiæ præferre,indiiudicabiles erunt quas varii habitus efficiunt phantaſiæ. Itaque infertur hoc etiam modo aſſenſus retentio de natura externorum ſubiectorum.

V. Quintus modus eſt ex poſitionibus & interuallis & locis. nã ex vnoquoque horũ eædem res,diuerſæ apparent. vt idem porticus ab altero quidem ingreſſu intuenti videtur in acutũ deſinere:àmedia autẽ parte ſpectanti, vndique æqualis. & idem nauigium, procul quidem intuẽtibus,paruum videtur eſſe & ſtare, propè autem,magnũ eſſe & moueri. & eadem turris procul quidem videtur rotũda,propè autẽ,quadrata.Hæc quidem ex interuallis. Ex locis autem: quia lucernæ lumen, in ſole quidem obſcurum apparet, in tenebris autem ſplendidum.& idem remus intra mare quidem,fractus,extra autẽ,rectus. & ouum,in aue quidem,molle: in aere autem,durum. & lyncurium, in lynce quidem,humidum: in aere autem durum.& coralium in mari quidem molle,in aere autem durum.& vox diuerſa videtur in tuba, diuerſa in tibiis, diuerſa rurſus in aere ſimpliciter. Ex poſitionibus autem:quia eadem imago, reſupinata quidem,læuis eſſe:ſi autem aliquantum propendeat,aliquid

prominēs & aliquid retruſum habere videtur.ſed & columbarū ceruices, prout diuerſè inflectuntur, diuerſum habere vidētur colorē. Quoniam igitur quæcunque videntur, ea in aliquo contemplamur, atque ab aliquo interuallo, & in aliqua poſitione: quorū vnūquodque magnam facit in phantaſiis varietatem, vt docuimus: cogemur & propter hos modos ad epochē deuenire. nam qui harum phātaſiarum volet alias aliis præferre, impoſſibilia aggredietur. nam ſi ſimpliciter & ſine demonſtratione de iis pronuntiauerit, fidē non impetrabit: demōſtrationem autē adhibere volēs, ſi quidem falſam dicet eſſe demonſtrationē, ſeipſum euertet: at ſi verā eſſe dicat, cogetur afferre demonſtrationem qua oſtendat illam veram eſſe: huius rurſum aliā: quia & hanc verā eſſe oportet: & vſque in infinitum. Impoſſibile autem erit infinitas demōſtrationes proferre. Quare ne cum demonſtratione quidē phantaſiā phantaſiæ præferre poterit. Quòd ſi nec cum demōſtratione, nec ſine ea poterit quiſquam ſupradictas phantaſias diiudicare, infertur hinc epoche: quum, quale appareat vnumquodque ſecundum hanc poſitionem, aut hoc interuallum, aut in hoc, dicere quidem poſſimus: quale autem ſecundum naturam ſit, ob ea quæ antè dicta fuerunt, pronuntiare nequeamus.

VI. Sextus autem modus eſt ex admiſtionibus. ex quo inferimus, quum nullum ſubiectū ſub ſenſus noſtros ipſum per ſe cadat, ſed cum aliquo: qualis quidem ſit permiſtio, & ex externo, & ex eo quocum cernitur, poſſe nos fortaſſe dicere: quale autē ſit externum ſubiectum purè & ſincerè, nequaquam dicere poſſe. Nihil autem eorum quæ ſunt extrinſecus, per ſe ſub ſenſum cadere, ſed omnino cū aliquo, (ex quo fit vt diuerſum cōtēplantibus appareat) manifeſtum eſſe arbitror. Nam color noſter, diuerſus cernitur in calido aere, ab eo qui in frigido cernitur. nec dicere poſſimus qualis ſit natura co

lor noſter, ſed qualem eum cum vtrolibet horum contemplemur. Itidem & eadem vox, alia apparet cum tenui aere, alia cum craſſo. Et aromata in balneo ac ſole odore ſuo vehemētius pungunt quā in aere frigido. Et corpus, quum ipſum ambit aqua, leue eſt: quum aer, graue. Vt autem etiam externam admiſtionem omittamus, oculi noſtri in ſeipſis habent & tunicas & humiditates. viſibilia igitur quia abſque his cernere non poſſumus, non percipientur exactè & purè. cum admiſtione enim percipimus. ac propterea ictericis quidem omnia pallida vidētur eſſe, hypoſphagma autē habentibus, ſanguinea. Item, quia eadem vox, alia apparet in patētibus locis & planis, alia in anguſtis & tortuoſis: & alia in puro aere, alia in turbido: veriſimile eſt nos purè vocē nō percipere. nam aures obliqua habent foramina atque anguſta, & vaporoſis exhalationibus quæ à locis capiti vicinis ferri dicūtur, turbidæ ſunt & inquinatæ. Quinetiam in naribus & in locis guſtatus ſi materiæ ſubiectæ ſint, cū illis percipimus guſtabilia & odorabilia, nō autem purè. Itaque propter admiſtiones, qualia exactè ſint externa ſubiecta, ſenſus non percipiūt. Sed nec ipſe intellectus percipit. ob hanc potiſſimum cauſam, quòd ſenſus duces ipſius errēt: verùm & ob eam fortaſſe, quòd ipſe cum iis quæ à ſenſibus nuntiantur, commiſtionem aliquam propriam faciat. * ſiue circa cerebrū, ſiue circa cor, ſiue circa aliquā aliam animalis partē hoc ſtatuere quis velit. Itaque ex hoc etiā modo videmus nos de natura externorum ſubiectorum nihil habentes quod dicamus, aſſenſum retinere cogi.

VII. Septimū eſſe dicebamus modum ex quantitatibus & conſtitutionibus ſubiectorum. *σκευασίας, id eſt conſtitutiones*, appellantes generaliter *τὰς συνθέσεις, id eſt cōpoſitiones*. Nos autem per hunc quoque modū aſſenſum retinere de natura rerum cogi manifeſtum eſt. Verbi gratia: ramenta cornu caprini apparēt quidem alba, ſimpli-

citer & ſine compoſitione ea intuentibus: compoſita autem in ipſius cornu eſſentia, nigra apparẽt cernentibus. Itidẽ & argenti ramenta ſi ſeorſum fuerint, nigra apparent: at cum toto, tanquam alba ſub ſenſum noſtrũ cadunt. Quin & Tænarei lapidis partes quidem, albæ videntur, quum læuigatæ fuerint: at cum toto, flauæ. Similiter & arenæ ſeparatæ aliæ ab aliis, aſperæ apparent: at in aceruũ compoſitæ, molles à ſenſu percipiuntur. Præterea elleborum, ſi tenue & lanuginoſum quis ipſum edat, ſuffocationem affert: ſin autẽ craſſum, nõ item. Inſuper & vinum ſi moderatè bibatur, corroborat nos: ſi largius quã par eſt, ſumatur, corpus frangit & diſſoluit. Sic etiã cibus pro quãtitate diuerſam facultatẽ profert. ſæpe enim largior cibus ſumptus corpus purgat per cruditates & cholericas paſſiones. Poterimus igitur in his quoq; dicere qualis ſit ipſius cornu pars illa tenuis, & quale cornu quod ex multis tenuibus particulis cõpoſitum eſt: quales argẽti minutæ particulæ, & quale argentũ ex multis minutis particulis cõflatũ: qualis itẽ minutiſſimus Tænare⁹ lapis, rurſus qualis qui ex multis minutis conflatus. & in arenis & in elleboro & in vino & in cibo, relationẽ ad aliquid, at verò naturã rerum per ſe non item: propter phantaſiarũ diſcrepantiam, quæ ex cõpoſitionibus contingit. Generaliter enim videntur, etiã vtilia, noxia eſſe quantitatẽ mediocrem in earũ vſu excedentibus: contra quæ noxia eſſe putãtur, ſi perquã exigua mẽſura ſumãtur, minimè nocere. cõfirmat autẽ quod dico illud maximè quod in medicis facultatibus obſeruatur. in quibus ſi exactè cõmiſceantur ſimplicia medicamẽta, vtilem reddunt cõpoſitionem: ſi tãtillo plus vel minus per incuriã poſitũ fuerit, pernicioſiſſima fit, & ſæpe etiam toxicũ: nedum ſit vtilis. Sic ergo quãtitatum & cõpoſitionum ratio, externorũ ſubiectorũ exiſtentiam confundit. ideoque non abs re hic etiam modus ad epochen nos redigat; vt qui purè de natura externi cuiuſque ſubiecti pronuntiare non valeamus.

VIII. Octauus eſt modus, Ex relatione ad aliquid. ſecundum quem colligimus, nos, quum omnia ſint ad aliquid, de hoc, quænam ſint per ſe & ſecũdum naturam, aſſenſum retenturos. Illud autem ſciendum, nos hîc, ſicuti & aliis in locis, voce EST abuti pro eo quod eſt apparet. quum perinde ſit acſi diceremus, omnia ad aliquid apparere. Hoc autẽ bifariam dicitur, Vno quidem modo, vt ad iudicãs. nam externũ ſubiectum & quod diiudicatur, ad iudicans apparet. Altero autem modo, ad ea quæ ſimul in cõtemplationem veniunt: vt dextrum ad ſiniſtrũ. Omnia autem eſſe ad aliquid, ratiocinati ſumus & antea. vt, ad iudicans: quia ad hoc animal & hunc hominem & hunc ſenſum omnia apparent, & ad talem habitum. Ad ea autem quæ ſimul in contemplationem veniunt, quia ad hanc cõmiſtionem, & hunc modum, & cõpoſitionem hanc, & quantitatem, & poſitionem, vnumquodque apparet. Sed & aliunde colligi poteſt, omnia eſſe ad aliquid, hoc pacto: Vtrum quæ ſunt ſecũdum differentiam, diuerſa ſunt ab illis quæ ſunt ad aliquid, an non? ſi diuerſa non ſint, ergo & ipſa ſunt ad aliquid. ſi autem differũt: quoniam omne quod differt, ad aliquid eſt (dicitur enim eius reſpectu à quo differt) ad aliquid ſunt ea quæ ſecundum differẽtiam ſunt. Iam verò & eorũ quæ eſſe habent, alia quidem ſunt ſuprema genera, iuxta dogmaticos, alia autẽ vltimæ ſpecies: alia verò & genera & ſpecies. omnia autem hæc ſunt ad aliquid. nihil ergo eſt quod non ſit ad aliquid. Præterea eorum quæ exiſtentia ſunt, alia ſunt manifeſta, alia occulta, vt ipſi aiunt. & ſignificantia quidem eſſe ea quæ apparent, ſignificari autem ab apparentibus incerta. aſpectũ enim eſſe aiunt, incertorum ea quæ apparẽt. quod autem ſignificat & quod ſignificatur, eſt ad aliquid. omnia igitur ſunt ad aliquid. Adhæc, eorũ quæ eſſe habẽt, alia ſunt ſimilia, alia diſſimilia: alia rurſus æqualia, alia inæqualia. hæc autem ſunt ad aliquid. omnia

igitur ſunt ad aliquid. Et is quoque qui dicit omnia non eſſe ad aliquid, cōfirmat omnia eſſe ad aliquid. nā & hoc ipſum, omnia eſſe ad aliquid, ad nos eſſe oſtendit, & non generaliter, per ea quibus nobis aduerſatur. Porrò quum ita eſſe omnia ad aliquid, oſtēdamus, manifeſtum iam eſt nos, quale ſit vnumquodque natura ſua & purè, non poſſe dicere, ſed quale appareat in relatione ad aliquid. Ideo de rerū natura nos aſſenſum ſuſtinere, his cōſentaneum eſt.

IX. De modo autem qui eſt ex crebrò aut rarò contingentibus (quem ordine nonū eſſe dicebamus) talia diſſerimus. Sol multo certè maiorem obſtupefaciendi vim habet quàm ſtella cometa: ſed quoniam ſolem crebrò videmus, rarò autē ſtellam cometam, ſtella hæc ita nos attonitos reddit, vt ea portēdi etiā aliquid à diis putemus: at ſol nō item. Quòd ſi imaginemur ſolem rarò apparentē, rarò occidentē, &, vbi ſimul omnia illuſtrarit, deinde repentè omnibus rurſus tenebras inducentē: reperiemus in hac re vnde valde obſtupefiamus. Sed & terræmotus aliter turbat eos qui tum primùm ipſum experiūtur, aliter eos qui illi aſſuefacti fuerint. Quantum verò quis obſtupeſcit ad primum maris conſpectum? Itidem corporis humani pulchritudo, quū cernitur primùm & repētè, magis nos cōmouet, quàm vbi à nobis cerni ſolita fuerit. Iam & quæ rara ſunt, habentur in pretio: at ea inter quæ viuimus, & ea quæ ſunt in medio poſita, nequaquā. nam ſi aquā rarò reperiri imaginemur, quāto ea pretioſior eſſe nobis videatur omnibus quæ in pretio habem⁹? aut ſi imaginemur multū auri temere humi iacere proiectū perinde atque lapides, cui adeo pretioſum ipſum fore exiſtimabimus aut à quo tā ſollicitè incluſum & aſſeruatū iri? Quū ergo res eædē ob frequētiam aut raritatē, aliquādo admiratione dignæ aut pretioſæ, aliquādo verò non tales eſſe putētur: hinc colligimus, nos, quale appareat horum vnūquodque, prout frequenter aut rarò contigerit, for-

raſſe dictaros: nudè autem & ſimpliciter, quale ſit vnumquodque externorum ſubiectorum, minimè. Itaque propter hunc etiam modum de illis aſſenſum retinemus.

X. Decimus verò modus ad moralia maximè ſpectat: quippe qui ſit ex inſtitutis & cõſuetudinibus & legibus, fabuloſiſq; perſuaſionibus ac dogmaticis opinionibus. Inſtitutũ igitur, eſt electio vitæ aut alicuius rei quæ apud vnũ aut apud multos fit: vt apud Diogenem aut Lacedæmonios. Lex autem eſt pactum ſcriptũ apud reipublicæ moderatores, quod qui tranſgreditur, punitur. ἔθος autem, vel συνήθεια, (nihil enim differũt). *i. conſuetudo,* eſt communi multorum aſſenſu rei alicuius comprobatio, quam qui tranſgreditur, non protinus etiam punitur. Verbi gratia, Lex eſt, non committendum eſſe adulterium. Conſuetudo autem nobis, non congredi cum vxore in propatulo. Fabuloſa autem perſuaſio, eſt fictarum rerũ & quæ nunquã fuerunt, approbatio: qualia ſunt cũ alia, tum eæ quæ de Saturno narrãtur fabulæ. hæ enim apud multos fidem impetrant. Dogmatica autem opinio, eſt approbatio alicuius rei quæ conſideratione aut aliqua demonſtratione confirmari videtur. Verbi gratia, atoma eſſe omnium rerũ elementa, aut ſimilaribus partibus conſtantia, minima, aut aliqua alia. Opponimus autẽ horum vnumquodque, interdum quidẽ ſibiipſi, interdum aliorũ vnicuique. Exempli gratia, cõſuetudinem quidem conſuetudini, ſic, Aliqui Æthiopum notis quibuſdam infantes compungunt: nos autẽ minimè. Et Perſæ veſte floribus tincta & talari vti, decorum eſſe exiſtimant, nos autem indecorum. Item, Indi quidem cum vxoribus in propatulo congrediuntur, alii autem plurimi hoc turpe eſſe exiſtimant. Legem autẽ legi ſic opponimus, Apud Romanos quidẽ qui paternis bonis renunciat, non perſoluit patris nomina: apud Rhodios autem perſoluere cogitur. Et in Tauris Scythiæ lex erat, peregri-

nos Artemidi immolari:apud nos autem hominẽ in templo interfici vetitum eſt. Inſtitutum autem inſtituto, quum Diogenis inſtitutũ opponimus Ariſtippi inſtituto,aut Lacedæmoniorum inſtitutum,Italorum inſtituto. Fabuloſam autem perſuaſionem perſuaſioni fabuloſæ, quum dicimus,interdũ Iouem fabuloſè appellari patrem hominúmque deûmque:interdum verò Oceanum,vt,

Oceanum diuûm patrem,matrem quoque Tethyn.

Dogmaticas autẽ opiniones inter ſe opponimus, quum dicimus, Alios vnum eſſe elementum pronuntiare,alios infinita,&,Alios mortalem eſſe animam,alios immortalem.&,Alios quidem prouidentia deorũ gubernari quæ apud nos ſunt, alios autẽ prouidentia nulla regi,aſſerere. Conſuetudinem autem aliis opponimus,vt legi,quum dicimus apud Perſas quidem conſuetudinẽ eſſe vti venere maſcula, apud Romanos autẽ lege prohibitum eſſe eius vſum. Item apud nos adulterium vetitũ eſſe, apud Maſſagetas autem conſuetudine illud receptum eſſe,tãquam rem indifferentem, vt Eudoxus Cnidius in primo libro τῆς περιόδου cõmemorat. Et apud nos vetitum eſſe cum matre concumbere,Perſarum autem moribus vel maximè permitti hoc coniugium. Et apud Ægyptios cum ſororibus cõtrahunt nuptias: quod apud nos lege interdictum eſt. Inſtituto autem conſuetudo opponitur, vt quum vix quiſquam reperiatur qui non ſecedat cõgreſſurus cũ vxore, Crates tamen cũ Hipparchia in publico cõgrediatur.Et Diogenes quidẽ exomidẽ quocunq; iret, geſtabat,nos autẽ cõſuetũ nobis veſtimentũ ſolemus circũferre. Fabuloſæ autẽ perſuaſioni,vt quod dicunt fabulæ,comediſſe Saturnũ ſuos liberos: quũ mos ſit apud nos liberorũ curam gerere. Et nos quidem conſueuimus venerari deos,vt bonos nulliſque malis obnoxios: at vulnerari & inuidere alii aliis inducũtur à poetis. Dogmaticæ autem opinioni: quum nobis quidem mos ſit à diis

bona petere, Epicurus autem deum curam noſtri gerere neget. Item, quum Ariſtippus rem indifferentē eſſe exiſtimet veſtem muliebrem geſtare, nos autem illud turpe eſſe exiſtimemus. Inſtitutum autem opponimus legi quidem, ſic, Quum lex ſit, nō licere pulſare hominem liberum & nobilem, bonis parentibus prognatum: pancratiaſtæ alii alios pulſant, propter vitæ ſuæ inſtitutum. Item, quum vetitum ſit homicidiū, gladiatores alii alios interficiunt ob eandem cauſam. Fabuloſam autē perſuaſionē inſtituto opponimus, quū dicimus, Fabulis quidem proditū eſſe, Herculē apud Omphalen Lanas carpſiſſe, atque iugū ſeruile tuliſſe: & prorſus effœminati hominis opera egiſſe. at inſtitutum vitæ Herculis generoſum fuiſſe. Dogmaticæ autē opinioni, quū athletæ quidē gloriæ, vt rei bonæ, ſtudio adducti, propterea laborioſum vitæ inſtitutū deligāt: multorū autem philoſophorū dogma ſit, in malis habendā eſſe gloriā. Legem verò fabuloſæ perſuaſioni opponimus, Quum poetæ inducāt deos adulteria committentes & præpoſteram venerem exercentes: lex autem apud nos hæc facere prohibeat. Dogmaticæ autem opinioni, quum Chryſippus indifferens eſſe dicat cum matre aut ſorore cōgredi: lex autem hæc vetet. Fabuloſam verò perſuaſionem dogmaticæ opinioni opponimus, quū dicunt poetæ Iouem deſcendentem, cum mortalibus mulieribus congredi: apud dogmaticos autē hoc eſſe impoſſibile exiſtimetur. Item dicat Poeta, Iouem præ luctu & mœrore quem ob Sarpedonem conceperat, ſanguineas in terram guttas fudiſſe: at dogma philoſophorum ſit, nullis paſſionibus obnoxium eſſe deum. Item, quum fabulantur de Hippocentauris tollunt, Hippocentaurum aſſerentes in exemplum inexiſtentiæ. Multa quidem certè alia in vnaquaque ſupradictarum oppoſitionum poteramus exempla ſumere ſed, vt in compendiario tractatu, hæc ſatis eſſe poterunt. Po-

rò quum tanta rerum diſcrepantia etiam per hunc modum oſtendatur: quale quidem natura ſit ſubiectum, dicere non poterimus: ſed duntaxat quale videatur ad hoc inſtitutum, aut ad hanc legem, aut ad hunc morem, & aliorum vnumquodque. Itaque propter hunc quoque modum de natura externorũ ſubiectorum retinere nos aſſenſum neceſſe fuerit. Sic ergo per decem hos modos ad aſſenſus retentionem redigimur.

De quinque modis. CAP. XV.

SKeptici autem ætate poſteriores hos quinque modos epoches tradunt. Primum, qui eſt à diffidentia. Secundum, qui in infinitum reiicit. Tertium, qui eſt à relatione ad aliquid. Quartum, hypotheticum. Quintũ, diallelum. Et modus quidem à diffidentia, eſt, per quem de re propoſita comperimus diſcrepantiam indiiudicatam & in vita & apud philoſophos fuiſſe: propter quã, quum nihil aut probare aut improbare poſſimus, ad epochen deuenimus. Is autem qui in infinitum delabitur, eſt in quo, id quod in confirmationem rei propoſitæ affertur, altera confirmatione egere dicimus, & illud alia, & vſque in infinitum: adeò vt quum non habeamus vnde aſtruere aliquid incipiamus, ſequatur epoche. A relatione ad aliquid, eſt huiuſmodi qualem antea deſcripſimus: in quo ad ipſum quidem diiudicãs, atque ad ea quæ ſimul in cõtemplationẽ veniũt, tale aut tale apparet ſubiectum: quale autẽ ſit natura, de eo aſſenſum retinemus. Hypotheticus autem, ſiue ex hypotheſi, *id eſt ſuppoſitione*, quũ dogmatici vidẽtes ſe in infinitũ reiici, incipiunt ab aliquo quod nõ aſtruunt, ſed nudè & ſine demõſtratione per cõceſſionem accipere volunt. Diallelus autẽ modus (*q. d. alternatorius*) ſit, quum id quo rem de qua quæritur, confirmare debemus, ipſum ab ea confirmari opus habet. & tum, quòd neutrum ad alterum aſtruendũ poſſimus accipere, de vtroque aſſenſum retinemus. Omnẽ

autem quæſtionem ad hos reduci modos poſſe, ita paucis oſtẽdemus. Quod propoſitum eſt, aut ſenſibile eſt aut intellectuale: vtrumuis ſit autem, de eo diſſidentia eſt. alii enim ſola ſenſibilia dicunt eſſe vera, alii ſola intellectualia: alii quædã ſenſibilia, quædã intellectualia. Vtrum igitur diiudicabilem eſſe dicent diſſidentiam, an indiiudicabilem? Si indiiudicabilẽ, nobis cõceditur eſſe retinendum aſſenſum: ſin diiudicabilem, vnde diiudicabitur, quærimus. Verbi gratia: Quod eſt ſenſile (nã ab hoc incipiet noſtra diſputatio) vtrum à ſenſili an ab intellectuali diiudicabitur? ſi enim à ſenſili, quoniam de ſenſilibus quæritur, ipſum quoque altero ad confirmationem indigebit. quod quidẽ ſi etiam fuerit ſenſile, rurſus & ipſum alio cõfirmari oportebit: & hoc vſque in infinitũ. Quòd ſi ab intellectuali ſenſile diiudicari oportebit: quoniam & de intellectualibus controuerſia eſt, hoc quoque, quum intellectuale ſit, diiudicatione & cõfirmatione opus habebit. Vnde ergo confirmabitur? ſi quidẽ ab intellectuali, in infinitũ incidet eodem pacto: ſin à ſenſili, quoniam ad cõfirmationem quidem ſenſilis aſſumptum eſt intellectuale, ad intellectualis autem cõfirmationem, ſenſile: inducitur modus qui vocatur διάλληλος. *q.d. alternatorius*. Si verò hæc vitans is qui nobiſcum diſputat, per cõceſſionem & citra demonſtrationem aliquid voluerit ſumere ad demonſtrationem ſequentium, hypotheticus modus ad demonſtrationem aſſumptus, implicitus eſt. nam ſiquis in iis quæ per cõceſſionem ſumit & ſupponit, fidẽ meretur: nos quoque ſemper illis contraria per ſuppoſitionẽ ſumentes, fidem obtinebimus. & ſi quidem aliquid verũ ſupponitur, is qui ſupponit, ipſum ſuſpectũ reddit: quippe qui illud ſupponendo ſumat, non autem aſtruẽdo. ſin falſum, ruinoſum erit eorũ quæ aſtruuntur, fundamentũ. Præterea ſi huiuſmodi ſuppoſitio ad confirmationem aliquid valet, idipſum de quo quæritur, ſuppo

nat, non aliud per quod aſtruat rem de qua quæritur. Quòd ſi abſurdũ eſt ſupponere id de quo quæritur, abſurdum itidem erit ſupponere vniuerſale. Omnia autẽ ſenſilia, eſſe ad aliquid, patet. ſunt enim ad eos qui ſentiunt. Manifeſtum eſt igitur, quæcunque propoſita nobis fuerit res ſenſilis, ad hos quinque modos ipſam reducere facile fore. Itidem & de intellectuali ratiocinamur: ſi enim indiiudicabilis de eo diſſidentia eſſe dicatur, cõcedetur nobis eſſe de eo retinendum aſſenſum. ſin diiudicabitur diſſidẽtia, ſi quidem per intellectuale, reiiciemur in infinitũ. ſin per ſenſile, in modũ qui dicitur διάλληλος. nam ſenſile, rurſus controuerſum & quod per ſe diiudicari nequit, eò quod in infinitũ progrediatur, intellectuali egebit: vt etiam intellectuale ſenſili. Et qui idcirco volet ex ſuppoſitione aliquid ſumere, rurſum ineptus erit. Quinetiam intellectuale eſt ad aliquid. dicitur enim ad intelligentem. &, ſi natura tale eſſet quale dicitur, non fuiſſet controuerſum. Reduximus igitur etiã intellectuale ad hos quinque modos. Quare omnino de re propoſita nos aſſenſum retinere neceſſe eſt. Et hi quidem ſunt quinque modi quos poſterior ætas tradidit: nõ quòd decem modos iam explicatos excluderet, ſed vt magis variè vnà cum illis temeritatem dogmaticorum refelleret.

De duobus aliis modis. CAP. XVI.

TRadũt præterea duos alios epoches modos. quoniã enim quicquid cõprehenditur, aut ex ſeipſo aut ex alio comprehenditur: dubitationem de rebus omnibus inducere videntur. Ac primùm quidem nihil ex ſeipſo comprehẽdi, probat ea quæ inter phyſicos fuit de ſenſilibus omnibus & intellectualibus controuerſia: quæ certè indiiudicabilis eſt, quum nec ſenſili nec intellectuali criterio vti poſſimus. quia quicquid ſumpſerimus, fide carebit, vt pote controuerſum. Propterea autem ne ex alio quidem quicquam comprehendi fatentur. Si enim id

ex quo aliquid cōprehenditur, ſemper ex alio cōprehendi oportebit, in modum diallelū aut eum qui eſt ad infinitum, ſe cōiiciunt. Sin voluerit quiſpiam aliquid ſumere quaſi ex ſeipſo comprehenſum, ex quo aliquid aliud comprehēdat: huic repugnat illud, Nihil ex ſeipſo cōprehendi, propter ea quæ dicta ſunt. quod autem repugnās eſt, quomodo poſſit ex ſeipſo aut ex alio cōprehendi, dubitamus: quum veritatis aut comprehēſionis non appareat criterium, ſigna autem etiam ſine demonſtratione euertantur, vt ex ſequentibus intelligemus. Hæc ſunt quæ de modis epoches in præſentia nobis dicenda putauimus.

Qui ſint modi quibus euertantur ætiologici. CAP. XVII.

SIcut autem epoches modos tradimus, ſic etiam modos exponūt quidam, ſecundum quos in particularibus *αἰτιολογίαις, id eſt cauſæ redditionibus*, dubitationem mouētes ſilentium imponimus dogmaticis, quòd in his potiſſimum valde ſibi placeant. Oneſidemus ergo modos octo tradit, quibus exiſtimat ſe omnem dogmaticā ætiologiā, vt vitioſam, refellere. Horū primum eſſe dicit, ſecundum quem ætiologiæ genus quod in rebus non apparentibus verſatur, non habet cōfeſſam ex apparentibus approbationem. Secundū, iuxta quem ſæpe quum magna ſit in varias partes inclinandi occaſio, adeo vt multis modis poſſit ratio rei de qua quæritur, afferri, vno tātum modo nōnulli rationem afferunt. Tertium, ſecūdum quem eorū quæ ordinatè fiunt, rationes reddūt quæ nullum ordinem oſtēdunt. Quartum, ſecūdum quem accipientes apparentia vt fiunt, etiam non apparentia putāt ſe vt fiant, cōprehendiſſe. quum ea quæ non apparent, eodem fortaſſe modo efficiantur quo apparentia, fortaſſe etiam non eodem, ſed peculiari quodam modo. Quintum, iuxta quem, omnes propemodum ſecundum proprias elementorū ſuppoſitones, non autem ſecūdum cō-

munes & paſſim receptas diſputandi vias rationes reddunt. Sextum, ſecundum quem ſæpenumero quæ facilè deprehendi poſſunt, in ſuis ſuppoſitionibus ſumunt, iis autem repugnãtia, quamuis æque ſint probabilia, prætermittunt. Septimum, ſecũdum quem ſæpe reddunt rationes quæ non modò apparentibus, ſed etiam propriis ipſorum ſuppoſitionibus repugnent. Octauum, ſecundum quem quum ſæpe æquè dubia ſint ea quæ apparere vidẽtur atque ea de quibus quæſtio eſt, ſententiã ſuam de dubiis ex æquè dubiis aſtruunt. Ait autem fieri poſſe vt nõnulli in ætiologiis ſecundũ alios quoſpiã modos ex his pẽdentes, aberrẽt. Sed enim ipſi etiã quinque epoches modi ad ætiologias fortaſſe ſufficiant. Nã aut afferet aliquis rationem quæ cõſentiat cum omnibus philoſophiæ ſectis, & cum ſkepſi & cum phætiomenis, aut nõ. Verùm ita cõſentientẽ afferre haud poſſibile ſit. nam & apparentia & incerta omnia cõtrouerſa ſunt. At ſi minimè cõſentiat, poſtulabitur ab eo huius rationis ratio. & ſi quidẽ apparentem apparentis, aut incertam incertæ afferat, in infinitũ delabetur. ſin permutato ordine ætiologias inter ſe implicet, in diallelũ modũ. Quòd ſi alicubi reſiſtat, aut quantũ ad iam dicta, dicet rationẽ cõſiſtere, atque ita inducet relationẽ ad aliquid, tollens quod ſecundum naturam eſt: aut ſi per ſuppoſitionẽ ſumat aliquid, nos ei obſtabimus. Poteſt igitur etiam per hæc dogmaticorum in ætiologiis temeritas refelli.

De ſkepticorum uocibus. CAP. XVIII.

QVoniam autẽ vnoquoque horũ & epoches modorũ vtentes, voces quaſdã ſkepticæ affectionis & paſſionis noſtræ indices pronuntiamus, vt quum dicimus, *οὐ μᾶλλον, id eſt Non magis, οὐδὲν ὁριστέον, Nihil definiendum*, & aliquot alias: conſentaneum de iis deinceps diſputare fuerit. Incipiamus autem ab hac Non magis.

De uoce

De voce Non magis. CAP. XIX.

HAnc ergo interdum quidem ita vt dixi, pronuntiamus, interdum autẽ ſic, οὐδὲν μᾶλλον, *id eſt* N*ihilo magis*. Non enim, vt quidã exiſtimãt, hanc vocẽ Non magis, in ſpecialibus ſumimus quæſtionibus, illam autem, Nihilò magis, in generalibus: ſed indifferenter vtrãuis pronuntiamus: & nunc quoque vt de vna diſputabimus. Eſt igitur vox hæc, imperfecta. vt enim quum dicimus διπλῆ, id perinde eſt ac ſi diceremus ἑςία διπλῆ, & quũ dicimus πλατεῖαν [*plateam*] id tantũdem valet ac ſi diceremus πλατεῖαν ὁδόν: ſic quum dicimus, Non magis: perinde id valet ac ſi diceremus, Nõ magis hoc quàm illud, ſürſum aut deorſum. Sunt verò nonnulli etiam Sκeptici qui pro interrogatione οὐ, *id eſt* V*trum*, pronuntiant τί μᾶλλον τόδε ἢ τόδε, accipiẽtes tum vocẽ τί pro cauſa. vt, quod dicunt, tale ſit, Quare magis hoc quàm illud? Vſitatum eſt autem etiam interrogationib⁹ pro enũtiationibus vti: vt in hoc verſu,

Cui non Iouis riualis eſt notus viro?

Et viciſſim enuntiationibus loco interrogationum, vt, Quæro vbi habitet Dion. Item, Rogo quamobrem hominem poetam admirari oporteat. Sed & apud Menãdrum τί pro διὰ τί vſurpatur, vt quum dicit, Τί γὰρ ἐγὼ κατελειπόμην; *.i. Quid enim ego relinquebar? poſito Quid pro Propter quid.* Indicãt autẽ hæ voces Non magis hoc quàm illud, etiam affectum noſtrum, ſecundũ quem, propter æqualia momẽta eorum quæ ſunt ἀντικείμενα, ad ἀῤῥεψίαν delabimur. Intelligimus autem paria momẽta quæ ſunt in eo quod nobis apparet probabile. ἀντικείμενα autem generaliter, quæ inter ſe pugnant. ἀῤῥεψίαν verò ad neutram partem aſſenſum. Cæterùm hæc vox, Nihilo magis, etiãſi præ ſe ferat formã aſſenſionis aut negationis, nos non ita ea vtimur, ſed indifferenter & abutendo: aut pro interrogatione, aut pro eo quod eſt, Ignoro cui horum aſſentiri oporteat, cui minimè. Nobis enim propoſitũ eſt, quod no

bis apparet declarare: vocem autem qua id declaramus, indifferenter vſurpamus. Illud præterea ſciendum, nos proferre hanc vocem, οὐδὲν μᾶλλον, non affirmantes ipſam omnino veram eſſe & indubitatam, ſed ſecundũ id quod nobis apparet, de ea quoque dicentes.

De aphaſia. CAP. XX.

DE aphaſia autem hæc dicimus. φάσις duobus modis dicitur, generaliter & ſpecialiter. Generaliter ita appellatur vox quæ poni aut tolli quidpiam ſignificat. vt, Dies eſt, Non dies eſt. Specialiter autem, quæ aliquid poni tantùm ſignificat. in qua ſignificatione negatiua non appellãtur phaſes. Aphaſia igitur eſt diſceſſus ab ea quæ generaliter phaſis appellatur: ſub qua cõprehendi dicimus cataphaſin & apophaſin, *id eſt affirmationem & negationẽ*. adeo vt aphaſia ſit affectio noſtra per quam nos nec ponere quicquam nec tollere dicimus. Vnde patet nos aphaſiam etiam aſſumere, non quaſi natura tales ſint res vt aphaſiã neceſſariò moueant: ſed vt eã pronũtiãdo, declaremus nos ſuper his vel illis quæſtionibus ita nũc affici. Illud quoq; memoria tenẽdum eſt, dicere nos, nihil poni aut tolli à nobis, eorũ quidẽ certè quæ dogmaticè de dubiis aſſerũtur. iis enim à quib⁹ patimur, & à quibus ita coacti ad aſſenſum adducimur, cedimus & acquieſcim⁹.

De uocibus, Fortaſſe, Licet, Fieri poteſt. CAP. XXI.

HAS autem voces, Fortaſſe & Non fortaſſe: Licet & Non licet: ἐνδέχεται καὶ οὐκ ἐνδέχεται, *id eſt* Fieri *poteſt, &* Non *fieri poteſt:* ſumimus pro, Fortaſſe eſt, fortaſſe non eſt. &, Licet eſſe, licet etiam non eſſe. & Fieri poteſt vt ſit, fieri poteſt vt non ſit. Adeo vt breuitatis gratia, ſumamus, Non licere, pro Licere non eſſe. & Non fieri poſſe, pro Fieri poſſe vt nõ ſit. & Non fortaſſe, pro Fortaſſe non eſſe. Rurſus autẽ hîc non contendimus de vocibus, neque an hæc natura ipſa ſignificent, quærimus: ſed ipſas indifferenter, vt dixi, ſumimus. Has autem voces, aphaſiæ

eſſe indices,manifeſtum eſſe arbitror.nam qui dicit Fortaſſe eſt,perinde eſt ac ſi poneret etiam alterũ quod ipſi repugnare videtur,videlicet Fortaſſe non eſſe: quia non affirmat hoc eſſe.Eadem eſt & in cæteris ratio.

De uoce ἐπέχω,& οὐδὲν ὁρίζω. CAP. XXII.

SVmimus autem ἐπέχω pro eo quod eſt, Non poſſum dicere cui ex iis quæ propoſita ſunt,fidẽ adhibere, cui fidem derogare oporteat:oſtendentes videri nobis res ad promerendam vel ad nõ promerẽdam fidem æquales.Ita tamen vt æquales eſſe non affirmemus, ſed quod nobis apparet de ipſis,quando ſub ſenſum noſtrum cadunt,dicamus. Dicta eſt autem ἐποχὴ, quia ἐπέχεται διάνοια, *id eſt cohibetur mens*,à ponenda aut à tollenda re aliqua, propter paria in vtranq; partẽ eorũ de quibus quæritur momẽta.

De uoce Οὐδὲν ὁρίζω. CAP. XXIII.

DE hac autẽ voce, οὐδὲν ὁρίζω,*id eſt,nihil definio,aut, certò ſtatuo*, dicimus huiuſmodi. ὁρίζειν eſſe putamus,non ſimpliciter dicere aliquid,ſed rem incertam pronuntiare cũ aſſenſu.ita enim nihil ὁρίζειν Sxepticus forſitan reperietur, ne hoc quidem, Nihil definio. non enim eſt dogmatica opinio, id eſt, qua incertæ rei aſſentiamur: ſed vox noſtræ affectionis index. Quũ ergo dicit Sxepticus, Nihil definio,hoc dicit,Ego ita nunc affectus ſum vt nihil eorum quæ ſub hanc quæſtionem cadunt,ponam dogmaticè aut tollam.Hoc autem ait,dicens quid ſibi appareat de rebus propoſitis,non enuntiatiuè cum perſuaſione pronuntians,ſed affectionem ſuam exprimens.

De eo quod dicũt,Omnia ſunt ἀόριστα. CAP. XXIIII.

AOριστία quoque paſſio eſt intellectus,ſecundũ quam nec ponimus quicquam, nec tollimus eorum quæ dogmaticè quæruntur,id eſt incertorũ.Quum igitur dicit Sxepticus,omnia eſſe ἀόριστα,*id eſt indefinita*,tũc ESSE accipit pro eo quod eſt, videri ſibi. Omnia autem dicit, non omnia entia, ſed quæcunque euoluit ex iis in-

certis quæ apud dogmaticos quærũtur. Indefinita autem, id eſt, non præponenda aliis cõtrariis, aut generaliter aduerſantibus, ad fidem promerendam aut non promerendam. Et quemadmodum qui dicit, Ambulo, perinde eſt ac ſi diceret, Ego ambulo: ita qui dicit, Omnia ſunt indefinita, vnà ſignificat, ſecũdum nos, Quantũ ad me attinet, aut, Vt mihi videtur: adeo vt quod dicimus, ſit huiuſmodi, Quæcunque euolui ex illis quæ dogmaticorum quæſtionibus agitantur, talia mihi eſſe videntur, vt nihil eorum magis aut minus fide dignum exiſtimem quàm contrarium.

De eo quod dicunt, Omnia ſunt incomprehenſibilia.

CAP. XXV.

EAndem rationem ſequimur & quũ dicimus, Omnia ſunt incomprehenſibilia. nam hoc verbum, Omnia, eodem pacto explicamus: & vnà etiam intelligimus, Mihi. adeo vt idem hoc valeat ac ſi ita loqueremur, Omnia quæcunque percurri ex iis incertis quæ dogmaticorum quæſtionibus agitãtur, mihi videntur incõprehenſibilia. Non ſunt autem verba hominis affirmantis, ea de quibus inquirunt dogmatici, naturã hanc habere vt ſint incomprehenſibilia: ſed ſuam affectionem enuntiantis: quatenus videlicet dicit, Exiſtimo me nihil illorũ adhuc percepiſſe propter, contrariorum æquipollentiam. Vnde mihi videntur omnia quæ ad euerſionem afferuntur, iis quæ nos enuntiamus, eſſe diſſentanea.

De uocibus ἀκαταληπτῶ & ὐ καταλαμβάνω, id eſt non comprehendo.

CAP. XXVI.

HAE quoque voces, ἀκαταληπτῶ & οὐ καταλαμβάνω, propriæ paſſionis ſunt indices: quatenus ad præſens ſuperſedet Sxepticus ponere aut tollere aliquid ex illis incertis de quibus quæritur. vt ex iis patet quæ à nobis de cæteris vocibus antea dicta ſunt.

De eo quod dicũt, παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος ἀντίκειται, id eſt, õni orationi oratio æqualis opponitur. [*uel, oppoſita eſt*] CAP. XXVII.

QVum autem dicimus, Omni orationi oratio æqualis opponitur, Omni dicimus, quam quidẽ nos euoluerimus. Orationem autem dicimus, non ſimpliciter, ſed quæ aliquid dogmaticè aſtruit, id eſt de incerto: nec eam protinus quæ ex lemmatibus, *id eſt ſumptionibus*, & illatione, ſed quæ quouis modo aſtruit quidpiã. Æqualem item dicimus, non ſimpliciter, ſed ad fidem obtinẽdam aut non obtinendã. Et Opponitur accipimus generaliter pro aduerſatur. Subaudimus etiam, Vt mihi videtur. Quũ igitur dico, Omni orationi æqualis oppoſita eſt oratio, perinde eſt ac ſi dicerem, Omni orationi à me euolutæ, quæ aliquid dogmaticè aſtruit, mihi opponi videtur alia dogmaticè aliquid aſtruens, æqualis ipſi ad fidem obtinẽdam vel non obtinendã. Adeo vt huiuſmodi vocis enuntiatio non ſit dogmatica, ſed paſſionis humanæ ſignificatio, quæ eſt id quod apparet patienti. Sũt autem & qui hanc vocem ita proferant, Omni orationi æqualem orationẽ opponi, *uel oppoſitam eſſe*. hoc, tanquam præceptũ, cõſtituentes, Omni orationi dogmaticè quidpiam aſtruenti, orationem dogmaticè inquirentẽ, æqualẽ ad fidẽ obtinẽdam vel non obtinẽdam, ipſi aduerſantem opponamus. Vt ſermonẽ ſuum ad Sκepticũ dirigant, vtantúrq; infinitiuo pro imperatiuo, videlicet Opponi pro eo quod eſt Opponamus. Præcipiũt autem Sκeptico, ne à dogmatico deceptus, animum deſpondeat, ac omittat illius perquiſitionẽ, & ita per temeritatẽ ſuam fruſtretur apparente ipſis ataraxia: quã comitari exiſtimãt eos qui de omnibus aſſenſum retinẽt, quemadmodũ docuimus.

Appendix ad tractationem de ſκepticis uocibus.

CAP. XXVIII.

NOn poſtulat ratio huius operis quo ſingula breuiter deſcribimus, vt de plurib⁹ vocibus diſſeramus.

Præſertim quũ vel ex iis quæ modò à nobis dicta fuerũt, etiam de prætermiſſis dici poſſit. De omnibus en m ſkepticis vocibus illud oportet cognitũ habere, nos non affirmare veras illas omnino eſſe: vtpote quũ eas dicam alias ab aliis tolli poſſe, circunſcriptas illis de quibus dicuntur. ſicuti purgantia medicamenta, non ſolùm humores corpore extrahunt, ſed etiam ſemetipſa vnà cum humoribus expellũt. Dicimus præterea nos non vt propriè ſignificantes res quibus adhibentur, ponere eas, ſed indifferenter, aut, ſi malunt, per catachreſin. (neque enim Skepticum de vocibus altercari decet:) præſertim quum nobis commodum ſit ne ſimpliciter quidem & per ſe ſignificare dici has voces, ſed ad aliquid, videlicet ad ſkepticos. Illud præterea meminiſſe oportet, nos non de omnibus rebus generaliter proferre ipſas, ſed de incertis & iis quæ dogmaticè quæruntur: idque quod apparet nobis, dicere, non autem affirmationem de natura externorũ ſubiectorum adhibere. Ex his enim omne ſophiſma aduerſus vocem ſkepticam allatum euerti poſſe arbitror.

Quum autem epoches mentem ac propoſitum, partéſque, criterium, & modos percurrerimus, & de ſkepticis vocibus loquuti, characterẽ ipſius σκέψεως declarauerimus: conſentaneum eſſe putamus, in quibus à finitimis ipſi philoſophiis diſtinguatur, paucis explicare, vt ita manifeſtius ephecticam inſtitutionẽ perſpiciamus. Ordiemur autem ab Heracliti philoſophia.

Differre ſkepticam inſtitutionem ab Heracliti philoſophia.

CAP. XXIX.

HAnc igitur à noſtra inſtitutione differre, clarum eſt. Heraclitus enĩ de multis incertis dogmaticè pronũtiat, nos autẽ minimè, quemadmodũ dictũ eſt. Quoniã autẽ Oneſidemus aiebat ſkepticã inſtitutionẽ viam eſſe ad Heracliti philoſophiam, (ſiquidem antequã contraria circa idem ſint, oportet cõtraria circa idem apparere: & ſkeptici quidem cõtraria circa idem apparere dicũt, He-

raclitei autem hinc etiam illuc progrediuntur, vt dicant eſſe:illis reſpõdemus,hoc quod dicitur,contaria circa idẽ apparere,non eſſe ſxepticorum dogma, ſed rem non ſxepticis ſolùm,verumetiã aliis philoſophis & omnibus hominibus ſub ſenſus cadentem. Verbi gratia,nemo negare audeat quin ex melle ſani dulcedinẽ, ičterici amarorem percipiãt. Hinc fit vt à cõmuni hominũ prænotione incipiãt Heraclitei,vti & nos,fortaſſe autẽ &cæteræ philoſophiæ. Quare ſi ab aliquo eorũ quæ ſxepticè dicũtur,acciperent hoc, videlicet contraria circa idem verſari:nimirum aut ab hac voce, Omnia ſunt incomprehẽſibilia, aut illa, Nihil definio, aut alia ſimili: fortaſſe colligerent verũ eſſe quod dicunt: ſed quum principia habeant non ſolùm nobis, ſed aliis etiã philoſophis & vitæ ſub ſenſus cadentia,curnã potius dicat aliquis inſtitutionẽ noſtram viam ſternere ad Heracliti philoſophiã, quàm aliarum philoſophiarũ quamlibet,aut vitam ipſam : quũ omnes communibus materiis vſi ſimus? Atque haud ſcio an potius incõmoda ſit ad Heracliti philoſophiã cognoſcendam Sxeptica diſciplina,quàm cõmoda:quum Sxepticus omnia quæ ab Heraclito dogmaticè dicuntur,tanquam temeraria,reprehendat,repugnans illius ἐκπυρώσει,repugnãs etiam huic quod dicit, Cõtraria circa idem exiſtere:& ad vnumquodque Heracliti dogma, dogmaticam temeritatem irrideat,atque ſubiungat, Nom cõprehendo,& Nihil definio,quemadmodũ antea dixi.quod Heracliteis aduerſatur. Abſurdum autem eſt,aduerſantem diſciplinam viam eſſe dicere ad ſectam illam cui aduerſatur. Abſurdum ergo eſt Sxepticam diſciplinam ad Heracliti philoſophiam viam eſſe dicere.

In quo differat Sxeptica diſciplina, à Democriti philoſophia.

CAP. XXX.

DEmocriti quoq; philoſophia cõmunionem habere cum ſxepſi fertur, quia videtur eadem qua nos vſa

eſſe materia. Nam ex eo quòd mel aliis dulce, aliis amarum videatur, Democritum ratiocinari dicunt, neque dulce ipſum eſſe, neque amarum: & propterea pronuntiare vocem, Non magis, quæ ſceptica eſt. Verùm aliter vtūtur hac voce Sceptici quàm Democritici philoſophi. illi enim vocem hanc vſurpant, ſignificare volētes, neutrum eſſe: nos autem, ſignificātes nos ignorare an vtrūque, an neutrum ſit eorum quæ apparent. Itaque in hoc quoque ab illis differimus: ſed lōgè manifeſtiſſima differentia eſt, quum dicit Democritus, *ἐτεῇ δὲ ἄτομα καὶ κενόν*, *id eſt, Veritate enim* [*uerè*] *atoma & uacuum*. ἐτεῇ enim dicit pro *ἀληθείᾳ, id eſt Veritate.* In eo autem quod ait, ſecundum veritatem exiſtere atomos & vacuum, eum à nobis differre (quanuis ab apparentium inæqualitate & diſcrepantia incipiat) ſuperuacaneum arbitror dicere.

Quo differat ſcepſis à Cyrenaica inſtitutione.

CAP. XXXI.

DIcūt præterea nōnulli Cyrenaicā inſtitutionē eandem eſſe cum ſcepſi, quoniam illa quoque ſe ſolas paſſiones cōprehendere dicit. Differt tamen ab ea: quòd illa quidem voluptatē & læuem corporis motum, finem eſſe dicat: nos autem imperturbatum mētis ſtatum: cui cōtrarius eſt finis quem illi ſtatuunt. Nam & quum adeſt voluptas & quum abeſt, perturbationes patitur is qui finem eſſe voluptatem affirmat: vt de fine tractans argumentatus ſum. Deinde nos aſſenſum retinemus verbis tenus de externis ſubiectis: at Cyrenaici pronuntiāt naturam illa habere incomprehenſibilem.

Quo differat ſcepſis à Protagoræ inſtitutione.

CAP. XXXII.

PRotagoras quoque vult *πάντων χρημάτων μέτρον, id eſt, omnium rerum mēſuram*, eſſe hominem: entium, vt ſunt: nō entium, vt non ſunt. *μέτρον* quidē appellās criterium, *χρημάτων* autem dicens pro *πραγμάτων, id eſt rerum.* Adeo

vt hoc valeāt eius verba, Rerum omnium criterium eſſe hominem: entium quidem, vt ſunt: non entium autem, vt non ſunt. Ideóque ponit apparentia cuique ſola, & ita inducit relationem ad aliquid. Hinc fit vt videatur communionem cum Pyrrhoniis habere. differt tamē ab illis. Differentiam autem cognoſcemus, vbi quantum ſatis ſit, Protagoræ ſentētiam enucleauerimus. Dicit ego vir ille, Materiam fluxilem eſſe, ipſa autē aſſiduè fluente, adiunctiones pro ablationibus fieri, & ſenſus trāſmutari ac variari & pro ætatibus & pro aliis corporum cōſtitutionibus. Dicit etiam rationes omnium apparentium ſubiectas eſſe in materia: adeo vt materia, quantum in ſeipſa, omnia eſſe poſſit quæ omnibus apparēt: homines autem alio tempore alia percipere, prout diuerſè ſe habēt. eum enim qui ſecundum naturam ſe habeat, ex iis quæ in materia ſunt, illa percipere quæ ſecundum naturam ſe habentibus apparere poſſunt: eos autem qui contra naturam ſe habeāt, ea percipere quæ contra naturam ſe habentibus poſſunt apparere. Eſtque in ætatibus, & in ſomno aut vigilia, & in vnaquaque ſpecie habituū eadem ratio. Eſt ergo, ſecundum ipſum, homo criterium rerum quæ ſunt. omnia enim quæ apparent hominibus, etiam ſunt. quæ autem nulli hominum apparent, ne ſunt quidem. Videmus igitur, ipſum, & materiam fluxilem eſſe, & rationes omnium apparentium ſubiectas eſſe in ipſa, dogmaticè pronuntiare: quæ incerta ſunt, & de quibus retinendus eſt aſſenſus nobis.

Quo differat ab Academica philoſophia ſkepſis.

CAP. XXXIII.

QVinetiam aiunt nōnulli Academicā philoſophiam eandem eſſe cum ſkepſi: quare deinceps de hac quoque diſſerendum fuerit. Academiæ autem fuerunt, vt aiunt, plures tribus. Vna quidem, eáque antiquiſſima, Platonis. Secunda & media, Arceſilæ, qui

fuit auditor Polemonis. Tertia & noua, Carneadis & Clitomachi. ſunt qui his addãt quartam, Philonis & Charmidæ. Sunt qui etiam quintam adiiciãt, Antiochi. Nunc ergo incipientes ab antiquiſſima, videamus differẽtiam philoſophiarũ quarũ meminimus. Platonẽ alii dogmaticum eſſe dixerunt, alii aporematicum, *id eſt dubitatorem.* alii verò in quibuſdam dogmaticũ, in quibuſdam aporematicum. Nam in gymnaſticis libris, *id eſt exercitatoriis,* vbi Socrates aut ludens cum aliquibus inducitur, aut pugnãs aduerſus ſophiſtas, exercitatorium & dubitatoriũ quendã dicunt illum habere characterem. dogmaticum autem, vbi ſeriò loquens, ſententiam ſuam aut per Socratem aut per Timæum, aut per aliquem ex huiuſmodi viris, exponit. Ac de iis quidem qui dogmaticum ipſum eſſe volunt, aut in quibuſdam dogmaticũ, in quibuſdam dubitatorem, ſuperuacaneum fuerit dicere. ipſi enim fatentur illum à nobis differre. An autem ſit purè ſkepticus, fuſius in noſtris hypomnematis diſſerimus: nunc autem ſummatim rerum capita perſtringentes, ſecundum Permedotum & Oneſidemum diſputamus, (hi enim potiſſimum huic factioni præfuerunt) dicentes, Platonem, quum de ideis pronuntiat, aut prouidentiam eſſe, aut vitam cum virtute coniunctam præferendã eſſe vitæ quæ ſit cum vitiis coniũcta: ſiue is tanquam exiſtentibus, aſſentitur, dogmaticè pronũtiat: ſiue tãquam probabilioribus aſſentitur, quia alterum alteri præfert ad fidem obtinendam aut non obtinendam, à ſkeptica forma diſcedit. nam etiam hoc à nobis eſſe alienum, ex iis quæ antea diximus, patet. Etiamſi autem quædã Skepticorum more pronũtiet, quum, vt aiunt, ſe exercet, non ideo erit ſkepticus. nam qui de vno aliquo dogmaticè pronũtiat, aut phãtaſiam phãtaſiæ præfert vllo modo ad fidẽ impetrandã aut nõ impetrandã de aliqua re incerta, dogmaticũ ſequitur characterẽ: vt indicat etiã Timon in iis quæ

de Xenophane dicit.*Xenophanis autē dogma erat præter aliorū hominū prænotiones,vniuerſitatē eſſe vnum, & deum congenitum omnibus . eſſe autem rotundum & nullis paſſionibus obnoxium,& immutabilem,& rationalem. Vnde & facile eſt in quo Xenophanes à nobis differat oſtendere. Porrò ex iis quæ diximus,manifeſtum eſt , Platonem , etiamſi de aliquibus dubitet , tamen qùia in quibuſdam apparet ipſum aut de eſſentia rerum incertarum pronuntiare, aut ex incertis alia aliis tanquam fide digniora præferre,Sxepticū eſſe non poſſe. Iam verò & nouæ Academiæ alumni, etiamſi incomprehenſibilia eſſe dicant omnia , differunt tamen à Sxepticis,fortaſſe quidem & in eo quod dicunt omnia eſſe incomprehenſibilia: (de hoc enim affirmant. at Sxepticus non deſperat fieri poſſe vt aliquid cōprehendatur.)ſed apertius etiā ab illis in bonorū & malorum diiudicatione diſcrepant.Aliquid enim bonū eſſe dicunt & malū Academici, non vt nos, ſed ſimul perſuaſi veriſimilius eſſe, id quod dicunt bonum, bonum eſſe, quàm cōtrarium. & de malo ſimiliter.quum nos nihil bonum aut malum eſſe dicamus, exiſtimātes probabile eſſe quod dicimus, ſed ſine vlla opinatione ſequamur vitam , ne nihil agamus . Præterea phantaſias nos quidem dicimus æquales eſſe ad fidem obtinendā vel non obtinendā , quantū ad rationē: illi autē alias veriſimiles eſſe dicūt,alias nō veriſimiles.quin & veriſimiliū ſtatuunt diuerſa genera. alias enim veriſimiles tantùm eſſe dicunt,alias autē veriſimiles & διεξωδευμένας,alias veriſimiles & περιωδευμένας & ἀπερισπάστους . verbi gratia , In domo tenebricoſa ſiquo modo iaceat funis contortus & conuolutus, veriſimilis tantùm phātaſia eſt ab hoc,tanquam à ſerpente, ei qui repente ingreſſus fuerit . At illi qui intuitus fuerit exactè & percurrerit quæ ſunt circa ipſum , nimirum eum non moueri , talem colorem habere , & ſingula

quæque, apparet funis per phantaſiam veriſimilem & περιωδευμένην. Phantaſia autē ἀπερίσπαστος, * huiuſmodi eſt, Fertur Hercules mortuam Alceſtin rurſum ab inferis reduxiſſe, & Admeto oſtēdiſſe. Is veriſimilem accipiebat phantaſiam Alceſtidis & περιωδευμένην: quia tamen ſciebat ipſam mortuam eſſe, diſtrahebatur eius mens ab aſſenſu, & ad fidem non adhibendam inclinabat. Præferunt igitur noui Academici ei quidem phantaſiæ quæ ſimpliciter eſt veriſimilis, eam quæ eſt veriſimilis & περιωδευμένη: vtrique autem harum eam quæ eſt veriſimils & περιωδευμένη & ἀπερίσπαστος. Quanquā autē & Academici & Sæeptici ſe πείθεσθαι aliquibus dicebant, manifeſta eſt tamen hîc quoque differētia quæ eſt inter eorū philoſophias. Nam πείθεσθαι dicitur variis modis, interdum pro non repugnare, ſed ſimpliciter ſequi, ſine vehementi propenſione & affectu erga aliquid. vt puer dicitur πείθεσθαι pædagogo. Interdū etiam pro, Cum certo propoſito & quaſi affectus communione quidpiam valde volentem, aſſentiri alicui. vt nepos & decoctor πείθεται ei qui ſumptuoſè viuere vult. Quare quum Carneades & Clitomachus cum vehemēti inclinatione dicant πείθεσθαι & πιθανὸν, eſſe: nos autem in cedendo ſimpliciter, ſine propēſione affectus erga quicquam: in hoc quoque ab illis differre comperiemur. In iis præterea quæ ad finem ſpectāt, à noua Academia diſſidemus. illi enim qui ſe ordinationem eius ſequi dicūt, etiā πιθανῷ vtūtur in vita: nos autē leges & cōſuetudines & naturales affectiones ſequentes, viuimus citra vllā opinationē. His adderemus alia, differētiæ oſtēdēdæ gratia, niſi breuitati ſtuderemus. At verò Arceſilaus, quē mediæ Academiæ dicebamus præſidem fuiſſe & authorem, magnam mihi videtur cum Pyrrhoniorum verbis affinitatem habere: adeò vt vna ſit propemodum diſciplina eius & noſtra. Neque enim de exiſtentia aut inexiſten-

tia rei cuiuſquam pronũtiare cõperitur, neque alterum alteri ad fidem obtinendam aut non obtinendam præferre: ſed de omnibus aſſenſum retinet, & finem eſſe dicit epochen: cum qua ſimul ingredi imperturbatum mentis ſtatum dicebamus. Vult præterea eſſe quidem bona particulares epochas, mala autem particulares aſſenſiones. Niſi dicat aliquis nos hæc ſecundum id quod apparet nobis, dicere, & non affirmãtes: illum autem, tanquam ſecundum naturam. adeò vt bonum quidem eſſe ipſam epochen, malum autem aſſenſionem dicat. Siqua fides autem iis quæ de eo dicũtur, adhibenda eſt, ferũt ipſum, prima quidem fronte Pyrrhonium viſum, verè autẽ dogmaticum fuiſſe. & quũ in ſibi familiaribus periculum faceret ſuis dubitationibus, an naturam aptam ad percipienda Platonis dogmata haberent, exiſtimatum fuiſſe ἀπορητικὸν, *id eſt dubitatorem*: at familiaribus ſuis qui acri ingenio præditi eſſent, Platonis doctrinam tradere. atque ideo Ariſtonem iactaſſe hoc in ipſum,

Antè Plato, Pyrrho retro, medius, Diodorus.

Quòd dialectica Diodori vteretur, planè tamẽ eſſet Platonicus. Philo autẽ ait, quantũ ad Stoicum criterium, id eſt phantaſiam comprehenſiuam, res eſſe incomprehenſibiles: quantum autem ad naturam rerum, comprehenſibiles. Quinetiam Antiochus Stoicam ſectam tranſtulit in Academiam, adeo vt de eo dictum ſit, ipſum in Academia philoſophari Stoica. Oſtendebat enim apud Platonem eſſe Stoicorum dogmata. Ex his igitur perſpicuum eſt quid Sκeptica inſtitutio à tertia & quinta Academia differat.

An medica experientia eadem ſit cum ſκepſi.

CAP. XXXIIII.

QVoniam verò experientiam quæ circa medicinam verſatur, eandem nonnulli eſſe aiũt cum Sκeptica

philoſophia: ſcire nos oportet, experientiam illam, ſi aſſerat incerta comprehendi non poſſe, neque eandem eſſe cum ſkepſi: ſed nec Skeptico conuenientem eiuſmodi ſectam eſſe: imò potius eam quæ methodus vocatur, deceat illum, meo quidem iudicio, perſequi. Hæc enim vna ex omnib⁹ medicæ artis ſectis, in incertis quidem temerariè ſe non gerere videtur, nec tãtum ſibi arrogare vt cõprehenſibilia ſint ea, nécne, pronuntiet: ſed apparentia ſequens, ex iis quod vtile videatur, accipere, eandẽ quãSkeptici inſiſtens viã. Dicebamus enim antea, vitam cõmunem, qua etiam Skepticus vtitur, qudruplicem eſſe: quæ videlicet partim in naturæ inſtructione verſetur, partim in coactu paſſionum, partim in conſtitutione legum & conſuetudinum, partim in traditione artium. Quemadmodum igitur ex coactu paſſionũ Skepticus à ſiti quidem ad potũ deducitur, & à fame ad cibum, & ad aliquid ex aliis itidem: ſic & methodicus medicus à paſſionibus ad conſentanea & congrua dirigitur: à conſpiſſatione quidẽ & condenſatione ad laxationem: (veluti quum quis à condenſatione ex frigore vehemẽti orta ad calida ſe recipit) & vice verſa à laxatione & effluuio, ad eius repreſſionem. vt qui in balneo ſudore multo diffluunt & reſoluuntur, ad eum reprimendum properant, ac propterea ad frigidum aerem confugiunt. Ea autem quæ naturâ ſint aliena, ad ea quæ ſecundum naturam cogere eum venire, vel hinc patet, quòd etiam canis, ſimulac impegerit ei aliquis palum, ad eum extrahendum feſtinet. Ac ne ſingula enumerans, fines hypotypoſis prætergrediar, omnia puto quæ à methodicis ita dicuntur, referri poſſe ad coactum illum eámque vim quam afferunt nobis paſſiones, & eæ quæ ſecũdum naturam & eæ quæ præter naturam ſunt. Sed & in his inter ſe conueniunt hæ duæ inſtitutiones, quòd vtraque opinationẽ omnem à ſe remoueat, vtra-

que indifferenter verbis vtatur. Quemadmodum enim Sxepticus vtitur hac voce, Nihil definio, hac item, Nihil comprehẽdo: ita & methodicus vſurpat κοινότητα & vocem δήκειν ac ſimiles indifferẽter. ſic ergo & hoc nomen ἔνδειξις citra opinationẽ accipit pro ea actione qua nos à paſſionibus apparẽtibus & quæ ſecũdum & quæ præter naturam ſunt, ad ea quæ conſentanea & congrua eſſe videntur, deducimur: vt in ſiti & fame aliiſque oſtendo. Vnde profeſſionem eorum qui in medica arte methodici vocantur, maiorem cum ſxepſi affinitatem habere, quàm vllas alias ſectas medicæ artis, idque comparatione earum, non purè & ſimpliciter, nobis dicendum eſt, quibus cum hæc, tum alia huiuſmodi argumento ſint. Nos igitur quum de iis etiam diſſeruerimus, quæ adiacere & vicina eſſe Sxepticæ inſtitutioni videntur, hîc & generalem ipſius ſxepſeos tractationẽ & primum hypotypoſeων librum finimus.

SEXTI PHILOSOPHI PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEΩN LIB. II.

An poſsit Sxepticus aliquid inquirere in ea quæ dicuntur à dogmaticis. CAP. I.

QVANDOQVIDEM inquiſitionẽ aduerſus dogmaticos aggreſſi ſumus, vnamquanque partẽ eius quæ vocatur philoſophia breuiter & ſummatim percurramus. ſi prius reſponderimus iis qui hoc ſemper habent in ore, nec ad quærenda nec ad intelligenda ea quæ ab ipſis dogmaticè pronuntiantur, vllo modo idoneum eſſe Sxepticum. ſic enim dicunt, Aut comprehendit Sxepticus quæ à dogmaticis dicuntur, aut non. & ſi quidem comprehendit, quomodo dubitet de iis quæ comprehẽdiſſe ſe dicit?

at ſi non comprehendit, certè ne dicere quidem de iis nouit quæ non comprehendit. Quemadmodum enim is qui ignorat,exempli gratia, quid ſit τὸ καθ' ὃ περιαιρουμένους, aut theorema τὸ διὰ δύο τροπικῶν, ne dicere quidē de ipſis quicquam poteſt:ita qui non nouit vnumquodque eorum quæ à dogmaticis dicuntur,inquirere aduerſus eos non poteſt de iis quæ non nouerit. Nequaquam ergo poteſt Sκepticus inquirere de iis quæ apud dogmaticos dicuntur. Qui hæc aiunt, reſpondeant nobis quomodo nunc ſumant vocem hanc Comprehendere: vtrum vt ſit intelligere ſimpliciter,nihil de exiſtentia eorum de quibus diſſerimus, affirmādo:an intelligere,& ſimul eorum exiſtentiam de quibus diſputamus,ponere. Si enim cōprehendere vocant in ſermone comprehenſiuæ phantaſiæ aſſentiri:quum phantaſia comprehenſiua ſit ab exiſtente ſecundum ipſum exiſtens impreſſa & intus obſignata,qualis quidē eſſe non poſſit à non exiſtēte :ne ipſi quidē volent fortaſſe non poſſe de iis quærere quæ non percipiunt.Exempli gratia,Quum Stöicus aduerſus Epicureum quæſtionem mouet, dicētem diuiſam eſſe ſubſtantiam, aut Deum non prouidere iis quæ ſunt in mūdo,aut voluptatem eſſe bonum:vtrum comprehendit an non?& ſi quidem comprehendit,exiſtere ipſa dicens,funditus euertit Stoicam diſciplinam:ſi non comprehendit, non poteſt quicquā aduerſus ea afferre.His ſimilia etiam cæteris qui à reliquis ſectis prodeunt, reſpondere oportet,quum quæſtionem aliquam mouere de iis quæ aliter cenſent ipſorum aduerſarii,voluerint.Itaque de nulla re alii aduerſus alios inquirere poſſunt.imò etiam,ſi ſeriò loquēdū eſt,euertetur eorū tota(vt vno verbo dicā)dogmatica diſciplina:firmè autē ſtabilietur ſκeptica philoſophia ſi hoc cōcedatur, nō poſſe quærere quenquā de eo quod non ita cōprehēſum fuerit. Nam qui de re aliqua incerta pronuntiat & dogma ponit,aut re comprehenſa,aut non

comprehenſa,

comprehenſa, de ea pronuntiare ſe dicet. Verùm ſi antequam eam comprehēderit, fides ei non adhibebitur: ſin poſtquam comprehenderit, aut indidem & ex ſeipſa & actu ipſo ſibi obuerſatam dicet ſe comprehendiſſe, aut per aliquam inueſtigationem & inquiſitionè. Sed enim ſi ex ſeipſa caſu quodā dicat illam ſibi ipſo actu obuerſatam, & comprehenſam fuiſſe rem illam quæ erat incerta: eo modo nō fuerit incerta, ſed omnibus ex æquo apparēs, & pro cōfeſſa habita, miniméque cōtrouerſa. Atqui de vnoquoque incerto inextricabilis fuit inter eos diſcrepantia. Ergo ille dogmaticus qui de incertæ rei exiſtentia affirmat & pronuntiat, nequaquam eam ſibi obuerſantem habuerit, eámque ita comprehenderit. Quòd ſi per aliquam inueſtigationem *eam ſe comprehendiſſe dicat*, quomodo quærere poterat antequā exactè ipſam comprehendiſſet, ſecundum propoſitam hypotheſin? Nam quū opus habeat inquiſitio vt prius exactè comprehenſum ſit id de quo inquiretur: at viciſſim ipſa comprehenſio rei de qua inquiritur, opus habeat præcedente inquiſitione, omnino per modum diallelum dubitationis hoc impoſſibile eſt illis, & inquirere de incertis, & dogmaticè pronuntiare: quum, ſiue voluerint à comprehenſione incipere, redigamus eos illuc vt oporteat ipſum prius quæſiuiſſe quàm comprehendiſſe: ſiue ab inquiſitione initium facere maluerint, eos illuc redigamus vt oporteat ante inquiſitionē comprehendiſſe id de quo futura ſit inquiſitio: adeò vt hinc accidat vt neque quicquam incertorum comprehendere illi poſſint, nec affirmatiuè de ipſis pronuntiare. Vnde tolletur dogmaticorū ſubtilis loquacitas per ſe, continget autem vt ephectica philoſophia inducatur. Iam ſi dixerint ſe non exiſtimare neceſſe eſſe vt talis comprehenſio inquiſitionem præcedat, ſed vt intellectus ſimpliciter, non eſt impoſſibile inter eos quæ

de exiſtentia incertorum retinent aſſenſum, inquirere. Non enim ab intelligendi facultate excluditur Scepticus, ea (inquam) quæ ipſi fit ab iis quæ paſſibiliter ipſi obuerſantur, actu ipſo apparentia, neque neceſſariò eorum quæ ſub intellectum cadunt, exiſtētiam inducit. Non enim exiſtentia ſolùm intellectu percipimus, (vt aiunt) ſed etiam inexiſtentia. Vnde Ephecticus ſiue quærat, ſiue intellectus facultate vtatur, in ſceptico permanet inſtituto. Iam enim declarauimus ipſum iis quæ per paſſiuam phantaſiam ipſi obuerſantur, ſecundum id quod ſibi apparet, aſſentiri. Sed iam vide ne nunc dogmatici ab inquiſitione etiã excludantur. Non enim vt ii qui fatentur ſe ignorare quomodo res ſe habeant ſecundũ naturam, quærere de illis pergāt, inconſentaneũ eſt: ſed ii qui ſe exactè illas pernoſcere exiſtimant. Nã his quidē iam ad finē perducta eſt inquiſitio, vt ipſi exiſtimāt: at illi, id propter quod tota inquiſitio inſtituta eſt, adhuc retinent, nēpe exiſtimare ſe nō inueniſſe. Inquirendum eſt itaque nobis breuiter in præſentia de vnaquaque philoſophiæ, quæ vocatur, parte. Et quoniam magna fuit inter dogmaticos de philoſophiæ partibus controuerſia, quum alii vnã, alii duas, alii tres eſſe dicerent (quam quidem latius perſequi non attinet) eorum opinionem qui perfectius in ea verſati eſſe videntur, vbi ex æquo expoſuerimus, ſecundum eam, diſputationem noſtram prouehamus.

Vnde incipere debeat inquiſitio aduerſus dogmaticos.

CAP. II.

STOici igitur & alii nonnulli tres eſſe philoſophiæ partes dicunt, rationalem, naturalē, moralem: & doctrinam ſuam à rationali ordiuntur. quanuis & vnde exordiendum eſſet magnis diſſenſionibus agitatum inter eos fuerit. Quos ſequuti citra vllam opinionem, quoniam ea quæ in tribus illis partibus dicuntur, opus

habent criſi & criterio, *id eſt diiudicatione & diiudicatorio,* diſputatio autẽ de criterio videtur rationali parte contineri: à diſputatione de criterio & de rationali parte exordium ſumamus.

De criterio [id eſt inſtrumento ad iudicandum.]

CAP. III.

SEd illud ante omnia dicendum eſt, criterium dici, & illud quo diiudicari aiunt exiſtat aliquid nécne, & illud cui acquieſcẽtes viuimus. Propoſitũ eſt autẽ nobis in præſentia de eo quod criterium veritatis eſſe dicitur, diſputare. Nã de criterio quod in altera ſignificatione capitur, eo in loco in quo de ſkepſi tractabamus, diſſeruimus. Criterium igitur de quo nũc agitur, tribus modis dicitur, cõmuniter, peculiariter, peculiariſſimè. Cõmuniter, omnis menſura cõprehenſionis, ſecũdum quam ſignificationẽ etiam naturalia criteria appellantur, vt viſus. Peculiariter autem, omnis menſura comprehenſionis, ſed menſura artificialis, vt regula & diabetes. Peculiariſſimè verò, omnis mẽſura artificialis ad comprehenſionem rei alicuius incertæ. iuxta quam ſignificationem, ea quæ in vita communi verſantur, non appellantur criteria, ſed ea tantùm quæ rationalia ſunt, & quæ dogmatici ad veritatis diiudicationem afferunt. Dicimus igitur propoſitam eſſe nobis de rationali criterio diſputationem. Sed & ipſum trifariam dici poſſit, A quo, Per quod, Secundum quod. Exempli gratia, A quo, homo. Per quod, aut ſenſus, aut intellectus. Secundum quod autem, applicatio phantaſiæ, ſecundum quã homo aggreditur diiudicare per vnum aliquod ex antedictis. Hæc præfari conſentaneum eſſe videbatur, vt de quo inſtituta ſit dubitatio, perſpiciamus. Reliquum eſt vt ad refutationem veniamus eorum qui ſe veritatis criterium comprehendiſſe, temerariè dicunt. Initium autem à veritate ſumamus.

An ſit aliquod ueritatis criterium. CAP. IIII.

EX iis itaque qui de criterio diſſeruerunt, quidã hoc eſſe pronũtiarunt, vt Stoici & alii nõnulli: quidã nõ eſſe, vt cùm alii, tum Xeniades Corinthius & Xenophanes Colophonius, dicens, Opinio eſt in omnibus. Nos autem aſſenſum retineamus de eo, vtrum ſit an non. Hanc igitur controuerſiam aut diiudicabilem eſſe dicent, aut indiiudicabilem: & ſiquidem indiiudicabilem eſſe dicent, eo ipſo cõcedent eſſe retinẽdum aſſenſum. Sin autẽ eiuſmodi eſt quæ diiudicari poſſit, dicant quo diiudicabitur, quum nec criterium confeſſum habeamus, nec planè an ſit norimus, ſed quæramus. Præterea vt diiudicetur ea quæ de criterio fuit controuerſia, confeſſum nos criterium habere oportet, per quod ipſum diiudicare poterimus: & vt criterium cõfeſſum habeamus, controuerſiam de criterio diiudicari prius oportet. Quum autem ſic in diallelum modum incidat oratio, nulla inueniendi criterii ratio relinquitur: quum neque ipſos, ex hypotheſi, criterium accipere permittamus, &, ſi criterio criterium diiudicare voluerint, in infinitum ipſos reiiciamus. Quinetiam quum demonſtratio quidem criterio demonſtrato indigeat, criterium autem demonſtratione diiudicata, in diallelum modum cõiiciuntur. Exiſtimantes itaque vel hæc ſuffi cere ad oſtendendam dogmaticorum temeritatẽ in iis quæ de criterio dicunt: vt etiã variis modis ipſos refellere poſſimus, nõ abſurdum fuerit huic loco immorari. non tamen vnamquanque earum opinionum quæ de criterio fuerunt, commemorare volumus ſigillatim (inenarrabilis enim fuit controuerſia, & ita nos à recta diſputationis via aberrare neceſſe eſſet) ſed quia criterium de quo inquirimus, triplex eſſe videtur, A quo, Per quod, Secũdum quod: quum vnumquodque horũ ſigillatim percurrerimus, nullo id comprehendi mo-

do poſſe oſtendemus. Sic enim certa methodo progredietur, & perfecta expletáque omnibus ſuis numeris & partibus erit oratio. Incipiamus autē ab eo quod dicitur A quo. Videntur enim vnà cum hoc in dubium cætera etiam reuocari.

De criterio A quo. CAP. V.

HOmo igitur mihi videtur, ex iis quæ à dogmaticis dicuntur, non ſolùm comprehenſiua facultate, ſed etiam intellectiua carere. Audimus enim apud Platonem, Socratem apertè fatentem ſe neſcire an ſit homo, an aliud quidpiam. Et quum eius notionem oſtendere volunt, primùm quidem inter ſe diſſident, deinde etiā ſtulta dicūt. Nam Democritus ait Hominem eſſe quod omnes ſcimus. Secūdum quæ verba non cognoſcemus hominem. quia & canem ſcimus: & ideo ſequeretur etiam canem eſſe hominem. Sunt etiam aliqui homines quos non nouimus: propterea non erunt homines. Imò verò ſecundum hanc notionem, nullus erit homo. Si.n. ille dicit oportere ab omnibus hominem cognoſci, nullus autem eſt homo omnibus hominibus cognitus: nullus fuerit homo ſecundum illius ſententiam. Atque hæc à nobis non dici ſophiſticè, ex doctrina eius his cōſentanea manifeſtum eſt. Nihil enim aliud verè eſſe dicit hic vir quàm atomos & vacuum: quorum vtrunque non animalibus ſolùm, ſed omnibus concretis ineſſe ait. Itaque ex his nequaquam perſpicere hominis proprietatem poſſimus, quia ſunt omnibus communia. ſed neque aliud quicquam ſubiectum eſt circa hæc. Nihil ergo habebimus, per quod hominem diſtinguere ab aliis animalibus & purè intellectu percipere poſſimus. Epicurus autem dicit hominem eſſe talem vel talem effigiem animatam. Ergo ſecundum hunc quoque, quoniam homo oſtendendo manifeſtatur, is qui non oſtenditur, non eſt homo: &, ſi quis vir mulierem oſtendat,

vir non erit homo:ſi autem virum oſtendit mulier, mulier non erit homo. Eadem autem argumenta ſumemus & ex variis circunſtantiis quas ex tertio epoches modo didicimus. Alii dicebant, hominem eſſe animal rationale, mortale, intelligentiæ & ſcientiæ capax. Quoniam igitur in primo epoches modo oſtēditur nullum eſſe animal irrationale, ſed & intelligentiæ & ſcientiæ capacia eſſe omnia, ſecundum ea quæ ipſi dicunt: iam quid ſibi velint neſciemus. Deinde accidentia quæ in definitione poſita ſunt, aut actu dicūt eſſe aut potentia. Si actu, is non eſt homo qui ſcientiam iam perfectam non eſt aſſequutus perfectámque rationē habet, atque adeo in ipſa morte verſatur. hoc enim eſt actu mortale. Sin potentia *dicunt eſſe*, ergo is nō erit homo nec qui rationem perfectam habet, nec qui intelligētiam & ſcientiam adeptus eſt. quin etiam hoc priore eſt abſurdius. Quamobrem & hoc pacto nullam hominis notionem poſſe eſſe apparet. Nam Plato quum vult hominem eſſe animal carens pennis, bipes, latis vnguibus, ſcientiæ politicæ capax, ne ipſe quidē vult affirmatiuè hoc proferre. nam ſi homo ſit vnū eorum quæ ſecūdum ipſum gignuntur quidem, verè autem nondum ſunt, impoſſibile eſt autem de iis quæ nōdum ſunt affirmatiuè pronuntiare, vt ipſe ait: nimirum ne Plato quidem videri volet hanc definitionem tanquam aſſerens tradidiſſe, ſed, vt ſolet, ad id quod veriſimile eſt ſermonem accōmodans. Veruntamen demus per conceſſionem poſſe hominem ſub intellectum cadere, eum nequaquam poſſe comprehendi comperiemus. ſiquidem homo ex animo & corpore conſtat: at neque corpus comprehendi poteſt, neque animus. Ergo ne homo quidem. Ac quod quidem ad corpus attinet, id non eſſe eiuſmodi quod comprehendatur, hinc perſpicuum eſt. Quæ accidunt alicui, diuerſa ſunt ab eo cui accidunt. quum itaque color aut aliquid huiuſmodi nobis obuerſa-

tur, ea quæ corpori accidunt,non autem corpus ipſum nobis obuerſari,rationi conſentaneũ eſt. Cæterùm corpus tres habere diaſtaſes aiunt. debemus igitur longitudinem & latitudinem & profunditatem comprehendere, vt corpus comprehendamus. Si enim hoc nobis obuerſaretur, ſubargentatum etiam aurum cognoſceremus. Itaque ne corpus quidem *comprehendi poteſt*. Iam verò vt hanc de corpore controuerſiam miſſam faciamus,rurſum homo incõprehenſibilis cõperitur, quòd incomprehenſibilis ſit anima. eam autem eſſe incomprehenſibilem,hinc patet. Ex iis qui de anima diſputauerunt(vt multiplicem & irritam eorum pugnam prætereamus) alii non eſſe animam(ex quibus fuit Dicæarchus Meſſenius) alii eſſe dixerunt: alii verò aſſenſum retinuerunt. Hanc igitur controuerſiam ſiquidem indiiudicabilem eſſe dixerint dogmatici, eo ipſo concedent animæ incomprehenſibilitatem: ſin diiudicabilem,quo eam diiudicaturi ſint,dicant. ſenſu enim non poſſunt, quòd eã intellectu percipi rationéque intelligi cõtendant:ſin eam dianœa,*id eſt mente ſeu cogitatione*, diiudicatum iri reſponderint,in anima de nullo minus quàm de dianœa conſtare dicemus, vt oſtendunt ii qui de exiſtentia quidem animæ inter ſe conſentiunt, at de dianœa in magna diſſenſione verſátur. Si ergo dianœa animam volunt comprehendere, & cõtrouerſiam quæ de ea eſt diiudicare, eo de quo maior eſt quæſtio, id diiudicare & confirmare de quo minor eſt quæſtio, volent. quod abſurdum eſt. Itaque ne dianœa quidem, ea quæ de anima eſt controuerſia diiudicabitur. atque ita nihil erit quo diiudicetur. Quod ſi ita eſt, incomprehenſibilem dicamus neceſſe eſt. Vnde ſequitur nec hominem comprehendi poſſe. Vt autem hoc quoque demus, hominem comprehendi, ab eo debere res iudicari, oſtẽdi fortaſſe nulla ratione poſſit. Qui enim

ab homine res debere iudicari dixerit, aut cũ demonſtratione, aut ſine ea hoc dicet. Sed cum demonſtratione *iudicari res debere non dicet*. Oportet enim demonſtrationem veram eſſe & iudicatam, ideóque ab aliquo iudicatam. quum verò vno & eodem conſenſu dicere non poſſimus à quo hæc demonſtratio iudicari poſſit: (quærimus enim iudicatorium A quo) demonſtrationem mini mè diiudicare, ideóque nec ipſum criterium A quo, de quo nunc agitur, demõſtrare poterimus. At ſi abſque demonſtratione dicetur ab homine res iudicari debere, hoc fide carebit. itaque affirmare hominẽ eſſe criterium A quo, nequaquam poterimus. Verumenimuero à quonam iudicari queat hominem eſſe illud iudicatorium A quo? non enim qui hoc ſine iudicatione dicent, fidem obtinebunt: at ſi ab homine *iudicabitur*, quod in quæſtione verſatur arripietur. Sin ab alio animali, quomodo ipſum admittetur ad iudicãdum hominem eſſe illud iudicatorium? Si enim ſine iudicatione, fidem non impetrabit: ſin cum iudicatione, illud rurſum, ad iudicationem, ab aliquo iudicatum eſſe neceſſe eſt. Et ſiquidem à ſeipſo, manet eadem abſurditas: (nam quod quæritur iudicabitur per id quod quæritur) ſin ab homine, diallelus inducitur modus. quòd ſi ab alio aliquo præter hæc, rurſum illius poſtulabimus criteriũ A quo, atque ita vſque ad infinitũ, ideóq; debere res ab homine iudicari, dicere nõ poterimus. Sed tamẽ ita ſit, & ita credatur eſſe, debere res ab homine iudicari: iam, quoniam magna eſt hominum diuerſitas, prius inter ſe conſentiant dogmatici huius vel illius hominis ſequendam eſſe ſententiam, deinde nos quoque illi aſſentiri iubeant. Verùm ſi, quandiu fluet aqua, & virebunt proceræ arbores (vt in prouerbio eſt) controuerſum hoc inter eos futurum eſt, quî fit vt nos procaciter ad certò cuipiam aſſentiendum vrgeant? Nam ſi

dicant credendũ eſſe ſapienti, interrogabimus eos quali ſapienti, an ei qui ſit ſapiens ſecundum Epicurum, an qui ſecũdum Stoicos, an ei qui ſit Cynicus. At nunquã in reſponſione inter ſe conſentient. Quòd ſi quis poſtulabit à nobis vt miſſam facientes ſapientis inquiſitionem, ſimpliciter ei qui prudentior aliis omnibus ſit, credamus: primùm & de hoc quoque inter ſe diſſentient, quiſnam ſit aliis prudentior: deinde, etiamſi concedamus vno cõſenſu poſſe ſumi qui eos qui ſunt quíque fuerunt prudentia antecellat, ne ſic quidem is fide dignus fuerit. Quoniam enim magna eſt & propemodum infinita intẽſio remiſſióque in prudentia, reſpondemus, homine iſto quem & præteritis & præſentibus prudentiorem dicimus, fieri poſſe vt alius exiſtat prudentior. Quemadmodum igitur poſtulatur à nobis vt illi qui nunc dicitur prudentior eſſe iis qui ſunt & iis qui fuerunt, fidem adhibeamus, propter eius prudentiam: ita & illi qui poſt eum futurus eſt ipſo prudentior, magis quàm ipſi credendũ erit. ac quum hic extiterit, rurſus alium eo prudentiorem fore ſperandum eſt, & hoc ipſo, rurſus alium: atque adeo vſque in infinitum. Porro conſenſuri ſint hi inter ſe nécne, minimè conſtat. Itaque etiam ſi confeſſum fuerit eſſe aliquẽ omnibus qui ſint & qui fuerint prudentiorem, quia aſſeuerare non poſſumus nullum futurum eſſe eo prudentiorem (incertum eſt enim) ſemper eius prudentioris, qui poſtea futurus eſt, iudicium expectare, & nunquã aſſentiri præſtantiori oportebit. Veruntamen vt per conceſſionem demus, nullum eſſe, nec fuiſſe, nec futurum prudentiorem eo qui per hypotheſin ſtatuitur, ne ſic quidem ipſi credere cõuenit. quoniam enim ii potiſſimùm qui prudentes ſunt ſolent in aſtruendis rebus, vitioſarum rerum defenſionẽ ſumẽtes, facere vt illæ ſanæ & veræ videantur: quum aliquid hic ſolers

dicet, neſciemus an vt res ſecundum naturam ſe habet dicit, an falſum quod ipſi ineſt, tanquam verum in medium profert, nóſque pro vero id habere iubet, vt pote qui prudentior omnibus ſit hominibus, & propterea nequaquam à nobis refelli poſſit. Quamobrem nihilo magis huic tãquam vero rerũ iudici aſſenſum præſtabimus, quòd cũ quidẽ dicere vera eſſe, ſed ob ſolertiæ exuperantiam, res falſas tãquam veras exhibere volentem, dicere quæcũque dicat putemus. His igitur de cauſis ne ei quidẽ qui omniũ videatur ſolertiſſimus adhibenda in rerum iudicatione fides fuerit. Quòd ſi quis multorũ conſenſui credẽdum eſſe dicat, vanum id eſſe reſpondebimus. primùm enim rarum fortaſſe eſt verum: ideóque vt vnicus multis ſit prudentior fieri poteſt, deinde plures ſunt qui contradicant omni criterio quàm qui de eo inter ſe conſentiant. Qui enim qualecunque reliquerunt criterium, diuerſum ab eo de quo videtur inter aliquos conuenire, & ei contradicunt, & multo plures ſunt illis qui de eo conſentiunt. Præterea verò, qui cõſentiunt, aut in diuerſis ſunt affectionibus, aut in vna: in diuerſis quidẽ certè non ſunt, quãtum ad id quod ab illis dicitur: (quomodo enim eadẽ de eodẽ dicerent?) quòd ſi in vna, quoniam & is qui diuerſum aliquid dicit, vnam habet affectionem, & itidem ii omnes qui de eo cõſentiunt, vnquam: quãtum ad affectiones attinet quas ſequimur, ne in multitudine quidem vlla differentia reperitur. Itaque non oportet multos ſequi potius quàm vnum. Vt omittam incomprehenſibilem eſſe iudiciorum in tanta multitudine differentiã, vt in quarto σκέψεως modo docuimus. quippe quũ infiniti ſint homines, ſi ſigillatim ſumantur: nec poſſimus omnia eorum iudicia percurrere, atque ita demũ pronũtiare quid plurimi ex omnibus hominibus pronuntient, & quid pauciſſimi. Ergo & hac ratione ab-

ſurdum fuerit iudices alios aliis, eo quòd multitudine vincant, præferre. Quod ſi ne multitudinis quidem iudicio adhærebimus, neminem à quo res iudicentur reperiemus, quum alioqui tam multa per conceſſionem demus. Quamobrem ex his omnibus incomprehenſibile comperitur eſſe criterium à quo iudicabuntur res. Quum autẽ reliqua etiam criteria hoc includãtur, quia eorum quodque aut pars, aut paſſio, aut actio eſt hominis: conſentaneum fortaſſe fuiſſet nos orationem ad aliquid eorũ quæ ſequi debent, conuertere, quippe quum de illis abundè in his dictum ſit: ſed ne particularem vniuſcuiuſque refutationem videamur refugere, pauca de his ex abundanti dicemus. Primum autem de criterio quod appellatur Per quod, diſputabimus.

De criterio Per quod. CAP. VI.

MAgna certè & propemodũ infinita fuit apud dogmaticos de eo cõtrouerſia. nos autẽ rurſus certa methodo progredi ſtudentes, dicimus, quandoquidem iuxta eos homo eſt id à quo iudicãtur res, ſed is aliud nihil habere queat per quod iudicare poſſit, (vt ipſi etiam fatẽtur) quàm ſenſum & intellectũ: ſi oſtẽderimus ipſũ nec per ſolũ ſenſum iudicare poſſe, nec per ſolũ intellectũ, ſed neque per vtrunque ſimul: breuiter ad omnes particulares opiniones reſponderimus. omnes enim ad tres has vidẽtur referri diuerſitates. Incipiamus autẽ à ſenſibus. Quũ aliqui dicant vanas eſſe ſenſuũ paſſiones (nihil enim eſſe ſubiectũ eorũ quæ percipere vidẽtur) alii omnia ea ſubiecta eſſe dicãt à quibus ſe putant moueri: ſunt etiã qui aliqua ex iis eſſe ſubiecta, aliqua autẽ minimè, dicant: cui aſſentiamur non habebimus. neque enim ſenſu controuerſiam diiudicabimus (ſi quidem de eo diſceptamus, an vana paſſione afficiatur, an potius verè comprehendat) nec vllo alio: quoniam nullũ eſt aliud criterium quo iudicare oporteat, ſecundum propoſitã hypotheſin. Erit igitur indiiudicabile & in-

comprehēſibile vtrum vana paſſione ſenſus afficiatur, an aliquid comprehendat. Quo dato, conſequitur non oportere nos in rebus iudicandis à ſolius ſenſus iudicio pendere, quum de eo dicere non poſſimus an vllo modo quicquam comprehendat. Eſto tamen, per conceſſionem, ſenſus percipiēdi vim habere: nihilominus enim & hoc pacto, in iudicādis rebus extrinſecus ſubiectis fide indigni eſſe cōperientur. Nam ſenſus contrariè mouentur ab externis. exempli gratia, Guſtatus ex eodem melle aliquādo amarorem, aliquando dulcedinem percipit: viſus quoque eundem colorem, modò ſanguineum, modò album eſſe putat. Sed ne olfactus quidem ſibi conſentit: nam qui dolori capitis obnoxius eſt, vnguentum inſuaue eſſe dicit: at qui ſe non ita habet, ait eſſe ſuaue. Iam verò & numine afflati ac phrenetici audire ſibi videntur aliquos ſecum ſermocinantes, quos nos nō audimus: & eadem aqua inflammatione laborātibus videtur eſſe inſuauis, propter caloris vehementiam, aliis tepida. Vtrum igitur aliquis omnes phantaſias veras eſſe, an partim veras partim falſas eſſe dicere debeat? Quanquam & omnes dicere falſas eſſe, impoſſibile eſt, quum non habeamus vllum criterium extra omnem controuerſiam poſitum, quo iudicemus id quod aliis antepoſituri ſimus: ſed neque demonſtratio vlla nobis ſuppetat vera & iudicata, quum adhuc quæratur veritatis iudicatorium, quo etiam verā demonſtrationem diiudicari oportet. Propterea & ſi quis habentibus quidem ſe ſecundum naturam, eſſe credendum cenſeat, at præter naturam ſe habentibus, non item: abſurda loquetur. Neque enim ſine demonſtratione hoc dicens, fidem faciet: ne autem demonſtrationem veram & iudicatam habeat, obſtant ea quæ diximus. Quinetiam quāuis concedat aliquis, phantaſias eorum quidem qui ſecundum naturam ſe habent,

ſide dignas eſſe, at eorum qui præter naturam, nonitem: hoc etiam modo comperietur fieri non poſſe vt per ſenſus ſolos externa ſubiecta iudicentur. Viſus enim, etiam qui ſecundum naturam ſe habet, turrem interdum rotũdam, interdum quadratam eſſe dicit: & guſtatus eoſdem cibos in ſaturis quidem inſuaues, at in famelicis ſuaues eſſe dicit: eodẽ modo & auditus eandem vocem noctu vt altam percipit, at interdiu tenuem & depreſſam. Ipſe quoque olfactus ea quæ in multis hominibus male olere pronuntiat, in coriariis negat. Quinetiam idem tactus, ingrediẽtibus nobis balneum calefit à paraſtade, egredientibus autem frigefit. Itaque quum ii etiam ſenſus qui ſecundum naturam ſe habẽt, ſibi repugnẽt, ſitque hæc controuerſia indiiudicabilis, (quia non confeſſum eſt & indubitatum à quo diiudicari poſſint) eaſdem dubitationes conſequi neceſſe eſt. Alia inſuper multa ad rem hanc aſtruendam transferri ex eo loco in quo de modis epoches loquuti ſumus poſſint. Quare nequaquam verum fuerit fortaſſe, ſolum ſenſum de externis ſubiectis iudicare poſſe.

Itaque ad intellectum orationem cõuertamus. Qui igitur cenſent intellectum ſolum ſequẽdum eſſe in iudicatione rerum, primùm quidem illud demonſtrare non poterunt, poſſe cõprehendi eſſe intellectum. Quoniam enim Gorgias nihil eſſe dicens, ne intellectũ quidem eſſe dicit: alii autẽ eum exiſtere pronuntiant: quomodo controuerſiam diiudicabunt? neque enim intellectu (alioqui id de quo quæritur, ſimul arripient) nec vllo alio. nihil enim aliud eſſe dicunt, iuxta hypotheſin nunc propoſitam, per quod res iudicentur. Indiiudicabile ergo fuerit & incomprehenſibile, ſit intellectus nécne. Ex quo infertur non eſſe ſequendum ſolũ intellectum in rerum iudicatione, quum ipſe nondum ſit comprehenſus. Sed eſto comprehenſum eſſe intelle-

ctum, & pro confeſſo ſit illum exiſtere, per ſuppoſitionem: ipſum res iudicare non poſſe dico. Nam ſi ne ſeipſum quidem exactè perſpicit, ſed de ſubſtantia ſua, & de modo generationis, & de loco in quo eſt, ambigit: quomodo aliquid ex aliis exactè poſſit comprehendere? Quòd ſi etiam detur intellectum eſſe rerum diiudicatiuum, non inueniemus quo nam pacto ſecundum eum iudicemus. Quum enim magna ſit circa intellectũ diuerſitas: quoniam alius eſt Gorgiæ intellectus, ſecundum quem dicit nihil eſſe: alius Heracliti, ſecundum quem dicit omnia eſſe: alius eorum qui quædam eſſe dicunt, quædam non eſſe: nullam diiudicãdæ intellectuũ differẽtiæ viam inueniemus, nec huius intellectum ſequendum eſſe, illius autẽ minimè, dicere nobis licebit. Siue enim intellectu aliquo iudicare audeamus, cõtrouerſiæ parti aſſentiẽtes, id de quo quæritur ſimul arripiemus: ſiue per aliquid aliud quàm per intellectũ, fallemur: quia ſolo intellectu iudicare res oportet. Præterea ex iis quæ de criterio A quo dicebantur, demonſtrare poterimus nos neque ſolertiorem aliis intellectũ inuenire poſſe: neque, licet inuenerimus & iis qui fuerunt & iis qui ſunt ſolertiorem intellectum (quia incertum eſt an rurſum alius erit aliquando hoc ipſo ſolertior) illius ſequendum eſſe iudicium. Quinetiam quanuis ſupponamus intellectũ quo nullus vnquã poſſit eſſe ſagacior, nõ aſſentiemur ei qui per ipſum iudicabit, metuentes ne falſam aliquã rationem proferẽs, eo quòd acutiſſimo præditus ſit intellectu, veram eſſe perſuadere nobis poſſit. Quamobrẽ ne intellectus quidem ſolus res iudicat. Supereſt vt *res* per vtrunque *iudicari* dicamus. quod rurſus eſt impoſſibile: tantum abeſt enim vt ſenſus tanquam duces deducãt intellectum ad cõprehenſionem, vt etiam aduerſentur ipſi. nam quòd mel aliis amarum, aliis dulce videatur, Democritus

dixit, neque dulce neque amarum ipſum eſſe: at Heraclitus eſſe vtrunque. Eſtque in aliis quoque ſenſibus & iis quæ ſenſibus percipiũtur, eadem ratio. Vnde fit vt à ſenſibus procedẽs intellectus diuerſa & pugnantia pronuntiare cogatur. hoc autem alienum eſt criterium à comprehendendi vim & facultatem habente. Deinde hoc etiam dicendum, aut omnibus ſenſibus & omnium cõtrouerſiis illos res eſſe iudicaturos, aut aliquibus. Iam ſi dixerit aliquis, omnibus, rem impoſſibilem poſtulabit, quum tanta in ſenſibus & intellectibus cõſpiciatur diſcrepãtia. (quinetiã quum Gorgiæ intellectus neque ſenſus neque intellectus ſequendũ eſſe iudiciũ pronuntiet, retorquebitur oratio) at ſi aliquibus, quomodo iudicare poterunt his quidẽ ſenſibus & huic intellectui eſſe adhærendum, illis non item? quum careant criterio de quo conſtet, per quod diuerſitatem ſenſuum & intellectuũ diiudicent. Sin dicãt nos ſenſus & intellectus ſenſibus & intellectibus iudicaturos, aliquibus autem non, id de quo quæritur arripiunt. nam hoc illud eſt quod in quæſtione verſatur, an aliquis per ipſum iudicare poſſit. Sed & hoc iis quæ diximus eſt addendum, aut ſenſibus ſenſus & intellectus iudicari, aut intellectibus ſenſus & intellectus: aut ſenſibus quidem ſenſus, intellectibus verò intellectus: aut ſenſibus quidẽ intellectus, intellectu autẽ ſenſus. Si igitur ſenſibus aut intellectu vtraque iudicare volent, nõ amplius per ſenſum & intellectum iudicabunt, ſed per vnum horum quod elegerint. & eos ſupradictæ dubitationes comitabuntur. ſin ſenſibus ſenſus & intellectu intellectus diiudicabunt, quandoquidem repugnant & ſenſus ſenſibus, & intellectus intellectibus, quencunque ceperint ex repugnãtibus ſenſibus ad diiudicationem aliorum ſenſuum, id de quo quæritur arripient. Illud enim quod pars eſt cõtrouerſiæ, tanquã fidem im-

petrâs,iam accipient ad diiudicationẽ eorum quæ perinde atque ipſum in quæſtione verſantur. Eadem autẽ & in intellectibus ratio. At ſi ſenſibus quidẽ intellectus diiudicent,ſenſus autem intellectu,diallelus modus eſſe comperitur:ſecundum quem, vt ſenſus diiudicẽtur, oportet prius diiudicatos eſſe intellectus:vt verò intellectus examinentur,ſenſuum examen prius fiat neceſſe eſt. Quandoquidem igitur criteria neque ab eiuſdem generis criteriis diiudicari poſſunt,neque vtrũnque genus ab vno,ſed nec à diuerſi generis criteriis permutatim:intellectũ intellectui,aut ſẽſum ſenſui præferre nõ poterimus.ideóque per quod iudicemus,nihil habebimus. Si enim neque omnibus ſenſibus & intellectibus iudicare poterimus,nec ſciemus quibus iudicare oporteat, quibus non, nihil per quod res iudicemus, nobis relinquetur. Itaque etiam his de cauſis criterium Per quod nequaquam exiſtere poſſit.

De criterio Secundum quod. CAP. VII.

Diſpiciamus ergo deinceps criterium ſecundum quod res iudicari dicunt. Illud certè primùm dicere de eo licet,phantaſiam nos imaginari non poſſe.dicunt enim phantaſiam eſſe impreſſionem in hegemonico. Quum igitur anima & hegemonicũ ſpiritus ſint, aut tenuius quiddam ſpiritu(vt aiunt)non poterit quiſquam impreſſionem in ipſo imaginari,nec per prominentiam,nec per depreſſionem in profundum, vt in ſigillis videmus. nec verò per eam quæ miraculoſè configitur heterœoticam. neque enim recordationem recipiat tot theorematum quæ artem conſtituunt, quandoquidem per ſuperueniẽtes poſtea heterœoſes, priores delerẽtur. Quinetiam ſi poſſemus imaginari phantaſiam, nihilominus incomprehenſibilis foret: quoniam eſt paſſio hegemonici: quum autem hegemonicum non comprehendatur, vt oſtendimus, ne eius

quidem

quidem paſſionem comprehendemus. Deinde etiamſi concedamus comprehendi phantaſiam, non poſſunt tamen per eam res iudicari. non enim per ſeipſam applicat ſe ad externa,& phantaſias concipit,vt aiunt, ſed per ſenſus.at verò ſenſus externa quidem ſubiecta non comprehendunt, ſed ſolas ſuas paſſiones. ergo etiam phantaſia erit paſſionis ſenſus: quod differt ab externo ſubiecto. non enim idem eſt mel,eo quòd dulcedinem ex eo percipiam: & abſynthium, ex eo quòd amarorē. ſed differt. Si autem differt paſſio ab externo ſubiecto, phātaſia erit non externi ſubiecti, ſed alicuius alius diuerſi ab ipſo. Si igitur ſecundum hanc iudicet intellectus,prauè iudicabit & non ſecūdum ſubiectum. Quocirca dicere externa iudicari ſecundum phātaſiam, abſurdum fuerit. Sed ne hoc quidem dici poteſt,animum comprehēdere per ſenſiles paſſiones externa ſubiecta, propterea quòd ſimiles ſint paſſiones ſenſuum externis ſubiectis. Vnde enim ſciet intellectus an ſimiles ſint paſſiones ſenſuū iis quæ ſenſu percipiuntur,quum neque ipſa cum externis quicquam commercii habeat, nec ſenſus ſuam ipſorum naturā illi declarent,ſed ſuas paſſiones? ſicut ex modis epoches ratiocinatus ſum. Quemadmodum enim qui ignorat quidem Socratem, ſed eius imaginem cōſpexit,neſcit an ſimilis ſit imago Socrati: ſic & intellectus paſſiones quidem ſenſuum ſubaſpectans, externa autem non intuens, ne hoc quidem ſciet, an paſſiones ſenſuum externis ſubiectis ſimiles ſint. Ergo ne per aſſimilationem quidem poterit hæc iudicare ſecundū phantaſiam. Sed tamen demus per conceſſionē,non ſolùm imaginari nos poſſe phantaſiam & comprehendere, ſed etiam capacem ferendi de rebus iudicii eſſe(quanuis noſtra diſputatio omnino contrarium docuerit)conſequetur,aut omni phantaſiæ fidem habendam eſſe,ſecundum quam omnes phanta-

ſias fide indignas eſſe dicebat, & eò retorquebitur oratio vt dicat non omnes phantaſias fidem mereri, ita vt etiam ſecundum eas iudicari res poſſint. At ſi aliquibus *duntaxat* phantaſiis *credendum eſſe dicamus*, quomodo diiudicabimus his quidem phantaſiis eſſe fidem adhibendam, illis autem minimè? Si enim abſque phantaſia *iudicauerint*, phantaſiam ad iudicium de rebus ferēdum ſuperuacaneam eſſe cōcedent, ſi quidē ſine ea poſſe res aliquas iudicari dicēt: ſin cum phātaſia *iudicare res* oportebit, quomodo illam phantaſiam ſibi ſumēt quam ad aliarum phantaſiarum diiudicationem accipiunt? Aut rurſum ipſi alia phantaſia ad diiudicationem aliarum phantaſiarum opus erit, & ad illius diiudicationem, alia: & in infinitum. Impoſſibile eſt autem infinita diiudicare. Impoſſibile igitur eſt inuenire quibus phantaſiis vt criteriis oporteat vti, quibus minimé. Quandoquidem igitur, ſiue concedamus ſecundum phantaſias res eſſe iudicandas, vtrinque retorquetur oratio, & ex eo quòd omnibus credat, & ex eo quòd quibuſdā credat, quibuſdam nequaquam: hinc colligitur non debere phantaſias ad diiudicationem rerum, tanquam criteria accipi. Hæc, vt in hypotypoſi, reſpondiſſe ſat erit ad criterium, etiam ſecundum quod res iudicari dicebātur. Sciendum eſt autem, nobis non propoſitum eſſe oſtēdere inexiſtens eſſe veritatis criterium: (hoc enim dogmaticum eſt) ſed quoniam dogmatici probabiliter vidētur aſtruxiſſe, eſſe aliquod veritatis criterium, nos eis rationes quæ probabiles vidētur, oppoſuimus: non tamen eas eſſe veras nec contrariis probabiliores, affirmantes, ſed, propter probabilitatem quam videntur habere parem & hæ rationes & illæ quæ à dogmaticis poſitæ ſunt, ad epochen deuenientes.

De uero & ueritate. CAP. VIII.

QVòd ſi etiam per ſuppoſitionem concedamus aliquod eſſe veritatis criterium, inutile comperitur eſſe & vanum, ſi doceamus, vel ex iis ipſis quæ à dogmaticis dicuntur, non exiſtere veritatem, nec poſſe ſubſiſtere verum. Sic autem docemus. Dicitur differre verum à veritate trifariam, ſubſtantia, conſtitutione, potentia. Subſtantia quidem, quia verum, incorporeum eſt: (ſiquidem pronuntiatum eſt & in verbo conſiſtit) at veritas, corpus. Eſt enim ſcientia omnium verorum pronuntiatiua. Scientia autem eſt hegemonicum, quatenus certo quodam modo ſe habet: quemadmodum certus quidam manus habitus, eſt pugnus. at hegemonicum eſt corpus. eſt enim ſecũdum eos ſpiritus. Conſtitutione autẽ *dicitur uerum à ueritate differre*, eo quòd verum quidem ſimplex ſit quiddam, vt, Ego diſputo: veritas autem ex multorum verorum cognitione cõſtet. Potentia verò, quoniam veritas quidem ſcientiæ adhæret: at verũ, non neceſſariò. vnde fit vt veritatem quidem in ſolo virtutis ſtudioſo dicant eſſe, verum autem, etiam in improbò. contingere enim poteſt vt improbus veri aliquid dicat. Et hæc quidem dogmatici, nos autem viciſſim, inſtituti operis rationem habentes, ad ſolum verum orationẽ dirigemus: quia hoc includitur etiam veritas quæ accumulatio cognitionis verorum eſſe dicitur. Rurſum autem quia rationum aliæ ſunt generaliores, quibus ipſam ſubſiſtentiam veri attentamus: aliæ ſpeciales, quibus oſtẽdimus ipſum verum non eſſe in voce, aut in dicibili, aut in notione intellectus: generaliores exponere in præſentia ſatis eſſe putamus. Quemadmodum enim quum muri fundamentum ruinã dedit, omnia etiam ſuperimpoſita corruunt: ſic veri ſubſiſtentia ſublata, etiam particularia dogmaticorum commenta vnà excluduntur.

An aliquid ſit natura uerum. CAP. IX.

QVum igitur controuerſia ſit de vero inter dogmaticos, quoniam nōnulli quidem aliquid verum eſſe dicunt, nonnulli autem nihil eſſe verum, fieri non poteſt vt diiudicetur controuerſia. quoniam qui dicit eſſe aliquid verum, ſi abſque demonſtratione hoc dicat, fidem non obtinebit, propter controuerſiam: ſin demonſtrationem afferre velit, ſi falſam hanc eſſe faſſus fuerit, fides ei non habebitur. at ſi demonſtrationem eſſe veram dicat, in diallelum modū incidit. Et demonſtratio ab eo poſtulabitur qua demonſtret veram illam eſſe, & huius quoque alia, & vſque in infinitum: impoſſibile eſt autem infinita oſtendere: itaque impoſſibile quoque eſt cognoſcere eſſe aliquid verum. Quinetiam ipſum Aliquid, quod omnium generaliſſimum eſſe dicunt, aut verum aut falſum eſt: aut neque verum, neque falſum: aut verū ſimul & falſum. Si ergo falſum ipſum eſſe dicent, falſa eſſe omnia fatebuntur. Quemadmodū enim quia aliquod animal animatum eſt, particulatim quoque omnia animalia animata ſunt: eodem modo ſi generaliſſimum omnium Aliquod, falſum eſt, omnia quoque particularia erunt falſa, & nihil verum. Ex quo etiam concluditur nihil eſſe falſum. nam hæc propoſitio, Omnia ſunt falſa, & hæc, Eſt aliquid falſum, quum ſub appellatione omnium cōtineatur, erit falſa. Quòd ſi verum ſit Aliquid, vera erunt omnia. ex quo infertur rurſus nihil eſſe verum. ſi quidem & iſtud ipſum, nimirum nihil eſſe verum, (quod eſt aliquid) ſit verum. At ſi & verum & falſum eſt Aliquid, vnumquòdque particularium & falſum erit & verū: ex quo infertur, nihil natura verum eſſe. nam quod naturā talem habet vt verum ſit, nullo modo poſſit eſſe falſum. At ſi nec falſum nec verum eſt Aliquid, pro confeſſo eſt omnia particularia, quæ neque falſa neque vera eſſe dicūtur, vera ne-

quaquam futura. Quare & propter hæc incertum nobis erit an ſit verum. Inſuper verò, aut ea demũ quæ apparent, ſunt vera, aut ea ſolum quæ incerta ſunt: aut verorum alia incerta ſunt, alia ſunt apparentia. at nihil horum verum eſt, vt demonſtrabimus: nihil igitur eſt verum. Nam ſi apparentia ſolùm ſint vera, vel omnia apparẽtia dicẽt eſſe vera, vel aliqua. & ſi quidẽ omnia, retorquetur oratio. ait enim, Apparet nihil eſſe verum. Sin aliqua, abſque diiudicatione quidem nemo dicere poteſt, hæc eſſe vera, illa autẽ falſa: at iudicatorio vtẽs, aut apparẽs eſſe dicet hoc iudicatorium, aut incertum. & incertum quidem nequaquam *dixerit*. ſola enim apparentia nunc ſupponuntur eſſe vera. Sin autem apparens *dicat eſſe*, quoniam quæ apparentia ſint vera, quæ item falſa, ambigitur, etiam illud apparens quod ad diiudicationẽ apparentiũ ſumetur, rurſum alio iudicatorio apparẽte egebit, & illud alio, & vſque in infinitũ. atqui impoſſibile eſt infinita diiudicare. Impoſſibile igitur etiam eſt an vera ſint apparẽtia ſolùm, cõprehendere. Itidem qui incerta ſola eſſe vera dicit, omnia quidem eſſe vera non dixerit: (non enim etiam parem eſſe ſtellarum numerum, verum eſſe dicet, aut imparem) ſin autem *dicet* aliqua, vnde hæc quidem incerta eſſe vera, illa autem falſa diiudicabimus? aliquo enim apparente nequaquam *diiudicetur*. At ſi per incertum inueſtigemus quæ ex incertis ſint vera, & quæ falſa, nimirum opus habebit & hoc incertum alio incerto quod diiudicet ipſum, & illud alio, & vſque in infinitum. Quamobrem neque incerta ſolùm ſunt vera. Huc ergo redigimur vt vera partim apparentia, partim incerta eſſe dicamus. Sed hoc quoque abſurdum eſt. Nam aut omnia & apparẽtia & incerta ſunt vera, aut quædam ex apparentibus, & quædam ex incertis. Si igitur omnia, rurſum retorquebitur oratio, quum verum etiam hoc

eſſe concedatur, Nihil eſſe verum. dicetur autem verũ etiam hoc, nimirum parem eſſe ſtellarum numerum, & illud quoque, eſſe imparem illarum numerum. At ſi aliqua eorum quæ apparent & aliqua eorum quæ incerta, vera ſunt, quî diiudicabimus ex apparẽtibus hæc quidem eſſe vera, illa autem falſa? Si quidem per apparens, in infinitum protrahitur oratio: ſin per incertum, quoniam etiam incerta iudicatione indigent, rurſum hoc incertum per quod iudicabitur? Si quidem per apparens, comperitur modus diallelus: ſin per incertum, modus ad infinitum compellens. Itidem verò & de incertis dicendum eſt. nam qui aliquo incerto iudicare ipſa aggreditur, in infinitum extruditur: at qui apparente, aut ſemper aſſumens apparens, ad infinitum: aut ad incertum tranſiens, ad diallelum *modum compellitur.* Falſum eſt ergo quod dicitur, verorum alia eſſe apparentia, alia incerta. Si igitur neque apparentia vera ſunt, neque incerta ſola, nec quæpiam ex apparentibus, quæpiã ex incertis: nihil eſt verum. At ſi nihil eſt verum, criterium autẽ videtur ad iudicationem veri cõducere, inutile & vanum eſt criterium: etiamſi demus per conceſceſſionem ipſum habere aliquam ſubſiſtentiam. Quòd ſi aſſenſum retinere oportet de hoc, an ſit aliquid verũ, inde colligitur eos qui dicũt dialecticen eſſe ſcientiam falſorũ & verorũ, & neutrorũ, temerariè loqui. Quum autẽ criterium veritatis nullo modo poſſe inueniri patuerit, non amplius neque de iis quæ perſpicua eſſe putantur (iuxta dogmaticorum verba) neque de incertis quiſquam aſſeueratione affirmare poſſit. Quum enim ex perſpicuis ſe hæc comprehendere dogmatici arbitrentur, ſi de iis quæ perſpicua vocãtur, aſſenſum retinere cogamur, quomodo de incertis pronuntiare audeamus? Ex abundanti tamen etiam rebus incertis peculiariter rationes noſtras opponemus. & quoniam hæ

per ſignum & demõſtrationem comprehendi & firmæ reddi videntur, de ſigno quoque & de demonſtratione retinendum eſſe aſſenſum docebimus. Incipiamus autem à ſigno: nam demonſtratio generaliter videtur eſſe ſignum.

De ſigno. CAP. X.

EX rebus igitur (ſecũdum dogmaticos) aliæ ſunt certæ, aliæ incertæ: & incertarũ, aliæ omnino incertæ, aliæ ad tempus incertæ, aliæ natura incertæ. Certas eſſe dicunt quæ ex ſeipſis in notitiam nobis veniunt, qualis eſt hæc, diem eſſe. Prorſus autem incertas, quarum natura non fert vt ſub noſtrã cadant comprehenſionẽ, vt, ſtellarum numerum eſſe parem. Ad tẽpus autem incertas, quæ quum alioqui naturam habeant euidentẽ, tamen propter aliqua extrinſecus accidẽtia, ad tempus nobis incertæ fiunt, vt mihi nũc Athenienſium ciuitas. Natura autem incertæ, quarum natura non permittit vt euidẽtes nobis ſint: vt pori quos imaginamur. hi enim nunquã ex ſeipſis conſpiciuntur, ſed ex aliis cõprehendi exiſtimare quis poſſit, nimirum ex ſudoribus aut aliqua re huiuſmodi. Res igitur certas non egere ſigno dicunt (ex ſeipſis enim eas cõprehendi) ſed neque eas quæ prorſus incertæ ſint, quòd nullo modo comprehendãtur: ſed eas quæ ad tempus ſint incertæ, & quæ natura incertæ, per ſigna quidem comprehẽdi, non tamen per eadem, ſed eas quidem quæ ad tempus ſunt incertæ, διὰ τῶν ὑπομνηστικῶν, *id eſt, per commonefactoria, ſiue admonitoria.* quæ autem natura ſint incertæ, διὰ τῶν ἐνδεικτικῶν, *id eſt per indicatoria.* Signorũ igitur alia ſunt cõmonefactoria, ſecũdum eos, alia indicatoria. Commonefactorium vocant quod vnà obſeruatum cum ſigno quod eſt per euidentiã, ſimulatque ſub ſenſus noſtros ceciderit, quũ illud interim incertum ſit, ducit nos ad recordationem eius quod vnà cum eo obſeruatum fuit, & nunc euidẽs

ſub ſenſus non cadit. vt videre eſt in fumo & igne. Indicatorium autem ſignum eſt, vt aiunt, quod non obſeruatum vna cum ſigno quod eſt per euidentiam, ſed ex propria natura & conſtitutione, ſignificat id cuius eſt ſignum: quemadmodum motus qui ſunt circa corpus, ſigna ſunt animæ. Vnde hoc ſignum ita definiunt. Signum eſt demonſtratiuum pronuntiatum in vero cõiuncto præcedẽs à quo id quod deſinit detegitur. Quũ igitur duplex ſit ſignorũ differẽtia, vt diximus, nõ omni ſigno contradicimus, ſed ſoli demõſtratiuo, vtpote quod à dogmaticis confictum eſſe videatur. nã admonitorium fidẽ in vita cõmuni obtinet. Quiſquis enim fumum vidit, ſignum ignis animo concipit: & cicatricem intuitus, vulnus fuiſſe dicit. Vnde non ſolùm non aduerſamur vitæ communi, ſed etiam ipſi patrocinamur: ei quidem quod apud ipſam impetrat fidem, aſſentientes citra vllam opinionem: iis verò quæ peculiariter à dogmaticis cõfinguntur, repugnantes. Hæc erant ea quæ ad eius quod quæritur explicationem antea proloqui conueniebat. nunc autem ad refutationem rectà tendamus, non inexiſtens oſtendere indicatorium ſignum omnino ſtudentes, ſed apparẽtem æqualem vim rationum quæ & ad exiſtentiam eius & ad inexiſtentiam tendunt, commemorantes.

An ſit aliquod ſignum indicatorium. CAP. XI.

SIgnum ergo, quantum attinet ad ea quæ dicunt de illo dogmatici, imaginari non poſſumus. Ac, ne longius abeam, Stoici ipſi, qui exactè de eo diſſeruiſſe videntur, imaginationem ſigni oſtendere volentes, dicũt ſignum eſſe axiωma in vero coniuncto antecedẽs, quo detegitur id quod deſinit. Et axiωma quidem eſſe aiunt λεκτὸν, *id eſt, dicibile, uel, in dicto ſeu dictione conſiſtens:* per ſe perfectũ, pronuntiabile, quantũ in ſeipſo. Verum autẽ coniunctu, quod nõ incipit à vero, & in falſum deſinit. Nã cõiunctũ *ſiue connexũ* aut incipit à vero & deſinit in

verũ:(vt, Si dies eſt, lux eſt)aut incipit à falſo,& deſinit in falſum: (vt,Si volat terra, alata eſt terra) aut incipit à vero,& deſinit infalſum:(vt,Si eſt terra,volat terra) aut incipit à falſo,& deſinit in verũ,vt Si volat terra, eſt terra.Ex his autem vnicum vitioſum eſſe dicunt, id videlicet quod à vero incipit & in falſum deſinit,reliqua autem vera. Antecedens verò vocant, quod in connexo incipiente à vero & deſinente in verum,præcedit.Detectiuum eſt autem deſinẽtis, quia in hoc cõnexo, Si iſta lac habet,cõcepit,hæc verba,Cõcepit iſta,eſſe videantur declaratiua illorũ, Iſta lac habet. Hæc quidem iſti.

Nos autem primùm dicimus incertum eſſe an ſit dicibile.Quoniam enim ex dogmaticis Epicurei quidem dicibile eſſe negãt, Stoici autẽ contrà,quũ dicunt Stoici eſſe aliquid dicibile,aut ſola enuntiatione,aut ſimul demõſtratione vtuntur. Si ſola enũtiatione *utentur*, opponẽt ipſis Epicurei enuntiationẽ quæ dicit Nihil eſſe dicibile.Sin demonſtrationẽ aſſumẽt,quia ex axiωmatibus dicibilibus cõſtat demõſtratio,ex dicibilibus cõſtans non poterit aſſumi ad probandũ eſſe aliquid dicibile.qui enim non concedit eſſe quicquã dicibile,quomodo eſſe dicibiliũ congeriem cõcedet? Ergo ex cõtrouerſo cõfirmare vult cõtrouerſum quiſquis ex exiſtẽtia cõgeriei dicibilium conatur aſtruere aliquid eſſe dicibile. Si ergo neque ſimpliciter,neque cũ demonſtratione oſtendi poteſt eſſe aliquid dicibile,incertũ eſt an ſit aliquid dicibile:itidẽ & an ſit axiωma. dicibile enim eſt axiωma. Sed fortaſſe etiamſi per ſuppoſitionẽ aliquid eſſe dicibile cõcedatur,axiωma inexiſtens eſſe cõperitur,quod cõſtat ex dicibilibus inter ſe nõ coexiſtẽtibus.Exẽpli gratia,in his,Si dies eſt, lux eſt: quũ dico, Dies eſt,nondũ eſt;Lux eſt.& quũ dico,Lux eſt,nondũ eſt,Dies eſt.Si igitur ea quæ ex aliquibus cõpoſita ſunt, exiſtere non poſſunt niſi partes eius aliæ cũ aliis coexi-

ſtant, at verò partes ex quibus axiωma compoſitum eſt, non coexiſtunt aliæ cum aliis, non exiſtet axiωma. Vt autem hæc quoque omittamus, bonum connexum incomprehenſibile reperietur. nam Philo dicit minimè vitioſum eſſe cõnexum quod non incipit à vero & deſinit in falſum: vt, Die exiſtente & me diſputãte: hoc, Si dies eſt, ego diſputo. At Diodorus ait, Quod neque poterat neque poteſt incipiens à vero deſinere in falſum. Secundum quem, illud quidem connexum quod diximus, falſum eſſe videtur, quia, Die quidem exiſtente, me autem tacere incipiente, à vero incipiens in falſum deſinit. At illud, verũ eſt, Si nõ ſint indiuidua rerũ elemẽta, ſunt indiuidua rerum elementa. ſemper enim à falſo incipiens, (quod eſt, Non eſſe indiuidua rerum elemẽta) in verum deſinet, illius iudicio, quod eſt indiuidua eſſe rerum elementa. At qui ſynarteſin inducũt, minimè vitioſum connexum eſſe aiunt, quum id quod oppoſitũ eſt ei quod in illo deſinit, ei quod in illo præcedit aduerſatur. Secũdum quos ea quæ iam dicta ſunt connexa, erunt vitioſa, illud autem verum, Si dies eſt, dies eſt. At qui ex emphaſi iudicant, verum eſſe connexum dicunt, in quo id quod deſinit, includitur potentia in præcedente: ſecundum quos, hoc, Si dies eſt, dies eſt: & omne cõduplicatum axiωma connexum fortaſſe falſum erit. nam aliquid in ſeipſo cõprehendi impoſſibile eſt. Hæc igitur controuerſia indiiudicabilis videri poſſit. neque enim ſine demõſtratione proferẽtes aliquam prædictarũ enuntiationũ, fide digni erimus, nec cum demõſtratione. Nam demõſtratio tum demũ eſſe videtur minimè vitioſa, quum eius concluſio ſequitur eius per ſumptiones cõſertionem, vt deſinens id quod præcedit: hoc modo, Si dies eſt, lux eſt: atqui dies eſt: lux eſt igitur. Si dies eſt, lux eſt: & dies eſt, & lux eſt. Quũ autẽ quæritur quomodo diiudicabimus cõſequentiã de-

ſinétis ad præcedens, diallelus modus eſſe comperitur. nam vt diiudicatio cōnexi demōſtretur cōcluſio ſumptiones demōſtrationis ſequitur, ſicut antea diximus. vt viciſſim hoc credatur, oportet connexū & cōſequentiam diiudicatā eſſe. quod abſurdum eſt. Incōprehenſibile eſt igitur verū connexum. Sed & præcedentis nulla iniri ratio poteſt. nam præcedēs(vt aiūt)eſt quod præit in eo connexo quod incipit à vero & deſinit in verum. Quòd ſi declaratiuum eſt deſinentis ſignum, aut manifeſtum eſt deſinens, aut occultum. ſi manifeſtum, non egebit declarante, ſed vnà comprehendetur cum eo: nec eſt eius ſignificatum, adeóque nec illud huius ſignum. quòd ſi occultum, quia de occultis controuerſia eſt indiiudicabilis, quænam ex eis ſint vera, quæ falſa, & an vllo modo ſit aliquid eorum verum, incertū erit an ſit verum quod dicit connexū. Cum quo & hoc colligitur etiam incertum eſſe an ſit antecedēs id quod in eo præit. Sed(vt hæc quoque omittamus)non poteſt declaratiuum eſſe deſinentis, ſi quidem ad ſignum, eſt ſignificatum, & propterea vnà cum eo comprehenditur. Eorum enim quæ ſunt ad aliquid, alterum cum altero comprehenditur. & quēadmodum dextrum ante ſiniſtrum comprehēdi non poteſt, tanquam dextrū ſiniſtri: nec è conuerſo: & itidem in aliis quæ ſunt ad aliquid: ſic neque ſignum ante ſignificatum comprehendi poteſt. Quòd ſi non comprehenditur ſignum ante id quod ſignificatur, ne declaratiuum quidem eius eſſe poteſt quod cum ipſo & non poſt ipſum comprehēditur. Itaque ex iis quæ vulgò dicuntur ab illis qui inter ſe contendunt, ſignum eſt huiuſmodi quod ſub intellectum cadere non poſſit. nam ipſum dicunt eſſe ad aliquid, & declaratiuum ſignificati, ad quod ipſum eſſe aiunt. vnde cōſequitur, ſi quidem eſt ad aliquid & ad ſignificatum, neceſſe eſſe vt vnà cum ſignificato perci-

piatur: vt ſiniſtrum vnà cum dextro,& quod deorſum vnà cum eo quod ſurſum eſt: & vt alia quæ ſunt ad aliquid. At ſi declaratiuũ eſt ſignificati,neceſſe eſt vt ante ipſum cõprehendatur, vt antè cognitũ nos ad notionẽ ducat rei quæ ex ipſo cognoſcitur. Atqui impoſſibile eſt intellectu percipere rem quæ non poſſit ante ipſum cognoſci,quã neceſſe nõ ſit prius cõprehendi.Impoſſibile eſt igitur intellectu percipere quicquã quod & ſit ad aliquid, & eius ſit declaratiuũ ad quod intelligitur. At ſignũ dicũt eſſe ad aliquid,& declaratiuũ ſignificati. Ex quibus cõſequitur fieri nulla ratione poſſe vt in intellectu aliquã ſigni informationẽ habeamus. Quibus hoc addi debet. Controuerſia fuit ætate ſuperiori, quum alii dicerent eſſe aliquod ſignum indicatorium, alii vllum eſſe negarent. Qui igitur dicit eſſe aliquod ſignum indicatorium, aut ſimpliciter & ſine demonſtratione dicet, nuda enuntiatione vtens: aut cum demonſtratione. Si ſola enuntiatione vtetur,fide carebit: ſin demõſtrare volet,id de quo quæritur arripiet. Quãdoquidem enim demõſtratio genere ſignum eſſe dicitur, quum dubitetur ſit aliquod ſignũ nécne, dubium erit etiam ſit demonſtratio nécne.Sicuti(vt hoc ſupponamus)ſi quæritur an ſit animal,quæritur & de hoc,an ſit homo.animal enim eſt homo.Abſurdum eſt autem id quod quæritur,per id quod pariter quæritur,aut per ſeipſum demonſtrare.Ergo ne demonſtrationem quidem poterit quiſquam affirmare eſſe ſignum. Quòd ſi nec ſimpliciter,nec cum demõſtratione poteſt de ſigno affirmatiuè pronuntiari, impoſſibile eſt de eo comprehenſiuam pronuntiationem facere.Quòd ſi non comprehenditur exactè ſignum,ne ſignificatiuum quidem eſſe dicetur vllius,quum neque de eo conſtet.Propterea nec ſignum quidem erit. Secundum hanc ratiocinationem ergo, & inexiſtens erit ſignum, & huiuſmodi

quod intellectu aſſequi *ſeu imaginari* nequeamus. Illud tamen inſuper dicendum eſt, Aut apparētia ſolùm ſunt ſigna, aut incerta: aut ex ſignis alia apparentia, incerta alia. at nihil eſt horum verum. non eſt igitur ſignum. Nam incerta non eſſe omnia ſigna, hinc oſtēditur. Incertum non ex ſeipſo apparet (vt dogmatici aiūt) ſed per aliud ſub ſenſus cadit. ergo & ſignum, ſi incertum ſit, alio ſigno egebit, quod & ipſum incertum ſit: (ſi quidem, ſecundum propoſitam hypotheſin, non eſt vllum ſignum apparens) & illud alio, & vſque in infinitum. At impoſſibile infinita ſigna accipere. Impoſſibile eſt igitur ſignum comprehendi, quum ſit incertū. propterea etiam inexiſtēs erit, quum non poſſit ſignificare aliquid, atque ſignū eſſe, eo quòd non cōprehendatur. Quòd ſi omnia ſigna apparētia ſunt, quoniam & ſignū eſt ad aliquid, & ad ſignificatum: eorum autē quæ ſunt ad aliquid, alterum cum altero vnà comprehenditur: ea quæ ſignificata eſſe dicuntur, ſi comprehendantur cum apparentibus, apparentia erunt. Quemadmodum enim quum vnà ſub ſenſus noſtros cadūt dextrū & ſiniſtrū, non magis dextrū quàm ſiniſtrum, aut ſiniſtrū quàm dextrum dicitur apparere. ita ſi vnà comprehendantur ſignum & res quæ per ipſum ſignificatur, non magis ſignum quàm id quod per ipſum ſignificatur apparere dicendū eſt. Quòd ſi apparens ſit ſignificatū, ne ſignificatum quidem erit, quum non egeat alio à quo ſignificetur & à quo declaretur. Vnde, quēadmodum ſublato dextro, ne ſiniſtrū quidem exiſtit, ita ſublato ſignificato ne ſignum quidem exiſtere poteſt. Itaque inexiſtēs eſſe ſignum comperitur, ſiquis ſigna dicat tantùm eſſe apparentia. Supereſt igitur vt ex ſignis alia apparentia, alia incerta eſſe dicantur. Sed hoc quoque modo in iiſdem dubitationibus hærebimus. Nam apparentium ſignorum ea quæ dicuntur eſſe ſignificata, appa-

rentia erunt,vt diximus,& ,ſi non egeant vllo à quo ſignificentur,ne ſignificata quidem eſſe poterunt. Vnde ne illa quidem, ſigna erunt, vt pote nihil ſignificantia.

Signa autem incerta,opus habentia declarari,ſi quidem ab incertis ſignificari dicantur,quũ oratio in infinitum exeat, incõprehenſibilia comperiuntur, & propterea inexiſtentia, vt antea diximus. at ſi ab apparentibus, ipſa quoque apparentia erunt, vtpote quæ cum apparentibus ipſorum ſignis comprehendantur: ideóque inexiſtentia. fieri enim non poteſt vt res vlla incerta ſit natura, & appareat. At ſigna de quibus loquimur, quum ſuppoſita ſint eſſe incerta; apparentia eſſe comperimus, retorquendo orationem. Si ergo nec omnia ſigna apparentia ſunt,nec omnia incerta:nec ſignorum quædam ſunt apparentia, quædam incerta, & præter hæc nihil eſt,vt ipſi quoque aiunt; inexiſtentia erunt ea quæ ſigna vocantur.Hæc igitur pauca de multis nunc dixiſſe ſat erit ad docendum non eſſe ſignũ indicatiuũ. Deinceps aut rationes exponemus quibus doceri poſſit aliquod eſſe ſignum, vt æquipollentiam contrariorum rationum oſtendamus.Aut igitur ſignificant aliquid voces quæ contra ſignum afferuntur,aut nihil ſignificãt.& ſi quidem inſignificabiles ſunt,quomodo labefactare poſſint exiſtẽtiam ſigni? Sin autẽ ſignificãt quid ſit ſignũ, aut demõſtratiuæ ſunt rationes quæ aduerſus ſignũ afferuntur,aut nõ demõſtratiuæ.ſi nõ ſunt demõſtratiuæ,nõ demõſtrant nõ eſſe ſignũ:ſin demõſtratiuæ, quoniã demonſtratio genere eſt ſignũ, declaratiua cõcluſionis,erit ſignũ. Vnde & huiuſmodi oratio proponitur, Si aliquod eſt ſignũ, eſt ſignũ: &,ſi non eſt ſignum,eſt ſignũ. Nam hoc,non eſſe ſignũ,per demõſtrationem(quæ quidem eſt ſignum) oſtenditur. Porro autem eſt ſignum,aut nõ eſt ſignum.Eſt ergo ſignum. Hanc autem orationem cõſequitur talis oratio, Si non eſt aliquod ſignum,non eſt ſignum: & ſi eſt ſi-

gnum quod dicunt dogmatici ſignum eſſe, non eſt ſignum. nam ſignum de quo agitur, ſecundum imaginationem eius, & ad aliquid eſſe dictum, & declaratiuum ſignificati, inexiſtens comperitur, vt oſtendimus. Porrò aut eſt ſignum, aut non eſt ſignum: non eſt ergo ſignum. De vocibus autem quæ de ſigno proferũtur reſpõdeant ipſimet dogmatici, ſignificẽt aliquid nécne. nam ſi nihil ſignificãt, non cõfirmatur eſſe ſignum: ſin autem ſignificãt, eas ſequetur ſignificatũ. Hoc autẽ erat eſſe aliquod ſignũ. ex quo cõſequitur eſſe ſignũ, vt docuimus, orationẽ retorquẽdo. Iam quũ & ad oſtendendum eſſe ſignum, & ad oſtendendum non eſſe, rationes æquè probabiles afferantur, non magis eſſe ſignum, quàm non eſſe, dicendum eſt.

De demonſtratione. CAP. XII.

MAnifeſtũ eſt igitur ex his ne demõſtrationẽ quidẽ rem eſſe de qua cõſtet. nã ſi de ſigno aſſenſum retinemus, & ipſa quoque demõſtratio ſignum aliquod eſt: etiam de demonſtratione aſſenſum retinere neceſſe fuerit. comperiemus enim orationes quæ de ſigno propoſitæ ſunt, etiam aduerſus demonſtrationem aptari poſſe. Quia & ad aliquid eſſe videtur & declaratiua cõcluſionis: ex quibus ſequebãtur ea ferè omnia quæ aduerſus ſignum diximus. Si tamen & ſeorſim de demonſtratione verba facere oporteat, paucis eius tractationẽ expediã: ſi prius breuiter explicare conatus fuero quid dicant eſſe demonſtrationem. Eſt ergo (vt aiunt) demõſtratio oratio per confeſſas & indubitatas ſumptiones per collectionem, concluſionem declarans incertam. Sed ex his apertius erit quod dicunt, Oratio eſt quæ conſtat ex ſumptionibus & cõcluſione. Huius autem ſumptiones eſſe dicuntur axiωmata, quæ ex conſenſu ad aſtruendam concluſionem accipiuntur. ἐπιφορὰ autem vel συμπέρασμα, *id eſt illatio ſeu concluſio*, eſt axiωma quod ex ſumptionib⁹ aſtruitur: vt in his, Si dies eſt, lux eſt: at

qui dies eſt:ergo lux eſt:iſtud quidem,nempe,Ergo lux eſt,pro cōcluſione eſt:reliqua autē,ſumptiones.Orationum autē aliæ ſunt *συνακτικαὶ, id eſt colligendi uim habētes:* aliæ *ἀσύνακτοι, id eſt quæ collectiuā uim non habent.* Colligēdi vim habēt, quando connexum quod incipit à ſumptionibus orationis conſertè poſitis, & deſinit in concluſionem eius, verum eſt. Exēpli gratia, oratio ſupradicta colligendi vim habet, quia hāc ſumptionum eius factā conſertionem, Dies eſt,&,ſi dies eſt,lux eſt, conſequitur,Lux eſt,in hoc cōnexo, Si dies eſt,lux eſt. Colligere autē non poſſunt quæ non ita ſe habent. Porro ex ſynacticis aliæ ſunt veræ,aliæ nō veræ. Veræ quidē, quum non ſolum connexum ex ſumptionum conſertione & concluſione (vt diximus) verum eſt, ſed etiam concluſio & id quod ex ſumptionibus eius conſertum eſt,verum eſt,quod præcedit in connexo. Verum autē conſertum eſt quod omnia habet vera: vt hoc, Dies eſt &,ſi dies eſt,lux eſt. Non veræ autem *ſunt orationes ſynacticæ,id eſt collectoriæ,*quæ hanc formā non habent. Talis enim oratio, Si nox eſt,tenebræ ſunt: atqui nox eſt: ergo tenebræ ſunt:eſt quidem ſynactica(quia connexum hoc verum eſt,Nox eſt,&,ſi nox eſt,dies eſt)non tamen vera.nam præcedens conſertum eſt falſum,hoc videlicet,Nox eſt,&,ſi nox eſt, tenebræ ſunt: quum in ſeipſo falſum hoc habeat, Nox eſt. falſa enim eſt verborum conſertio quæ in ſeipſa habet falſum. Vnde & verā orationem eſſe dicunt eam quæ ex veris ſumptionibus veram colligit concluſionem. Rurſum autem verarū orationum aliæ ſunt demonſtratoriæ,aliæ non demonſtratoriæ:& demonſtratoriæ quidem,quæ per certa colligunt aliquid incertum: non demōſtratoriæ autē, quæ nō ſunt tales. Vt hæc quidem oratio,Si dies eſt,lux eſt: atqui dies eſt: lux eſt ergo:non eſt demonſtratiua.nam lucem eſſe(quæ eſt eius concluſio)certum eſt. Talis au-

tē, Si ſudores fluunt per ſuperficiē, pori intellectu percipi poſſunt: atqui ſudores fluunt per ſuperficiem: ergo pori intellectu percipi queũt: demõſtratiua eſt: quippe quæ concluſionē habeat incertã, hanc, Pori ergo intellectu percipi poſſunt. Ex iis autē quæ aliquod incertũ colligunt, aliæ ephodeuticè tãtùm ducũt nos per ſumptiones ad cõcluſionē: aliæ ephodeuticè ſimul & declaratiuè. Ephodeuticè, quæ ex fide & memoria pēdere videntur. qualis eſt hæc, Siquis tibi dixit fore vt iſte diteſceret, iſte diteſcet. Hic autem deus (oſtendo autem per ſuppoſitionem, Iouem) dixit fore vt iſte diteſceret. diteſcet ergo iſte. Aſſentimur enim concluſioni, non tam propter ſumptionum neceſſitatem, quàm quòd credamus dei pronuntiationi. Aliæ non ſolum ephodeuticè, ſed etiam declaratiuè ducunt nos ad concluſionem, vt hæc, Si fluunt ſudores per ſuperficiē, poros imaginari poſſumus: atqui prius, ergo & poſterius. Nã Fluere ſudores, eſt declaratiuũ huius, videlicet poros eſſe: quòd præoccupata ſit in animo illa opinio, per ſolidum corpus humidum non poſſe ferri. Ergo demõſtratio, & oratio eſſe debet, & ſynactica, & vera, & incertam habens concluſionem, ſed quæ declaretur à potentia ſumptionũ. atque ideo dicitur demõſtratio eſſe oratio quæ per collectionem, concluſionem declarat incertam. Et hæc ſunt quibus demonſtrationis notionē explicare ſolēt.

An ſit demonſtratio. CAP. XIII.

DEmonſtrationē autem eſſe inexiſtentem, colligi ex iis quæ dicũt, poteſt, ſiquis vnũquodque eorũ quæ in notione cõprehenduntur euertat. Verbi gratia, Oratio ex axiωmatibus conſtat: res autē compoſitæ nõ poſſunt exiſtere niſi ea ex quibus conſtant, ſimul alia cum aliis coexiſtant (vt perſpicuũ eſt ex cubili, & ſimilibus) at verò partes orationis aliæ aliis nõ coexiſtũt. dũ enim dicimus priorē ſumptionē, nòdum exiſtit neque altera

ſumptio,neque cõcluſio:dum autẽ poſteriorẽ,prior nõ amplius exiſtit, cõcluſio verò nõdum exiſtit. Dum autem concluſionẽ pronũtiamus, eius ſumptiones no amplius exiſtũt. nõ enim partes orationis coexiſtunt aliæ aliis. Vnde ne oratio quidẽ exiſtere videbitur. Adhæc autẽ, ſynactica oratio incõprehenſibilis eſt. nam ſi hæc iudicatur à cõnexi conſequẽtia, at quæ ſecundũ connexum eſt conſequentia, indiiudicabiliter cõtrouerſa eſt, & eſt fortaſſe incomprehenſibilis: (vt docuimus quum de ſigno ageremus) etiam ſynactica oratio incõprehenſibilis erit. Quinetiam ipſi dialectici dicunt orationem aſynacton fieri aut propter incohærentiam, aut propter omiſſionẽ, aut eo quòd in mala forma propoſita ſit, aut propter ſuperfluitatẽ. Propter incohærentiã, quũ lemmata non habent cohærentiam inter ſe & concluſionẽ. vt hæc, Si dies eſt, lux eſt: atqui frumenta in foro venduntur: ergo Dion ambulat. Propter ſuperfluitatẽ autem, quum inuenitur ſumptio ſuperuacanea ad orationis collectionem. vt, Si dies eſt, lux eſt: atqui etiam dies eſt: quinetiam Dion ambulat: lux eſt igitur. Eo autem quòd in mala forma propoſita ſit, quum forma orationis non eſt ſynactica, vt, quum hæc vocẽt ſyllogiſmos, Si dies eſt, lux eſt: atqui dies eſt: ergo lux eſt: Si dies eſt, lux autem non eſt, non ergo dies eſt. oratio aſynactos eſt hæc, Si dies eſt, lux eſt: atqui dies eſt: lux ergo eſt. Quia enim promittit connexum, intra id quod in ipſo eſt præcedens, id etiam eſſe quod deſinit, meritò, quum aſſumitur præcedens, aſſumitur etiam deſinẽs: & quum deſinens tollitur, tollitur etiam præcedens. nam ſi eſſet præcedens, eſſet etiam deſinens. At quum deſinens aſſumitur, non neceſſariò ponitur etiam præcedens. Non enim promittebat connexũ, præcedens ſequi deſinens, ſed deſinẽs ſequi præcedens duntaxat. Propterea oratio ea quæ ex cõnexo & præcedẽti colligit deſinẽs,

ſyllogiſtica eſſe dicitur, item quæ ex cõnexo & oppoſito deſinentis, oppoſitũ præcedenti colligit: at ea quæ ex connexo & deſinente colligit præcedens, dicitur aſynaκτος: *id eſt, colligendi uim non habens, uel, mendoſè ſeu uitioſè colligens*: vt ea quã ante diximus: quia etiãſi veræ ſint eius ſumptiones, falſum colligit: ſiquando dicitur noctu, quũ lux eſt lucernæ. Nam hoc, Si dies eſt, lux eſt, connexum verũ eſt: & hæc aſſumptio eſt vera, Atqui lux eſt. ſed falſa eſt cõcluſio hæc, Dies eſt ergo. Propter omiſſionem autem eſt vitioſa oratio, in qua omittitur aliquid eorum quæ ad colligendam concluſionem proſunt. vt, quum vera ſit (vt putãt) hæc oratio, Aut bonæ ſunt diuitiæ, aut malæ, aut indifferentes: at neque malæ ſunt, neque indifferentes: Ergo bonæ ſunt: vitioſa eſt quæ ſequitur oratio, propter omiſſionem, Aut bonæ ſunt diuitiæ, aut malæ. at malæ non ſunt: ergo ſunt bonæ. Itaque ſi oſtendero nullam poſſe ſecundum eos differentiam collocari inter ſynacticas orationes, & inter eas quæ ſunt aſynaκτοι, oſtenſum à me fuerit incomprehenſibilem eſſe orationem ſynacticam, adeo vt ſuperuacanea ſit illa immenſa quæ ab iis in dialectica affertur verboſitas. Sic autem oſtendo. Oratio propter incohærentiam *ſiue diremptionem* aſynaκτος dicebatur cognoſci ex eo quòd eius ſumptiones bonam inter ſeipſas & inter concluſionem non haberent conſecutionem. Quoniam igitur diiudicationem connexi oportet hanc conſecutionem anteire: cõnexum autem eſt indiiudicabile (vt ex argumẽtatione mea patuit) indiiudicabilis etiam erit oratio propter incohærentiam aſynaκτος. Nam qui dicit aliquam orationem eſſe aſynaκτον propter incohærẽtiam, ſi enuntiationem ſolã proferat, opponetur illi contraria enuntiatio: ſin demonſtret per orationem, illi dicetur debere orationem hãc prius eſſe ſynacticam, & tum demum oſtendere cohæ-

rentes eſſe ſumptiones orationis quæ incohærens eſſe dicitur. At nos an ſit demõſtratiua non cognoſcemus, quippe qui non habeamus connexi diiudicationem vno omnium conſenſu approbatam, qua iudicemus an concluſio ſequatur conſertionem quæ eſt per ſumptiones orationis. Quocirca etiam ſecũdum hoc à ſynacticа oratione diſcernere eam quæ propter incohærẽtiam vitioſa ſit, nõ poterimus. Eadẽ autẽ obiiciemus ei qui vitioſam eſſe orationem dixerit propterea quòd in mala forma propoſita fuerit. Nam qui aſtruit malam eſſe aliquam formã, non habebit confeſſam & indubitatam orationem ſynacticam ex qua poſſit inferre quod dicit. Ex his autem poſſint etiam illi refutari qui orationẽ fieri aſynacton propter omiſſionẽ conantur oſtendere. Nã ſi ea cui nihil deeſt indiiudicabilis eſt, ea quoque in qua eſt facta omiſſio, fuerit indiiudicabilis. Præterea qui oratione vult oſtẽdere alicui orationi quidpiã deeſſe, niſi habeat connexi iudicationem confeſſam, ex qua cõſecutionem orationis quam dicit indicet, nequaquã poterit certo iudicio & rectè dicere eam defectum aliquem habere. Iam verò & ea oratio quæ vitioſa eſſe dicitur propter ſuperfluitatem, à demonſtratiuis diiudicari & diſcerni nequit. nam quantum ad ſuperfluitatem, etiam eæ quæ apud Stoicos celebrãtur indemonſtrabiles, comperientur eſſe aſynactoi. quæ ſi tollantur, vniuerſa dialectica euertitur. (hæ enim ſunt quas dicũt demonſtratione quidem non egere ad ſui conſtitutionem, ſed per eas demonſtrari alias orationes eſſe ſynacticas) Ineſſe autem illis ſuperfluitatem manifeſtum erit vbi illas indemonſtrabiles expoſuerimus, ac tum demum quod dicimus collegerimus. Multas quidẽ indemonſtrabiles ſomniant, ſed has quinque potiſſimum exponunt, ad quas reliquæ omnes referri videntur. Primam, ex connexo & præcedente colligentem

quod deſinit.vt,Si dies eſt,lux eſt: atqui dies eſt,lux eſt ergo. Secundam,quæ ex connexo & contrario deſinentis,contrarium præcedentis colligit. vt, Si dies eſt, lux eſt:non eſt autem lux:non igitur eſt dies. Tertiam,quæ ex negatiuæ conſertione & vnius eorum quæ ex conſertione ſunt,contrarium reliqui colligit. vt, Non dies eſt & nox eſt:dies autem eſt:non igitur nox eſt. Quartā quæ ex diſiuncto & vno coniunctorum contrarium reliqui colligit. vt, Aut dies eſt, aut nox eſt: dies autem eſt:non igitur nox eſt, Quintam,quæ ex diſiuncto & cōtrario vnius coniunctorum reliquum colligit, vt, Aut dies eſt, aut nox eſt: nox autem non eſt: Dies eſt igitur. Hæ ſunt orationes quæ celebrantur indemonſtrabiles: quæ omnes mihi videntur eſſe aſynacτοι propter ſuperfluitatem. Nam (vt à prima incipiamus) aut confeſſum & indubitatum eſt,hoc,Lux eſt,conſequi illud Dies eſt: quod præcedit in iſto connexo, Si dies eſt,lux eſt:aut incertum eſt. Et ſi quidem eſt incertum,non cōcedemus connexum,tanquam indubitatū: ſin eſt certū hoc poſito, Dies eſt, neceſſariò eſſe illud, Lux eſt:certè poſtquam diximus Dies eſt,colligitur etiam illud,Lux eſt. adeo vt hæc oratio ſufficiat, Dies eſt,lux ergo eſt:& ſuperuacaneum ſit illud connexum, Si dies eſt, lux eſt.

Eandem viam tenemus & in ſecunda indemonſtrabili. Aut enim fieri poteſt vt quum non ſit deſinens,ſit præcedens:aut fieri non poteſt. ſed ſi quidē fieri poteſt, non erit verum connexum:at ſi fieri non poteſt,ſimulatque poſitum eſt Non, quod finit,ponitur etiam Non quod præcedit. adeo vt ſuperuacaneum ſit rurſus connexum, quum oratio talis proponitur, Non eſt lux: nō eſt igitur dies. Eadem ratio eſt & in tertia indemonſtrabili. Aut enim certum eſt fieri non poſſe vt ea quæ ſunt in ſymploce,coexiſtant alia cum aliis:aut incertū. & ſi quidem incertum, non concedemus negationem

ſymploces: ſin eſt certum, ſimulatque alterum poſitum eſt, tollitur alterum, & vacat negatio ſymploces, quum nos huiuſmodi orationem proponimus, Dies eſt, non igitur nox eſt. Eadem dicimus & in quarta & quinta indemonſtrabili. aut enim certò compertum eſt in diſiūncto alterum quidem eſſe verum, alterum autē falſum, cum pugna perfecta: (quod promittit diſiunctum) aut incertum. Et ſi quidem eſt incertum, non concedemus diſiunctum: ſi autem certum, poſito vno illorum, manifeſtum eſt non eſſe alterum: & ſublato vno, manifeſtum eſt alterum eſſe: adeò vt tali propoſitione vti ſufficiat, Dies eſt: non igitur nox eſt. Non eſt dies, nox eſt ergo: & ſuperuacaneum ſit diſiunctum.

His ſimilia dici poſſunt & de categoricis ſyllogiſmis, quibus maximè vtuntur Peripatetici: vt in hac oratione, Iuſtum eſt honeſtū: honeſtum eſt bonum: ergo iuſtum eſt bonum. Aut pro confeſſo habetur & certò patet, honeſtum eſſe bonum: aut in dubio verſatur, nec certò compertum eſt. Sed ſi quidem incertum eſt, non cōcedetur ex propoſita oratione, & propterea non colliget ſyllogiſmus. at ſi certum eſt, quicquid ſit honeſtum, hoc neceſſariò eſſe bonum, ſimulatque dictum eſt hoc vel illud eſſe honeſtum, ſimul colligitur etiam bonum eſſe. adeò vt ſufficiat ita proponere, Iuſtum eſt honeſtum: iuſtum igitur eſt bonum: & ſuperuacanea ſit altera ſumptio in qua honeſtum eſſe dicebatur bonum. Similiter & in tali oratione, Socrates, homo: omnis homo, animal: Socrates ergo animal: ſi certum non eſt ex ſeipſo, quodcunque fuerit homo, id eſſe animal, non eſt cōfeſſa vniuerſalis propoſitio, neque dabimus illam quum argumentatio inferetur. At ſi, protinus vt aliquid fuerit homo, ſequitur id eſſe animal, & propterea vera eſt indubitatè hæc propoſitio, Omnis homo eſt animal: ſimulatque dictum eſt Socratem eſſe hominē,

ſimul colligitur ipſum eſſe animal: adeò vt hanc argumentationem inferre ſit ſatis, Socrates homo, Socrates ergo animal: & ſuperuacanea ſit propoſitio iſta, Omnis homo, animal. Similibus autem methodis in aliis primis categoricis orationibus vti poſſumus, ne nũc diutius immoremur. Verùm enimuero quum vitioſæ ſint propter ſuperfluitatem hæ orationes in quibus ſyllogiſmorum fundamentum dialectici ponunt, quantum ad hanc ſuperfluitatem euertitur tota dialectica: quum eas orationes quæ vitioſæ ſunt propter ſuperfluitatem, ideóque aſynacτοι, à ſyllogiſmis qui ſynacτικοὶ dicuntur diiudicare nequeamus. Quòd ſi non placet quibuſdam orationes conſtare vnico lemmate, *id eſt unica ſumptione*, non ſunt illi fide digniores quàm Antipater, qui ne huiuſmodi quidem orationes reiicit. His igitur de cauſis indiiudicabilis eſt oratio ea quæ à dialecticis ſynactica nuncupatur. Sed & vera oratio inueniri nequit, & ob ea quæ diximus, & quoniã neceſſariò debet in verum deſinere. nam cõcluſio quæ vera eſſe dicitur, aut apparens eſt, aut incerta. Et apparens quidem minimè *eſſe poſſit*: nihil enim opus haberet ſumptionibus à quibus declararetur, ſi per ſeipſam ſub ſenſus noſtros caderet, nec ipſamet certè minus quàm eius ſumptiones, appareret. Sin eſt incerta: quoniam de incertis indiiudicabilis extitit hactenus controuerſia, (vt antea docuimus) vnde & incomprehenſibilia ſunt: incomprehenſibilis etiam erit concluſio eius orationis quæ vera eſſe dicitur. Quòd ſi hæc ſit incõprehenſibilis, nequaquam dignoſcemus verúmne ſit quod colligitur an falſum. Ignorabimus igitur vera ſit oratio nécne, inueniríque illa nulla ratione poterit. Vt autẽ hæc quoque omittamus, oratio quæ per certa colligat incertum inueniri non poteſt. Si enim concluſio ſequitur cõſertionem quæ eſt per ipſius *orationis* ſumptiones, at quod

ſequitur & quod definit, ad aliquid ſunt, & ad præcedens: quæ autem ſunt ad aliquid, comprehenduntur alia cum aliis (vt oſtendimus) ſi quidem incerta ſit concluſio, incertæ erunt etiã ſumptiones: ſin certæ fuerint ſumptiones, certa erit etiam cõcluſio, vtpote quæ comprehendatur cum illis, quæ quidem ſunt certæ. adeo vt non amplius ex manifeſtis incertum colligatur. Quæ quum ita ſint, ne ipſam quidem concluſionẽ ſumptiones patefaciunt: quæ aut incerta eſt, miniméque cõprehenditur: aut certò eſt comperta, nec patefieri neceſſe habet. Ergo ſi demonſtratio dicitur eſſe oratio per collectionem (id eſt ſynacticè) ex aliquibus quæ omnes fatentur vera, concluſionem patefaciens incertã: nos autem docuimus nullam eſſe orationem neque ſynacticam, neque veram, neque per aliqua certa incertũ colligentem, nec quæ patefaciat concluſionem, ſubſiſtere non poſſe demõſtrationem perſpicuum eſt. Sed & iſtis *rationibus illos* aggredientes, inexiſtentem eſſe, aut etiam ſub intellectum non cadere comperiemus demonſtrationem. Nam qui dicit eſſe demõſtrationem, aut illam generalem ponit, aut ſpecialem aliquam. Sed nec generalis nec ſpecialis demonſtratio poni queat, (vt docebimus) præter has autem aliud quicquã intellectu percipere non poſſumus: nemo igitur vt exiſtentẽ ponere demõſtrationem poteſt. Ac generalis quidem demonſtratio conſiſtere non poteſt ob hæc *quæ ſequuntur.* Aut enim habet ſumptiones aliquas & aliquam concluſionem, aut non habet. & ſi quidem non habet, ne demonſtratio quidem eſt. ſin ſumptiones aliquas habet & concluſionem aliquam, quoniam omne quod demonſtratur, itidem & quod demonſtrat particulare eſt, ſpecialis erit demonſtratio. Non eſt igitur vlla generalis demonſtratio. Sed neque ſpecialis vlla eſt. Aut enim dicẽt demonſtrationem eſſe coagmentationem ex ſumptio-

nibus & concluſione,aut coagmentationē ex ſumptionibus ſolùm. Atqui neutrum horum eſt demonſtratio: (vt oſtendā)non eſt igitur ſpecialis demonſtratio. Coagmētatio itaque ex ſumptionibus & concluſione, non eſt demonſtratio. primùm quidem quia partem aliquā habens incertam, (videlicet cōcluſionem) incerta erit. quod abſurdum eſt. Si enim incerta eſt hæc demonſtratio, ipſa indigebit alio eam demonſtrante potius quam erit aliorum demonſtratoria. Deinde quia dicunt ad aliquid eſſe demonſtrationem & ad concluſionem: quæ autem ſunt ad aliquid, ad alia intellectu percipiuntur: (vt ipſi dicunt) oportet vt id quod demonſtratur, à demonſtratione diuerſum ſit. Si igitur concluſio ſit id quod demonſtratur, non comprehendetur intellectu demonſtratio cum concluſione. aut enim aliquid adiumenti adfert concluſio ad demōſtrationem ſui, aut nihil: ſed ſiquid adiuuat, ſuiipſius erit declaratiua: ſi nihil adiuuat, ſed ſuperuacanea eſt, ne pars quidem demonſtrationis erit. quoniam & illam demōſtrationem, propter ſuperfluitatem dicemus eſſe vitioſam. Sed neque coagmentatio ſola ex ſolis ſumptionibus, demonſtratio fuerit. nam quis concedat, hoc quod ita dicitur, Si dies eſt, lux eſt: atqui dies eſt: lux ergo eſt, aut orationē eſſe, aut ſententiā vllo modo efficere? Ergo neque coagmentatio ex ſolis ſumptionibus, demōſtratio eſt. vnde fit vt ne ſpecialis quidem demonſtratio ſubſiſtere poſſit. Quòd ſi neque ſpecialis demonſtratio ſubſiſtere poteſt, neque generalis, vltra hæc autem non poſſumus demonſtrationem intellectu percipere, ſubſiſtere non poteſt demōſtratio. Verùm ex his quoque inſubſiſtentia demonſtrationis doceri poteſt. Si enim eſt demonſtratio, aut apparens *ipſa aliud itidem* apparens patefacit, aut incerta incertum: aut incerta apparens, aut apparēs incertum. at demonſtratio nulla intellectu percipi po-

teſt quæ ad vllum horum patefaciendum valeat. Eſt er go huiuſmodi quæ ſub intelligentiam non cadat. Nam ſi apparens ipſa id quod apparẽs eſt patefacit, quod patefacit vnà apparens erit & incertum. apparẽs quidem, quoniam tale eſſe ſuppoſitum eſt: incertum autẽ, quia patefactione eget, & non ex ſeipſo ſub ſenſum nobis apertè cadit: ſin incerta incertum *patefacere dicatur*, ipſa egebit alio à quo patefiat, & ad aliorum patefactionem non valebit: quod à demonſtrationis notione prorſus alienum eſt. Propterea neque incerta manifeſti poteſt eſſe demonſtratio, neque manifeſta incerti. quia enim eſt ad aliquid, quæ autem ad aliquid ſunt, alia cum aliis comprehenduntur, ſi comprehendatur vnà cum manifeſta demonſtratione id quod dicitur demonſtrari, erit idipſum manifeſtũ: adeo vt retorqueatur oratio, & non comperiatur ipſa incerta manifeſti eſſe demõſtratiua. Si ergo neque apparens apparentis eſt demonſtratio, neque incerta incerti, nec incerta manifeſti, nec manifeſta incerti: præter hæc autem nihil eſſe dicunt: nihil eſſe demonſtrationem dicendum eſt. His & illud addendum eſt. Controuerſiæ ſunt de demonſtratione. alii enim ne eſſe quidem ipſam dicunt, (vt ii qui nihil omnino eſſe dicunt) alii eſſe, vt bona pars dogmaticorum. Nos autem nihilo magis eſſe ipſam quàm non eſſe dicimus. Præterea demõſtratio contineat dogma neceſſe eſt: at omne dogma cõtrouerſum eſt: itaque de omni demonſtratione eſſe cõtrouerſiam neceſſe eſt. Si enim (verbi gratia) quando pro cõfeſſa & indubitata habetur demonſtratio qua demõſtratur eſſe vacuum, vnà etiam vacuum eſſe pro confeſſo habetur: nempe etiam qui dubitant an ſit vacuum, etiam de illius demonſtratione dubitabunt. eadémque eſt in aliis dogmatibus, quorum ſunt demonſtrationes, ratio. Omnis igitur demonſtratio in dubium reuocatur & controuerſa eſt.

Quoniã itaque incerta eſt demõſtratio propter controuerſiã quæ de ea eſt: (quæ enim cõtrouerſa ſunt, quatenus in cõtrouerſia poſita ſunt, ſunt incerta) nõ eſt ex ſeipſa euidens, ſed ex demõſtratione nobis debet aſtrui. at verò demonſtratio qua aſtruitur demonſtratio, indubitata & euidens non erit. (nunc enim quærimus an vllo modo ſit demonſtratio) at ſi cõtrouerſa ſit & incerta, alia demonſtratione egebit, & hæc rurſus alia, atque ita in infinitum vſque. at impoſſibile eſt infinita oſtendere. Impoſſibile eſt igitur oſtendere eſſe demonſtrationem. Sed ne per ſignũ quidem patefieri poteſt. quum enim quæratur an ſit ſignum, & ſignũ egeat demonſtratione, ad ſui exiſtentiam *aſtruendam*, comperitur eſſe modus diallelus, quum demonſtratio ſigno egeat, ſignum autẽ demonſtratione: quod abſurdum eſt. Propterea ne diiudicari quidem poteſt controuerſia quæ de ſigno eſt. quia eget quidem diiudicatorio ipſa diiudicatio: quum autem ambigatur an ſit diiudicatorium, (vt oſtendimus) & propterea diiudicatorium indigeat demonſtratione quæ oſtendat eſſe diiudicatorium: rurſus diallelus modus dubitationis comperitur. Si igitur neque per demõſtrationem, neque per ſignum, neque per criteriũ, *id eſt diiudicatoriũ*, doceri poteſt eſſe demonſtrationẽ, ſed neque ex ſeipſa patet (vt oſtẽdimus) incomprehenſibile erit an ſit demõſtratio, & propterea inexiſtens etiam erit demõſtratio. Intelligẽtia enim percepta eſt vnà cum hoc vt demonſtret. demonſtrare autem non poſſit non comprehenſa. ideo nec demonſtratio erit. Hæc quidem, vt in hypotypoſi, etiam aduerſus demõſtrationem dixiſſe ſatis fuerit. At dogmatici contraria his aſtruentes, dicunt, Aut demõſtratiuæ ſunt orationes aduerſus demonſtrationẽ propoſitæ, aut non demonſtratiuæ: & ſi quidem non demonſtratiuæ, non poſſunt oſtendere non eſſe demõſtrationem: ſin

demōſtratiuæ: illimet ipſi ſubſiſtentiam demōſtrationis (ſi retorqueãtur in illos ſua verba) inducũt. Vnde & talē proponũt orationē, Si eſt demōſtratio, eſt demonſtratio: ſi non eſt demonſtratio, eſt demōſtratio. Atqui aut eſt demōſtratio, aut non eſt demōſtratio. Eſt igitur demonſtratio. Proponunt autē ex eadem vi, & hãc orationem, Quod conſequitur oppoſita, non ſolùm verũ eſt, ſed etiam neceſſarium: atqui oppoſita ſunt hæc inter ſe, Eſt demonſtratio, non eſt demōſtratio: ex quorũ vtroque ſequitur eſſe demonſtrationem. eſt igitur demonſtratio. Sed enim his contradici poteſt. Verbi gratia, ſi ita dicamus, Quandoquidem non exiſtimamus orationē aliquam eſſe demonſtratiuam, ne eas quidem orationes quæ ſunt aduerſus demonſtrationem, neceſſariò dicimus eſſe demonſtratiuas, ſed videri nobis veriſimiles. Veriſimiles autem neceſſe non habent vt ſint demōſtratiuæ. Quòd ſi demōſtratiuæ quoque ſint (quod non affirmamus) neceſſariò etiam veræ. Veræ autem orationes ſunt per vera verum colligentes. itaque vera eſt earum concluſio. Atqui ea erat huiuſmodi, Non eſt ergo demonſtratio. Itaque retorquendo in illos ſua verba, non eſt demōſtratio. Præterea fieri poteſt vt quemadmodum purgatiua medicamenta ſeipſa expellunt vnà cum materiis in corpore conſiſtenſtibus, ſic etiam orationes iſtæ vnâ cum illis quæ dicuntur eſſe demonſtratiuæ, ſeipſas excludant. Hoc enim non eſt abſurdũ. Nam & hæc vox, Nihil eſt verum, non ſolùm reliqua omnia tollit, ſed ſeipſam quoque vnà cum aliis euertit. Et hæc oratio, Si eſt demonſtratio, eſt demonſtratio: ſi non eſt demonſtratio, eſt demonſtratio. Atqui aut eſt, aut non eſt: Eſt ergo: poteſt etiam multis modis oſtendi aſynactos: ſed in præſentia hoc epicheremate contenti erimus. Si vitioſum non eſt hoc connexũ, Si eſt demonſtratio, eſt demonſtratio: oportet oppoſitum deſinentis

in eo,nempe hoc, Non eſt demonſtratio, aduerſari illi Eſt demonſtratio. illud enim eſt cōnexi præcedēs. Atqui impoſſibile eſt ſecundum ipſos connexum vitio carere ex aduerſantibus propoſitionibus conſtans. Nam connexum promittit ſi ſit quod in ipſo præcedit,eſſe etiam deſinens:at in repugnantibus,contrà, vtrumlibet ipſorū fuerit,fieri nō poteſt vt alterū ſit.Ergo ſi verum eſt hoc connexū, Si eſt demōſtratio, eſt demonſtratio, non poteſt verum eſſe illud, Si non eſt demōſtratio,eſt demonſtratio. Veruntamen vt rurſus concedamus, per ſuppoſitionem,verum eſſe hoc connexum, Si non eſt demonſtratio, eſt demonſtratio: poteſt coexiſtere hoc,Si eſt demonſtratio,cū illo,Non eſt demonſtratio. quòd ſi poteſt ipſi coexiſtere,cū eo non pugnat. Itaque in hòc connexo, Si eſt demonſtratio, eſt demonſtratio, non pugnat oppoſitum deſinentis in ipſo,cum eo quod in ipſo præcedit. Igitur non erit verum. Rurſus hoc connexum, quum illud per conceſſionem tanquam verum ponatur, non pugnet autem hoc, Non eſt demonſtratio,illi,Eſt demonſtratio: ne diſiunctum quidem bonum erit,hoc videlicet, Aut eſt demonſtratio,aut non eſt demonſtratio.Nam bonum diſiunctum promittit vnum eorum quæ in ipſo ſunt, eſſe verum. Reliquum autem aut reliqua,falſum,aut falſa, non ſine pugna. Aut ſi bonum eſt diſiunctum, rurſum vitioſum comperitur eſſe illud,Si non eſt demonſtratio, eſt demonſtratio, connexum ex pugnantibus conſtans. Quāobrem inter ſe diſſentiunt mutuóque ſe euertunt ſupradictæ orationis ſumptiones. Non eſt ergo vera illa oratio. Sed ne illud quidem oſtendere poſſunt,aliquid cōſequi oppoſita, quum non habeant dijudicatorium cōſecutionis,vt ratiocinati ſumus. Verùm enimuerò hæc ex abūdanti dicimus. Nam ſi veriſimilia ſunt ea quæ pro demōſtratione dicuntur (nam talia ſint per

nos licet)veriſimilia itidem argumenta, quæ aduerſus demonſtrationem afferuntur: etiam de demonſtratione nos aſſenſum retinere neceſſe eſt,adeo vt non potius eſſe demonſtrationem quàm non eſſe dicamus.

De ſyllogiſmis. CAP. XIIII.

QVamobrem de ſyllogiſmis ſermone illorum paſſim celebratis videri poſſit ſuperuacuum diſſerere, partim quòd vnà cum demonſtrationis exiſtentia euertantur ipſi:(perſpicuum eſt enim, illa non exiſtente, ne demonſtratiuæ quidem orationi locum ſupereſſe) partim etiam quòd ad eorum refutationem ea quæ à nobis iam dicta ſunt valere poſſint, quum de ſuperfluitate diſputantes, viam quādam & methodum tradebamus per quam omnes demonſtratiuas orationes Stoicorū & Peripateticorū eſſe aſynactoυς oſtendi poteſt. Peculiarem tamen de iis diſputationem, tanquā auctarium iis addere fortaſſe nihil nocuerit, præſertim quum ſibi in illis maximè placeant. Quum autem multa afferri poſſint ad docendum eos ſubſiſtere non poſſe:tamen pro eo quod nobis inſtituta hypotypoſis requirit, hac methodo aduerſus eos vti ſufficiet. Dicam autem nunc quoque de indemōſtrabilibus. his enim ſublatis etiā reliquæ omnes orationes corruunt, quippe quæ per illas demōſtrētur eſſe ſynacticæ. Hæc ergo propoſitio,Omnis homo eſt animal,ex particularibus illatiuè cōfirmatur.nam ex eo quòd Socrates,qui homo eſt, animal etiam ſit, Plato itidem & Dion, & vnuſquiſque particularium, videtur eſſe poſſibile confirmare,omnem hominem eſſe animal. nam ſi vel vnū particulare contrarium aliis comperiatur,non eſt vera vniuerſalis propoſitio. Exempli gratia,Quoniā maxima pars animalium inferiorem maxillam mouet, ſolus autem crocodilus ſuperiorem: vera hæc propoſitio nō fuerit,Omnia animātia inferiorem maxillam mouent.

Quum igitur dicunt, Omnis homo eſt animal, Socrates eſt homo, Socrates igitur animal: ex hac vniuerſali propoſitione Omnis homo eſt animal, particularem hanc propoſitionem colligere volentes, Socrates igitur animal: quæ quidem confirmatiua eſt vniuerſalis propoſitionis, ſecundum modum epagogicum *(id eſt illatiuum)* vt docuimus, in diallelam incidunt orationem, vniuerſalem quidem propoſitionem per vnamquãque particularium, particularem autem ex vniuerſali ſyllogiſticè inferre volentes. Itidem autem & in hac oratione, Socrates homo, nullus autem homo quadrupes, Socrates igitur non eſt quadrupes: hanc quidem propoſitionẽ, Nullus homo quadrupes, ex particularibus epagogicè volentes confirmare, vnamquanque autem particularium ex illa Nullus homo quadrupes, ſyllogiſticè colligere volentes, in hæſitationem quæ eſt per diallelum modũ incidunt. Simili autem cum examine percurrere oportet etiã reliquas orationes quæ apud Peripateticos vocantur indemonſtrabiles: ſed & eas etiam quæ ſunt huiuſmodi, Si dies eſt, lux eſt. Nã & hoc, Si dies eſt, lux eſt, aiunt eſſe ſynacticum *(id eſt collectiuum)* illius, Lux eſt: rurſúmque hoc, Lux eſt, cum altero, Dies eſt, confirmatiuum illius eſſe, Si dies eſt, lux eſt. Nõ enim hoc ſupradictum connexum exiſtimatum fuiſſet eſſe verum, niſi prius perſpectum fuiſſet coexiſtere ſemper Lux eſt, cũ illo, Dies eſt. Si igitur oportet antè comprehẽdiſſe, quũ dies eſt, neceſſariò eſſe etiam lucem, ad componendum hoc connexum, Si dies eſt, lux eſt: hinc infertur, in his, quũ dies eſt, lucẽ eſſe, quũ iſtud quidẽ connexũ Si dies eſt, lux eſt (quãtum ad præſentẽ attinet indemonſtrabilem orationẽ) coexiſtentiam colligat huius, Diem eſſe, & illius Lucem eſſe: viciſſim autem exiſtentiam eorum quæ dicta ſunt confirmet ipſum cõnexum: hîc quoque diallelum modum, per quẽ hærere cogũtur, orationis

ſubſiſtentiam euertere. Idem dicendum eſt & de hac oratione, Si dies eſt, lux eſt: atqui lux nō eſt: non igitur dies eſt. Nam ex eo quòd abſque luce dies non poſſit ſpectari, verū eſſe hoc connexum exiſtimabitur, Si dies eſt, lux eſt. nam ſi (vt hoc ſupponamus) dies cōſpiceretur aliquando, lux non item: falſum diceretur eſſe illud connexum. Quantum autem attinet ad eam quam diximus indemonſtrabilem *orationem*, Non eſſe diem, quando lux nō eſt, colligitur per hoc, ſi dies eſt, lux eſt. adeo vt eorū vtrunque ad ſui confirmationē opus altero habeat iam cum confirmatione ſumpto, vt per ipſum fidem impetret, per diallelum modum. Itidem etiam ex eo quòd aliqua ſint quorum alterum cum altero coexiſtere non poſſit, vt, dies & nox: & hæc negatiua conſertionis, Non dies eſt & nox eſt: & hoc diſiunctum, Aut dies eſt, aut nox eſt, pro veris habebuntur. Atqui ipſa non coexiſtere, confirmari putant & per negatorium ſymploces, & per diſiunctum, dicentes, Non dies eſt & nox eſt: Atqui nox eſt: non ergo dies eſt. Item, Aut dies eſt, aut nox eſt: Atqui nox eſt: non ergo dies eſt. Vel ſic, Non autem eſt nox, dies ergo eſt. Vnde nos rurſum ratiocinamur, ſi ad confirmationem diſiuncti & negationis quæ eſt in ſymploce, neceſſe eſt vt prius cōprehenderimus, axiωmata quæ in iis continentur, eſſe talia vt coexiſtere non poſſint: eſſe autem incoexiſtentia, per diſiunctum & per negatiuam ſymploces colligere videntur, ad modum diallelum nos redigi: quum neque prædictis tropicis, *id eſt modalibus*, fidē habere poſſimus, niſi incoexiſtentiam axiωmatum quæ in iis continentur, comprehēderimus: nec verò de hac eorū incoexiſtentia affirmare ante ſyllogiſmorum ſynerotesin, quæ per modales fit, affirmare poſſimus. Itaque non habentes vnde fidei initium ſumamus, quòd hæc ita ſint reciproca, dicemus ne tertiam quidem, aut quartam, neque

quintam indemonſtrabilium (quãtum quidem ex his) ſubſiſtentiam habere. Hactenus & de ſyllogiſmis dixiſſe ſufficiet in præſentia.

De epagoge, id eſt inductione. CAP. XV.

EPagoges etiam, *id eſt inductionis*, modum facilè reiici poſſe exiſtimo. Quoniã enim volunt per eam probare vniuerſale ex particularibus, aut omnia percurrẽtes particularia, hoc facient, aut aliqua. Sed ſi quidem aliqua *percurrent*, non erit firma inductio, quum fieri poſſit vt aliqua ex prætermiſſis particularib⁹ in inductione, contraria reperiantur vniuerſali. Sin omnia *percurrere inſtituerint*, aggredientur impoſſibilia, quum infinita ſint particularia, nulliſque terminis circunſcripta. Itaque ſic contingit vt vtroque modo nutet & vacillet inductio.

De definitionibus. CAP. XVI.

IAm verò quum ob ſuum circa definitiones artificiũ valde ſe efferant dogmatici, (quod rationali parti eius quæ philoſophia dicitur annumerant) agedum, etiã de definitionibus pauca quædã in præſentia dicamus. Quum ergo dogmatici definitiones ad multa conferre exiſtiment, vereor vt duobus generaliſſimis capitibus omnem illum quem dicunt eorum neceſſarium vſum contineri comperias. Nam aut ad comprehenſionem, aut ad docendi methodum in omnibus neceſſarias eſſe definitiones oſtendunt. Si igitur docuerimus ad neutrum horũ vtiles eſſe, euertemus, meo quidem iudicio, omnem vanum circa has dogmaticorum laborem.

Age ergo, ſi is quidem qui ignorat id quod definitur, non poteſt id quod ipſi eſt incognitum definire: at is qui cognoſcit, ac poſtea definit, non comprehendit ex definitione id quod definitur, ſed ad id iam comprehenſum appoſuit definitionem, ad comprehenſionem rerum definitio non eſt neceſſaria. Etenim quo-

niam ſi omnia definiri velimus, omnino nihil definiemus, eo quòd in infinitum prolaberemur: ſin dicamus aliqua etiam abſque definitionibus comprehendi, oſtendimus nequaquam neceſſarias ad comprehenſionem eſſe definitiones: quemadmodum quæ non erant definita, comprehenſa fuerunt, quum nos etiam reliqua omnia abſque definitionibus poſſimus comprehendere, aut omnino nihil definiemus (propter progreſſionẽ in infinitum) aut non neceſſarias definitiones eſſe oſtendemus: atque ideo ne ad docendum quidem neceſſarias eas eſſe comperiemus. Nam vt qui primus rem cognouit, eam cognouit abſque definitione, eodem modo & is qui ipſam docetur, poteſt ſine definitione doceri. Præterea ex iis quæ definiuntur, diiudicant definitiones, aiúntque vitioſas eſſe definitiones quæ aliquid cõplectuntur eorum quæ non inſunt definitis, aut omnibus, aut aliquibus. adeo vt ſi quis dicat hominem eſſe animal rationale, immortale: aut animal rationale, mortale, grammaticum: tum quòd nullus ſit homo immortalis, tum verò quòd ſint aliqui homines non grammatici, mẽdoſam eſſe inquiant definitionẽ. Fortaſſe igitur indiiudicabiles ſunt definitiones, propter infinitatem particularium ex quibus diiudicari debent. Deinde nõ poſſint facere vt comprehendantur & doceantur illa ex quibus ipſæ diiudicantur, vt pote iam præcognita: ſi quidem & comprehenſa fuerint. Ecquis verò ridiculum eſſe neget, dicere definitiones aut ad comprehendendum, aut ad docendum, aut ad manifeſtandum conducere, quum nos tanta obſcuritate inuoluãt? Exempli gratia (libet enim pauliſper iocari) Si quis ab aliquo ſciſcitari velit an occurrerit ei homo inſidens equo, & canem ſecum ducens, interroget hoc modo, O animal rationale, mortale, intellectus & ſcientiæ capax, occurrítne tibi animal riſibile, latis vnguibus, ſcientiæ politicæ

capax, habens conglobationes firmatas ſuper animali mortali, hinniendi facultatē habente: quod ſecum ducit animal quadrupes latratiuum? quî nō ſit hic riſu excipiendus qui hominem de re tam nota cogat obmuteſcere propter definitiones? Itaque inutilem eſſe definitionem, quod ad hæc quidem attinet, dicere neceſſe eſt: ſiue dicatur eſſe oratio quæ per breuem admonitionem nos ad notionem adducat ſubiectarum vocibus rerū, (quorum certè nihil apparuit ex iis quæ antè diximus) ſiue oratio indicās ὁ τὸ τί ἦν εἶναι, ſiue quodcūque alicui libuerit. Nā volentes oſtēdere quid ſit definitio, in controuerſiam incidunt, ex qua ſe nunquam expedire poſſint: quam propter huius tractatus inſtitutum nunc omitto: quum alioqui illa definitiones euertere videatur. Nec verò de definitionibus plura mihi nunc dicenda arbitror.

De diuiſione. CAP. XVII.

QVia verò aliqui ex dogmaticis dialecticam eſſe dicunt ſcientiam ſyllogiſticam, inductiuam, definitiuam: nos autem poſt diſputationem de organo iudicandi, & de ſigno, & de demōſtratione, de ſyllogiſmis quoque, déque inductione ac de definitionib⁹ diſſeruimus: etiam diſputationē de definitione paucis expedire, minimè ab inſtituto noſtro alienum fore cenſemus. Dicunt itaque diuiſionem fieri quadrifariam: aut enim nomen in ſignificata diuidi, aut totum in partes, aut genus in ſpecies, aut ſpeciem in particularia. Atqui nullius horum eſſe ſcientiam diuiſiuam non difficile puto, ſingula examinando, oſtendere.

De nominis in ſignificata diuiſione. CAP. XVIII.

IAm ergo ſcientias inter ea numerant quæ ſunt natura, non autē quæ poſitione. Et meritò. nam ſciētia, ſtabilis quædā & immobilis res eſſe debet: at quæ ſunt

poſitione, facilè mutationi obnoxia fuerint: quippe quæ diuerſitatibus poſitionum, quæ in noſtra poteſtate ſunt, varientur. Quũ igitur nomina poſitione ſignificent & non natura, (alioqui enim omnes intelligerent omnia quæ à vocibus ſignificãtur, Græci pariter & Barbari: præterquam quod in noſtra poteſtate eſt, ea quæ ſignificantur, declarare ſemper & ſignificare quibuſcunque velimus aliis nominibus) quomodo poſſibile ſit ſcientiam diuiſiuam nominis in ſignificata *conſtituere*? aut quomodo dialectica (vt quidam cenſent) ſcientia ſignificantium & ſignificatorum poſſit eſſe?

De toto & parte. CAP. XIX.

DE toto autem & parte diſputabimus quidem etiam in iis quæ phyſica nuncupantur, in præſentia verò de diuiſione quæ vocatur totius in partes ſuas, hæc dicenda ſunt. Quum aliquis decadem, *id eſt denarium numerum*, in vnum & duo & tria & quatuor diuidi ait, nõ diuiditur in hæc decas. Nam ſimulatque eius prima pars ſublata eſt, (vt per conceſſionem hoc nunc demus) verbi gratia, vnitas: nõ amplius ſubiectus eſt denarius numerus, ſed nouem, & omnino aliud quiddam quàm denarius. Aliorum ergo ablatio & diuiſio nõ iam fit à decade (id eſt numero denario) ſed ab aliquibus aliis, quæ, prout fit vnaquæque ablatio, variantur. Iam ergo videamus quî poſſibile ſit totum diuidere in eas quæ dicuntur eſſe eius partes. Nam ſi diuiditur totum in partes, ſolent partes contineri in toto ante diuiſionem: at non continentur. Verbi gratia, (vt in decade rurſus orationem noſtrã figamus) decadis partẽ dicunt omnino eſſe nouẽ. (diuiditur igitur in vnum & nouem) ſed & octo ſimiliter: (diuiditur enim in octo & duo) & ſeptẽ ſimiliter, & ſex & quinque & quatuor & tria & duo & vnum. Si igitur hæc omnia in decade continentur, & compoſita cum ea, quinquagintaquinque fiunt, nimirum

in decē continētur quinquagintaquinque. quod abſurdum eſt. Ergo ne cōtinentur quidē in decade ea quæ dicuntur eſſe eius partes, nec decas in eas diuidi poteſt, vt totum in partes, quæ nullò modo in ipſa cōſpiciuntur.

Eadem autem obiicientur & in magnitudinibus, ſi quis, verbi gratia, magnitudinem decem cubitorum diuidere velit. Fortaſſe igitur ne totum quidem in partes diuidere poſſibile fuerit.

De generibus & ſpeciebus. CAP. XX.

SVpereſt ergo de generibus & ſpeciebus tractatio, quam quidem fuſius alibi perſequemur: nunc verò, vt qui breuitati ſtudeamus, hæc dicere cōtenti erimus. Si quidem noemata eſſe genera dicunt & ſpecies, epicheremata quæ aduerſus hegemonicum & phantaſiam attulimus, ipſos euertunt. Sin propriam ſubſiſtentiam illis relinquunt, quid ad hoc reſpondebunt? Si genera ſunt, aut tot ſunt quot ſpecies: aut fieri poteſt vt communis omnibus quæ eius ſpecies eſſe dicuntur, ſit ſpecies, videlicet genus. Si ergo tot ſunt genera quot ipſorum ſpecies, non iam fuerit commune genus quod in ipſas diuidetur: at ſi vnicum eſſe dicatur in omnibus ſuis ſpeciebus genus, vnaquæque illius ſpecies aut eius totius particeps eſt, aut partis eius: ſed totius quidem, nequaquā (impoſſibile eſt enim vt, quum vnum quoddam exiſtat, in alio & alio eodem tempore contineatur, ita vt totum perſpiciatur in vnoquoque eorum in quibus eſſe dicitur). Sin partem tantùm accipit, primùm quidem non conſequetur ſpeciem genus totum, vt exiſtimant: nec homo erit animal, ſed pars animalis. verbi gratia, ſubſtantia quidem, ſed neque animata, neque ſenſitiua. Deinde verò omnes ſpecies aut dicētur participes eſſe eiuſdē partis generis ſui, aut alius atque alius. Sed eiuſdem impoſſibile eſt, propter ſupradicta: at ſi alius atque alius, nec ſimiles inter ſe erunt ſpecies ſecun

dum genus (quod illi non admittent) & infinitum erit genus vnumquodque, in infinitas ſciſſum non ſolùm ſpecies, ſed in infinita etiam particularia: in quibus & ipſis cum ſpeciebus ſuis ſpectatur. Dion enim non tantùm homo, verumetiam animal eſſe dicitur. At ſi hæc abſurda ſunt, ne parte quidem tenus ſpecies genus ſuum participant, quod vnum eſt. Quòd ſi vnaquæque ſpecies neque totius particeps eſt generis, neque partis eius, quomodo dici poſſit vnum eſſe genus in omnibus ſuis ſpeciebus, ita vt etiam in eas diuidatur? Hoc certè nemo dicere queat, niſi fortè fingat quaſdam εἰδωλοποιήσεις, quæ etiam eorum indiiudicabilibus controuerſiis, per ſepticorum aggreſſiones progrediendo, euertentur. His autem & illud addendum eſt: Species aut tales ſunt, aut tales: harum genera aut ſunt & talia, & talia: aut ſunt talia quidem, talia verò nõ: aut neque talia, neque talia. Verbi gratia, Quoniã ex his vel illis (quæcũque ſint ea) alia, corpora ſunt, alia incorporea: & alia quidem vera, alia autem falſa: & quædam alba fortaſſe, quædam nigra: & quædam maxima & quædam minima: & alia itidem: ipſum Aliquid (verbi gratia) quod dicunt quidam eſſe generaliſſimum, aut omnia erit, aut alterutra, aut nihil. Sed ſi nihil quidem prorſus ſit Aliquid, nec genus, iam finita fuerit quæſtio: ſin dicatur eſſe omnia, præterquam quòd impoſſibile erit quod dicetur, oportebit vt ſit omnia & ſpecierum & particularium in quibus eſt. Vt enim quia animal (vt aiunt) ſubſtantia eſt animata, ſenſitiua, vnaquæque ſpecierum eius & ſubſtantia eſſe dicitur, & animata, & ſenſitiua: eodẽ modo ſi genus ſit & corpus & incorporeum, & falſum & verum, & (vt ita fingamus cõtingere) nigrum & album, & minimum & maximum, & alia omnia: vnaquæque ſpecierum & vnumquodque particulare erit omnia: quod non conſpi

citur.Falſum igitur etiam hoc. At ſi alterutra tãtùm ſit, quod erit genus horum, non erit genus reliquorum: vt Si corpus aliquid, incorporeorum: &, Si rationale animal, irrationalium. adeo vt neque incorporeum ſit aliquod animal, neque irrationale. & in aliis itidem. quod abſurdum eſt. Genus itaque nec eſt & tale & tale, nec tale quidem, tale autem non: quinetiam nec tale, nec tale poteſt eſſe genus. Quòd ſi ita eſt, ne vllo quidem modo eſt genus. Iam verò ſiquis dicat genus eſſe omnia potentia, reſpondebimus, id quod ſit aliquid potentia, debere & actu aliquid eſſe. Exempli gratia, non poteſt aliquis grammaticus eſſe abſque actu. Genus ergo ſi potentia eſt omnia, interrogamus eos quid ſit actu. & ita manent eædẽ dubitationes. nam *genus* contraria omnia actu eſſe non poteſt. Sed neque alia quidẽ actu quoque, alia verò potẽtia ſolùm. vt, corpus quidem actu, potentia autem incorporeum. Potentia enim eſt quod poteſt actu ſubſiſtere. at quod eſt corpus actu, non poteſt incorporeum eſſe actu. Itaque, verbi gratia, Si corpus eſt actu, non eſt incorporeum potentia: & è conuerſo. Itaque dicere non poſſumus genus alia eſſe actu, alia tantùm potẽtia. Quòd ſi nihil omnino eſt actu, neque ſubſiſtit, nihil ergo eſt genus, quod à ſe diuidi in ſpecies dicunt. Sed & hoc cõſyderare eſt operæpretiũ. quemadmodum enim quia idem eſt Alexander & Paris, fieri non poteſt vt, Alexander ambulat, ſit verum, at verò Paris ambulat, ſit falſum: ita ſi idem eſt hominem eſſe & Theonem eſſe vel Dionem, hæc appellatio homo ſi ad cõſtituendum axiωma afferatur, aut verum aut falſum in vtriſque faciet axiωma. Atqui hoc ita eſſe non comperitur. nam quum Dion ſedet, Theon autem ambulat, iſtud *axiωma* Homo ſedet, de hoc quidem dictũ, verum eſt: de illo autem, falſum. Nõ eſt igitur cõmunis vtriſque appellatio hæc homo, & vna eadémque ambobus; ſed certè alia, vtrique peculiaris.

De communibus accidentibus. CAP. XXI.

SImilia autẽ & de cõmunibus accidentibus dicuntur. Nã ſi vnũ & idẽ accidit Dioni & Theoni, nimirũ videre, ſi(per ſuppoſitionẽ)intereat quidẽ Diõ, ſuperſtes autem ſit Theon, & videat: aut viſum Dionis qui interiit, interitus expertẽ eſſe dicent,(quod à ratione abhorret) aut eundem viſum interiiſſe & non interiiſſe: quod eſt abſurdum. Non igitur Theonis viſus idem eſt cum viſu Dionis. Ergo eſt diuerſus, vtrique peculiaris. Nam ſi eadem accidit Dioni & Theoni reſpiratio, fieri non poſſit vt intra Theonem reſpiratio ſit adhuc, intra Dionem eſſe deſierit. Atqui fieri poteſt, ſi hic obierit, ille ſit ſuperſtes. Non ergo eadem eſt. Sed enim de his hæc breuiter dicta nunc ſufficient.

De ſophiſmatibus. CAP. XXII.

NEc verò abſurdũ fuerit in diſputatione de ſophiſmatibus pauliſper immorari, quoniam & ad hæc ſoluenda neceſſariam eſſe dicunt dialecticam ii qui illam celebrant. Nam ſi(inquiunt)per hanc veræ & falſæ orationes dignoſcuntur, ſunt autẽ etiam ſophiſmata falſæ orationes: horum etiam eſſe poſſit diiudicatiua quæ veritatem apparenti veriſimilitudine corrumpunt. Vnde dialectici, tanquam auxiliantes labanti vitæ communi, magno ſtudio ad tradendum ſophiſmatum notionẽ & differentias & ſolutiones incumbunt: dicẽtes ſophiſma eſſe orationem veriſimilem & fraudulentam, adeo vt recipiat cõcluſionem aut falſam, aut ſimilem falſæ, aut incertam, aut alio quouis modo non recipiendam. Falſam quidem, vt in hoc ſophiſmate habes. Nemo categorema bibendum exhibet: eſt autem categorema, apſinthium bibere: nemo igitur categorema propinat. Falſæ autẽ ſimilẽ, vt in hoc, Quod neque fieri poterat, nec fieri poteſt, hoc nõ eſt abſurdũ. at neque fieri poterat neque poteſt vt medicus, quaten⁹ eſt medicus, occi-

dat. Incertã verò, vt in hoc, Non & interrogaui aliquid primùm, & ſtellæ pares non ſunt numero. Interrogaui autem te primùm vtrũ ſtellæ eſſent numero pares. Aut alia quauis de cauſa non recipiendam, vt quæ vocantur orationes ſolœciſſantes. vt, Quod vides eſt: vides autẽ phreniticum: eſt igitur phreniticũ. *Itidem*, Quod vides eſt: vides autem inflammatum locum: eſt igitur inflammatum locum. Poſtea verò & ſolutiones eorum videre, id eſt oſtendere, conantur, dicentes in primo quidẽ ſophiſmate, aliud per ſumptiones eſſe conceſſum, & aliud eſſe illatum. Cõceſſum eſt enim non bibi categorema: & eſſe categorema, apſinthium bibere, nõ ipſum apſinthiũ. Itaque quũ eſſet inferendũ, Nemo ergo bibit hoc ipſum, Apſinthtium bibere: (quod eſt verũ) illatũ eſt, Nullus ergo apſinthium bibit: quod eſt falſum, nec colligitur ex conceſſis ſumptionibus. In ſecundo autem *dicũt ipſum* videri quidem ad falſum abducere, (adeo vt qui non bene animaduertũt, dubitẽt an illi aſſentiri debeant) colligere tamen verum. hoc videlicet, Non ergo abſurdum eſt iſtud, Medicus, quatenus eſt medicus, interficit. Nulla enim propoſitio abſurda eſt: propoſitio autem eſt hoc, Medicus, quatenus eſt medicus, interficit. Ergo ne hoc quidem eſt abſurdum. At verò in incertum abductio, ex genere eſt eorũ quæ variant, vt aiunt. nam ſi nulla interrogatio præceſſerit (per ſuppoſitionẽ) negatorium cõnexi verum redditur, quũ ipſum connexum ſit falſum, eo quòd inſertum ſit ipſi falſum, hoc videlicet, Interrogaui te aliquid: vbi autem interrogatio de negatiuo connexi facta fuerit, quum aſſumptio vera reddatur, quæ eſt, Interrogaui autẽ te primùm, (eo quòd de negatorio connexi ante aſſumptionem interrogatio fuerit) negatorii ſymploces, *id eſt cõnexi*, propoſitio, falſa redditur, eo quod in ſymploce falſũ erat, vero reddito: adeo vt nunquam poſſit colligi con-

cluſio niſi negatorium ſymploces vnà ſit cum aſſumptione. Vltimas autē eſſe dicunt nonnulli ſolœciſſantes orationes quæ abſurdè inferant præter conſuetudinem. Talia quidem dicunt aliqui dialectici de ſophiſmatibus. (nam alii alia dicunt) ea autem ſimplicium aures titillare fortaſſe poſſunt: ſunt tamen ſuperuacanea & vano labore excogitata. Et hoc quidem vel ex iis quæ iam dicta ſunt, poſſit fortaſſis animaduerti. docuimus enim nec verum nec falſum poſſe ſecundum dialecticos comprehendi, cùm aliis variis modis, tum verò euerſis orationibus indemonſtrabilibus & demonſtratione, quæ ſunt ſyllogiſticæ eorum facultatis teſtimonia. Tamen ad hunc locum peculiariter cùm alia multa poſſunt afferri, tum verò hoc breuitati ſtudentes dicendum habemus. Quotquot quidē ſophiſmata propriè dialectica videtur poſſe refellere, horū ſolutio inutilis eſt: quorum autem ſolutio eſt vtilis, hæc nequaquam dialecticus ſoluere poſſit, ſed ii qui in vnaquaque arte, rerū cognitionē, verſando in iis, adepti ſunt. Iam enim (vt vnum aut alterū exemplum ponamus) ſi propoſitum fuerit medico tale ſophiſma, In morborū declinationibus variam victus rationem & vini potum admittere oportet. At quum formatur quiuis morbus, ante primam diatriton omnino fieri conſueuit declinatio. Neceſſe eſt igitur ante primam diatriton & variam victus rationem & vinum vtplurimum aſſumere: dialecticus certè nihil quicquam habuerit quod ad huius argumenti ſolutionem, alioqui vtilem, afferat. At medicus ſoluet hoc ſophiſma, quippe qui ſciat παρακμὴν, *id eſt declinationem, ſeu remiſſionem*, dici bifariam, *uidelicet* & totius morbi, & vniuſcuiuſque intenſionis particularis, ἀπὸ τῆς ἀκμῆς, *id eſt à uigore, uel ſtatu ſupremo, uel ſummo incremento*, propenſionem in melius. Ac ante primam quidem diatriton contingere vtplurimum

particularis intenſionis declinationem videmus: variã autẽ victus rationẽ in hac ipſa declinatione non probamus, ſed in toti⁹ morbi declinatione. Vnde & ſumptionum orationis alterã ab altera diuulſam eſſe dicet, quũ in priori ſumptione vna declinatio ſumatur, ea nimirũ quæ totius morbi eſt: in poſteriore autem altera, nimirũ particularis. Itidem verò propoſita huiuſmodi quæſtione de aliquo qui febri correptus fuerit oborta ex vehementi conſtipatione, *videlicet*, Contraria contrariorum ſunt remedia: frigida autem propoſitæ inflammationi contraria eſt: conſentanea ergo eſt propoſitæ inflammationi frigida: dialecticus quidem hîc obmuteſcet: at medicus, quũ nouerit quæ ſint affectiones primariò contiguæ, quænam etiam ipſarum ſymptomata: reſpondebit, quæſtionem hanc de ſymptomatibus non eſſe: (quum nimirũ vſuueniat vt affuſa frigida ardor augeatur) ſed de contiguis affectionibus: & conſtipationem quidem eſſe contiguam: (quæ non cõdenſationem ſed modum aliquem quo laxetur *obſtructio*, poſtulet) at conſequentem ardorem non eſſe primariò cõtiguum: vnde nec frigidam videri eſſe illi accommodam. Atque ita in ſophiſmatibus quorum ſolutio, quam poſcunt, eſt vtilis, non habebit quod dicat dialecticus: ſed propoſita nobis hac oratione, Si non & pulchra cornua habes, & cornua habes, cornua habes: pulchra autem cornua non habes, & cornua habes: cornua igitur habes. Itẽ, Siquid mouetur, aut in loco in quo eſt mouetur, aut in quo nõ eſt: atqui nec in quo eſt: (manet enim) nec in quo nõ eſt: (quomodo enim aliquid agat in illo in quo omnino non eſt?) non ergo mouetur quicquã. *Item*, Aut quod eſt, fit, aut quod non eſt: at verò quod eſt, non fit: (eſt enim) ſed neque id quod non eſt. (nam quod fit, aliquid patitur: quod autem non eſt, non patitur) nihil ergo fit. *Item*, Nix aqua eſt cõcreta: nigra autem eſt aqua:

nigra ergo eſt nix. atque huiuſmodi quaſdam nugas accumulans contrahit ſupercilia, & dialecticam obtendit, magnóque cum faſtu nititur aſtruere nobis per demonſtrationes ſyllogiſticas, fieri aliquid, & moueri aliquid, & niuẽ eſſe albã, & nos cornua non habere: quum alioqui ſatis eſſet actũ ipſum illis opponere ad ea quæ ita aſſeuerãter ab illis ponuntur infringenda, ex apparẽtibus, quæ contrarium illis teſtantia vim parem habẽt. Ideóque quum propoſita eſſet philoſopho oratio motum negans, tacitus ambulare cœpit. & in vita communi homines terras & maria permeant, fabricántque naues & domos, & procreant liberos, de orationibus quæ ſunt aduerſus motum & generationem nihil ſolliciti. Fertur etiã Erophili medici feſtiuũ apophthegma (vixit enim hic tempore Diodori, qui in inepta dialectica orationes ſophiſticas cõmemorabat) cum aduerſus alia multa, tum verò aduerſus motũ. Quum enim luxato aliquãdò humero veniſſet ad Erophilum Diodorus vt curaretur, facetè eum irriſit, dicens, Aut in quo erat loco humerus exiſtens excidit, aut in quo non erat: at neque in quo erat, nec in quo non erat: non ergo excidit. Adeo vt precaretur ſophiſta eum vt omiſſis iis orationibus, adhiberet ei congruum medicæ arti remediũ. Sufficit enim, (vt arbitror) cum experientia vſu parta, & citra opinionem, ſecundum communes obſeruationes & præoccupatas in animis hominum opiniones, vitam degere, de iis quæ ex dogmatica curioſitate dicuntur, & quidem nullam vitæ communi vtilitatem afferunt, aſſenſum retinẽtes. Si ergo quæcunque ſophiſmata ſoluta fructum afferrent, ea ſoluere non poſſit dialectica: at quæcunque ab ea poſſe ſolui cõcedat aliquis, horum inutilis eſt ſolutio: inutilis eſt in ſoluendis ſophiſmatibus dialectica. Quinetiam ſiquis iis quæ dialectici dicũt inſtructus prodeat, ita paucis docere poſſit

artē quæ ab illis de ſophiſmatibus traditur, eſſe ſuperuacaneam. Contulerunt ſe dialectici (vt inquiunt) ad dialecticam, non tātùm vt diſcerent quid ex quo colligatur, ſed hoc imprimis propoſitum ſibi habentes vt per demonſtratiuas orationes vera & falſa iudicare ſcirent. vnde dicunt dialecticam eſſe verorum & falſorū & neutrorum ſcientiam. Quum igitur ipſi veram eſſe orationē dicant quæ per veras ſumptiones veram concluſionem colligat, ſimulatque nobis obiecta fuerit oratio quæ falſam habeat concluſionem, ſciemus falſam eſſe, ideóque illi non aſſentiemur. neceſſe eſt enim ipſam etiam orationem, aut non eſſe ſynacticam, aut ne ſumptiones quidem habere veras. Quod ex his perſpicuum eſt: Aut falſa cōcluſio quæ eſt in oratione, conſequitur ſymplocen quæ fit per eius ſumptiones, aut non cōſequitur. Sed ſi quidem non cōſequitur, ne ſynactica quidem erit oratio: (dicunt enim ſynacticā eſſe orationem, quum concluſio eius ſequitur ſymplocen quæ eſt per eius ſumptiones) ſin autē conſequitur, neceſſe eſt etiā ſymplocē quæ eſt per eius ſumptiones, eſſe falſam, ſecundum ipſorum artis præcepta. Aiunt enim falſum quidem conſequi falſum, verum autem nequaquam. Quòd autem oratio quæ non ſynactica neque vera eſt, ſecundum eos, ne demonſtrabilis quidem ſit, ex ſupradictis perſpicuum eſt. Si ergo propoſita oratione in qua falſa ſit concluſio, ex hoc ipſo non eſſe veram nec ſynacticam orationem cognoſcimus, ex eo quòd concluſionem habeat falſam, nō aſſentiemur ei, etiamſi vnde habeat fallaciam non agnoſcamus. Quemadmodum enim ne ea quidem quæ à præſtigiatoribus fiunt, vera eſſe aſſentimur, ſed ſcimus eos fallere, etiamſi non cognoſcamus quomodo fallant: ita nec orationibus falſis quidem, ſed quæ tamen veriſimiles eſſe videntur, fidem habemus, etiamſi non cognoſcamus quomodo

captioſæ ſint. Aut quoniam non tantùm ineſt hoc ſophiſmatibus vt ad falſum abducāt,ſed vt ad alias etiam abſurditates,ita generalius eſt quæſtio proponēda,Oratio quæ proponitur, aut ad aliquid inexpectatum nos adducit,aut ad aliquid tale vt ipſum expectare oportuerit: ſi ad ſecundum, non abſurdum nos ei aſſentiri fuerit: ſin ad aliquid quod ſit præter expectationem, nos non abſurditati aſſentiri temerè propter veriſimilitudinem:ſed illos abſcedere ab oratione,quæ abſurdis aſſentiri cogit,oporte bit:ſi modò non nugari pueriliter, ſed vera inquirere,vt pollicentur,inſtituerunt. Quemadmodū enim ſi via ſit quæ ad aliquod præcipitium ducat,nō protrudimus nos in illud præcipitium, eo quòd via ſit aliqua quæ ducit ad ipſum, ſed à via illa recedimus propter præcipitium: eodem modo ſi oratio ſit aliqua quæ nos abducat ad aliquid quod abſurdum eſſe conſtet,non aſſentiemur abſurdo propter illam orationem, ſed recedemus ab ea propter abſurditatē. Quum igitur ita nobis obiicietur oratio,ad vnamquāque propoſitionē aſſenſum retinebimus, deinde tota oratione obiecta,quæ viſa fuerit inferemus. Nam ſi Chryſippei dogmatici in propoſitione ſoritæ, progrediente oratione dicunt eſſe immorādum, & aſſenſum retinendū, ne in abſurditatem incidant: nos certè, qui ſcepticam ſectam profitemur, & quibus abſurditas ſuſpecta eſt, multo magis deceat cauere ne impingamus per proſitiones ſumptionū: ac potius in vnaquaque aſſenſum retinere,vſque ad totius orationis propoſitionem. Et nos quidem,citra vllam opinionē,iis quæ in vita communi obſeruauimus, prodeuntes inſtructi, fallaces orationes ita vitamus. At verò dogmatici nequaquam poterunt ſophiſma diiudicare ab oratione quæ cōuenienter videtur proponi, ſi quidem illi dogmaticè diiudicare cogantur an ſynactica ſit orationis forma,& ſum-

ptiones ſint veræ,an neutrum horum. Docuimus enim antea,neque poſſe ab illis ſynacticas orationes comprehendi, neque verũ vlla in re diiudicari, quippe qui nec diiudicatorium,nec demonſtrationem,de quibus conſtet,habeant,vt ex eorum ipſorum verbis oſtendimus. Superuacaneæ igitur ſunt,ſi hæc ſpectes, illæ de ſophiſmatibus artificioſæ formulæ quas tantopere celebrant dialectici.

De amphiboliis,id eſt ambiguitatibus.

CAP. XXIII.

SImilia his etiam de diſtinguendis amphiboliis dicimus.Si enim ambiguitas eſt vocabulum duo aut plura ſignificans, & vocabula poſitione ſignificant, illas quidem ambiguitates quaſcunque eſt diſtinguere operæpretium,(nimirũ quæ in alia experientia conſiſtunt) qui in vnaquaq; arte ſunt exercitati, diſtinguẽt: quum experientiam habeant ipſi vſus poſitiui vocabulorum quem rebus quæ ſignificantur fecerunt: at dialecticus minimé. Vt in hac ambiguitate,In morborum declinationibus varia victus ratio repudianda non eſt. Quinetiam in vita communi vel ipſos pueros diſtinguere ambiguitates videmus, quarum diſtinctio ipſis vtilis eſſe videtur. Siquis enim habens duos eodem nomine miniſtros, & puero imperet ad ſe accerſi Manen (hoc enim vtrique miniſtro fingamus nomen eſſe commune)interrogabit puer vtrum. Et ſi plura ac diuerſa quis habens vina, dicat puero, Funde mihi vinum vt bibã, itidem rogabit puer ex quo. Ita quæ eſt in ſingulis rei vtilis experientia,diſtinctionem inducit.at quæcunque ambiguitates in aliqua ad vitam communem pertinente experientia non ſunt, ſed in dogmaticorum ſententiis verſantur, ſuntque fortaſſe inutiles ad viuendum citra opinionem: circa has dialecticus quidam animi peculiarem affectum habens, cogetur etiam in ipſis ſi-

militer aſſenſum retinere ſecundũ ſcepticas methodos, quatenus rebus incertis & incomprehenſibilibus aut etiam inſubſiſtentibus fortaſſe ſunt annexæ. Sed de his quidem iterum diſputabimus. Quòd ſiquis dogmaticus horum quidpiam refutare conetur, ſcepticum propoſitum corroborat, quippe qui ex mutuo refutandi conatu, & controuerſia indiiudicabili, ipſe etiam aſſenſus retentionem de iis quæ in quæſtione verſantur, confirmet. Atque his de ambiguitatibus dictis, hîc ſecundum hypotypoſεωn librum abſoluimus.

SEXTI PHILOSOPHI PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEωN LIBER III.

DE LOGICA quidẽ parte eius quæ philoſophia nominatur, vt in hypotypoſi, quæ diximus ſufficere poſſint. eadem autẽ ſcribẽdi methodo vtẽtes, eius quoque phyſicã partem percurremus: non omnibus quæ ab illis dicuntur, ſigillatim contradicentes, ſed generaliora labefactare conantes, cum quibus & reliqua circunſcribuntur. Prima erit ergo de principiis diſputatio. & quoniam bona pars eorum ex principiis alia eſſe materialia, alia effectiua fatetur, ab effectiuis ordiemur. Hæc enim & materialibus magis propria dicunt eſſe.

De Deo. CAP. I.

ITaque quum Deum efficaciſſimam eſſe cauſam bona pars eorũ pronuntiarit, primùm de Deo inquiramus. illud præfati, nos vitam communem ſequentes, nulli autem opinioni adhærẽtes, dicere eſſe deos, & colere deos, & prouidentiam illis attribuere: ſed aduerſus dogma-

dogmaticorum temeritatem hæc afferre. Earum rerum quas intellectu percipimus, ſubſtantias imaginari debemus: vt, an corpora ſint, an incorporeæ. Formas itē: nemo enim equum intellectu percipere poſſit, niſi prius formam equi cognitam habuerit. Deinde quod intellectu percipitur, percipi alicubi oportet. Quū igitur ex dogmaticis alii deum dicant eſſe corpus, alii incorporeum: & alii quidem humana forma præditum, alii minimè: & alii in loco eſſe, alii in loco non eſſe: & eorum qui in loco eſſe aiunt, alii intra mundum, alii extra eum collocent: quomodo poterimus deum intellectu percipere, ſi neque ſubſtantiam eius habeamus, de qua conſtet, neque formam, neque locum in quo ſit? Prius enim illi vno ore fateantur omnes, & aſſentiantur talem eſſe deum, deinde nobis ipſum deformantes, tum demum nos iubeant deum intellectu percipere. Nam quatenus indiiudicabilis eſt inter eos controuerſia, quod pro confeſſo & indubitato percipere intellectu poſſimus, ab illis non habemus. Sed tu incorruptibile quiddam & beatum imaginans (inquiunt) illud deum eſſe exiſtima. At hoc ſtultum eſt. nam quemadmodum qui non nouit Dionem, ne accidentia quidē ipſi, vt Dioni, poteſt imaginari: ita quia dei ſubſtantiam non nouimus, ne accidentia quidem ipſi cognoſcere & imaginari poterimus. Præterea verò dicant nobis quid ſit beatū, an quod agit ſecundum virtutem, & prouidet illis quæ ſibi ſubiecta ſunt, an quod in nulla actione verſatur, & neque ipſum negotiū habet, neque alteri exhibet. Nam de hoc quoque motis inter ſe controuerſiis quæ diiudicari nunquam potuerunt, imperueſtigabile nobis beatum illud reddiderunt, ideóque etiam deum. Quòd ſi etiā intellectu percipiatur deus, aſſenſum retinere oportet de eo, ſit nécne, ſi quidē pendeamus à dogmaticis. Nam eſſe Deum, certum quidem

non eſt. ſi enim ex ſeipſo ſub ſenſus noſtros caderet, conueniſſet inter dogmaticos de his, quis ſit, & qualis, & vbi: quum contrà eorum indiiudicabilis controuerſia fuerit vt nihil comperti nec certi de eo habeamus, ſed demonſtratione indigere exiſtimemus. Nam qui dicit eſſe deum, aut per manifeſtum hoc demonſtrat, aut per incertum. per certum quidem nequaquã. nam ſi certum fuerit id quod demonſtrat eſſe deum: quia quod demonſtratur ad demonſtrans intelligentia percipitur, propterea etiam comprehenditur vnà cum eo (ſicut & oſtendimus) certum fuerit etiam hoc, deum eſſe: quippe quod comprehendatur vnà cum demonſtrante ipſum, quod quidem demonſtrans eſt certum. Atqui non eſt certum, vt docuimus: non igitur demonſtratur per certum. Sed ne per incertum quidem. nam incertum per quod demõſtrabitur eſſe deum, opus habens demõſtratione, ſi quidem per certum dicatur demonſtrari, non iam incertum erit, ſed certum, deum eſſe. Non ergo incertum hoc quod ad eius demõſtrationem ſumitur, per certum demonſtratur. Sed neque per incertum. nam in infinitũ delabetur qui hoc dicet, dum ſemper demonſtrationem incerti quod afferetur, petemus ad demonſtrationem eius quod nobis antea propoſitum fuerit. Non ergo poteſt ex alio demonſtrari eſſe deum. Quòd ſi nec ex ſeipſo eſt certum, neque ex alio demonſtratur, incomprehenſibile erit an ſit deus. His autem iſtud addendum eſt, Qui dicit eſſe deum, aut prouidere eum dicit rebus quæ ſunt in mundo, aut non prouidere. & ſi quidem prouidere dicit, aut omnibus, aut aliquibus. Sed ſi quidem omnibus prouideret, non eſſet neque malum vllum, neque vitioſus vllus, neque vlla vitioſitas. Atqui vitioſitate plena omnia eſſe clamant. Non ergo omnibus prouidere dicetur Deus. Si n aliquibus prouidet, quare his quidẽ prouidet, illis verò

non item? Etenim aut vult & poteſt prouidere omnibus: aut vult quidem, ſed nō poteſt: aut poteſt quidem, ſed non vult: aut neque vult, neque poteſt. Sed ſi quidē & vellet & poſſet, omnibus prouideret: atqui non prouidet omnibus, (vt apparet ex ſupradictis) ergo nequaquam & vult & poteſt omnibus prouidere. Quòd ſi vult quidem, ſed non poteſt, eius vires ſuperabit illa cauſa propter quam non poteſt prouidere illis quibus non prouidet. Atqui abſurdum eſt deum imaginari talem cuius vires vlli rei cedant. At ſi poteſt quidē omnibus prouidere, ſed non vult, inuidus eſſe exiſtimari poſſit. Quòd ſi neque vult neque poteſt, is & inuidus eſt, & debiles ſunt eius vires. quod de deo dicere, impiorū eſt. Non ergo prouidet deus iis quæ ſunt in mundo. Quòd ſi nulli prouidet, neque extat vllū eius opus, neque vllus effectus, non poterit quiſquam dicere vnde comprehendat deum eſſe, quum nec ex ſeipſo appareat, nec per vllos effectus comprehendatur. Quocirca his quoque de cauſis incomprehēſibile eſt an ſit deus. Ex his autem ratiocinamur, impietatis crimē fortaſſis effugere non poſſe illos qui aſſeueranter deum eſſe dicunt. Nam ſi ipſum prouidere omnibus inquiant, malorum authorem deum eſſe dicent: ſin ipſum aliquibus aut nulli prouidere inquiant, aut inuidum deum, aut imbecillas dei vires dicere cogētur. Atqui hæc non ſine manifeſtaria impietate proferri poſſunt.

De cauſa. CAP. III.

VErū ne nos maledictis proſequi aggrediantur dogmatici, dum non inuenient quomodo nobis actu ipſo contradicant; magis communi & recepto modo de actiua cauſa quæſtionem mouebimus, prius ad imaginādum quid ſit cauſa appellere animum conati. Quāobrem ex iis quæ à dogmaticis dicuntur, cauſæ notionem nemo intellectu percipere poſſit: quoniam illi

præter controuerſas & peregrinas notiones cauſæ, eius ſubſiſtētiam quoque reddiderūt inuentu impoſſibilē, propter ſuam de eo controuerſiam. Alii enim corpus, alii incorpoream eſſe dicunt cauſam. Poſſit autem videri eſſe cauſa apud eos, ſecundum generaliorem opinionem, propter quam operantem fit effectus. exempli gratia, ſol, aut ſolis calor, *cauſa eſt* liquefieri ceram, vel liquefactionis ceræ. Nam de hoc inter ſe diſſident, quum cauſam alii appellationum eſſe cauſam dicāt, vt liquefactionis: alii prædicatorum, vt liquefieri. Itaque (ſicut dixi) ſecūdum generaliorem & receptū apud plures eorum modum, cauſa fuerit illud propter quod operans fit effectus. Harum autem cauſarum alii (& quidem eorum bona pars) exiſtimant alias eſſe ſynecticas, alias *συναιτίους. q.d. concauſales*, alias adiutrices. Et ſynecticas quidem eſſe quibus præſentibus adeſt effectus, & quibus ſublatis tollitur, & minutis minuitur. ita enim appoſitionem ſtrangalæ cauſam eſſe dicunt ſuffocationis. Synætiov autē quæ eaſdem cum altero ſynætio vires ad id vt fiat effectus, affert. quo modo vnūquenque boum aratrum trahētium, cauſam eſſe dicunt tractionis aratri. Adiutricem verò, quæ paruas affert vires, & ad hoc vt facilè exiſtat effectus. vt quùm duo aliquod onus ægrè portant, tertius aliquis adueniens vnà cum ipſis illud portando ſubleuat. Nonnulli verò etiam præſentia futurorū cauſas eſſe dixerunt, vt antecedentes: veluti vehemētem à ſole calorē, febris. Nonnulli autem hæc admittere noluerunt: quia cauſa, ſi ſit ad aliquid, atque adeo ad ipſum effectum, præcedere ipſum tanquam cauſa non poteſt. Nos autem de iis dubitationem mouentes hæc dicimus.

An ſit aliquid alicuius cauſa. CAP. III.

VEriſimile eſt eſſe cauſam. quomodo enim incremētum eſſet, decrementum: generatio, corruptio: & ge

neraliter motus, naturalium & ab animo proficiſcentiū effectuū vnuſquiſque, totius mūdi gubernatio, reliqua omnia, niſi per aliquam cauſam? Nam ſi nihil horum quantum ad naturam exiſtentiam habet, dicemus propter aliquam cauſam omnino videri nobis talia eſſe qualia non ſunt. Inſuper verò omnia ex omnibus temere eſſent, niſi eſſet cauſa. verbi gratia, Ex muribus quidem equi fortaſſe generarentur, elephantes autem ex formicis: & apud Thebas Ægyptiacas imbres rapidi & niues eſſent, at *partes* auſtrales imbres nullos haberent: niſi cauſa foret aliqua propter quā in auſtralibus quidem *partibus* frigus valde ſæuiret, aridæ autē & æſtuoſæ eſſent *partes* oriētales. Quinetiam vtrinque ſubuertitur qui nullam eſſe cauſam dicit. ſi enim ſimpliciter & ſine vlla cauſa hoc ait ſe dicere, fide carebit: ſin aliquā cauſam, volēs euertere cauſam, ponit, reddatur cauſa propter quam non eſt cauſa. Propter hæc igitur veriſimile eſt eſſe cauſam. Veriſimiliter autem loqui eum quoque qui aliquid alicuius cauſam eſſe negat, manifeſtum erit, vbi rationes expoſuerimus paucas de multis in præſentia, ad hoc docendum. Primùm igitur impoſſibile erit cauſam imaginari, priuſquam effectum eius comprehenderimus, vt effectum illius, nam tum demū cognoſcimus cauſam eſſe effectus, quum illum vt effectum comprehendimus. Sed ne ipſum quidem effectū cauſæ, vt effectum eius comprehendere poſſumus, niſi cauſam effectus comprehēdamus, vt cauſam eius. tunc enim etiam effectum eius eſſe cognoſcere nobis videmur, quādo cauſam eius vt cauſam eius comprehendimus. Si ergo, vt cauſam quidem imaginemur, oportet prius cognouiſſe effectum: vt autem effectum cognoſcamus, vt dixi, oportet præcognouiſſe cauſam: diallelus dubitationis modus oſtendit ambo eſſe huiuſmodi quæ imaginari nullo modo poſſimus, quū neque cau-

ſam vt cauſam, neque effectum vt effectum imaginari queamus. Quum enim mutuò alterum alterius confirmatione egeat, vtrum ipſorũ prius imaginari oporteat neſciemus. itaque nec eſſe aliquid alicuius cauſam pronuntiare poterimus. Vt autem etiam poſſe cauſam ſub imaginationẽ cadere aliquis concedat, incomprehenſibilis propter cõtrouerſiam habeatur. Nam qui dicit eſſe alicuius cauſam, aut ſimpliciter & à nulla cauſa probabili impulſum hoc ſe dicere, aut propter aliquas cauſas ſe *huic opinioni* aſſentiri ait. Et ſi quidem ſimpliciter, non erit fide dignior eo qui dicit ſimpliciter, nihil cuiuſquã eſſe cauſam: ſin rationes proferet propter quas eſſe aliquid alicuius cauſam exiſtimet, quod quæritur, per alterum quod quæritur, oſtendere conabitur. Nam quũ hoc in quæſtione verſetur, an aliquid alicuius cauſa ſit, ipſe, (tanquam cauſa ſit) cauſam eſſe cur cauſa ſit, dicet. Præterea, quoniam de exiſtentia cauſæ quæſtio à nobis agitatur, etiam cauſam illius cauſæ *quam attulerit ad probandum* cauſam eſſe, neceſſe habuerit proferre: & illius rurſum aliam; & vſque in infinitum. Atqui impoſſibile eſt infinitas cauſas oſtendere. Impoſſibile eſt igitur aſſeueranter pronuntiare aliquid eſſe alicuius cauſam. Ad hæc, aut cauſa, quum iam eſt, & exiſtit cauſa, facit effectũ, aut quum non eſt cauſa. Sed quum non eſt, nequaquam: ſin quum eſt, oportet ipſam prius exiſtentiam habuiſſe, & prius fuiſſe cauſam, deinde eũ inducere effectum, qui ab ipſa effici dicitur quum iam eſt cauſa. Sed quoniam ad aliquid eſt cauſa & ad effectum, non poſſe eam ante illum, vt cauſam, exiſtere manifeſtum eſt. Ergo cauſa, ne tum quidem quum eſt cauſa, efficere poteſt illud cuius eſt cauſa. Quòd ſi neque tum quum non eſt cauſa, efficit aliquid, neque quum eſt: ne efficit quidem quicquam. Quare ne cauſa quidem erit. Nam cauſa non poteſt vt cauſa intellectu percipi, niſi

efficiat aliquid. Vnde illud etiam dicunt nonnulli, Cau
ſam aut coexiſtere oportet cū effectu, aut prius aut poſt
exiſtere. Nunc verò, ſi quidem dicamus cauſam incipe-
re exiſtere poſt generationem effectus ipſius, vereor vt
nimis hoc ridiculum fuerit. Sed neque ante ipſum exi-
ſtere poteſt. ad ipſum enim dicitur intellectu percipi.
Quæ autem ſunt ad aliquid, dicunt ipſi, quatenus ad a-
liquid ſunt, coexiſtere & ſimul intellectu percipi alia
cum aliis. Quinetiam coexiſtere non poteſt. ſi enim ef-
fectiua eius eſt, quod autem fit, ab alio iam ente fieri o-
portet, cauſam prius eſſe cauſam, ac tum demum facere
effectum neceſſe eſt. Quamobrē ſi cauſa neque coexi-
ſtit cum ſuo effectu, neque ante neque poſt ipſum exi-
ſtit, vllóne modo exiſtētiæ particeps eſſe poſſit? Inſuper
verò ex his, ni fallor, imaginationem cauſæ rurſus e-
uerti liquet. Si enim cauſam, vt ad aliquid, non poſſu-
mus ante effectum eius imaginari: vt autem tanquam
cauſam effectus eius imaginemur, neceſſe eſt vt ipſam
ante effectum eius imaginemur: at impoſſibile eſt ima
ginari quicquam ante illud ante quod nihil imaginari
poſſumus: impoſſibile certè eſt imaginari cauſam. Ex
hac igitur ratiocinatione rurſus colligimus, veriſimi-
les quidem eſſe rationes quibus docuimus dici debere
cauſam eſſe: ſed veriſimiles tamen eſſe & illas quæ o-
ſtendunt non eſſe pronūtiandum, quicquam eſſe cau-
ſam. Ex his autem rationibus alterutras præferre non
datur, quum neque ſignum, neque diiudicatorium, ne-
que demonſtrationem de quibus conſtet habeamus,
vt antea docuimus. Ergo vt de exiſtentia cauſæ aſſen-
ſum retineamus, ac nihilo magis eſſe quàm non eſſe di-
camus (quantum quidem ad ea attinet quæ à dogmati-
cis dicuntur) neceſſe eſt.

De materialibus principiis. CAP. IIII.

DE effectiuis ergo hæc dicta in præſentia ſufficiant. breuiter autem etiam de principiis quæ materialia vocantur dicendum eſt. Hæc igitur eſſe incomprehenſibilia, promptum eſt perſpicere ex controuerſia quæ de iis inter dogmaticos extitit. Pherecydes quidem Syrius terram dixit omnium eſſe principium: Thales Mileſius aquam: Anaximander, huius auditor, infinitum: Anaximenes & Diogenes Apolloniates, aerem: Hippaſus autem Metapontinus, ignem: at Xenophanes Colophonius, terram & aquam: OEnopides Chius, ignem & aerem: Hippon Rheginus, ignem & aquam: Onomacritus verò in Orphicis, ignem & aquam & terrã: Empedocles autem, ignem, aerem, aquam, terram. (Nam de materia qualitatis experte quæ à nonnullis prodigioſo quodam modo fingitur, quã ne ipſi quidem cõprehendere ſe inquiunt, quid attinet verba facere?) Ariſtoteles autem Peripateticus, ignem, aerem, aquam, terram, ipſum cyclophoreticum (*q.d. in orbem uerſatile*) corpus: Democritus autem & Epicurus, atomos: Anaxagoras Clazomenius, homœomereias: Diodorus qui vocatus fuit Cronus, minima & inſecabilia corpora: Heraclides Põticus & Aſclepiades Bithynus, incõpoſitas moles: Pythagoras, numeros: mathematici, extremitates corporum: at Straton phyſicus, qualitates. Quum ergo tanta & maior etiam inter eos de materialibus principiis controuerſia fuerit, aut omnibus aſſentiemur diſcrepantiis quæ poſitæ ſunt, & cæteris quoque, aut aliquibus. Sed omnibus quidem poſſibile non eſt. non enim poterimus & Aſclepiadi aſſentiri, qui dicit elementa frangibilia eſſe & qualitate certa prædita: & Democrito, qui atoma hæc eſſe dicit, & qualitatis expertia: & Anaxagoræ, qui omnem ſenſibilem qualitatem circa homœomereias relinquit. Sin aliquam harum diſcrepantia-

rum aliis ex iudicio noſtro præferemus,aut ſimpliciter & abſque demonſtratione illam præferemus, aut cum demonſtratione. Sed nos abſque demonſtratione non aſſentiemur:ſin demonſtrationem afferamus,veram oportet eſſe demonſtrationem. Sed vera non cõcedatur eſſe,niſi iudicata iudicatorio vero. at iudicatorium verum eſſe oſtenditur per demonſtrationem iudicatam. Si ergo vt demonſtratio quidem quæ anteponit aliquã opinionem ab aliis diſſidentem,vera eſſe oſtendatur,oportet iudicatorium eius eſſe demonſtratum: vt autem iudicatorium demonſtretur, oportet demõſtrationem eius antè iudicatam eſſe, diallelus modus comperitur, qui progredi non ſinet orationem: quum demonſtratio quidem ſemper egeat criterio demonſtrato, criterium autem demonſtratione iudicata. Quòd ſi ſemper criterium criterio iudicare,& demonſtrationẽ demonſtratione demonſtrare velit aliquis,ad infinitum compelletur. Si ergo neque omnibus controuerſis opinionibus de elementis poſſumus aſſentiri,neque alicui harũ,de illis aſſenſum retineamus neceſſe eſt. Et poſſent quidem fortaſſe hæc ſola ſatis ſupérque eſſe ad oſtendendam elementorum & materialium principiorum incomprehẽſibilitatem: vt tamen ampliorem refellendi dogmaticos materiam habeamus,pauliſper huic loco immorabimur.Et quoniam multæ ac propemodum infinitæ ſunt de elementis opiniones, (quemadmodum docuimus) ad vnamquãque reſpondere ſigillatim nũc ſuperſedebimus, propter huius tractatus formã: quod tamen dicemus,ad omnes refutãdas valebit. Quoniam enim quancunque alicuius ſectæ controuerſam de elementis opinionem protulerit,aut ad corpora deueniet, aut incorporea, ſatis eſſe exiſtimamus docere incomprehenſibilia eſſe corpora, incomprehenſibilia item eſſe incorporea. Per hoc enim etiam elementa fore in-

comprehenſibilia perſpicuum erit.

An comprehenſibilia ſint corpora. CAP. V.

CORpus itaque dicunt eſſe quidam, quod cenſent aut agere aut pati. Quantum igitur ad hanc notionem, incomprehenſibile eſt ipſum. cauſa enim incomprehenſibilis eſt, vt docuimus. quum autem dicere nequeamus an aliquid ſit cauſa, nec an ſit aliquid quod patiatur, dicere poſſumus. Nam quod patitur, à cauſa patiatur neceſſe eſt. Quum autem etiam cauſa incomprehenſibilis ſit, & incomprehenſibile id quod patitur, propterea incõprehenſibile erit etiam corpus. Nonnulli autem corpus eſſe dicunt quod tres habet diaſtaſes cum antitypia. Pũctum enim dicunt, cuius pars nulla: lineam autem, longitudinem latitudine carentem: ſuperficiem verò, longitudinem cum latitudine. Quum autem hæc etiam profunditatem præterea acceperit & antitypiam, corpus eſſe (de quo nunc à nobis ſit mẽtio) conſtans ex longitudine, latitudine, & profunditate, & antitypia. Sed facilis profectò & ad hos reſponſio. nam aut corpus nihil præter hæc eſſe dicent, aut aliud quiddam, præter concurſum ſupradictorum. Et extra longitudinem quidem & latitudinem & profunditatẽ & antitypiam, nihil eſſe poſſit corpus. Si autem hæc ſũt corpus, & oſtendat aliquis hæc inexiſtentia eſſe, etiam corpus tollat neceſſe eſt. nã tota, ſublatis omnibus ſuis partibus tolluntur. Quum autem variis modis hæc liceat refellere, in præſentia his contenti erimus, vt dicamus, ſi ſunt extremitates, eas aut lineas eſſe, aut ſuperficies, aut corpora. Si igitur ſuperficiem aliquam aut lineam eſſe dicat aliquis, etiam vnumquodque ſupradictorum aut ſeorſum ſubſiſtere poſſe dicetur, aut ſolùm circa ea quæ corpora dicuntur cerni. Sed per ſe quidem exiſtentẽ aut lineam, aut ſuperficiẽ, nemo ſanæ mentis, vt opinor, ſomniauerit. Si autẽ circa corpora cerni tan-

tùm dicātur,& per ſeipſum ſubſiſtere horū vnūquodque, primùm quidem ex hoc ipſo concedetur, corpora ex illis facta nō fuiſſe. oportuiſſet enim, credo, hæc pri⁹ ſubſiſtentiam per ſe habuiſſe, ac tum demum quum in vnum conueniſſent, feciſſe corpora. Præterea autem ne in iis quidem quæ corpora vocantur ſubſiſtunt. quod quum pluribus doceri poſſit, eas quæ ex tactu afferri poſſunt dubitationes proponere ſatis erit. Si enī corpora quæ aliis apponūtur, à ſe viciſſim tāguntur, extremitatibus ſuis, nimirum ſuperficiebus, mutuò tanguntur. Ergo ſuperficies totæ per totum aliæ aliis nō vnientur, ſecundum tactum. alioqui confuſio erit ipſe tactus, & diuiſio eorum tangentium erit *διασπασμὸς, id eſt diuulſio*. Quod non cernitur. At ſi ſuperficies aliis partibus tangit ſuperficiem corporis quod ipſi apponitur, aliis autem vnita eſt cum corpore cuius eſt extremitas: nequaquam certè poteſt quiſquam ne circa corpus quidē cernere longitudinem & latitudinem profunditatis expertem: vnde ne ſuperficiem quidem. Eodem etiam modo ſi duæ ſuperficies (vt hoc ſupponamus) vna cum altera apponantur, per extremitates earum in quas deſinunt, ſecūdum eam quæ dicitur earum eſſe longitudinem, id eſt ſecundum lineas, lineæ hæ per quas ſuperficies tangere ſe mutuò dicuntur, ne vnientur quidem aliæ cum aliis: (cōfunderentur enim) ſin vnaquæque earum aliis quidem partibus quæ ſunt ſecundum latitudinem, tangit ipſi appoſitam lineam, aliis autem vnita eſt cum ſuperficie cuius eſt extremitas, non erit latitudinis expers. Vnde ne linea quidem fuerit. Quòd ſi neque linea eſt in corpore, neque ſuperficies, ne longitudo quidem aut latitudo aut profunditas erit in corpore. Quòd ſi quis corpora dicat eſſe extremitates, paucis illi reſponderi poterit. Si enim longitudo corpus eſt, oportebit ipſum in ſuas tres diaſtaſes diuidi, quarum vna-

quæque corpus exiſtens, ruſum ipſa diuidetur in alias tres diaſtaſes quæ erunt corpora:& illæ in alias itidem, & hoc vſque in infinitū.adeo vt infinitæ magnitudinis ſit corpus, vtpote quod in infinita diuidatur. At hoc abſurdum eſt. Ergo ne corpora quidē ſunt ſupradictæ diaſtaſes. Quòd ſi neque corpora ſunt,neque lineæ aut ſuperficies,ne eſſe quidem exiſtimabuntur. Incōprehēſibilis verò eſt etiam antitypia.nam ſi hæc cōprehendatur, tactu comprehēdi debeat.ſi igitur oſtenderimus incōprehenbſiilem eſſe tactum, non poſſe cōprehendi antitypiam perſpicuum fuerit. Tactum autem eſſe incomprehenſibilem ita ratiocinādo colligimus, Quæ ſe mutuò tangunt,aut partibus alia tanguntur ab aliis,aut tota à totis. Tota certè à totis nequaquā. alioqui enim vnientur,nec ſe inuicem tāgent. Sed ne partibus quidē partes.nam partes eorum,vt quidē ad tota, partes ſunt: vt autem ad partes ſuas,tota.Hæc igitur tota ſunt aliorū partes.Et tota quidem non tangent tota,propter ea quæ dicta ſunt:ſed neque partibus partes,nam horum partes ad ſuas partes *cōſideratæ*, tota quum ſint, neque tota tangent tota,neque partibus partes.Quòd ſi neque ſecundum totum,neque ſecūdum partes fieri tactū comprehendimus,incōprehenſibilis erit tactus,ideóque etiam antitypia.vnde & corpus.Si enim nihil eſt illud præter tres illas diaſtaſes,& antitypiam, oſtendimus autem vnumquodque horum eſſe incomprehenſibile, corpus quoque erit incomprehenſibile. Sic ergo,quantum ad notionē corporis, incomprehenſibile eſt an ſit corpus.

Sed hoc propoſito noſtro addendum eſt. Entium alia dicunt eſſe ſenſibilia,alia imaginabilia:& hæc quidem intellectu, illa ſenſibus cōprehendi.& ſenſus quidē eſſe *ἁπλοπαθεῖς,id eſt ſimpliciter paſſibiles*: at verò intellectū à ſenſibilium comprehēſione ad imaginabilium cōprehenſionem venire. Siquid igitur eſt corpus, aut

ſenſibile eſt, aut imaginabile. Et ſenſibile quidem non eſt. nam per collectionē longitudinis, & profunditatis, & latitudinis, & antitypiæ, & coloris, & aliorū quorundam cōprehendi videtur, cum quibus ipſum contēplamur. at ſenſus dicūtur apud ipſos eſſe ἁπλοπαθεῖς. Quòd ſi imaginabile eſſe dicitur corpus, oportet neceſſariò eſſe aliquid in natura rerū ſenſibilium, à quo corporum imaginabiliū erit imaginatio. At verò nihil eſt præter corpus & incorporeū: ex quibus incorporeum quidem ex ſeipſo imaginabile eſt: at corpus non ſenſile, vt docuimus. Quū igitur non ſit in natura rerū ſenſile quicquā à quo imaginatio eſſe poſſit corporis, ne imaginabile quidē erit corpus. Quòd ſi neque ſenſile ſit neque imaginabile, præter hæc autē nihil eſt, quatenus ſequemur dictas rationes, ne eſſe quidē corpus dicēdum eſt. Propterea igitur nos opponentes eas rationes quæ aduerſus corpus pugnant, iis quæ apparere dicunt corpus exiſtens, de corpore retinendum eſſe aſſenſum colligimus. Porro ex corporis incomprehēſibilitate etiam incorporei cōcluditur incōprehenſibilitas. nam priuationes, habituum priuationes intelligūtur, vt viſus, cæcitas: & auditus, ſurditas: & in aliis eodem modo. Itaque vt priuationem comprehendamus, oportet nos prius habitum comprehendiſſe cuius priuatio dicitur eſſe ipſa priuatio. Nam ſiquis intellectu viſum non perceperit, dicere nequeat hunc vel illum viſu carere, id eſt cæcum eſſe. Si igitur priuatio corporis eſt incorporeum, niſi verò habitus comprehēdantur, impoſſibile eſt priuationes eorum comprehendi: oſtēſum eſt autem corpus incomprehenſibile eſſe: incomprehenſibile certè erit etiam incorporeum. Nam aut ſenſu aut intellectu perceptibile eſt. ſiue autem ſenſu perceptibile ſit, comprehendi nequit, propter differentiam animalium, & hominum, & ſenſuum, & circunſtantiarum: &

propter commiſtiones, & reliqua quæ à nobis, quum de decem modis epoches tractaremus, dicta ſunt. Siue intellectu perceptibile, quum ex ſeipſa non concedatur ſenſuum comprehenſio, cuius impulſu ad intellectu perceptibilia appellere videmur, ne ipſa quidē ſenſu perceptibilium comprehenſio ex ſeipſa cōcedetur. propterea nec incorporei comprehenſio. Et qui dicit ſe incorporeum comprehendere, aut ſenſu hoc ſe cōprehendere oſtēdet, aut per logon. Et ſenſu profectò minimè: quia ſenſus quidem per impreſſionem & punctionem videtur ſenſibilia percipere. vt viſus, (ſiue fiat per enſtaſin coni, ſiue per imaginū apocriſes & epicriſes, ſiue radiorū aut colorū affuſiones) & auditus quoque: (ſiue percuſſus aer, ſiue partes vocis deferantur ad aures; & auditiuum ſpiritum percutiant, adeo vt perceptionem vocis efficiant.) Sed & odores ad nares; & ſapores ad linguam deferuntur, & quæ tactum mouent, eodem modo ad tactum. At verò incorporea talem impreſſionem ſuſtinere non poſſunt: itaque ſenſu cōprehendi nequeūt. Sed neque per logon. ſi enim dicibile quidem eſt logos, & incorporeus; (vt aiunt Stoici) qui dicit per logō accipi incorporea, quod in quæſtione verſatur, arripit. Nam quū quæramus an poſſit aliquid incorporeum cōprehendi, ipſe aliquid incorporeū accipiēs ſimpliciter, per hoc cōprehenſionē incorporeorū facere vult. Atqui & ipſe logos (ſi incorporeus eſt) ex numero eorum eſt de quibus quæritur. Quomodo igitur oſtendet quiſquam hoc incoporeum, videlicet logon, prius comprehendi? Nam ſi per aliud incorporeū, etiam comprehenſionis illius demonſtrationem quæremus: & hoc vſque in infinitū: quòd ſi per corpus, atqui etiam de comprehenſione corporum quæſtio eſt. Per quod igitur cōprehendi corpus demonſtrabimus, quod ad demonſtrationem comprehenſionis logi in-

corporei ſumitur? Si quidẽ per corpus, ad infinitum cõpellimur: ſin per incorporeum, in diallelum modũ incidimus. Quum ergo ita incomprehenſibilis maneat logos, ſiquidem incorporeus eſt, non poſſit dicere quiſquam per ipſum comprehendi incorporeum. Si autem corpus eſt logos, quoniam etiam de corporibus cõtrouerſia eſt comprehendantur nécne, propter cõtinuum eorum effluuium quod vocant, adeo vt neque demonſtrationem recipiant, nec eſſe exiſtimẽtur: (vnde & Plato vocat corpora naſcentia quidem, nunquam autem exiſtentia) quomodo controuerſia de corpore diiudicari poſſit dubito: quum hanc nec corporeo nec incorporeo diiudicari poſſe videam, propter dictas paulo antè dubitationes. Ergo ne per logon quidem corpora comprehendi poſſunt. At ſi nec ſub ſenſum cadunt, nec per logon comprehenduntur, ne vllo quidem modo comprehendi poſſint. Iam verò ſi nec de exiſtentia corporis, nec de incorporeis affirmari poteſt, de elemẽtis etiam retinẽdus eſt aſſenſus. Fortaſſe autẽ de iis etiã quæ ſunt poſt elementa: ſiquidem horum alia ſunt corporea, alia incorporea, & de vtriſque motæ fuerunt dubitationes. Cæterùm quùm & de principiis effectiuis & de materialibus ob has cauſas retineri aſſenſus debeat, hæret ipſa de principio dubitatio.

De craſi, id eſt temperatione. CAP. VI.

VErùm (vt hæc etiam omittantur) quomodo fieri dicunt ſyncrimata ex primis elemẽtis, ſi nec μῖξις exiſtat, nec *ἁφή, id eſt, tactus, ſeu tactionis ſenſus*, nec tẽperatio aut commiſtio vllo modo? Nihil enim eſſe tactum paulo antè docui, quum de ſubſiſtentia corporis diſputabam. Iam verò ne tẽperationis quidem modũ (quãtum quidem ad ea attinet quæ ab illis dicuntur) poſſibilem eſſe, de hoc breuiter conſyderationem meam proponã. multa enim dicũtur de craſi, & immẽſi propemodũ ſit

laboris enarrare quæ ſint apud dogmaticos de illa diſcrepātiæ. Vnde iam nunc ex indiiudicabili controuerſia, etiam incōprehenſibilitas ipſius problematis inferri poſſit. Nos autem in præſentia vnumquodque horū refellere ſuperſedentes, propter inſtitutum huius tractatus, hæc quæ dicemus, ſufficere poſſe exiſtimamus. Quæ temperantur, ex ſubſtantia & qualitatibus conſtare dicunt. Aut igitur ſubſtantias quidem eorum miſceri dicet aliquis, qualitates autem nequaquam, aut qualitates quidem, ſubſtantias non item: aut neutrum cum altero miſceri, aut vtraque inter ſe vniri. Verùm ſi neque ſubſtantia neque qualitates commiſcētur inter ſe, intellectu percipere craſin nòn poterimus. quomodo enim vnum ſenſum ex temperatis fieri continget, ſi per nullum ſupradictorum commiſcentur inter ſe ea quæ temperantur? Quòd ſi qualitates quidem ſimpliciter adiacere dicantur aliæ aliis, ſubſtantiæ autem miſceri, hoc etiam modo abſurdum fuerit id quod dicitur. Nō enim ſeparatas qualitates quæ ſunt in craſibus, percipimus, ſed tanquam vnam è commiſtis factam ſentimus. Si verò qualitates quidem miſceri dicat aliquis, ſubſtantias autem nequaquam, impoſſibilia dicet. Nam qualitatum ſubſiſtentia in ſubſtantiis eſt. Propterea ridiculū fuerit dicere, qualitates quidem ſeparatas à ſubſtantiis, etiam ſeorſum inter ſe miſceri, ſubſtantias autem qualitatis expertes ſeorſum relinqui. Supereſt vt dicatur, qualitates eorum quæ temperantur & ſubſtantias peruadere alias per alias, & dum cōmiſcentur, efficere temperamentum. Quod ſupradictis eſt abſurdius. impoſſibile eſt enim huiuſmodi temperamentum. Verbi gratia, Si decem cotylis aquæ cotyla vna ſucci cicutæ admiſceatur, toti aquæ cotemperari dicatur cicuta. Nam ſi vel minimam partem huius miſturæ acceperit aliquis, ipſam cicutæ potentia refertam eſſe comperiet.

Quòd

Quòd ſi commiſcetur cicuta vnicuique parti aquæ, & coextenditur ipſi tota toti per ſubſtantiarum & qualitatum ipſarum peruaſionem inter ſe, vt ita craſis fiat: quæ autem coextenduntur alia cum aliis per omnẽ partem, æqualem occupant locum, ideóque æqualia ſunt inter ſe, nimirum cotyla cicutæ decem cotylis aquæ æqualis fuerit, adeo vt viginti cotylas oporteat eſſe miſturam, aut duas ſolas, per hanc ſuppoſitionem modi craſεως: & rurſum ſi cotyla aquæ viginti cotylis (quantum ad hanc hypotheſin) iniecta fuerit, quadraginta cotylarum eſſe menſuram oportet, aut rurſum duarum tantùm: quoniam etiam cotylam decem cotylas poſſumus imaginari, quia tot cotylis coextenditur: & viciſſim decẽ cotylas, vnã, cum qua æquantur. Quinetiam poſſit aliquis ſigillatim cotylam addens, & eodem modo ratiocinans, colligere, illas viginti miſturæ cotylas quæ cernũtur, debere eſſe viginti cotylarum millia, & amplius, (quantum ad propoſitõ modum craſεως) eaſdem autẽ etiam duas ſolas. quo fingi nihil poſſit abſurdius. Abſurdus eſt ergo & hic qui ſupponitur modus ipſius craſεως. Quod ſi neque ſubſtantiis ſolis inter ſe cõmiſtis, neque qualitatibus ſolis, neque vtriſque, neque altero tãtùm, fieri poteſt craſis: at præter hæc nihil poteſt quiſquam intellectu percipere: modus craſεως & generaliter commiſtionis intellectu percipi nõ poteſt. Itaque ſi neque per tactum admota alia aliis ea quæ videntur elementa, neque contemperata, aut miſta, poſſunt ſyncrimata efficere, dogmaticorum phyſiologia, etiam ex iis quæ diximus, intellectu comprehẽdi non poſſe comperitur.

De motu. CAP. VII.

PRæter illa autem quæ diximus, ex diſputatione de motibus animaduerti poterat impoſſibilem exiſtimari debere dogmaticorũ phyſiologiã. omnino enim

præter controuerſas & peregrinas notiones cauſæ, eius ſubſiſtẽtiam quoque reddiderũt inuentu impoſſibilẽ, propter ſuam de eo controuerſiam. Alii enim corpus, alii incorpoream eſſe dicunt cauſam. Poſſit autem videri eſſe cauſa apud eos, ſecundum generaliorem opinionem, propter quam operantem fit effectus. exempli gratia, ſol, aut ſolis calor, *cauſa eſt* liquefieri ceram, vel liquefactionis ceræ. Nam de hoc inter ſe diſſident, quum cauſam alii appellationum eſſe cauſam dicãt, vt liquefactionis: alii prædicatorum, vt liquefieri. Itaque (ſicut dixi) ſecũdum generaliorem & receptũ apud plures eorum modum, cauſa fuerit illud propter quod operans fit effectus. Harum autem cauſarum alii (& quidem eorum bona pars) exiſtimant alias eſſe ſynacticas, alias *συναιτίους. q.d. concauſales*, alias adiutrices. Et ſynacticas quidem eſſe quibus præſentibus adeſt effectus, & quibus ſublatis tollitur, & minutis minuitur. ita enim appoſitionem ſtrangalæ cauſam eſſe dicunt ſuffocationis. Synætion autẽ quæ eaſdem cum altero ſynætio vires ad id vt fiat effectus, affert. quo modo vnũquenque boum aratrum trahẽtium, cauſam eſſe dicunt tractionis aratri. Adiutricem verò, quæ paruas affert vires, & ad hoc vt facilè exiſtat effectus. vt quum duo aliquod onus ægrè portant, tertius aliquis adueniens vnà cum ipſis illud portando ſubleuat. Nonnulli verò etiam præſentia futurorũ cauſas eſſe dixerunt, vt antecedentes: veluti vehemẽtem à ſole calorẽ, febris. Nonnulli autem hæc admittere noluerunt: quia cauſa, ſi ſit ad aliquid, atque adeo ad ipſum effectum, præcedere ipſum tanquam cauſa non poteſt. Nos autem de iis dubitationem mouentes hæc dicimus.

An ſit aliquid alicuius cauſa. CAP. III.

VEriſimile eſt eſſe cauſam. quomodo enim incremẽtum eſſet, decrementum: generatio, corruptio: & ge

neraliter motus, naturalium & ab animo proficiſcentiū effectuū vnuſquiſque, totius mūdi gubernatio, reliqua omnia, niſi per aliquam cauſam? Nam ſi nihil horum quantum ad naturam exiſtentiam habet, dicemus propter aliquam cauſam omnino videri nobis talia eſſe qualia non ſunt. Inſuper verò omnia ex omnibus temere eſſent, niſi eſſet cauſa. verbi gratia, Ex muribus quidem equi fortaſſe generarentur, elephantes autem ex formicis: & apud Thebas Ægyptiacas imbres rapidi & niues eſſent, at *partes* auſtrales imbres nullos haberent: niſi cauſa foret aliqua propter quā in auſtralibus quidem *partibus* frigus valde ſæuiret, aridæ autē & æſtuoſæ eſſent *partes* oriētales. Quinetiam vtrinque ſubuertitur qui nullam eſſe cauſam dicit. ſi enim ſimpliciter & ſine vlla cauſa hoc ait ſe dicere, fide carebit: ſin aliquā cauſam, volēs euertere cauſam, ponit, reddatur cauſa propter quam non eſt cauſa. Propter hæc igitur veriſimile eſt eſſe cauſam. Veriſimiliter autem loqui eum quoque qui aliquid alicuius cauſam eſſe negat, manifeſtum erit, vbi rationes expoſuerimus paucas de multis in præſentia, ad hoc docendum. Primùm igitur impoſſibile erit cauſam imaginari, priuſquam effectum eius comprehenderimus, vt effectum illius, nam tum demū cognoſcimus cauſam eſſe effectus, quum illum vt effectum comprehendimus. Sed ne ipſum quidem effectū cauſæ, vt effectum eius comprehendere poſſumus, niſi cauſam effectus comprehēdamus, vt cauſam eius. tunc enim etiam effectum eius eſſe cognoſcere nobis videmur, quādo cauſam eius vt cauſam eius comprehendimus. Si ergo, vt cauſam quidem imaginemur, oportet prius cognouiſſe effectum: vt autem effectum cognoſcamus, vt dixi, oportet præcognouiſſe cauſam: diallelus dubitationis modus oſtendit ambo eſſe huiuſmodi quæ imaginari nullo modo poſſimus, quū neque cau-

ſam vt cauſam, neque effectum vt effectum imaginari queamus. Quum enim mutuò alterum alterius confirmatione egeat, vtrum ipſorũ prius imaginari oporteat neſciemus. itaque nec eſſe aliquid alicuius cauſam pronuntiare poterimus. Vt autem etiam poſſe cauſam ſub imaginationẽ cadere aliquis concedat, incomprehenſibilis propter cõtrouerſiam habeatur. Nam qui dicit eſſe alicuius cauſam, aut ſimpliciter & à nulla cauſa probabili impulſum hoc ſe dicere, aut propter aliquas cauſas ſe *huic opinioni* aſſentiri ait. Et ſi quidem ſimpliciter, non erit fide dignior eo qui dicit ſimpliciter, nihil cuiuſquã eſſe cauſam: ſin rationes proferet propter quas eſſe aliquid alicuius cauſam exiſtimet, quod quæritur, per alterum quod quæritur, oſtendere conabitur. Nam quũ hoc in quæſtione verſetur, an aliquid alicuius cauſa ſit, ipſe, (tanquam cauſa ſit) cauſam eſſe cur cauſa ſit, dicet. Præterea, quoniam de exiſtentia cauſæ quæſtio à nobis agitatur, etiam cauſam illius cauſæ *quam attulerit ad probandum* cauſam eſſe, neceſſe habuerit proferre: & illius rurſum aliam, & vſque in infinitum. Atqui impoſſibile eſt infinitas cauſas oſtendere. Impoſſibile eſt igitur aſſeueranter pronuntiare aliquid eſſe alicuius cauſam. Ad hæc, aut cauſa, quum iam eſt, & exiſtit cauſa, facit effectũ, aut quum non eſt cauſa. Sed quum non eſt, nequaquam: ſin quum eſt, oportet ipſam prius exiſtentiam habuiſſe, & prius fuiſſe cauſam, deinde eũ inducere effectum, qui ab ipſa effici dicitur quum iam eſt cauſa. Sed quoniam ad aliquid eſt cauſa & ad effectum, non poſſe eam ante illum, vt cauſam, exiſtere manifeſtum eſt. Ergo cauſa, ne tum quidem quum eſt cauſa, efficere poteſt illud cuius eſt cauſa. Quòd ſi neque tum quum non eſt cauſa, efficit aliquid, neque quum eſt: ne efficit quidem quicquam. Quare ne cauſa quidem erit. Nam cauſa non poteſt vt cauſa intellectu percipi, niſi

efficiat aliquid. Vnde illud etiam dicunt nonnulli, Cauſam aut coexiſtere oportet cũ effectu, aut prius aut poſt exiſtere. Nunc verò, ſi quidem dicamus cauſam incipere exiſtere poſt generationem effectus ipſius, vereor vt nimis hoc ridiculum fuerit. Sed neque ante ipſum exiſtere poteſt. ad ipſum enim dicitur intellectu percipi. Quæ autem ſunt ad aliquid, dicunt ipſi, quatenus ad aliquid ſunt, coexiſtere & ſimul intellectu percipi alia cum aliis. Quinetiam coexiſtere non poteſt. ſi enim effectiua eius eſt, quod autem fit, ab alio iam ente fieri oportet, cauſam prius eſſe cauſam, ac tum demum facere effectum neceſſe eſt. Quamobrẽ ſi cauſa neque coexiſtit cum ſuo effectu, neque ante neque poſt ipſum exiſtit, vllóne modo exiſtẽtiæ particeps eſſe poſſit? Inſuper verò ex his, ni fallor, imaginationem cauſæ rurſus euerti liquet. Si enim cauſam, vt ad aliquid, non poſſumus ante effectum eius imaginari: vt autem tanquam cauſam effectus eius imaginemur, neceſſe eſt vt ipſam ante effectum eius imaginemur: at impoſſibile eſt imaginari quicquam ante illud ante quod nihil imaginari poſſumus: impoſſibile certè eſt imaginari cauſam. Ex hac igitur ratiocinatione rurſus colligimus, veriſimiles quidem eſſe rationes quibus docuimus dici debere cauſam eſſe: ſed veriſimiles tamen eſſe & illas quæ oſtendunt non eſſe pronũtiandum, quicquam eſſe cauſam. Ex his autem rationibus alterutras præferre non datur, quum neque ſignum, neque diiudicatorium, neque demonſtrationem de quibus conſtet habeamus, vt antea docuimus. Ergo vt de exiſtentia cauſæ aſſenſum retineamus, ac nihilo magis eſſe quàm non eſſe dicamus (quantum quidem ad ea attinet quæ à dogmaticis dicuntur) neceſſe eſt.

De materialibus principiis. CAP. IIII.

DE effectiuis ergo hæc dicta in præſentia ſufficiant. breuiter autem etiam de principiis quæ materialia vocantur dicendum eſt. Hæc igitur eſſe incomprehenſibilia, promptum eſt perſpicere ex controuerſia quæ de iis inter dogmaticos extitit. Pherecydes quidem Syrius terram dixit omnium eſſe principium: Thales Mileſius aquam: Anaximander, huius auditor, infinitum: Anaximenes & Diogenes Apolloniates, aerem: Hippaſus autem Metapontinus, ignem: at Xenophanes Colophonius, terram & aquam: OEnopides Chius, ignem & aerem: Hippon Rheginus, ignem & aquam: Onomacritus verò in Orphicis, ignem & aquam & terrã: Empedocles autem, ignem, aerem, aquam, terram. (Nam de materia qualitatis experte quæ à nonnullis prodigioſo quodam modo fingitur, quã ne ipſi quidem cõprehendere ſe inquiunt, quid attinet verba facere?) Ariſtoteles autem Peripateticus, ignem, aerem, aquam, terram, ipſum cyclophoreticum(*q.d. in orbem uerſatile*)corpus: Democritus autem & Epicurus, atomos: Anaxagoras Clazomenius, homœomer*ei*as: Diodorus qui vocatus fuit Cronus, minima & inſecabilia corpora: Heraclides Põticus & Aſclepiades Bithynus, incõpoſitas moles: Pythagoras, numeros: mathematici, extremitates corporum: at Straton phyſicus, qualitates. Quum ergo tanta & maior etiam inter eos de materialibus principiis controuerſia fuerit, aut omnibus aſſentiemur diſcrepantiis quæ poſitæ ſunt, & cæteris quoque, aut aliquibus. Sed omnibus quidem poſſibile non eſt. non enim poterimus & Aſclepiadi aſſentiri, qui dicit elementa frangibilia eſſe & qualitate certa prædita: & Democrito, qui atoma hæc eſſe dicit, & qualitatis expertia: & Anaxagoræ, qui omnem ſenſibilem qualitatem circa homœomer*ei*as relinquit. Sin aliquam harum diſcrepantia-

rum aliis ex iudicio noſtro præferemus,aut ſimpliciter & abſque demonſtratione illam præferemus, aut cum demonſtratione. Sed nos abſque demonſtratione non aſſentiemur:ſin demonſtrationem afferamus,veram oportet eſſe demonſtrationem. Sed vera non cõcedatur eſſe,niſi iudicata iudicatorio vero. at iudicatorium verum eſſe oſtenditur per demonſtrationem iudicatam. Si ergo vt demonſtratio quidem quæ anteponit aliquã opinionem ab aliis diſſidentem,vera eſſe oſtendatur,oportet iudicatorium eius eſſe demonſtratum: vt autem iudicatorium demonſtretur, oportet demõſtrationem eius antè iudicatam eſſe, diallelus modus comperitur, qui progredi non ſinet orationem: quum demonſtratio quidem ſemper egeat criterio demonſtrato, criterium autem demonſtratione iudicata. Quòd ſi ſemper criterium criterio iudicare,& demonſtrationẽ demonſtratione demonſtrare velit aliquis,ad infinitum compelletur. Si ergo neque omnibus controuerſis opinionibus de elementis poſſumus aſſentiri,neque alicui harũ,de illis aſſenſum retineamus neceſſe eſt. Et poſſent quidem fortaſſe hæc ſola ſatis ſupérque eſſe ad oſtendendam elementorum & materialium principiorum incomprehẽſibilitatem: vt tamen ampliorem refellendi dogmaticos materiam habeamus,pauliſper huic loco immorabimur.Et quoniam multæ ac propemodum infinitæ ſunt de elementis opiniones, (quemadmodum docuimus) ad vnamquãque reſpondere ſigillatim nũc ſuperſedebimus, propter huius tractatus formã: quod tamen dicemus,ad omnes refutãdas valebit. Quoniam enim quancunque alicuius ſectæ controuerſam de elementis opinionem protulerit,aut ad corpora deueniet, aut incorporea, ſatis eſſe exiſtimamus docere incomprehenſibilia eſſe corpora, incomprehenſibilia item eſſe incorporea. Per hoc enim etiam elementa fore in-

comprehenſibilia perſpicuum erit.

An comprehenſibilia ſint corpora. CAP. V.

CORpus itaque dicunt eſſe quidam, quod cenſent aut agere aut pati. Quantum igitur ad hanc notionem, incomprehenſibile eſt ipſum. cauſa enim incomprehenſibilis eſt, vt docuimus. quum autem dicere nequeamus an aliquid ſit cauſa, nec an ſit aliquid quod patiatur, dicere poſſumus. Nam quod patitur, à cauſa patiatur neceſſe eſt. Quum autem etiam cauſa incomprehenſibilis ſit, & incomprehenſibile id quod patitur, propterea incōprehenſibile erit etiam corpus. Nonnulli autem corpus eſſe dicunt quod tres habet diaſtaſes cum antitypia. Pūctum enim dicunt, cuius pars nulla: lineam autem, longitudinem latitudine carentem: ſuperficiem verò, longitudinem cum latitudine. Quum autem hæc etiam profunditatem prǽterea acceperit & antitypiam, corpus eſſe (de quo nunc à nobis fit mētio) conſtans ex longitudine, latitudine, & profunditate, & antitypia. Sed facilis profectò & ad hos reſponſio. nam aut corpus nihil præter hæc eſſe dicent, aut aliud quiddam, præter concurſum ſupradictorum. Et extra longitudinem quidem & latitudinem & profunditatē & antitypiam, nihil eſſe poſſit corpus. Si autem hæc ſūt corpus, & oſtendat aliquis hæc inexiſtentia eſſe, etiam corpus tollat neceſſe eſt. nā tota, ſublatis omnibus ſuis partibus tolluntur. Quum autem variis modis hæc liceat refellere, in præſentia his contenti erimus, vt dicamus, ſi ſunt extremitates, eas aut lineas eſſe, aut ſuperficies, aut corpora. Si igitur ſuperficiem aliquam aut lineam eſſe dicat aliquis, etiam vnumquodque ſupradictorum aut ſeorſum ſubſiſtere poſſe dicetur, aut ſolùm circa ea quæ corpora dicuntur cerni. Sed per ſe quidem exiſtentē aut lineam, aut ſuperficiē, nemo ſanæ mentis, vt opinor, ſomniauerit. Si autē circa corpora cerni tan-

tùm dicãtur,& per ſeipſum ſubſiſtere horũ vnũquodque, primùm quidem ex hoc ipſo concedetur, corpora ex illis facta nõ fuiſſe. oportuiſſet enim, credo, hæc pri⁹ ſubſiſtentiam per ſe habuiſſe, ac tum demum quum in vnum conueniſſent, feciſſe corpora. Præterea autem ne in iis quidem quæ corpora vocantur ſubſiſtunt. quod quum pluribus doceri poſſit, eas quæ ex tactu afferri poſſunt dubitationes proponere ſatis erit. Si enĩ corpora quæ aliis apponũtur, à ſe viciſſim tãguntur, extremitatibus ſuis, nimirum ſuperficiebus, mutuò tanguntur. Ergo ſuperficies totæ per totum aliæ aliis nõ vnientur, ſecundum tactum. alioqui confuſio erit ipſe tactus, & diuiſio eorum tangentium erit *διασπασμὸς, id eſt diuulſio*. Quod non cernitur. At ſi ſuperficies aliis partibus tangit ſuperficiem corporis quod ipſi apponitur, aliis autem vnita eſt cum corpore cuius eſt extremitas: nequaquam certè poteſt quiſquam ne circa corpus quidẽ cerpere longitudinem & latitudinem profunditatis expertem: vnde ne ſuperficiem quidem. Eodem etiam modo ſi duæ ſuperficies (vt hoc ſupponamus) vna cum altera apponantur, per extremitates earum in quas deſinunt, ſecũdum eam quæ dicitur earum eſſe longitudinem, id eſt ſecundum lineas, lineæ hæ per quas ſuperficies tangere ſe mutuò dicuntur, ne vnientur quidem aliæ cum aliis (cõfunderentur enim) ſin vnaquæque earum aliis quidem partibus quæ ſunt ſecundum latitudinem, tangit ipſi appoſitam lineam, aliis autem vnita eſt cum ſuperficie cuius eſt extremitas, non erit latitudinis expers. Vnde ne linea quidem fuerit Quòd ſi neque linea eſt in corpore, neque ſuperficies, ne longitudo quidem aut latitudo aut profunditas erit in corpore. Quòd ſi quis corpora dicat eſſe extremitates, paucis illi reſponderi poterit. Si enim longitudo corpus eſt, oportebit ipſum in ſuas tres diaſtaſes diuidi, quarum vna-

quæque corpus exiſtens, rurſum ipſa diuidetur in alias tres diaſtaſes quæ erunt corpora:& illæ in alias itidem, & hoc vſque in infinitũ.adeo vt infinitæ magnitudinis ſit corpus, vtpote quod in infinita diuidatur. At hoc abſurdum eſt. Ergo ne corpora quidẽ ſunt ſupradictæ diaſtaſes. Quòd ſi neque corpora ſunt,neque lineæ aut ſuperficies,ne eſſe quidem exiſtimabuntur. Incõprehẽſibilis verò eſt etiam antitypia.nam ſi hæc cõprehendatur, tactu comprehẽdi debeat.ſi igitur oſtenderimus incõprehenbſiilem eſſe tactum, non poſſe cõprehendi antitypiam perſpicuum fuerit. Tactum autem eſſe incomprehenſibilem ita ratiocinãdo colligimus, Quæ ſe mutuò tangunt,aut partibus alia tanguntur ab aliis,aut tota à totis. Tota certè à totis nequaquã. alioqui enim vnientur,nec ſe inuicem tãgent. Sed ne partibus quidẽ partes.nam partes eorum,vt quidẽ ad tota, partes ſunt: vt autem ad partes ſuas,tota.Hæc igitur tota ſunt aliorũ partes.Et tota quidem non tangent tota,propter ea quæ dicta ſunt:ſed neque partibus partes,nam horum partes ad ſuas partes *cõſideratæ*, tota quum ſint, neque tota tangent tota,neque partibus partes.Quòd ſi neque ſecundum totum,neque ſecũdum partes fieri tactũ comprehendimus,incõprehenſibilis erit tactus,ideóque etiam antitypia.vnde & corpus.Si enim nihil eſt illud præter tres illas diaſtaſes,& antitypiam, oſtendimus autem vnumquodque horum eſſe incomprehenſibile, corpus quoque erit incomprehenſibile. Sic ergo,quantum ad notionẽ corporis, incomprehenſibile eſt an ſit corpus.

Sed hoc propoſito noſtro addendum eſt. Entium alia dicunt eſſe ſenſibilia,alia imaginabilia:& hæc quidem intellectu, illa ſenſibus cõprehendi.& ſenſus quidẽ eſſe *ἁπλοπαθεῖς,id eſt ſimpliciter paſſibiles*:at verò intellectũ à ſenſibilium comprehẽſione ad imaginabilium cõprehenſionem venire. Siquid igitur eſt corpus, aut

ſenſibile eſt, aut imaginabile. Et ſenſibile quidem non eſt. nam per collectionẽ longitudinis, & profunditatis, & latitudinis, & antitypiæ, & coloris, & aliorũ quorundam cõprehendi videtur, cum quibus ipſum contẽplamur. at ſenſus dicũtur apud ipſos eſſe ἁπλοπαθεῖς. Quòd ſi imaginabile eſſe dicitur corpus, oportet neceſſariò eſſe aliquid in natura rerũ ſenſibilium, à quo corporum imaginabiliũ erit imaginatio. At verò nihil eſt præter corpus & incorporeũ: ex quibus incorporeum quidem ex ſeipſo imaginabile eſt: at corpus non ſenſile, vt docuimus. Quũ igitur non ſit in natura rerũ ſenſile quicquã à quo imaginatio eſſe poſſit corporis, ne imaginabile quidẽ erit corpus. Quòd ſi neque ſenſile ſit neque imaginabile, præter hæc autẽ nihil eſt, quatenus ſequemur dictas rationes, ne eſſe quidẽ corpus dicẽdum eſt. Propterea igitur nos opponentes eas rationes quæ aduerſus corpus pugnant, iis quæ apparere dicunt corpus exiſtens, de corpore retinendum eſſe aſſenſum colligimus. Porro ex corporis incomprehẽſibilitate etiam incorporei cõcluditur incõprehenſibilitas. nam priuationes, habituum priuationes intelligũtur, vt viſus, cæcitas: & auditus, ſurditas: & in aliis eodem modo. Itaque vt priuationem comprehendamus, oportet nos prius habitum comprehendiſſe cuius priuatio dicitur eſſe ipſa priuatio. Nam ſiquis intellectu viſum non perceperit, dicere nequeat hunc vel illum viſu carere, id eſt cæcum eſſe. Si igitur priuatio corporis eſt incorporeum, niſi verò habitus comprehẽdantur, impoſſibile eſt priuationes eorum comprehendi: oſtẽſum eſt autem corpus incomprehenſibile eſſe: incomprehenſibile certè erit etiam incorporeum. Nam aut ſenſu aut intellectu perceptibile eſt. ſiue autem ſenſu perceptibile ſit, comprehendi nequit, propter differentiam animalium, & hominum, & ſenſuum, & circunſtantiarum: &

propter commiſtiones, & reliqua quæ à nobis, quum de decem modis epoches tractaremus, dicta ſunt. Siue intellectu perceptibile, quum ex ſeipſa non concedatur ſenſuum comprehenſio, cuius impulſu ad intellectu perceptibilia appellere videmur, ne ipſa quidē ſenſu perceptibilium comprehenſio ex ſeipſa cōcedetur. propterea nec incorporei comprehenſio. Et qui dicit ſe incorporeum comprehendere, aut ſenſu hoc ſe cōprehendere oſtēdet, aut per logon. Et ſenſu profectò minimè: quia ſenſus quidem per impreſſionem & punctionem videtur ſenſibilia percipere. vt viſus, (ſiue fiat per enſtaſin coni, ſiue per imaginū apocriſes & epicriſes, ſiue radiorū aut colorū affuſiones) & auditus quoque: (ſiue percuſſus aer, ſiue partes vocis deferantur ad aures, & auditiuum ſpiritum percutiant, adeo vt perceptionem vocis efficiant.) Sed & odores ad nares, & ſapores ad linguam deferuntur, & quæ tactum mouent, eodem modo ad tactum. At verò incorporea talem impreſſionem ſuſtinere non poſſunt: itaque ſenſu cōprehendi nequeūt. Sed neque per logon. ſi enim dicibile quidem eſt logos, & incorporeus, (vt aiunt Stoici) qui dicit per logō accipi incorporea, quod in quæſtione verſatur, arripit. Nam quū quæramus an poſſit aliquid incorporeum cōprehendi, ipſe aliquid incorporeū accipiēs ſimpliciter, per hoc cōprehenſionē incorporeorū facere vult. Atqui & ipſe logos (ſi incorporeus eſt) ex numero eorum eſt de quibus quæritur. Quomodo igitur oſtendet quiſquam hoc incoporeum, videlicet logon, prius comprehendi? Nam ſi per aliud incorporeū, etiam comprehenſionis illius demonſtrationem quæremus: & hoc vſque in infinitū: quòd ſi per corpus, atqui etiam de comprehenſione corporum quæſtio eſt. Per quod igitur cōprehendi corpus demonſtrabimus, quod ad demonſtrationem comprehenſionis logi in-

corporei ſumitur? Si quidẽ per corpus, ad infinitum cõpellimur: ſin per incorporeum, in diallelum modũ incidimus. Quum ergo ita incomprehenſibilis maneat logos, ſiquidem incorporeus eſt, non poſſit dicere quiſquam per ipſum comprehendi incorporeum. Si autem corpus eſt logos, quoniam etiam de corporibus cõtrouerſia eſt comprehendantur néc ne, propter cõtinuum eorum effluuium quod vocant, adeo vt neque demonſtrationem recipiant, nec eſſe exiſtimẽtur: (vnde & Plato vocat corpora naſcentia quidem, nunquam autem exiſtentia) quomodo controuerſia de corpore diiudicari poſſit dubito: quum hanc nec corporeo nec incorporeo diiudicari poſſe videam, propter dictas paulo antè dubitationes. Ergo ne per logon quidem corpora comprehendi poſſunt. At ſi nec ſub ſenſum cadunt, nec per logon comprehenduntur, ne vllo quidem modo comprehendi poſſint. Iam verò ſi nec de exiſtentia corporis, nec de incorporeis affirmari poteſt, de elemẽtis etiam retinẽdus eſt aſſenſus. Fortaſſe autẽ de iis etiã quæ ſunt poſt elementa: ſiquidem horum alia ſunt corporea, alia incorporea, & de vtriſque motæ fuerunt dubitationes. Cæterùm quum & de principiis effectiuis & de materialibus ob has cauſas retineri aſſenſus debeat, hæret ipſa de principio dubitatio.

De craſi, id eſt temperatione. CAP. VI.

VErùm (vt hæc etiam omittantur) quomodo fieri dicunt ſyncrimata ex primis elemẽtis, ſi nec μίξις exiſtat, nec *ἀφή, id eſt, tactus, ſeu tactionis ſenſus*, nec tẽperatio aut commiſtio vllo modo? Nihil enim eſſe tactum paulo antè docui, quum de ſubſiſtentia corporis diſputabam. Iam verò ne tẽperationis quidem modũ (quãtum quidem ad ea attinet quæ ab illis dicuntur) poſſibilem eſſe, de hoc breuiter conſyderationem meam proponã. multa enim dicũtur de craſi, & immẽſi propemodũ ſit

laboris enarrare quæ ſint apud dogmaticos de illa diſcrepātiæ. Vnde iam nunc ex indiiudicabili controuerſia, etiam incōprehenſibilitas ipſius problematis inferri poſſit. Nos autem in præſentia vnumquodque horũ refellere ſuperſedentes, propter inſtitutum huius tractatus, hæc quæ dicemus, ſufficere poſſe exiſtimamus. Quæ temperantur, ex ſubſtantia & qualitatibus conſtare dicunt. Aut igitur ſubſtantias quidem eorum miſceri dicet aliquis, qualitates autem nequaquam, aut qualitates quidem, ſubſtantias non item: aut neutrum cum altero miſceri, aut vtraque inter ſe vniri. Verùm ſi neque ſubſtantia neque qualitates commiſcētur inter ſe, intellectu percipere craſin non poterimus. quomodo enim vnum ſenſum ex temperatis fieri continget, ſi per nullum ſupradictorum commiſcentur inter ſe ea quæ temperantur? Quòd ſi qualitates quidem ſimpliciter adiacere dicantur aliæ aliis, ſubſtantiæ autem miſceri, hoc etiam modo abſurdum fuerit id quod dicitur. Nō enim ſeparatas qualitates quæ ſunt in craſibus, percipimus, ſed tanquam vnam è commiſtis factam ſentimus. Si verò qualitates quidem miſceri dicat aliquis, ſubſtantias autem nequaquam, impoſſibilia dicet. Nam qualitatum ſubſiſtentia in ſubſtantiis eſt. Propterea ridiculũ fuerit dicere, qualitates quidem ſeparatas à ſubſtantiis, etiam ſeorſum inter ſe miſceri, ſubſtantias autem qualitatis expertes ſeorſum relinqui. Supereſt vt dicatur, qualitates eorum quæ temperantur & ſubſtantias peruadere alias per alias, & dum cōmiſcentur, efficere temperamentum. Quod ſupradictis eſt abſurdius. impoſſibile eſt enim huiuſmodi temperamentum. Verbi gratia, Si decem cotylis aquæ cotyla vna ſucci cicutæ admiſceatur, toti aquæ cōtemperari dicatur cicuta. Nam ſi vel minimam partem huius miſturæ acceperit aliquis, ipſam cicutæ potentia refertam eſſe comperiet.

Quòd

Quòd ſi commiſcetur cicuta vnicuique parti aquæ, & coextenditur ipſi tota toti per ſubſtantiarum & qualitatum ipſarum peruaſionem inter ſe, vt ita craſis fiat: quæ autem coëxtenduntur alia cum aliis per omnẽ partem, æqualem occupant locum, ideóque æqualia ſunt inter ſe, nimirum cotyla cicutæ decem cotylis aquæ æqualis fuerit, adeo vt viginti cotylas oporteat eſſe miſturam, aut duas ſolas, per hanc ſuppoſitionem modi craſεωs: & rurſum ſi cotyla aquæ viginti cotylis (quantum ad hanc hypotheſin) iniecta fuerit, quadraginta cotylarum eſſe menſuram oportet, aut rurſum duarum tantùm: quoniam etiam cotylam decem cotylas poſſumus imaginari, quia tot cotylis coextenditur: & viciſſim decẽ cotylas, vnã, cum qua æquantur. Quinetiam poſſit aliquis ſigillatim cotylam addens, & eodem modo ratiocinans, colligere, illas viginti miſturæ cotylas quæ cernũtur, debere eſſe viginti cotylarum millia, & amplius, (quantum ad propoſitõ modum craſεωs) eaſdem autẽ etiam duas ſolas. quo fingi nihil poſſit abſurdius. Abſurdus eſt ergo & hic qui ſupponitur modus ipſius craſεωs. Quod ſi neque ſubſtantiis ſolis inter ſe cõmiſtis, neque qualitatibus ſolis, neque vtriſque, neque altero tãtùm, fieri poteſt craſis: at præter hæc nihil poteſt quiſquam intellectu percipere: modus craſεωs & generaliter commiſtionis intellectu percipi nõ poteſt. Itaque ſi neque per tactum admota alia aliis ea quæ videntur elementa, neque contemperata, aut miſta, poſſunt ſyncrimata efficere, dogmaticorum phyſiologia, etiam ex iis quæ diximus, intellectu comprehẽdi non poſſe comperitur.

De motu. CAP. VII.

PRæter illa autem quæ diximus, ex diſputatione de motibus animaduerti poterat impoſſibilem exiſtimari debere dogmaticorũ phyſiologiã. omnino enim

per aliquem motum elemẽtorum & effectiui principii fieri ſyncrimata oportet. Si ergo doceamus nullam eſſe motus ſpeciem de qua cõſtet, manifeſtum erit, etiamſi per ſuppoſitionem concedantur omnia ſupradicta, fruſtra tamen dogmaticos quem vocant phyſicum λόγον percurriſſe.

De tranſitorio motũ. CAP. VIII.

DIcunt igitur ii qui abſolutius vidẽtur de motu diſputaſſe, ſex eius ſpecies eſſe: localem trãſitum, naturalem mutationem, incremẽtum, decremẽtum, generationẽ & corruptionem. Nos ergo vnamquanque ſupradictarum motus ſpecierum ſigillatim expendemus, facto à locali trãſitu principio. Eſt igitur hæc, ſecundum dogmaticos, ſecundum quã de loco in locũ trãſit id quod mouetur: aut ſecundum totalitatem, aut ſecundum partem. Per totalitatem, vt in iis quæ deambulant: ſecũdum partem autem, vt in ſphæra quæ circa centrũ mouetur. Nam quum ipſa tota maneat eòdem in loco, partes locos mutant. Tres autem, ni fallor, fuerunt omnium antiquiſſimæ de motu inter ſe diſcrepãtes opiniones. nam Bias & aliqui philoſophi eſſe motũ exiſtimant: at Parmenides & Meliſſus & alii quidã negant. Sceptici verò non magis eſſe motum quàm non eſſe dixerunt. Nam quantum ad apparentia quidem, videri eſſe motum, ſed quatenus quis philoſophicam rationem ſequatur, non eſſe. Nos igitur poſtquam tum illorum qui motum eſſe exiſtimant, tum etiam eorum qui motum nihil eſſe pronũtiant, altercationẽ expoſuerimus, ſi ipſas diſcrepantiæ cauſas paris momenti vtrinque eſſe comperiamus, non magis eſſe motum quàm non eſſe dicere cogemur, quãtum quidem attinet ad ea quæ dicuntur. Ab iis autem qui dicunt ipſum eſſe, exordium ſumemus. Hi certè maximè actu nituntur. ſi enim (inquiunt) nõ eſt motus, quomodo ab oriente ad occaſum

ſol apparet,& quomodo anni tempora facit, quæ fiunt prout vel nobis propior, vel à nobis remotior eſt? Aut quomodo naues à portu vno ſoluentes ad alium portũ longiſſimo interuallo diſſitum appellunt? Quomodo is qui tollit motum, domo exit, & domum reuertitur? Hæc illi refutari nullo modo poſſe cenſuerũt. Ideóque quidam ex Cynicis, quum ei propoſita eſſet contra motum oratio, nihil reſpondit, ſed ſurgẽs ambulare cœpit, opere & actu oſtendens exiſtere motum. Hi ergo hoc modo illis qui ab altera ſtant parte, ſilentium imponere conantur. At qui exiſtentiam motus tollunt, hæc epicheremata afferunt. Siquid mouetur, aut à ſeipſo mouetur, aut ab alio: ſed ſi quidem ab alio * quod enim dicitur à ſeipſo moueri, aut per nullam cauſam mouebitur, aut per aliquam. ſine cauſa quidem nihil dicunt fieri: ſin per aliquam cauſam mouetur, cauſa per quam mouetur, motiua eius erit. vnde in infinitum delabitur ſecundum ſuperiorem diſputationis methodum. Præterea ſi quod mouet, efficit: quod autem efficit, mouetur, illud quoque egebit mouente alio, & ſecundum tertio, & vſque in infinitum, adeo vt principii expers reddatur motus. quod abſurdum eſt. Ergo omne quod mouetur ab alio nõ mouetur. At neque à ſeipſo. quia enim omne quod mouet, aut protrudens mouet, aut à tergo trahens, aut ſurſum trudens, aut comprimẽs: oportebit vt id quod ſeipſum trudit per vnum aliquem ex prædictis modis ſeipſum moueat. ſed ſi quidem protrudẽdo ſeipſum mouet, erit retro ſeipſum: ſi à tergo trahendo, ante ſeipſum: ſi ſurſum trudẽdo, infra ſeipſum: ſi comprimẽdo, ſupra. Atqui impoſſibile eſt vt aliquid ſupra ſeipſum, aut ante, aut infra, aut retro ſit: impoſſibile eſt ergo à ſe quicquam moueri. At ſi neque à ſeipſo motus ſit, neque ab alio, nihil ergo mouetur. Quòd ſi quis ad ὁρμὴν & ad προαίρεσιν confugiat, is admonendus eſt

de cõtrouerſia,quæ eſt de eo quod dicitur eſſe ἐφ' ἡμῖν, *id eſt, in noſtra poteſtate:* & hanc indiiudicabilem eſſe,quũ nos veritatis criterium nondum inuenerimus. Illud præterea dicẽdum eſt, ſiquid mouetur,aut in eo in quo eſt loco mouetur,aut in quo nõ eſt.at neque in quo eſt: (manet enim in eo, ſi in eo eſt)nec verò in quo non eſt. vbi enim aliquid non eſt , illic neque agere quicquam neque pati poteſt . Non ergo mouetur quicquam . Eſt autem hæc oratio Diodori Croni , quæ multas refutationes habuit : ex quibus nos eas tantùm quæ magis premunt (propter huius tractatus formam) cum apparẽte nobis diiudicatione exponemus. Dicũt ergo nonnulli poſſe quidpiã in quo ſit loco moueri. nam ſphæras,quæ circa centra voluuntur,in eodem manentes loco moueri. Quibus reſpondentes,tranſferre oportet orationem ad vnamquanque ſphæræ partem , & docere, ſequendo illa verba , ne per partes quidem moueri : atque ita concludere,nihil ne in eo quidem in quo ſit loco moueri. Idem autẽ faciemus & aduerſus eos qui dicunt, quod mouetur duos attingere locos , & eum in quo eſt,& eum ad quem fertur. Illos enim interrogabimus quãdo id quod mouetur feratur à loco in quo eſt in alium: vtrum quando in primo loco eſt, an quando in ſecundo. Atqui quum eſt in primo,non tranſit in alterum: (nam adhuc in primo eſt) quum autem non eſt in eo,non tranſit ab eo . Adde quòd etiam arripitur id de quo quæritur.nam in quo non eſt, ne agere quidem in eo poteſt. non enim ferri in locum aliquem cõcedet quis illud ſimpliciter, *& abſque demonſtratione*, quod moueri non concedit. Sunt verò & qui hoc dicãt. Locus bifariam dicitur, alter qui eſt in latitudine, vt mea domus: alter qui eſt exactè,vt,verbi gratia,aer qui circunformauit corporis ſuperficiẽ. Dicitur ergo in loco moueri id quod mouetur, nõ in eo qui eſt exactè,ſed in eo

qui eſt ſecundũ latitudinẽ. Quibus poſſumus, ſubdiuiſione facta loci qui eſt in latitudine, reſpõdere, in altero quidem eſſe propriè quod moueri dicitur corpus, vt in loco ſuo qui ſit exactè: in altero autem non eſſe, vt in reliquis partibus loci qui eſt ſecundum latitudinem. deinde inferentes, quòd neque in quo eſt loco moueri quicquã poteſt, neque in quo non eſt, cõcludere, ne in loco quidem qui ſecundum latitudinẽ dicitur per abuſionem, moueri quicquam poſſe. Conſtituitur enim ex duobus, & hoc in quo eſt exactè, & illo in quo exactè non eſt. in quorum neutro moueri quicquam poſſe demonſtratum eſt. Sed proponenda eſt & hæc ratocinatio, Siquid mouetur, aut ſecundum prius mouetur, aut ſecundum cofertim diuiſibile interuallum. Neque autem ſecundum prius, prius poteſt quicquam moueri, nec ſecundum confertim diuiſibile interuallum, vt oſtẽdemus. Nihil igitur mouetur. Itaque ſecundũ prius, prius non poſſe quicquam moueri, ex ſe patet. Si enim in infinitum ſecantur corpora, & loca & tempora, quibus moueri dicuntur corpora, non erunt motus: quum impoſſibile ſit vt aliquid quod primum ſit in infinitis inueniatur, à quo primo mouebitur id quod moueri dicitur. At ſi in indiuiduum deſinunt ſupradicta, & vnũquodque eorum quæ mouentur, primum indiuiduum loci ſimiliter pertranſit atque primum ſui indiuiſibile tempus, omnia quæ mouentur, æqualem celeritatẽ habent, vt celerrimus equus & teſtudo. Quod eſt priore abſurdius. Non ergo ſecũdum prius fit motus. Sed neque ſecundum confertim diuiſibile interuallum. Si enim apparẽtia teſtificari de incertis debent (vt inquiũt) quum vt quis conficiat ſtadii vnius interuallum, oporteat prius ipſum conficere primam ſtadii partem, & ſecundam poſterius, & reliquas eodem modo: ſic & omne quod ſecundum prius mouetur, prius moueri opor-

tet. Nam ſi quod mouetur, dicatur tranſire confertim, omnes partes loci in quo moueri dicitur, in omnibus ſimul erunt eius partibus. &, ſi pars quidem vna ſit frigida, altera autem calida loci per quem mouetur: aut (vt ita fingamus accidere) vna quidem nigra, altera autem alba, adeò vt etiã colorare poſſit occurrentia: quod mouetur, erit calidum ſimul & frigidum, & nigrum & album. quod abſurdum eſt. Deinde & quantũ loci confertim tranſeat id quod mouetur, dicant. Nam ſi hunc indefinitum eſſe dicant, aliquid moueri per totam terram confertim concedent: ſin hoc refugiunt, magnitudinem loci nobis definiant. nam exactè conari definire locum, quo maius interuallum ne per multo minimam quidem partem poterit tranſire id quod mouetur confertim, præterquam quod eſt apocleroticum, & temerarium, ac fortaſſis etiam ridiculum, in dubitationẽ initio poſitã recidit. omnia enim æqualem habebunt velocitatem. ſi quidem vnumquodque ipſorum ſimiliter per definita loca tranſitus motuum facit. Si verò dicent per paruum quidem non exactè tamen definitum locum cõfertim moueri id quod mouetur, per ſoriticam dubitationem ſemper ad magnitudinem quam per hypotheſin habuerimus, multo minimam quandam magnitudinẽ loci addere nobis licebit. Si enim conſiſtent alicubi, dum nos hanc proponemus orationem, rurſus in exactam circunſcriptionem & in illa prodigioſa figmenta recident. Sin admittent adaugmentationem, cogemus eos confiteri, poſſe aliquid confertim per magnitudinem totius terræ moueri. Ergo ne ſecundum quidem confertim diuiſibile interuallum mouentur ea quæ moueri dicũtur. Quòd ſi neque ſecũdum confertim diuiſibilem locum, neque per prius mouetur quicquam: nihil eſt profectò quod moueatur. Hæc ergo & plura his dicunt qui tranſitorium motum tollunt. Nos

autem, quòd neque has rationes, neque ipſum apparẽs (quod ſequentes, dicunt motum eſſe) poſſimus euertere, quãtum ad rationes quæ opponuntur illis quæ ſunt apparentia, de hoc motúſne ſit, an non, aſſenſum retinemus.

De augmento & imminutione. CAP. IX.

EAdem autem ratione moti, etiam de augmento & imminutione aſſenſum retinemus: nam effectus videtur ipſorum ſubſiſtentiam inducere, quam euertere rationes videntur. Nam tu vel hoc ſaltem conſidera. Quod augetur, ens & ſubſiſtens, ad magnitudinẽ promouere oportet: (ſi quis enim vni facta augmẽtatione, alterum auctum eſſe dicat, mentietur) quum igitur ſubſtantia nuſquam ſtet, ſed ſemper fluat, & alia pro alia ad efficiendam concretionem veniat, quod auctum eſſe dicitur, non habet priorem ſubſtantiam, & cum hac aliam additam, ſed totam aliam. Quemadmodum igitur ſi (verbi gratia) ligno tricubitali exiſtẽte, decemcubitale aliud afferat quiſpiam, ac dicat auxiſſe tricubitale, mentietur, (eo quòd totum ſit aliud hoc ab illo) ita & in omni quod augeri dicitur, priore materia effluente, & alia ingrediẽte, ſi additur id quod addi dicitur, nemo augmentationem vocauerit hoc quòd talis ſit, ſed ex toto immutationẽ. Idem & de imminutione dici poteſt. nam quod nullo modo ſubſiſtit, quomodo imminutũ eſſe dicetur? Præterea ſi imminutio quidem ſit per ablationem, augmentatio autem per additionem, nihil autem eſt neque ablatio, neque additio: ergo ne imminutio quidem aut augmentatio eſt aliquid.

De ablatione & additione. CAP. X.

NIhil autem eſſe ablationem, ex hac ratiocinatione colligunt. Siquid ab aliquo aufertur, aut æquale ab æquali aufertur, aut maius à minori, aut minus à maiori. At per nullum ex his modis ablatio ſit, vt declara-

bimus. Fieri ergo nõ poteſt ablatio. Per nullum autem ex his ablationem fieri hinc perſpicuum eſt. Quod aufertur ab aliquo, oportet ante ablationem contineri in eo à quo aufertur. At verò nec æquale in æquali cõtinetur, vt ſex in ſex. (oportet enim maius eſſe id quod continet, eo quod continetur: & id à quo aufertur aliquid, eo quod aufertur, vt poſt ablationem aliquid relinquatur. hæc enim videtur eſſe differentia inter auferre, & inter prorſus tollere totũ.) Nec verò maius in minore cõtinetur, vt ſex in quinque. (hoc enim abſurdum eſt.) Propterea verò nec minus in maiori. nam ſi in ſex continẽtur quinque, (vt in pluribus pauciora) etiã in quinque cõtinebuntur quatuor, & in quatuor tria, & in tribus duo, & in his vnũ. atque ita fiet vt ſex habeãt quinque, quatuor, tria, duo, vnũ. quib⁹ cõpoſitis quindecim fiũt, qui numerus in ſex cõtineri cõcluditur, ſi min⁹ in maiori cõtineri concedatur. Similiter & in quindecim, qui in ſex cõtinetur, trigintaquinque cõtinentur, & paulatim progrediẽdo infiniti numeri. Atqui dicere infinitos numeros in numero ſex contineri abſurdũ eſt. Itidẽ ergo & in maiori minus contineri dicere; abſurditatem habet. Si igitur oportet, quod aufertur ab aliquo, contineri in illo à quo auferri debet: at nec æquale in æquali cõtinetur, nec maius in minori, nec minus in maiori: nihil certè ab vllo aufertur. Inſuper verò, ſi aufertur aliquid ab aliquo, aut totũ à toto aufertur, aut pars à parte: aut totũ à parte, aut pars à toto. Totũ ergo dicere auferri aut à toto, aut à parte, manifeſtè rationi repugnat. Quòd ſi ita eſt, ſupereſt vt dicatur partẽ auferri à toto, aut à parte. quod eſt abſurdũ. Exẽpli gratia (vt à numeris orationẽ non abducamus, ob maiorẽ perſpicuitatẽ) ſit decas, *id eſt denarius numerus*, & ab hac dicatur auferri vnitas: hæc vnitas nec à tota decade auferri poteſt, nec à reliqua parte decadis, nempe ab enneade, *id eſt nouena-*

rio numero: vt patefaciam. Ergo ne auſertur quidẽ. Nam ſi vnitas à tota decade auſertur, quoniã decas nec aliud quicquam eſt quàm decem vnitates, nec vlla vnitatum, ſed concurſus omnium vnitatum: ab vnaquaque vnitate auferri debet vnitas, vt à tota auferatur decade. In primis ergo ab vnitate quidem nihil poteſt auferri (indiuiſibiles enim ſunt vnitates) & propterea non auferetur vnitas à decade hoc modo. veruntamen licet concedat aliquis ab vnaquaque vnitate auferri vnitatem, decem habebit partes vnitas: decem autem habens partes, erit vnitas. Iam verò quum decem aliæ partes relictæ ſint à quibus ablatæ ſint decem partes eius quæ vnitas vocatur, decem hæc erunt viginti. Atqui abſurdũ eſt dicere vnum decem eſſe, & decem viginti, & quod indiuiſibile eſt (ſecundum ipſos) diuidi. Abſurdum eſt igitur, dicere à tota decade vnitatem auferri. Sed ne ab ea quidem quæ ſupereſt enneade, *id eſt nouenario numero,* aufertur vnitas. nam id à quo aliquid aufertur, non manet integrum. At enneas poſt ablationem illius vnitatis integra manet. Ad hæc verò, quum enneas nihil ſit præter nouem vnitates, ſi quidem ab ipſa tota dicatur vnitas auferri, enneas ipſa auferetur: ſin à parte ipſorũ nouem, ſi quidem ab octo, eædem abſurditates ſequentur: ſin ab vnitate quæ vltima eſt, diuiſibilem eſſe dicẽt vnitatẽ. quod eſt abſurdum. Ergo nec ab enneade quidem aufertur vnitas. Quòd ſi neque à tota decade aufertur, nec à parte eius, ne pars quidẽ à toto aut à parte auferri poteſt. Si igitur neque totũ à toto quicquã aufertur, neque pars à toto, neque totum à parte, nec pars à parte, nullo modo aliquid ab aliquo auferri cõſequitur

Quinetiam additio inter impoſſibilia ab ipſis numeratur. nam quod additur (inquiunt) aut ſibiipſi additur, aut alicui iam antè ſubiecto, aut ei quod ex vtroque cõſtat. At nihil horum eſt verum. Ergo nihil vlli additur.

Exempli gratia, Sit multitudo quatuor cotylarũ, & addatur cotyla: quæro cui addatur. Sibiipſi quidem non poteſt (nam id quod additur, aliud eſt ab eo cui additur: nihil autem eſt aliud à ſeipſo.) Sed neque additur ad id quod ex vtroque conſtat, ex quatuor cotylarum menſura & ex cotyla. nam quomodo addatur aliquid ad id quod nondum eſt? Ad hæc, ſi numero quatuor cotylarum & cotylæ admiſceatur cotyla, ea quæ additur, multitudo erit decem cotylarũ, ex multitudine quatuor cotylarũ, & cotyla, & alia cotyla addita. Quòd ſi ad ſolam multitudinem quatuor cotylarum additur cotyla, quia id quod alicui coextenditur, æquale erit ei cui coextenditur, ſi cotyla quatuor cotylarum multitudini coextendatur, duplicabit illam quatuor cotylarum multitudinem, adeo vt tota multitudo ſit octo cotylarũ. Quod verum eſſe non cernitur. Si ergo neque ſibiipſi additur id quod addi dicitur, neque iã ſubiecto, neque illi quod ex vtroque horum conſtat: præter hæc autem nihil eſt: certè nec quicquam cuiquam additur.

De tranſpoſitione. CAP. XI.

IAm verò vnà cum additionis ablationiſq; & localis motus ſubſiſtentia tranſpoſitio etiam circunſcribitur. Hæc enim eſt ab aliquo quidem ablatio, ad aliquid verò additio, tranſitoriè.

De toto & parte. CAP. XII.

ITidem verò & totum & partes. nam per concurſum & additionem partium totum fieri videtur: per ablationem autem alicuius aut aliquorum, deſinere eſſe totum. Præterea ſi aliquid eſt totum, aut aliud eſt quàm partes eius, aut ipſæ partes eius totũ ſunt. Atqui aliud à partibus nihil videtur totũ eſſe: (nam ſublatis quidem certè partibus, nihil remanet, vt aliud quicquam quàm has cogitemus eſſe totũ) quòd ſi ipſæ partes totũ ſunt, nomẽ erit duntaxat ipſum totum, & appellatio inanis,

ſubſiſtentiam verò propriam non habebit. Quẽadmodum nec interuallum eſt aliud quàm ea quæ ſunt interuallo diſſita, nec contignatio aliud eſt præter ea quæ ſunt contignata. Ergo totum non erit quicquam. Sed ne partes quidẽ *erunt quicquam*. Si enim ſunt partes, aut ipſæ ſunt totius partes, aut aliæ aliarum partes, aut vnaquæque ſuiipſius pars. At neque totius: (quia nihil eſt aliud præter partes. & alioqui partes hoc modo eſſent ſuiipſarum partes. quoniam vnaquæque pars completiua eſſe dicitur totius) nec aliæ aliarum: quia pars contineri videtur in illo cuius eſt pars. Eſt autẽ abſurdum dicere manum (verbi gratia) in pede comprehẽdi. Nec verò vnaquæque pars ſuiipſius pars erit. nam propter complexionem, erit aliquid ſeipſo maius & minus. Ergo ſi neque totius, neque ſuiipſarum, nec aliæ aliarum partes ſunt eæ quæ partes eſſe dicũtur, nullius ſunt partes. quòd ſi nullius ſint partes, ne partes quidẽ ſunt. nã quæ ſunt ad aliquid, alia vnà cũ aliis euertuntur. Et hæc quidem per digreſſionem dicta ſint, quoniam ſemel totius & partis mentionem fecimus.

De naturali mutatione. CAP. XIII.

SVnt etiã qui eam quæ naturalis appellatur mutatio ſubſiſtentiam habere negent, rationibus huiuſmodi hoc aſtruentes. Si mutetur aliquid, aut corpus eſt quod mutatur, aut incorporeum. At de vtroque horum dubitatio eſt. ergo & quæ de mutatione dicuntur, ea quoque in dubium reuocabũtur. Deinde ſi mutatur aliquid ſecundum aliquos effectus cauſæ, patiens etiam mutatur. euertitur enim cauſæ ſubſiſtentia, cum qua patiẽs etiam euertitur, non habens à quo patiatur. Ergo nihil mutatur. Præterea ſiquid mutatur, aut quod exiſtit mutatur, aut quod non eſt. At quod non eſt, ſubſiſtentiam non habet, & neque agere neque pati quicquam poteſt. ergo ne mutationẽ quidem recipit. Si verò quod exiſtit mu-

tatur,aut quatenus ens eſt mutatur,aut quatenus ens nõ eſt. Verùm quatenus non ens eſt,non mutatur.neque enim eſt ſi ſit non ens.Si verò quatenus ens eſt,mutatur, aliud fuerit quàm quod ens eſt: id eſt, ens nõ fuerit. Atqui abſurdum eſt dicere,ens,fieri vt ens non ſit.ergo ne ens quidem mutatur. Quòd ſi neque ens mutatur, neque non ens,præter hæc autem nihil eſt, ſupereſt vt nihil mutari dicamus. Nõnulli verò hæc quoque dicunt, Quod mutatur,in aliquo tempore mutari debet. At verò nec in præterito tẽpore mutatur quicquã, neque in futuro,nec in præſenti,vt oſtendemus.Non ergo mutatur quicquam. In præterito quidem aut futuro tempore nihil mutatur. horum enim neutrum præſens eſt. at impoſſibile eſt agere quicquam aut pati in tempore nõ ente & non præſenti.Sed ne in præſenti quidẽ poteſt.nã præſens tẽpus fortaſſe etiam inexiſtẽs eſt. Vt tamẽ hoc nũc prætereamus,indiuiſibile eſt.atqui impoſſibile eſt indiuiſibili tẽpore exiſtimare ferrũ(verbi gratia) à duritie in mollitiẽ mutari, aut aliarum mutationũ vnamquanque fieri. productione enim hæ videntur egere. Si ergo neque in præterito tẽpore mutatur quicquã,neq; in futuro, neque in præſenti, ne mutari quidẽ quicquã dicẽdum eſt. Præterea ſiqua eſt mutatio aut • ſenſus ſunt *ἁπλοπαθεῖς, id eſt ſimplicẽ paſſionẽ habẽtes*.mutatio autem videtur vnà mentionẽ habere & eius ex quo mutatur & eius in quod mutari dicitur. Sin eſt intellectu perceptibilis,quia de exiſtentia eorum quæ ſunt intellectu perceptibilia indiiudicabilis extitit apud antiquos controuerſia (quemadmodum ſæpe iam docuimus)nihil ne de exiſtẽtia quidẽ mutationis dicere poterimus.

De generatione & corruptione. CAP. XIIII.

EVertitur profectò etiam generatio & corruptio vnà cum additione & ablatione & naturali mutatione. Abſque his enim nihil nec generari nec corrumpi poſ-

ſit. Verbi gratia, ex decade corrupta, vt aiũt, enneadem generari cõtingit, per ablationem vnitatis: & decadem ex enneade corrupta, per additionem vnitatis. & æruginem ex ære corrupto, per mutationẽ. Itaque euerſis ſupradictis motibus, vnà etiam generationẽ & corruptionem euerti fortaſſe neceſſe eſt. Nihilominus tamẽ ſunt qui hæc etiã dicãt, Si generatus eſt Socrates, quãdo nõ erat Socrates, generatus eſt, aut quũ iam erat. Verùm ſi generatus eſſe dicatur quũ iã eſſet, bis fuit generatus: quòd ſi quũ non eſſet, ſimul & erat Socrates & nõ erat. erat quidẽ quatenus generatus erat, non erat autẽ ſecundum noſtrã ſuppoſitionẽ. Ac ſi mortuus eſt Socrates, aut quum viueret, mortuus eſt, aut quũ mortuus eſſet. atqui tum quidem quũ viueret, nõ erat mortuus: (nam idẽ & viueret & mortuus eſſet) ſed neque quũ mortuus eſſet: alioqui bis mortuus foret. Nõ igitur mortuus eſt Socrates. Hac autẽ ratiocinatione poſſit aliquis in vnoquoque eorũ quæ generari aut corrumpi dicuntur inſiſtens, generationem & corruptionem euertere. Sunt verò & qui hac obiectione vtantur, Siquid generatur, aut ens generatur, aut nõ ens. at neque non ens generatur: (nam ei quod nõ eſt, nihil accidere poteſt. ideóque nec generatio) neque ens generatur. Nam ſi ens generatur, aut quatenus ens eſt, generatur, aut quatenus non ens eſt. At quatenus non ens eſt, non generatur. quòd ſi quatenus ens eſt, generatur: quia quod generatur, aliud ex alio dicunt generari: aliud erit ab ente id quod generatur, quod eſt non ens. Ergo quod generatur, non ens erit. quod à ratione abhorret. Si igitur neque quod non eſt generatur, neque quod eſt, ne generatur quidem quicquam. Eodem modo autem neque corrumpitur. Nam ſiquid corrumpitur, aut ens corrumpitur, aut nõ ens. ſed non ens non corrumpitur. nam oportet vt id quod corrumpitur aliquid patiatur. Sed neque ens. Aut

enim manens in hoc vt ſit ens,corrumpitur,aut nõ manens.& ſi quidem manens in ſuo ens eſſe , erit idem ſimul & ens & non ens. Quoniam enim corrũpitur, non quatenus nõ eſt ens,ſed quatenus eſt ens:quatenus quidem corruptum eſſe dicitur , aliud erit ab ente , & propterea non ens . quatenus autem manens in ſuo eſſe, dicitur corrumpi, ens erit. Sedenim abſurdum eſt dicere idem eſſe & ens & non ens . Non ergo manens in ſuo eſſe corrumpitur ens. Quòd ſi ens non manens in ſuo eſſe,corrũpitur, ſed ad non eſſe redigitur primùm, deinde corrumpitur,non iam ens,ſed non ens corrumpitur. quod impoſſibile eſſe docuimus. Si ergo neque ens corrumpitur,neque non ens:præter hæc autem nihil eſt:ne corrumpitur quidem aliquid.Hæc ergo,vt in hypotypoſi,etiam de motibus dixiſſe ſufficiet. Ex quibus ſequitur inexiſtentem eſſe & inimaginabilem dogmaticorum phyſiologiam.

De manſione. CAP. XV.

COnſequẽter autem his & de manſione quæ eſt quãtum ad naturam,dubitationes propoſuerunt aliqui, dicentes,Quod mouetur,non manet.omne autem corpus perpetuò mouetur,ſecundum opiniones dogmaticorum,qui fluidam eſſe dicunt ſubſtantiam,& ſemper egerere aliáque inſuper aſſumere,(adeo vt Plato ne vocauerit quidẽ corpora quæ ſint, ſed potius quæ gignantur: & Heraclitus veloci fluminis curſui mobilitatem noſtræ materiæ comparet.)Nullum igitur corpus manet.Nam quod dicitur manere,videtur ab iis quæ circa ipſum ſunt contineri.at quod continetur,patitur. nihil autẽ eſt patiens, quia ne cauſa quidẽ, vt docuimus: ergo ne manet quidem aliquid.Sunt verò & qui orationẽ hanc proponant,Quod manet,patitur:quod autem patitur , mouetur .ergo quod manere dicitur , mouetur. quòd ſi mouetur,non manet.Ex his autem perſpicuum

eſt neque incorporeum manere poſſe. nam ſi manens patitur,pati autẽ corporum eſt proprium(vtpote quod non ſit etiam incorporeorum)nihil autem incorporeũ neque pati poteſt neque manere.nihil ergo manet.Hactenus etiam de manſione dictum ſit. Quoniam autem vnumquodque ſupradictorum non abſque loco aut tẽpore intellectu percipitur, tranſeundum eſt ad horum diſquiſitionem.Nam ſi hæc aliquis oſtenderit conſiſtere non poſſe,ne illorum quidem vnumquodque conſiſtere poterit,etiã propter hæc. Incipiamus autẽ à loco.

De loco. CAP. XVI.

LOcus ergo bifariã dicitur,propriè & abuſiuè: Abuſiuè quidẽ, vt is qui eſt in latitudine, veluti ciuitas: propriè autem,res quæ exactè continet,à quo exactè cõtinemur. Quæſtionẽ igitur mouemus de loco qui exactè continet:quẽ alii poſuerunt, alii ſuſtulerunt, alii de ipſo aſſenſum retinuerũt. Ex quibus illi quidẽ qui eſſe ipſum dicunt,ad actionem confugerunt. Quis enim(aiunt)dicat non eſſe locũ,videns partes loci?veluti dextra,ſiniſtra:quæ ſurſum,quæ deorſum:quæ antè,& quæ retrò: & quum aliâs alibi ſit, videâtque, vbi præceptor meus diſputabat,ibi me nunc diſputare:& locum diuerſum comprehendat ex leuibus natura & ex natura grauibus.præterea veteres audiat dicẽtes, Primò omnium chaos fuit. Dicunt enim chaos eſſe locum, eo quòd comprehendat illa quæ in ipſo ſunt. At certè ſi eſt aliquid corpus(inquiunt)eſt etiam locus. abſque hoc enim nunquam poſſit eſſe corpus. & ſi eſt A quo, etiam eſt Ex quo & In quo.quod eſt locus. primum autem in vtroque:ſecundum igitur in vtroque. At qui tollunt locum,neque partes loci concedunt eſſe. nihil enim eſſe præter eius partes: & eum qui colligere conatur eſſe locũ,ex eo quòd partes eius vt entes accipiat,id de quo quæritur,per ſeipſum aſtruere velle. Itidẽ verò nugari

quod continetur. quod abſurdum eſt. Non erit ergo aliqua diaſtaſis loci ſubiecti: proptereáque nec eſt quicquam locus. Proponitur & huiuſmodi ratiocinatio. Quoniam duplices diaſtaſes non cernũtur in vnoquoque eorum quæ in loco eſſe dicuntur, ſed vna longitudo, & vna latitudo, & vna profunditas: vtrũ ſolius corporis ſint diaſtaſes hæ, an ſolius loci, an vtriuſque. Sed ſi quidem ſolius loci, non habebit corpus propriã longitudinem, neque latitudinem, nec profunditatem vllam. Itaque nec corpus erit corpus. quod abſurdum eſt. Sin vtriuſque, quia vacuum nullam ſubſiſtentiam habet præter diaſtaſes, vacui *autem diaſtaſes* ſubiectæ ſunt corpori: ex quibus conſtat vacuum, ex iiſdem corpus conſtabit. Nam de exiſtentia antitypiæ non licet affirmari, vt antea docuimus. Quum autem ſolæ diaſtaſes appareant in corpore quod videtur, quæ ſunt vacui, & eædem cum vacuo, vacuum erit corpus. Quod eſt abſurdum. Quòd ſi ſolius corporis ſunt ipſæ diaſtaſes, nulla erit loci diaſtaſis: propterea ne locus quidem. Si ergo per nullũ ex ſupradictis modis inuenitur loci diaſtaſis, ne locus quidẽ eſt. Hoc præterea additur: Quando corpus ingreditur vacuũ, & fit locus, aut patitur vacuum, aut recedit, aut corrumpitur. Sed ſi quidem patitur, idem erit & plenum & vacuum: ſi autem recedit, vacuatũ tranſitione, aut mutationẽ accipiens corrumpitur, corpus erit ipſum vacuum. ſiquidem hæ propriæ ſunt corporis paſſiones. Abſurdum eſt autem dicere idem eſſe vacuum & plenũ, aut corpus eſſe ipſum vacuum. Ergo abſurdum eſt etiam dicere fieri poſſe vt vacuum à corpore contineatur, & fit locus. Has autẽ ob cauſas vacuum quoque inexiſtens eſſe comperitur, ſi illud à corpore obtineri non poteſt, vt fiat locus. Dicebatur enim vacuũ eſſe quod à corpore obtineri poſſit. Vnà autẽ cum his euertitur etiam χώρα. Siue enim

magnus locus eſt χώρα, vnà cum loco terminatur: ſin autem ſit, quæ partim à corpore continetur, partim eſt vacua diaſtaſis, cum vtriſque ſimul tollitur. Hæc ergo & plura etiam his pro Stoicorum opinione ab aliis diſſidente, de loco dicuntur. At Peripatetici locum eſſe aiunt extremitatem continentis, quatenus continet. adeo vt locus meus ſit ſuperficies aeris, formata circa meum corpus. Verùm ſi quidem id eſt locus, idem & erit & non erit. quum enim in aliquo futurum eſt loco corpus, quatenus quidem nihil eſſe poteſt in eo quod non exiſtit, prius exiſtat locus neceſſe eſt, vt tum demũ in ipſo ſit corpus. (ideóque locus erit priuſquã in ipſo ſit corpus quod in loco eſſe dicitur) quatenus autem efficitur corpus dum continentis ſuperficies formatur circa id quod cõtinetur, exiſtere nõ poteſt locus priuſquã in ipſo ſit corpus. ideóq; tum nõ erit. Abſurdũ eſt autẽ idem dicere & eſſe aliquid & non eſſe. Locus ergo nõ eſt extremitas cõtinẽtis, quatenus cõtinet. Præterea ſi locus eſt aliquid, aut generatus eſt, aut nõ generatus. at nõ generatus, nequaquã: nam (vt aiunt) efficitur dum circunformatur corpori quod in ipſo eſt. ſed neque generatus: nam, aut quũ in loco eſt corpus, tũc fit locus, in quo iam dicitur eſſe id quod eſt in loco: aut quũ non eſt in ipſo. Atqui nec quum eſt in ipſo. (eſt enim iam locus corporis quod in eo eſt) neque quũ nõ in ipſo: ſi quidẽ formatur, vt aiunt, quod continet circa id quod continetur, & ita fit locus. nihil autem poteſt formari circa id quod in ipſo non eſt. Quòd ſi nec quum eſt corpus in loco, nec quum in illo non eſt, fit locus, præter hæc autem nihil intellectu percipere poſſumus: ne generatus quidem eſt locus. At ſi neque generatus eſt, neque non generatus, ne eſt quidem. Generalius autem hæc quoque dici poſſunt, Siquid eſt locus, aut corpus eſt, aut incorporeum. at horum vtrunque in dubium reuocatur, vt docuimus: ergo & de loco dubitatur. Locus

ad corpus intelligitur cuius eſt locus: at dubia ſũt quæ de corporis exiſtentia diſputãtur: ergo & quæ de loco. Locus cuiuſque æternus quidem non eſt: ſi autem dicitur fieri, inſubſiſtens comperitur, quum generatio non exiſtat. Poſſunt autem & alia plura dici: ſed, ne longiores ſimus, illud addendum, Scepticis hinc ob rationes, illinc ob ipſum actum, ſilentium præ pudore imponi. Ideo neutri aſſentimur, quantum ad ea quæ à dogmaticis dicuntur, ſed aſſenſum retinemus de loco.

De tempore. CAP. XVII.

IDem autem nobis in quæſtione de tẽpore vſuuenit. nam quãtum ad ea quæ apparent, videtur aliquid eſſe tempũs: quantum verò ad ea quæ de ipſo dicuntur, ſubſiſtentiam habere nõ videtur. Nam tempus alii dicunt eſſe interuallum motus temporis. (Tempus autem dico mundum) alii ipſum motum mũdi. Ariſtoteles autem, aut (vt aliqui) Plato, numerum eius quod in motu eſt prius & poſterius. Straton verò (aut, ſecundum alios, Ariſtoteles) menſuram motus & mãſionis. At Epicurus (ſicut Demetrius Lacedæmonius ait) accidens accidentium, cõſequens dies & noctes, & horas, & paſſiones & impaſſibilitates, & motus & manſiones. Secũdum ſubſtãtiam autẽ, alii corpus eſſe ipſum dixerunt, vt Æneſidemus. nihil enim ipſum differre ab ente, & primo corpore. Alii incorporeũ. Aut igitur omnes hæ diſcrepantes opiniones veræ ſunt, aut omnes falſæ: aut aliquæ veræ, aliquæ falſæ. At neque omnes veræ eſſe poſſunt (plurimæ enim earum inter ſe pugnant) neque omnes falſæ eſſe concedentur à dogmaticis. Quinetiam ſi alioqui falſum eſſe cõcedatur, tempus eſſe corpus, falſum etiã, eſſe incorporeum: eadem opera temporis inexiſtentia cõcedetur. præter hæc enim nihil aliud eſſe poteſt. Nec verò quæ ſint veræ, quæ falſæ, poſſibile eſt comprehendere, tum propter æqualis ponderis in vtranque partẽ

diſputationem, tum propter eam quæ de criterio eſt & de demonſtratione dubitationem. Itaque propter hæc nihil de tempore affirmare poterimus. Deinde quia non ſine motu aut etiam manſione tempus ſubſiſtere dicitur, quum tollatur motus pariter & manſio, tollitur & tempus. Nihilominus tamen hæc quoque nonnulli aduerſus tempus adferũt: Si eſt tempus, aut definitũ eſt, aut infinitum: ſed ſi quidem definitum eſt, ab aliquo tempore cœpit, & in aliquod tempus deſinet: ideóque aliquando erat tẽpus quum non eſſet tempus, antequã ipſum eſſe incepiſſet: & erit aliquando tempus quum non erit tempus: nempe vbi ipſum deſierit eſſe. quod abſurdum eſt. Non ergo finitum eſt tempus. Quòd ſi infinitum eſt, quia aliud dicitur præteritum, aliud præſens, aliud futurum, futurũ & præteritum aut ſunt, aut non ſunt. Verùm ſi non ſunt, quum ſolum præſens relinquatur (quo breuius nihil eſſe poteſt) finitum erit tẽpus: & ita conſequentur eædem dubitationes quæ principio. At ſi præteritum eſt, etiam futurum eſt: præſens autem erit vtrunque ipſorum. At verò abſurdum dicere præſens quod eſt præteritum & quod futurum. Ergo infinitum non eſt tempus. Quòd ſi neque infinitũ, neque finitum eſt tempus, ne vllo quidem modo eſt. Adhæc, ſi eſt tempus, aut diuiſibile eſt, aut indiuiſibile. Indiuiſibile certè non eſt: (diuiditur enim in præſens & præteritum & futurum, vt ipſi aiunt:) ſed neque diuiſibile. nam vnumquodque diuiſibilium menſuratur ab aliqua ſui parte, quum vnamquanque partem menſurati obeat menſurans, vt quum digito cubitum metimur. At tẽpus menſurari non poteſt ab aliqua ſui parte. nam (verbi gratia) ſi præſens menſurat præteritum, erit in præterito, & propterea præteritum: & in futuro, ſimiliter futurum. & futurum, ſi alia menſuret, præſens erit & præteritum. & præteritum itidem, futurum erit

& præſens. quod rationi repugnat. Ergo ne diuiſibile quidem eſt. Quòd ſi neque indiuiſibile eſt, neque diuiſibile, ne eſt quidem omnino. Præterea tẽpus dicitur tripartitum eſſe, & aliud eſſe præteritũ, aliud præſens, aliud futurum: è quibus præteritum quidem & futurũ non ſunt:(nam ſi nunc ſunt præteritum & futurũ tempus, præſens erit vtrunque ipſorum.) imò ne præſens quidem. nam ſi eſt præſens tempus, aut indiuiſibile eſt aut diuiſibile. Indiuiſibile certè non eſt: nam in præſenti tempore dicuntur mutari ea quæ mutantur: nihil autem in indiuiſibili tempore mutatur: vt ferrum in mollitiem, aut aliorum vnumquodque. Ergo indiuiſibile non eſt præſens tempus. Sed ne diuiſibile quidem: nam in præſentia nunquam diuidatur: quoniam propter velocem fluxum eorum quæ ſunt in mundo, præſens ita in præteritum mutari dicitur vt intellectu percipi non poſſit. Sed ne in præteritum quidem & futurum: nam ita fuerit inexiſtens, vtpote habens vnam quidem partem ſui non amplius exiſtentem, alteram nondum exiſtentem. Vnde nec finis præteriti principiúmque futuri poteſt eſſe præſens. nam ſic & erit & nõ erit: erit quidem vt præſens, non erit autem, quia non ſunt eius partes. Ergo ne diuiſibile quidẽ eſt. Quòd ſi neque indiuiſibile eſt præſens, neque diuiſibile, ne eſt quidem præſens. Si autem non ſit præſens, neque præteritũ, neque futurũ, ne tempus quidem eſt. nam quod ex inexiſtente conſtat, inexiſtens eſt. Affertur aduerſus tempus & illa ratiocinatio, Si eſt tempus, aut genitum eſt & corruptibile, aut non genitum & incorruptibile. Non genitum quidem & incorruptibile non eſt: ſiquidẽ partim præteriiſſe dicitur, & non amplius eſſe, partim eſſe futurum, & nondum eſſe. Sed ne genitum quidem & corruptibile. nã quæ fiunt, ex aliquo ente fieri oportet, & quæ corrumpuntur, in aliquod ens corrumpi, ſecundum ip

ſorum dogmaticorum ſuppoſitiones. Si ergo in præteritum corrumpitur, in non ens corrumpitur. & ſi ex futuro fit, ex non ente fit. neutrum enim ipſorum eſt. Abſurdum eſt autem dicere aliquid ex non ente fieri, aut in non ens corrumpi. Itaque non eſt genitum & corruptibile tẽpus. Quòd ſi neque non genitũ & incorruptibile eſt, neque genitum & corruptibile, ne eſt quidem prorſus. Adhæc verò, quia omne quod fit, in tẽpore fieri videtur, ſi fit tempus, in tempore fit. Aut ergo ipſum in ſeipſo fit, aut alterum in altero. Sed ſi quidem ipſum in ſeipſo, idem & erit & non erit. quia enim id in quo aliquid fit, debet prius exiſtere quàm id quod in ipſo fit, tempus quod in ſeipſo fit, ſi quidem fit, nondum eſt: at ſi in ſeipſo fit, iam eſt. Quocirca ne in ſeipſo quidem fit. Sed neque alterum in altero. nam ſi præſens in futuro fit, futurũ erit præſens: & ſi in præterito, præteritum. Eadem verò & de aliis temporibus dicenda. Ergo ne fit quidem tempus alterũ in altero. Quòd ſi neque ipſum in ſeipſo fit, nec alterum in altero, ne genitum quidem eſt tẽpus. Oſtendebatur autẽ ne eſſe quidem nõ genitũ. Quum itaque neque ortum habeat, neque non habeat, ne eſt quidem vllo modo. Nam vnumquodque eorum quæ ſunt, aut ortum habere, aut non habere neceſſe eſt.

De numero. CAP. XVIII.

QVoniam autem tempus non videtur abſque numero conſiderari, etiam de numero paucis diſſerere non abs re fuerit. Nam conſuetudinem quidem ſequẽtes, & citra vllam opinionem, numerare nos aliquid dicimus, & numerum aliquid eſſe audimus: ſed dogmaticorum curioſitas nos ad hanc quoque aduerſus illum prouocat diſputationem. Primùm enim Pythagorici elementa etiam mundi numeros eſſe dicunt. Apparentia enim ex aliquo conſtare aiunt: ſimplicia autem eſſe oportere elementa. incerta igitur eſſe elemen-

ta. Ex incertis autē alia ſunt corpora, vt vapores, & ὄγκοι: *q. d. moles*: alia autem incorporea, vt formæ, & ideæ, & numeri. Ex quibus corpora quidem ſunt compoſita, conſtantia ex longitudine & latitudine & profunditate & antitypia, aut etiam pondere. Non ſolùm igitur incerta, ſed etiam incorporea ſunt elementa. Quinetiam numerus ſuper vnoquoque incorporeo cōſideratur. nam aut vnū eſt, aut duo, aut plura. Vnde colligitur elementa rerum omnium, eſſe incertos & incorporeos, & qui ſuper omnibus conſiderantur, numeros. Nec ſimpliciter, ſed quum vnitas, & quæ per cōpoſitionem vnitatis fit dyas, *id eſt binarius numerus.* * Ex cuius participatione, ſingulæ dyades fiunt dyades. Ex his enim & alios fieri numeros, qui in numeratis conſiderantur, & mundum conſtituere dicunt. Nam punctum vicem vnitatis obtinere, lineam autem dyadis: (hāc enim inter duo puncta conſiderari) ſuperficiem autem, vicem triadis, *id eſt ternarii numeri.* (dicunt enim eſſe fluxum lineæ in latitudinem ad aliud ſignum ex tranſuerſo poſitum) corpus autem, tetradis, *id eſt quaternarii numeri.* Fieri enim lineæ inſurrectionem ſuper aliquod punctum ſuperpoſitum. Atque ita corporis & totius mundi ſimulachra hæc nobis fingunt, quē etiam per harmonicas proportiones gubernari aſſerunt, & illam quæ eſt διὰ τεσσάρων, *id eſt per quatuor*, quæ ſeſquitertia eſt: (vt ſe habent ſex ad octo) & proportionē διὰ πέντε, *id eſt per quinque*, quæ eſt ſeſquialtera (vt ſe habent nouem ad ſex) & proportionē διὰ πασῶν. *q. d. per omnes*: quæ eſt dupla, vt duodecim ſe habent ad ſex. Hæc igitur ſomniant, & numerum eſſe aliud quàm ea quæ numerantur, aſtruunt, dicentes, Si animal ſit ſecundum ſuiipſius reſpectum, vnum, planta, quia non eſt animal, non erit vnum. Atqui etiam planta eſt vnum: ergo animal non eſt vnum, ſed ſecundum quiddam aliud quod extrinſecus conſideratur in

illo cuius vnũquodque particeps eſt, & vnum ſit propter ipſum. Ac ſi ea quæ numerantur ſunt numerus, quũ homines ſint qui numerãtur, & boues, (verbi gratia) & equi: homines & boues & equi erũt numerus. atque adeo albus numerus, & niger, & barbatus: ſi fortè tales contigerit eſſe eos qui mẽſurantur. Hæc verò ſunt abſurda. Ergo numerus non eſt ea quæ numerãtur: ſed propriam habet ſubſiſtentiam præter hæc, ſecundum quam etiam conſideratur in iis quæ numerantur, & eſt elementum. Poſtquam igitur illi ita collegerunt numerum non eſſe quæ numerantur, irrepſit illa aduerſus numerum dubia quæſtio. Dicitur enim eſſe numerus. aut igitur ea quæ numerantur ſunt numerus, aut aliquid aliud præter hæc extrinſecus. Nec verò ea quæ numerantur ſunt numerus, vt Pythagorici oſtenderunt: nec aliud quicquam præter hæc, vt docuimus. Nihil ergo eſt numerus. Nihil autem eſſe numerum extrinſecus præter ea quæ numerãtur, manifeſtũ reddemus, de vnitate tantùm verba facientes, vt apertius ſit quod docebimus. Si enim vnitas eſt aliquid per ſeipſam, cuius particeps vnumquodque illam participãtium, fit vnũ: aut vna erit hæc vnitas, aut tot quot ſunt qui eam participant. Sed ſi vna quidem ſit, vtrum ipſam tota participat vnumquodque eorum quæ illam participare dicũtur, an eius partem duntaxat? Nam ſi omnem habet vnitatem vnus homo (verbi gratia) non amplius erit vnitas quam participet vnus equus, aut vnus canis, aut aliorũ vnumquodque quod dicimus eſſe vnũ. Supponamus enim eſſe multos homines nudos, ſi vnicũ fuerit veſtimentũ, & vnus eo ſe induerit, reliqui nudi manent & abſque veſtimento. Quòd ſi partis eius vnumquodque particeps eſt, primùm quidẽ habebit aliquã partem vnitas: atque adeo infinitas habebit partes, in quas diuiditur. quod eſt abſurdum. deinde vt pars de-

cadis, veluti dyas, non eſt decas: ita neque pars vnitatis erit vnitas. atque ideo ne participabit quidem quicquã vnitatẽ. Itaque vnitas non eſt vna quam participare dicũtur particularia. Sin verò vnitates ſunt numero æquales numeratis, de quibus dicitur vnum: ex quarum participatione vnumquodque particularium dicitur vnũ, infinitæ erunt vnitates quæ participabuntur: & ipſæ aut participãt vnitatẽ ſuperaſcendentem, aut vnitates quæ ſunt ipſis æquinumeræ, & propterea ſunt vnitates: aut non participant, ſed abſque vlla participatione vnitates ſunt. Si enim abſque participatione vnitates eſſe poſſunt hæ, poterit etiam ſenſibilium vnumquodque abſque vnitatis participatione vnum eſſe. & ex hoc ipſo euertitur vnitas quæ per ſeipſam conſiderari dicitur. Sin à participatione ſunt illæ etiam vnitates, aut vnam participant omnes, aut vnaquæque peculiarẽ: & ſi quidem omnes vnam, aut parte tenus duntaxat vnaquæque, aut ipſam totam participare dicentur. & ita relinquuntur eædem quæ primò abſurditates. Sin vnaquæque peculiarem, etiam illarum vnitatum vnamquanque vnitatem oportet ſuperconſiderari, & illis ſuperconſideratis alias *ſuperconſiderari*, & vſque in infinitũ. Si igitur, vt cõprehẽdamus eſſe aliquas vnitates per ſeipſas, ex quarũ participatione vnũquodque eorũ quæ ſunt, eſt vnum, oportet comprehẽdiſſe infinitè infinitas vnitates intellectu perceptibiles: impoſſibile eſt autem comprehendere infinitè infinitas vnitates, ſub intellectum cadentes: impoſſibile eſt certè pronuntiare eſſe aliquas intellectu perceptibiles vnitates, & vnumquodque eorum quæ ſunt eſſe vnum, vtpote quod per participationem peculiaris vnitatis fiat vnum. Abſurdum ergo etiam eſt dicere tot eſſe vnitates quot ſunt quæ illas participant. Quòd ſi neque vna eſt quæ per ſeipſam dicitur vnitas, neque tot quot ſunt quæ eam participant, ne vllo qui-

dem modo eſt vnitas per ſeipſam.itidem verò nec alio-rum numerorum vnuſquiſque per ſeipſum erit. Nam in omnibus numeris poſſumus vti ea ratiocinatione quam nunc exempli cauſa in vnitate propoſuimus. Sed ſi neque per ſeipſum eſt numerus,(vt docuimus)neque numerus eſt ea quæ numerantur,(vt oſtenderunt Pythagorici)præter hæc autem nihil eſt: ne numerũ quidem eſſe dicendũ eſt. Iam verò quomodo ex monade fieri dicũt dyadem ii qui extrinſecus aliquid eſſe putant numerum præter ea quæ numerantur? Nam quando vnitatem cum alia vnitate componimus, aut aliquid vnitatibus extrinſecus additur, aut aufertur ab illis: aut neque additur quicquã, nec aufertur. Verùm ſi neque addatur neque auferatur quicquam, non erit dyas. Neque enim vnitates, ſi aliæ ſeorſum ab aliis eſſent, haberent vnitatem quæ ſuper ipſis conſideraretur, ſecũdum peculiarem ipſarum reſpectũ. Neque verò ipſis nunc aliquid extrinſecus additum fuit. ergo neque ablatum fuit, ſecundum ſuppoſitionem. Non erit ergo dyas cõpoſitio vnitatis cum vnitate, quum neque additio neque ablatio vlla fiat extrinſecus. Quòd ſi ablatio fiat, non ſolùm nõ erit dyas, ſed etiam minuentur vnitates. Si autẽ addatur ad ipſas extrinſecus dyas, vt ex vnitatibus fiat dyas, quæ duo eſſe videbuntur, quatuor erũt. Subiecta eſt enim vnitas & àltera vnitas, quibus addita extrinſecus dyade, numerus quaternarius efficiatur. Eadem autem ratio & in reliquis numeris, qui per compoſitionem effici dicuntur. Si ergo neque per ablationem, neque per additionem, neque ſine ablatione & additione fiunt illi numeri qui compoſiti eſſe dicuntur ex ſuperaſcendentibus, inſubſiſtens erit generatio numeri qui dicitur ſeorſum eſſe & circa ea quæ numerantur. At verò generationẽ habere numeros qui ſunt per cõpoſitionem, ipſi declarant, componi ipſos & fieri ex ſu-

peraſcendentibus dicentes: verbi gratia ex vnitate & dyade indefinita. Ergo non habet ſubſiſtentiam ſeorſum numerus. Quòd ſi neque ſeorſum numerum contemplamur, neque ſubſiſtentiam habet in iis quæ numerantur, ne eſt quidem quicquam numerus, ſecundũ ea quæ curioſe à dogmaticis afferũtur. Nec verò hypotypoſεως inſtitutũ exigere videtur vt de philoſophiæ parte phyſica nominata, plura à nobis dicantur.

DE ETHICA PARTE PHILOSOPHIAE, CAP. XIX.

SVPEREST ethica pars, *id eſt moralis*, quæ circa bonorũ & malorum & indifferẽtium diiudicationẽ verſari videtur. Vt igitur de hac quoque breuiter, & ſumma tantũ capita attingẽtes, diſſeramus, de bonorum & malorum & indifferentium exiſtentia inquiremus, ſi prius cuiuſque notionẽ expoſuerimus.

De bonis & malis & indifferentibus. CAP. XX.

DIcunt igitur Stoici bonum eſſe vtilitatem, aut non aliud ab vtilitate: bonum quidem appellantes virtutem, & *σπουδαίαν, (id eſt bonã, ſiue probam)* actionem: non aliud autem ab vtilitate, virũ *σπουδαῖον, id eſt probum, ſiue bonum*, & amicum. Nam virtus quum ſit hegemonicum certo quodam modo ſe habens, & bona operatio, quum ſit actio quædam ſecũdum virtutem, planè eſt vtilitas. At probus vir & amicus, nõ alius ab vtilitate. Nã probi pars eſt vtilitas, quum ipſius ſit hegemonicum. At tota neque eadem cũ partibus eſſe dicũt, (neque enim homo eſt manus) nec alia quàm partes. nõ enim ſine partibus ſubſiſtunt. Vnde non alia à partibus tota eſſe dicunt. Vnde probum, quum ſit totum, hegemonici ſui reſpectu (quod dixerunt vtilitatem) non alium ab vtilitate eſſe perhibent.

Bonum trifariam dici. CAP. XXI.

HInc fit vt & trifariam bonũ dici aſſerãt. Vno enim modo bonum eſſe dicunt illud à quo peti vtilitas poteſt. quod eſt maximè principale, & virtutes. Alio autem, ſecundum quod contingit vt vtilitas percipiatur, veluti virtus, & operationes quæ ſecundum virtutem fiunt. Tertio modo, quod poteſt vtilitatem afferre. hoc autem & virtutem eſſe & operationem quæ ſecundum virtutem, & probum & amicũ, deóſque & probos dæmones. adeo vt ſecundum quidem ſignificatum boni comprehendat primum ſignificatum: tertium verò ſecundum & primũ complectatur. Nõnulli autem bonũ eſſe dicunt id quod per ſe appetendum ſit. Alii, quod adiuuat ad fœlicitatem, aut cõplementum addit. Fœlicitas autem eſt (vt Stoici aiunt) quum res ad vitam pertinentes proſperè nobis fluunt. Talia quædam ad boni notionem afferuntur. Siue autem quod vtilitatem præbet, ſiue quod per ſe appetẽdum eſt, ſiue quod ad fœlicitatem adiuuat, dicat aliquis eſſe bonum: non quid ſit bonum oſtendit, ſed aliquod ex illius accidentibus dicit. Quod certè ineptum eſt. nam aut ſoli bono accidũt ſupradicta, aut aliis etiam. Verũ ſi aliis etiam, non ſunt characteriſtica (*id eſt, notam uelut impreſſam habentia*) boni, quum communia fiant: ſin bono ſoli, non poſſumus ex his notionem boni aſſequi. Vt enim qui equi notionẽ non aſſecutus eſt, ne hinnire quidem quid ſit nouit, neque per hoc ad notionem equi peruenire poteſt, niſi prius in equum hinnientem inciderit: ita is qui quærit quid ſit bonũ, eo quòd ignoret quid ſit bonum, quod illi propriè & ſoli ineſt, cognoſcere nequit, vt per ipſum ad boni notionem & imaginationem venire poſſit. Prius enim ipſam boni naturam diſcere oportet, atque ita demum intelligere quid vtilitatem afferat, & quid per ſe expetendum & fœlicitatis effectiuum ſit.

At ſupradicta accidentia non ſufficere ad notionem & naturam boni iudicandam, re ipſa oſtendunt dogmatici. Nam bonum vtilitatem afferre, & expetendum eſſe, (vnde & dictum eſt ἀγαθὸν quaſi ἀγωγὸν) & felicitatis eſſe effectiuum omnes quidem fortaſſe concedunt: verùm quum interrogantur quid ſit illud cui hæc accidunt, incredibili quodam modo inter ſe digladiantur, dum alii virtutem eſſe dicunt, alii voluptatem, alii indolentiam, alii aliquid aliud. Atqui ſi ex ſupradictis definitionibus quid eſſet bonum ipſum oſtenderetur, inter ſe, tanquam non comperta huius natura, minimè diſſiderent. Sic ergo de boni notione diſſentiunt qui ſummo inter dogmaticos habentur in pretio. Itidem verò & de malo cõtrouerſati ſunt, malum dicentes eſſe noxam, aut non aliud à noxa: alii, quod per ſe ſit fugiendum: alii, infelicitatis effectiuum. Per quæ non ſubſtantiam boni, ſed aliquid eorum quæ illi accidunt fortaſſe, dicentes, in ſupradictam incidunt hæſitationem.

De indifferente. CAP. XXII.

INdifferens autem trifariam dici aſſerunt. Vno quidẽ modo, ad quod neque ὁρμὴ neque ἀφορμὴ fit: *id eſt, neque appetitus animi, neque animi inappetẽtia.* quale eſt, parem numerum eſſe ſtellarũ aut capitis pilorũ. Alio modo, ad quod ὁρμὴ quidem aut ἀφορμὴ fit, ſed non magis ad hoc quàm illud: vt in duobus tetradrachmis nummis nullo modo diuerſis, quum eorum alterũ eligere oportet. Nam ὁρμὴ quidem eſt ad alterum eorum eligendũ, ſed non magis ad hoc quàm illud. Tertio modo indifferens aiunt eſſe, quod neque ad felicitatem nec infelicitatem adiuuat, vt ſanitatem, diuitias. Nam quo poſſumus aliquando bene, aliquãdo malè vti, hoc indifferẽs eſſe aiunt. de quo maximè in ethicis diſputare ſe dicũt. Quid verò & de hac notione ſentiendum ſit, ex iis quæ

de bonis & malis nobis dicta ſunt, conſtat. Nos ergo ad notionem vniuſcuiuſque ſupradictorum non applicue runt, vt hinc patet. Nihil tamen illis miri accidit, quòd in rebus exiſtentiam non habentibus lapſi ſint. Nam nihil natura eſſe bonum, aut malum, aut indifferens, ex iis quæ ſequuntur argumẽtationibus aliqui colligunt.

An ſit aliquid natura bonum & malum & indifferens.

CAP. XXIII.

IGnis natura calefaciẽs, omnib⁹ videtur calefactiuus: & nix natura frigefaciens, omnibus videtur refrigeratiua: atque adeo omnia quæ natura mouẽt, *ſiue afficiũt*, eodem modo omnes mouent qui quidem ſecũdum naturam ſe habent. At nullum eorum quæ bona vocantur omnes pariter mouet, tanquam bonũ: (ſicuti declarabimus) natura ergo non eſt bonũ. Nullum autem ex iis quæ bona dicuntur, omnes mouere eodẽ modo, manifeſtum eſt. Nam (vt rudem & imperitam multitudinẽ omittamus, ex qua alii firmum corporis habitum, bonam rem eſſe cenſent, alii, rebus venereis frui, alii cibo, alii vino ſe ingurgitare, aliqui verò aleari, aliqui plura poſſidere quàm alii: nonnulli denique his etiam deteriora quæpiam) ipſorum philoſophorũ nonnulli tria genera bonorum eſſe dicunt, ex quibus ſunt Peripatetici. Horum enim alia eſſe circa animum, vt virtutes: alia circa corpus, vt ſanitatem, & ſimilia: alia extra, vt amicos, opes, & ſimilia. At Stoici tria quidem & ipſi bonorum genera eſſe cenſent: (ex his enim alia eſſe circa animum, vt virtutes: alia extra, vt probum & amicum: quædam etiam nec circa nec extra animum, veluti probum, vt quidem ad ſeipſum) at quæ ſunt circa corpus, aut extra, quæ Peripatetici in bonis habent, illi bona eſſe negant. Fuerunt etiam qui voluptatem vt bonũ amplexarentur, quum alii ipſam in malis planè numerẽt: adeo vt ex philoſophis quidam exclamauerit, μανείην

μᾶλλον ἢ ἡσθείην, id eſt, Inſanire mihi potius contingat quàm uoluptate frui. Si ergo ea quidem quæ natura mouēt, omnes eodem mouent modo: at verò ad ea quæ bona dicũtur, non omnes itidem mouemur: nihil eſt natura bonum. Etenim neque omnibus diuerſarũ ſectarum opinionibus antè expoſitis fidem habere poſſumus, propter diſcordiam: neque alicui. Nam qui huic quidē ſectæ credendũ eſſe, illi autē minimè, dicit, quũ habeat ſibi aduerſantes rationes eorũ qui cõtra ſentiũt, pars fit cõtrouerſiæ, & diiudicatore ipſemet egebit, ideóque cũ aliis ac non alios iudicabit. At quum nec criteriũ ſit de quo cõſtet, nec demõſtratio (ob indiiudicabilē controuerſiā quæ de his etiam eſt) ad epochen deueniet: & propterea quid natura ſit bonum affirmare non poterit. Illud præterea dicunt nõnulli, Bonum eſt, aut ipſa expetitio illius, aut illud ipſum quod expetimus. Ipſa quidē certè expetitio non eſt bonum, ſecundũ proprium reſpectum. neque enim ſtuderemus aſſequi illud quod appetimus, ne poſtquam conſecuti eſſemus, facultate ipſum rurſus appetendi excideremus. Verbi gratia, Si bonum eſſet expetere potum, potum adipiſci non ſtuderemus. poſtquam enim fruitionem eius habuimus, ipſum appetere deſinimus: & in eſurie itidem, atque in amore, & in aliis. Ergo ipſum appetere, per ſe appetenda res non eſt: atque haud ſcio an moleſta. Nam qui eſurit, ſtuſtet conſequi cibum, vt liberetur eſuriendi moleſtia: & qui amore captus eſt, itidē, & qui ſitit. Iam verò ne id quidem quod expetitur, eſt ipſum bonum. nam hoc aut extra nos eſt, aut eſt circa nos. Sed ſi quidem extra nos, aut efficit circa nos iucundum quendam motum, & talem conſtitutionem quam lubenter acceptemus, atque adeo *ἀγαστὸν πάθος, id eſt paſſionem ſeu affectionem gratam,* aut nullo modo nos afficit. Et ſi quidem non eſt nobis *ἀγαστὸν, id eſt gratum,* ne *ἀγαθὸν* quidē erit, *id eſt bonum,* nec

nos incitabit ad ſe appetēdum,nec vllo modo appetendū erit. Quòd ſi ingeneratur circa nos extrinſecus ſuauis cōſtitutio, & paſſio quædam huiuſmodi quā libēter amplexemur,nō propter ſe appetendū erit quod extrinſecus eſt,ſed propter affectionē quæ ob ipſum circa nos fit. Quod igitur per ſe expetēdum eſt,non poteſt extra eſſe.Sed neque circa nos.aut enim circa corpus ſolū,aut circa animū ſolum, aut circa vtrunque eſſe dicitur. Verùm ſi quidem circa corpus ſolum,ad cognitionem noſtram non perueniet:nam cognitiones animo tribuuntur. At corpus irrationale eſſe aiunt,quantum in ſeipſo. Quòd ſi etiam vſque ad animum pertingere dicatur,animi perceptioni, & affectioni quæ ipſi grata ſit,videbitur appetendum eſſe. Nam quod expetēdum iudicatur, mente iudicatur, iuxta eos, non autem irrationali corpore. Supereſt ergo vt dicamus bonum eſſe circa animū ſolum.Sed hoc quoque(quatenus adhærebimus iis quæ dogmatici dicunt)impoſſibile eſt.Nam animus fortaſſe quidem & ipſe inexiſtens eſt; quòd ſi etiam exiſtit, quantum quidem ad ea quæ dicunt, non comprehenditur,quemadmodum ratiocinando collegi,quum de criterio verba facerem. Quomodo autem quiſpiam dicere auſit aliquid in illo fieri quod non comprehendit? Vt tamen hæc quoque ſilentio prætereamus, quomodo etiam dicunt in animo bonum eſſe? Nam ſi Epicurus finem conſtituit voluptatem, & dicit animum, (quia & omnia) ex atomis conſtare, quomodo in atomorum aceruo poſſibile ſit voluptatem eſſe? & aſſenſum aut vim iudicandi hoc quidem appetendum eſſe & bonū, illud verò fugiendum eſſe & malum? Id quidem certè nemo dicere queat.

Quæ ſit ea quæ dicitur ars circa uitam. CAP. XXIIII.

RVrſum Stoici circa animum bona dicūt eſſe artes quaſdā virtutes. Artem autē eſſe dicunt, quæ con-

ſtat

ſtat ex comprehenſionibus coexercitatis. Comprehenſiones verò fieri circa hegemonicum. quomodo igitur in hegemonico (quod quidem ſecundum ipſos eſt ſpiritus) recondantur comprehenſiones, & coaceruentur tot vt fiat ars, intellectu percipi non poteſt: quum poſterior deformatio priorem deleat. quia & ſpiritus eſt fortaſſe, & ex toto moueri dicitur ſecundum quanque deformationem. Nam dicere Platonis ἀνειδωλοποίησιν eſſe poſſe boni demonſtratiuam, illud videlicet indiuiſibilis & diuiſibilis ſubſtantiæ temperamentum, & naturæ quam habet alterum & quam idem, aut numeros, meræ nugæ ſunt. Vnde nec circa animum bonū eſſe poteſt. Quòd ſi neque expetere ipſum, bonum eſt, nec extrinſecus ſubiectum eſt quod per ſe appetẽdum ſit, nec circa corpus ſit, nec circa animum, (vt ex mea ratiocinatione collegi) nihil quicquam natura bonum, & propter ſupradicta, ne malum quidem eſt natura quicquā. Nam quæ aliis videntur eſſe mala, his dediti ſunt alii tanquam bonis, vt petulantiæ, iniuſtitiæ, auaritiæ, intẽperantiæ, aliiſque huiuſmodi. Vnde ſi iis quidem quæ natura bona ſunt, hoc innatū eſt vt omnes eodem modo moueant, at quæ dicūtur mala eſſe, non mouent vno omnes modo: nihil eſt natura malū. Iam verò ne indifferens quidem natura eſt quicquā, propter eam quæ de differentibus eſt cõtrouerſiam. Nam (vt exemplo vtar) Stoici quidem ex indifferẽtibus alia aiunt προηγμένα eſſe, *id eſt promota, uel producta, aut præpoſita*: alia ἀποπροηγμένα, *id eſt remota, reiecta*: quædam etiam neque προηγμένα, neque ἀποπροηγμένα. Et προηγμένα ea eſſe quæ ſufficientẽ habẽt dignitatem, vt ſanitatẽ, diuitias: ἀποπροηγμένα autem, quæ non habent ſufficientem dignitatẽ, vt paupertatẽ, morbū. neque προηγμένα, neque ἀποπροηγμένα, quale eſt extendere aut contrahere digitum. Aliqui verò nihil ex indifferẽtibus προηγμένον vel ἀποπροηγμένον

eſſe aiunt. Vnumquodque enim indifferentium, pro variis circũſtantiis, interdum προηγμένον, videri interdum ἀποπροηγμένον. Nam ſi (vt inquiunt) diuitibus quidam tyrannus inſidietur, pauperes autem tranquillè & in pace degant, nemo non pauper eſſe malit quàm diues: adeo vt tum diuitiæ cenſeantur in numero τῶν ἀποπροηγμένων. Itaque quum vnumquodque eorum quæ dicuntur indifferentia, alii bonum eſſe dicant, alii malum, at omnes pariter indifferens ipſum eſſe exiſtimarent, ſi indifferens natura eſſet: nihil eſt natura indifferens. Sic etiam ſiquis natura appetendã eſſe dicat fortitudinem, quòd leones natura ad fortitudinis ſtudium tendant, & tauri etiam, necnon aliqui homines, atque adeo ipſi galli gallinacei: dicimus fore quãtum ad hoc attinet, vt timiditas quoque inter ea quæ natura ſunt expetẽda, cẽſeatur: quia cerui & lepores, & alia cõplura animalia naturali impulſu ad ipſam feruntur. Imò & bona pars hominum timida eſſe comperitur. Raro enim vſuuenit vt quis pro patria ſeipſum morti exponat, vtpote quadam animi mollitie retentus: aut vt quis quadam animi elatione ductus audax aliquod facinus aggrediatur. quin potius hominum bona pars hæc omnia vitat. Vnde & Epicurei ſe oſtendere putant, natura appetendam eſſe voluptatem. Animalia enim, ſimul atque nata ſunt, quum adhuc deprauata non ſint, contendere rectà ad voluptatẽ, fugere autẽ dolores aiunt. Sed enim his quoque reſponderi queat, quod mali eſt effectiuum, nequaquam eſſe poſſe natura bonum. at voluptatem malorum effectricem eſſe. Omni enim voluptati dolorem affixum eſſe, qui eſt ſecũdum eos natura res mala. Exempli gratia, Voluptatem ſentit ebrioſus dum vino ſe ingurgitat: & guloſus, dum cibo: & libidinoſus, dum omnẽ in libidine modum excedit. Verùm hæc & paupertatem & morbos efficiũt: quæ dolorifica

ſunt;& mala,vt cēſent. Non ergo natura bonū eſt voluptas. Itidem verò & quod bonorum effectiuum eſt, natura malum non fuerit. at doloribus efficiuntur voluptates. Etenim ſcientias percipimus laborantes,& diuitias, & per laborem itidem quis diuitiis & amica ſua potitur. Ipſa quoque valetudo acquiritur per dolores. Non ergo natura malum eſt labor. Nam ſi natura quidem bonum eſſet voluptas, malum autē labor, omnes eodem pacto circa ipſa affecti eſſent,vt dicebamus. Atqui videmus multos philoſophos laborem quidem & patientiam amplectentes, voluptatem autem aſpernantes. Eodem autem pacto euerti poſſint & qui cum virtute coniunctam vitam natura rem bonam eſſe dicunt,eo quòd philoſophi nonnulli vitam voluptariam amplexati ſint:adeo vt ex ea ipſa quæ inter illos eſt controuerſia, tale vel tale natura eſſe aliquid, refutetur.

Iam verò non abs re fuerit fortaſſe,paucis cōſiderandas proponere magis etiam particulares opiniones de turpibus & non turpibus,de rebus illicitis & licitis, de legibus & conſuetudinibus,& de pietate erga deos,& de ſanctitate erga mortuos,& ſimilibus. Hoc enim modo de rebus faciendis aut non faciendis magnam comperiemus diſcrepantiam.Exempli gratia,Apud nos quidē turpe,imò verò etiam nefarium habetur,maſcula venere vti: apud Germanos autem, vt fertur, turpe non eſt, ſed vnum ex iis quæ vſu recepta ſunt. Quinetiam apud Thebanos olim hoc turpe habitum non fuiſſe dicitur; & Merionem Cretenſem ita vocatū aiunt ad expreſſam conſuetudinis Cretēſium ſignificationem. Illum quoque Achillis erga Patroclum ardētem amorem ad hoc referunt nonnulli. Quod cur mirum vlli videatur? quum etiam Cynici philoſophi & Zenon Citticus & Cleanthes & Chryſippus indifferēs hoc eſſe dicant? Inſuper verò & publicè cum vxore congredi, quanuis a-

pud nos turpe eſſe videatur, apud quoſdam ex Indis nõ videtur eſſe turpe. Congrediuntur enim indifferenter publicè. quemadmodum etiam de Cratete philoſopho accepimus. Præterea & mulieres corpus proſtituere, apud nos quidem turpe eſt & probroſum, at verò apud multos ex Ægyptiis, honoratũ. Aiunt enim eas quæ cũ plurimis congrediuntur, ornamentum etiam geſtare periſphyrium, ſuæ gloriationis indicium. Quinetiam apud quoſdam ex illis puellæ ante nuptias dotẽ ex arte meretricia colligunt, deinde nubunt. Stoicos etiam audimus dicentes à ratione non abhorrere cum meretrice congredi, aut quæſtu à meretrice facto aliquem ſuſtentare vitam. Inſuper verò compunctum notis eſſe, apud nos turpe & infame eſſe videtur: at multi Ægyptii & Sarmatæ ſuos fœtus cõpungunt. Itidem & inaures geſtari à viris, apud nos quidem turpe habetur, apud nonnullos autem ex barbaris, (vt apud Syros) nobilitatis eſt indicium. vſqueadeo vt etiam nonnulli, augentes hoc nobilitatis indicium, nares puerorum perforent, & ex illis annulos argenteos aut aureos appendant. quod apud nos haudquaquam vllus fecerit. Sicuti nec ſucco florum tinctam & talarẽ vir vllus hic veſtem induerit, quũ tamen alioqui hoc apud Perſas maximè decorum ſit, quod apud nos turpe eſſe videtur. Ac profectò apud Dionyſium Siciliæ tyrannum, quum huiuſmodi veſtis Platoni & Ariſtippo oblata fuiſſet, Plato quidem repudiauit, dicens,

Geſtare amictum muliebrem nunquam queam,
Quum mas creatus fuerim.–

At verò Ariſtippus accepit, dicens,

-nulla bacchanalia
Contaminare mulierem caſtam queant.

Sic ergo & ex ſapientibus alteri hoc minimè turpe, alteri turpe videbatur. Illicitum etiam eſt apud nos

matrem aut ſororem ducere in vxorem, at verò Perſæ (& inter eos potiſſimum magi, qui ſapientiam profiteri videntur) cum matribus matrimonia contrahunt: & Ægyptii ſorores ſuas ducunt in vxores: &(vt ait poeta) Iunonem vxorémque ſuam paritérque ſororem Iuppiter alloquitur.

Quinetiam Cittieus Zenon ait à ratione alienum & abhorrens non eſſe, matris naturam ſuæ affricare, quemadmodum nec aliam corporis eius partem manu fricare, malum vllus eſſe dixerit. Atque adeo Chryſippus in Politia ſua dogma hoc ponit, patrem ex filia, & matrem ex filio, & fratrem ex ſorore liberos procreare. Plato autem etiam generalius communes eſſe vxores debere pronuntiauit. Quum præterea deteſtabile ſit apud nos αἰσχρουργεῖν, Zeno approbat: & alios etiam quoſdam vt bono quodam hoc vſos malo accepimus. Nec non humanas carnes edere, apud nos quidem eſt illicitum: at ſunt quædam nationes barbaræ in quibus omnes ad vnũ hoc pro re indifferenti habent. Et quid barbaros commemorare oportet, quum Tydeus ipſe cerebrum hoſtis ediſſe dicatur: & Stoici à ratione alienum non eſſe dicant vt quis carnes edat cum aliorum, tum verò ſuas? Præterea humano ſanguine aram dei contaminare, apud bonam partem hominũ, atque adeò apud nos, impium eſt: at Lacedæmonii in ara Orthoſiæ Artemidis flagris acerrimè cæduntur, vt multus in aram deæ defluat ſanguis. Quid quòd Saturno hominẽ nonnulli immolant: quemadmodum & Scythæ Artemidi hoſpites ſacrificant? Nos autem contrà humano ſanguine pollui templa cenſemus. Adhæc, apud nos lex in adulteros animaduerti iubet: at apud nonnullos cum aliorum vxoribus congredi indifferens eſt. nec non philoſophi quidam cum aliena vxore miſceri indifferens eſſe aiunt. Apud nos liberi parentum curam gerere

lege iubentur: at Scythæ ipſos ſexaginta annorum ſpatium prætergreſſos iugulant. Cur autem mirum hoc fuerit, quum Saturnus quidem falce verenda patris amputarit, Iupiter autem Saturnum in tartara præcipitauerit: atque adeo Minerua cum Iunone & Neptuno patri iniicere vincula conata ſit? imò etiam ſuos liberos Saturnus interficere deliberauerit? Quinetiam Solon Athenieñſibus legem περὶ τῶν ἀκρίτων (*id eſt de indemnatis*) ſtatuit, per quã vnicuique ſuum filium interficere permiſit. at verò apud nos filium occidere vetant leges. Et Romanorum legiſlatores liberos ſub patrum poteſtate, & eorum ſeruos eſſe iubent: & liberos ſuorum bonorum non eſſe dominos, ſed patres, donec in libertatem aſſerti fuerint liberi, eodem modo quo ii qui ære comparantur ſerui: alii autem hunc morem, velut tyrannicum, repudiarunt. Præterea lex eſt vt homicidæ puniantur: at gladiatores perpetrato homicidio, honore etiam ſæpe afficiuntur. Itidem & ingenuos homines cædere leges vetant: at verò athletæ cædentes ingenuos, ſæpe etiam occidentes, honores & coronas conſequuntur. Lexque apud nos vnica vxore contentum eſſe vnumquenque iubet: at verò ex Thracibus & Gætulis (eſt autem quædam gens Libyæ) multas quiſque habet.

Prædari quoque apud nos quidẽ legibus cõtrarium & ſceleratũ habetur: at verò apud multos barbaros infame non exiſtimatur: imò verò etiam hoc fertur apud Cilices glorioſum fuiſſe, adeò vt eos qui inter prædandum obiiſſent, dignos eſſe quos honore proſequerẽtur iudicarent. Et Neſtor quidem apud poetã poſtquã Telemachũ & qui cum eo erant comiter accepit, iis dicit,

-eſtiſne incerta vagantes,
Prædones quo more ſolent?

Atqui ſi prædari fuiſſet abſurdum, nequaquam eos tãta comitate & beneuolentia proſequutus fuiſſet: quia

tales eſſe ſuſpicari potuiſſet. Furari quoque apud nos quidem legibus cõtrarium & iniuſtum habetur: at qui Mercurium dicunt furaciſſimum eſſe deum, faciunt vt iniuſtum hoc non cẽſeatur. Nam quomodo deus ſit malus? Adde quòd aiunt ſolitos Lacedæmonios punire fures, non quòd furati, ſed quòd in furto deprehenſi eſſent. Quinetiam vir ignauus & clypei abiector apud multos ex legis præſcripto plectitur: (ideóque Lacæna illa mulier quæ clypeum filio ad bellum proficiſcenti dabat, Tu, inquit, fili, aut hunc, aut ſuper hunc) contrà verò Archilochus ſe nobis venditans quòd abiecto clypeo fugiſſet, in ſuis poematibus de ſeipſo ſcriptum reliquit,

Nunc ſe aliquis Saius parma iactanter adornat,
 In dumo quæ non ſponte relicta mihi eſt.
Atque ita me eripui letho.-

Amazones autem, ſi quos parerẽt mares, claudos reddebãt, vt nullum forti viro dignum facinus edere poſſent: at ipſæ res bellicas tractabant. quum apud nos contrariũ rectè & ordine fieri exiſtimetur. Et mater deûm ſemiuiros admittit: atqui quũ dea ſit, nequaquã eos admittendos cẽſuiſſet, ſi natura malũ eſſet nihil virilis fortitudinis habere. Eodem pacto & quæ ad iuſtitiam & iniuſtitiam, & quæ ad honeſtũ quod cum fortitudine coniunctũ eſt pertinent, varius cõtrouerſiis agitantur.

Iidem verò de iis quæ ad pietatem & ad deos ſpectant, variæ ſunt & multum diſcrepantes opiniones. Nam bona pars quidem deos eſſe ait, nec tamen deſunt qui eſſe negent. ex quorum numero ſunt Diagoras Melius & Theodorus, & Critias Athenienſis. Atque ex iis qui deos eſſe pronuntiarunt, alii patrios colunt deos, alii eos quos dogmaticorum ſectæ ſibi fingunt: quemadmodum Ariſtoteles quidem incorporeum deum eſſe dixit, & extremitatem cæli: Stoici autem ſpiritum per-

uadentem etiam per illa à quorum aſpectu quis abhorreat. Epicurus humana forma præditum: Xenophanes autem ſphæram impaſſibilem. Deinde alii rerum noſtrarum prouidentiam illi adſcripſerunt, alii vllam ei ineſſe negauerunt. Nam quod beatum eſt & incorruptibile, Epicurus ait neque ipſum negotia habere, neque aliis exhibere. Vnde & in communi vita alii vnum dicunt eſſe deum, alii multos, & varias habẽtes formas: adeò vt in Ægyptiorum delabantur opiniones, qui canum formas & accipitrum diis affingunt, & boues & crocodilos & nihil non pro diis habent. Hinc etiam fit vt quæ ad ſacrificia & deorum cultum pertinent, omnino inter ſe valde diſcrepent. Nam quæ in aliquibus templis pia, eadem in aliis impia. Atqui ſi natura pium & impium eſſet, nequaquam hoc exiſtimatum fuiſſet. Exempli gratia, Sarapidi nemo vnquã porcum immolauerit, at Herculi & Æſculapio immolatur. Ouem Iſidi ſacrificare nefarium, at illi quæ mater deorum vocatur, & aliis diis mactatur. Saturno ſacrificant hominem, quod bona pars hominum impium eſſe cẽſet. Felem Alexãdriæ ſacrificant Hero, & Thetidi blattã. quod apud nos nullus fecerit. Equo litant Neptuno, at Apollini Didymæo præcipuè hoc animal eſt inuiſum. Capras Artemidi ſacrificare pium eſt, non autem Æſculapio. Multa alia huiuſmodi afferre poſſem, quæ ſtudio breuitatis ſilentio prætereo. Atqui ſi quod natura pium ſacrificium eſſet & impium, apud omnes eadem eſſet de illo exiſtimatio. His verò eſſe ſimilia comperimus quæ in victu ad deorum cultum cõpoſito magna cum religione obſeruatur ab hominibus. Iudæus enim aut ſacerdos Ægyptius moriatur potius quàm carnem ſuillam edat. At Libys ouillam carnẽ guſtare, omnium maximè n fariũ eſſe exiſtimat. Apud aliquos ex Syris columbã, apud alios victimas guſtare, itidem nefarium

habetur. Quinetiam piſces in quibuſdam templis edere pium eſt, in aliis cēſetur impium. Iam verò & ex Ægyptiis qui ſapientes habiti fuerunt, alii caput animalis edere, profanum eſſe arbitrantur, alii ſcapulam, alii pedem, alii neſcio quid aliud. Cepas verò nullus vnquam ederit eorū qui ſacris Caſii Iouis apud Peluſiū initiantur. ſicuti nec Libycæ Veneris ſacerdos allium vnquā guſtauerit. Abſtinet præterea in tēplis nonnullis mentha, in aliis hedyoſmo, in aliis apio. Sunt verò qui ſe patrum capita potius quàm fabas eſuros dicant. Atqui apud alios hæc ſunt indifferentia. Carnes verò caninas guſtare nos profanum arbitramur, at nōnulli ex Thracibus canibus veſci narrantur. Fortaſſe etiam in vſu apud Græcos hoc fuit. Vnde & Diocles ex eorum ſchola qui Aſclepiadarum tempore fuerant, prodiens, quibuſdam ægrotis catulorū carnes dare præcipit. Sunt & qui humanas carnes (vti dixi) indifferenter edant: quod apud nos profanum eſſe exiſtimatur. Atqui ſi à natura eſſent tam ea per quæ piè ſanctéque coluntur dii quàm illa quæ fiunt contra fas, apud omnes idem de illis eſſet iudicium. Sed & de pietate erga mortuos his non diſſimilia dici poſſunt. Alii enim integra mortuorū corpora cōponentes, terra tegunt, ſoli oſtendere ipſos impium exiſtimantes. At Ægyptii inteſtina extrahentes condiunt defunctos, & ſecum ſuper terra habent. Ex Æthiopibus autem ii qui ſunt *ἰχθυοφάγοι*, *id eſt piſciuori*, in paludes ipſos coniciunt, piſcibus eſcam futuros: Hyrcani verò canibus ipſos vorandos exponunt: aliqui ex Indis vulturibus etiam. Troglodytis autem moris eſſe aiunt vt in aliquē collem defunctum adducant, deinde religato eius capite ad pedes, ſaxis non ſine riſu petant. quum autem aggere iactorum lapidum eum operuerint, diſcedant. Sunt præterea nonnulli barbari qui eos qui ſexaginta annorum ætatem exceſſerūt, immo-

latos comedunt: at eos qui iuuenes obierint, terra condunt. Aliqui etiam mortuos comburunt: ex quibus alii oſſa eorum ſumentes, recondita aſſeruant, alii temerè proiecta relinquunt. A Perſis autē aiunt ſuſpendi mortuos, & nitro condiri, ac tum demum faſciis inuolui. Alii verò quāto luctu mortuos proſequātur videmus. Quinetiam mortem ipſam alii horrendam & fugiendā eſſe ducunt: alii verò nihil tale de ea exiſtimant. Nam & ipſe Euripides ait,

Ecquis ſcit vtrum viuere iſtud ſit mori,
Mortémque vitam conditi terra putent?

Ipſe quoque Epicurus ait, Mors nihil ad nos. Nam quod diſſolutum eſt, ſenſu caret: quod ſenſu caret, nihil ad nos. Hoc etiam addunt, Si ex anima & corpore compoſiti ſumus, mors autem diſſolutio eſt animæ & corporis, tum quidē quando ſumus non eſt mors: (non enim diſſoluimur) quum autem mors eſt, nos non ſumus. Nam quòd non amplius ſit illa animæ & corporis compoſitio, ne nos quidem ſumus. Heraclitus autē ait, & vitam & mortem eſſe & dum viuimus & dum morimur. Nam quum nos viuimus, mortuas eſſe noſtras animas, & in nobis ſepultas: quum autem morimur, animas reuiuiſcere & viuere. Sunt verò & qui mortem nobis eſſe vita potiorem exiſtiment. quò pertinet id quod ait Euripides,

Quis nouit an quod viuimus ſit id mori,
Mori viciſſim iudicent vitam inferi?

Ex eadem autem opinione & hæc dicta fuerunt,

Non naſci eſſet res mortalibus optima cunctis,
Nec ſolare oculis poſſe videre iubar:
At nato portas Orci tranſire repentè,
Et terræ indutum mole iacere graui.

Scimus verò & quæ de Cleobi & Bitone feruntur, quæ ab Herodoto in mentione Argiuæ ſacerdotis com

memorantur. Narrantur verò nonnulli etiam ex Thracibus circumſtantes infantem in lucem editum lugere. Ergo neque mors inter ea quæ natura ſunt horrenda, nec vita inter ea quæ ſunt natura bona, annumerari debet. Nec quicquam ex ſupradictis natura tale eſt vel tale, ſed omnia ſunt opinione tenus, & ad aliquid. Eundem autem ratiocinãdi modum etiam ad vnumquodque ex aliis trãſferre poſſit quiſpiam, quæ nunc, breuitatis rationem habentes, non expoſuimus. Quòd ſi de quibuſdam quæ ſit diſcrepãtia oſtendere illico non poſſumus, dicendum eſt fieri poſſe vt in aliquibus nationibus quas ignoremus, ſit de iis quoque controuerſia. Nã vt niſi ſciremus (verbi gratia) Ægyptiorum conſuetudinem eſſe vt ſorores ducãt in vxores, falſò affirmaremus apud omnes pro confeſſo & indubitato haberi, non eſſe contrahendum cum ſororibus matrimoniũ: ita nec de rebus illis, in quibus eæ, quæ ſunt diſcrepantiæ ſub ſenſus noſtros non cadunt, affirmare decet non eſſe de ipſis controuerſiam: quum fieri poſſit (ſicuti dixi) vt apud aliquas nobis ignotas nationes ſit de iis controuerſia. Sxepticus ergo tantam rerum cernens diſcrepantiam, de hoc quidẽ, quid natura bonũ, quid malum, & quid faciendum, quid non, retinet aſſenſum, hac etiã in parte à dogmaticorũ temerario faſtu procul diſcedens: ſequitur verò citra vllam opinionẽ obſeruationẽ vitæ communis. Et propterea in iis quidem quæ opinabilia ſunt, paſſionis expers manet: at in iis quæ coacta ſunt, moderatè paſſionibus afficitur. Nã patitur quidẽ quatenus eſt homo ſentiendi facultate præditus: ſed non aſſumens illam prætereà opinionẽ, nimirum id quod patitur, natura malum eſſe, moderationem in iis quæ patitur ſeruat. Nam addere ſibi talem aliquam opinionem, peius eſt quàm ipſum pati, adeò vt aliquando ii quibus aliquod membrum abſcinditur, aut tale aliquid patiun

tur,id tolerent:at qui illis adſtant, eo quòd opinionem illam conceperint de eo quod ſit,eſſe malum,animo lin quantur. Nam ille quidem certè qui ſibi aliquid natura bonũ aut malum,vel prorſus faciendũ aut non faciendum eſſe ſtatuit, variè turbatur. Nam & quum adſunt illi ea quæ mala exiſtimat eſſe ſecundum naturam,pœnis affici videtur,& quum iis quæ ipſi bona videtur,potitus fuerit,& ob elatum nimia lætitia inflatúmque animum,& præ metu illa amittendi,necnon dum timet ne rurſus in iis verſetur quæ natura mala exiſtimantur ab eo,in perturbationes nõ mediocres incidit. Nam iis qui bona dicũt amitti non poſſe, ex dubitatione quã affert controuerſia, ſilentium imponemus. Vnde ratiocinantes colligimus, ſi, quod mali effectiuum eſt, malum & fugiendum ſit, perſuaſio autem hæc qua quis ſibi perſuadet hæc quidem eſſe bona ſecundum naturam, illa autẽ,mala,perturbationes excitet:malum eſſe & fugiẽdum,ſibi proponere & perſuaſum habere quidpiam eſſe malum aut bonum,quod ad naturam ſpectat. Et hæc quidẽ in præſentia de bonis & malis & indifferentibus dixiſſe ſufficiat.

An ſit ars circa vitam. CAP. XXV.

Ex ſupradictis autem ne artem quidem vllam circa vitam eſſe perſpicuum eſt. Si enim eſt talis ars,circa bonorum & malorum & indifferentium conſiderationem verſatur. Itaque quum hæc inexiſtentia ſint,inexiſtens etiam eſt quæ circa vitam *eſſe dicitur* ars. Et alioqui quum non vno conſenſu relinquant artem vnam circa vitã omnes dogmatici,ſed aliã alii à ſe fictã ſupponant, obnoxii redduntur controuerſiæ, & ratiocinationi ex controuerſia ſumptæ,quã quum de bono verba facerẽ propoſui. Sed etiam ſi omnes (vt hoc ſupponamus) dicerent vnam eſſe artem circa vitam,verbi gratia, celeberrimã illam prudentiam, (quæ apud Stoicos quidem

ſomniatur, magis autem videtur premere quàm aliæ) conſequētur nihilominus abſurditates. Quia enim prudentia eſt virtus, virtutem autem ſolus habet ſapiens, Stoici, quum non ſint ſapientes, non habebunt eam quæ circa vitam eſt artem. Atque adeo quum non poſſit, ſecundum ipſos, ſubſiſtere ars, ne ars quidem vlla circa vitam erit, ſi ea quæ dicunt ſequamur. Etenim artem eſſe tradunt, quæ conſtat ex comprehenſionibus. comprehenſionem autem, eſſe ad comprehenſiuā phantaſiam aſſenſum. Inueniri autem nequit comprehēſiua phantaſia. Nam nec omnis phantaſia comprehenſiua eſt, nec quænā ſit ex phantaſiis comprehenſiua dignoſci poteſt. quia nec omni phantaſia poſſumus iudicare ſimpliciter quæ ſit comprehenſiua & quæ non ſit: & quum egeamus comprehenſiua phantaſia ad dignoſcendum quæ ſit comprehenſiua phantaſia, ad infinitū compellimur: quum à nobis alia comprehenſiua phantaſia poſtuletur ad dignoſcendam illam quam vt comprehenſiuā phantaſiam ſumebamus. Stoici ergo talem nobis comprehenſiuæ phantaſiæ notionem exhibentes, veritatem non ſequuntur. Nam quum comprehenſiuam phantaſiam eſſe dicant quæ ab ente orta ſit, ens autem eſſe quod comprehenſiuam phantaſiam mouere poteſt, in diallelum dubitationis modum incidunt. Si igitur vt circa vitam ſit ars aliqua, prius oportet artem eſſe: vt autem ſubſiſtentiam habeat ars, oportet cōprehenſionem prius ſubſiſtentiam habere: vt autem ſubſiſtat comprehenſio, aſſenſum ad comprehenſiuā phantaſiam, comprehenſum eſſe: inueniri autē nequit comprehenſiua phātaſia: inueniri non poteſt quæ circa vitam ars *eſſe dicitur*. Illud præterea affertur: Omnis ars ex iis operibus quæ propriè exhibentur ab ipſa, cōprehendi videtur. Atqui nullum proprium extat opus artis quæ circa vitam eſt. nam quodcunque dixerit quis

eſſe huius opus, illud commune eſſe etiam cum rudi & imperita multitudine reperitur: quale eſt, Honorare parentes, Depoſita reddere, & alia omnia. Non ergo eſt vlla circa vitam ars. Neque enim ex eo quòd à prudenti animi habitu aliquid dici aut fieri videatur, (vt aiunt quidam) quodnam ſit prudentiæ opus cognoſcemus. Nam ipſe prudens animi habitus incomprehenſibilis eſt, quum neque ex ſeipſo & ex re præſenti, neque ex ſuis operibus appareat. Nam hæc illi etiam cum imperito vulgo ſunt communia. Dicere autẽ nos ex æquabilitate actionum comprehendere qui ſint illi qui habeant artem quæ circa vitam eſt, hominum eſt vltra naturam loquentium, & potius optantium quàm vera dicentium.

Tali etenim mente eſt mortalis præditus omnis,
Qualis miſſa dies à patre hominúmque deûmque.

Supereſt vt artem hanc quæ circa vitam verſatur, ex illis operibus quæ in ſuis libris deſcribunt, comprehendi dicamus: quæ quum multa & inter ſe ſimilia ſint, pauca, exempli gratia, commemorabo. Ipſe ergo princeps ſectæ eorum Zenon in *ſcriptis dictis* διατριβαῖς, de puerorum inſtitutione, cũ alia ſimilia, tũ verò hæc dicit, Diuidere nihilo magis nec minus pædica quàm non pædica: nec fœminas quàm mares. non enim ſunt alia quæ pædica aut non pædica, nec fœminas aut mares deceãt, ſed eadem illos decent. De pietate autem erga parentes idem ait, de Iocaſtæ & OEdipodis facto loquẽs, non fuiſſe mirũ ſi matrẽ fricaret. Nam ſi quidem ægrotantem alia parte corporis fricans manibus, ei adiumẽtum aliquod afferebat, nihil in eo erat turpitudinis: ſi alias partes fricãs delectabat, ægritudinẽ illi adimẽs, adeo vt ingenuos ex matre liberos procrearit, *an turpe cenſebitur?* His autem Chryſippus aſtipulans in Politia ſcribit, Videntur autem mihi & hæc ita eſſe tranſigenda

quemadmodum nunc quoque non male apud quoſdam in more poſita ſunt:vt & mater ex filio,& pater ex filia, & frater ex germana ſorore liberos procreet.

Quinetiam in iiſdē libris humanarū carnium eſum inducit. ait enim, Quòd ſi ex viuis abſcindatur aliqua pars ad eſum vtilis,neque defodere illam, neque temerè proiicere: ſed eam conſumere, vt ex noſtris alia pars fiat. In libris autem *περὶ τοῦ καθήκοντος, id eſt de officio*, de parentum ſepultura ſcribens ,hæc nominatim dicit, Mortuis autem parentibus,ſepulturis vtendum ſimpliciſſimis, quippe quum corpus,(quēadmodum vngues, aut dentes,aut pili)nihil ad nos pertineat, & nullo erga id reſpectu aut curioſa obſeruatione inſuper opus habeamus. Ideóque ſi quidem vtiles ſint carnes, illas in ſuum alimētum conuertent, (quemadmodum & ſi aliquod ex propriis membris abſciſſum fuiſſet, verbi gratia,ſi pes)vti ipſo conueniens fuiſſet: ſin autem ſint inutiles,aut defoſſas relinquent,aut ex combuſtis cinerē relinquēt,aut longius proiicient, nullam earum rationem habentes,tanquam vnguium aut pilorū. Atque his ſimilia quamplurima dicunt philoſophi, quæ nequaquam auſint facere niſi in Cyclopum aut Læſtrygonum politia verſentur. Quòd ſi horum quidem nihil agunt,quæ autem faciunt,communia ſunt illis cū vulgo: nullum extat peculiare opus illis quos artem quæ circa vitam eſt habere ſuſpicamur, peculiare. Ergo ſi artes ex peculiaribus operibus comprehēdi omnino neceſſe eſt, nullum autem peculiare opus videmus artis quæ circa vitam eſſe dicitur:ipſa non comprehenditur. Ergo ne de illa quidem, eam eſſe exiſtentem affirmare quiſquam poteſt.

An hominibus indatur ars quæ circa naturam.

CAP. XXVI.

IAm verò ſi inditur hominibus ars quæ circum naturam: aut natura inditur ipſis, aut per diſciplinam & doctrinam. Verùm ſi natura quidem, aut quatenus ſunt homines, ipſis inditur ars eſt quæ ſecundum naturam, aut quatenus nō ſunt homines. Quatenus non ſunt homines, nequaquam: neque enim non ſunt homines. Sin quatenus ſunt homines, in omnibus hominibus ineſſet prudentia, adeò vt omnes prudentes eſſent & virtutis ſtudioſi & ſapientes. Atqui homines magna ex parte dicũt eſſe malos. Ergo ne quatenus quidem ſunt homines, ineſſe queat ipſis ars quæ circa naturam. Ne natura quidem igitur. Adde quòd quum artem ex cōprehenſionibus coexercitatis conſtare tradant, per experientiam & diſciplinam aliquam, & alias artes & hanc ipſam de qua nunc agitur, potius percipi tradant.

An doceri poſſit ars quæ circum naturam.

CAP. XXVII.

IAm verò ne doctrina quidem & diſciplina percipitur. Antequam enim hæc ſint ſubſiſtentia, tria pro cōfeſſis & indubitatis haberi oportet, rem quæ docetur, eum qui docet & eum qui diſcit modum diſciplinæ. At nihil horum ſubſiſtens eſt. Ergo nec doctrina.

An ſit aliquid quod doceatur. CAP. XXVIII.

NAm quod docetur aut verum eſt aut falſum. Et ſi quidem eſt falſum, nequaquam doceri poſſit (inexiſtens enim eſſe aiunt falſum. quæ autem non ſunt, illa doceri nullo modo poſſunt). Sed ne ſi verum quidem eſſe dicatur. Nam verum eſſe inexiſtēs in mentione de criterio docuimus. Si ergo nec falſum nec verum docetur: præter hæc autem nihil eſt quod cadat in doctrinã: (neque enim his in doctrinam non cadentibus, dicet quiſpiam ſe docere ea de quibus dubitatur) nihil docetur.

tur. Adde quòd, res quæ docetur, aut apparens eſt, aut incerta: ſed ſi quidem eſt apparens, doceri non neceſſe habebit.(nam quæ apparẽt, pariter omnibus apparent.) At ſi incerta, quoniam incerta propter indiiudicabilem de iis controuerſiam, incomprehenſibilia ſunt, vt ſæpe docuimus, non poterunt doceri. Nam quod quis non comprehendit, quomodo id docere poſſet aut diſceret? Quòd ſi neque id quod apparet, neque id quod incertum eſt, docetur: nihil docetur. Præterea, id quod docetur, aut corpus eſt aut incorporeum, vtrunque autem eorum, ſiue apparens ſit, ſiue incertum, doceri non poteſt, ſecundum eam quam modò attulimus rationem. Non docetur ergo quicquã. Inſuper verò, aut quod eſt docetur, aut quod non eſt. Id certè quod non eſt, non docetur. Nam ſi docetur id quod non eſt: quia verorũ exiſtimantur eſſe doctrinæ, id quod non eſt, verũ fuerit. Si autẽ verum ſit, etiam exiſtens erit. Verũ enim eſſe dicũt id quod eſt & opponitur alicui. Atqui abſurdum eſt dicere exiſtere id quod non eſt. Ergo nec docetur id quod non eſt. Sed ne ens quidem docetur. nam ſi docetur ens, aut ſecundum quod ens eſt, docetur, aut ſecundum aliquid aliud. Sed ſi quidem ſecũdum id quod ens eſt, doceri poſſe dicatur, erit ex entibus: & propterea non erit docibile. Nam doctrinas ex aliquibus indubitatis & indocibilibus fieri oportet. Non ergo ens, ſecundum id quod eſt ens, docibile eſt. Verùm nec ſecũdum aliud quidpiam: nam ens non habet aliud accidens ipſi quod non ſit ens. Ergo ſi ens ſecũdum id quod ens eſt, non docetur, nec ſecundum aliquid aliud docebitur. Illud enim quodcunque ſit accidens ipſi, ens eſt. Deinde, ſiue apparens ſit ipſum ens quod doceri dicent, ſiue incertum, ſupradictis dubitationibus ſubiacens, indocibile erit. Quòd ſi neque id quod eſt docetur, neque id quod non eſt, nihil eſt quod doceatur.

An ſit docens & diſcens. CAP. XXIX.

HOc autem euerſo, ſimul etiam doctor & diſcipulus euertuntur: nihilominus tamen etiam ſeorſum de illis dubitandi cauſæ proponuntur. Nam aut artifex artificem docet, aut artis imperitus imperitum artis: aut artis imperitus artificem, aut artifex imperitum artis. Artifex quidem certè artificem non docet: neuter enim ipſorũ, quatenus eſt artifex, diſciplina opus habet. Sed ne artis quidem imperitus imperitũ artis docebit, nihilo magis quàm cæco cæcus dux eſſe poteſt. Neque verò imperitus artis docebit artificem. ridiculum enim profectò hoc foret. Supereſt vt artificem docere imperitum artis dicamus: quod & ipſum fieri non poteſt. Nullo enim modo ſubſiſtere artifex poterit, quia neque ſponte naturali quiſquam & ſimulatque natus eſt, artifex exiſtere cernitur, neque ex imperito artis fit aliquis artifex. Aut enim vnum theorema & vna comprehenſio artificem reddere poteſt eum qui alioqui ſit imperitus artis, aut nequaquã. Sed ſi quidem comprehenſio vna artificem facit eum qui imperitus artis erat, primùm quidem dicere poterimus artem non conſtare ex comprehenſionibus: (nam qui nihil prorſus nouit, ſi vnum theorema artis doceatur, hoc modo artifex appellari poſſit:) deinde ſi dicat aliquis, eum qui aliqua theoremata artis perceperit, ſed opus habet adhuc vno, & propterea ſit artis imperitus, ſi vnum illud aſſumat, artificem ex imperito artis effectum iri per cõprehenſionẽ vnã, ex hoc quod dicet, omnes facultatis percipiẽdarũ artium exortes reddet, & ab ea excludet. In particularibus enim hominibus oſtendere non poterunt aliquem qui artis quidem imperitus ſit adhuc, futurus autem ſit artifex ſi vnum aliquod theorema præterea perceperit. Non enim ſcit quiſquam enumerationem præceptorum cuiuſque artis: ita vt enumeratis theore-

matibus iam cognitis, dicere poſſit quot ad implēdum theorematum artis numerum deſiderētur. Ergo vnius theorematis cognitio non facit artis imperitum artificem. Si autem hoc verū eſt, quoniam non omnia theoremata artium percipit quiſquam ſimul & ſemel, ſed ſi percipit, vnumquodque ſigillatim percipit, (vt hoc etiam aliquis per ſuppoſitionē concedat) is qui vnumquodque theorema artis per ſe & ſeorſum ab aliis percipere dicitur, nequaquam artifex fuerit. Dicebamus enim non poſſe cognitionem vnius theorematis, eum qui ſit imperitus artis, facere artificem. Ergo ne artifex quidē euadet is qui artis fuerit imperitus. Vnde etiam propter hæc videtur inſubſiſtēs eſſe artifex: propterea verò & doctor. Verùm ne is quidem quē diſcere aiunt, ſi imperitus artis ſit, artis theoremata cuius eſt imperitus, diſcere & cōprehēdere poteſt. Nā vt qui nat⁹ eſt cæcus, quatenus eſt talis, non poſſit aſſumere colorū perceptionem: nec qui natus eſt ſurdus, percipere vocem queat: ita nec is qui ſit imperitus artis, poſſit theoremata artis cōprehēdere cuius eſt imperitus. Nā hoc modo idem fuerit artifex & imperitus artis eorundem. imperitus artis, quia ita ſuppoſitū eſt: artifex autem, quia cōprehenſionem habet artis theorematum. Ergo ne artifex quidem imperitum artis docet. Quòd ſi neque artifex artificem docet, neque imperitus artis imperitum artis, neque imperitus artis, artificem, neque artifex imperitum artis: præter hæc autem nihil eſt: neque docens eſt neque diſcens. Quum autem non ſit neque docens neque diſcens, etiam ſuperuacaneus eſt doctrinæ modus.

An ſit diſcendi modus. CAP. XXX.

NIhilominus tamen de eo huiuſmodi argumentis quæſtio agitatur. Nam modus docendi aut actu fit aut oratione. At neque actu fit neque oratione, vt oſten

demus. Ergo modus etiam docendi eſt imperueſtigabilis. Actu quidem non fit doctrina, quia actus eſt eorum quæ oſtenduntur. quod autem oſtenditur, omnibus eſt apparens. quod autem apparet, quatenus apparet, omnibus eſt comprehēſibile: quod autem eſt omnibus promiſcuè comprehenſibile, in doctrinam non cadit. Nihil eſt ergo actu docibile. Iam verò ne oratione quidē docetur quicquam. hæc enim aut ſignificat aliquid, aut nihil ſignificat. ſed nihil ſignificans, neque ad docendum quidem quicquam idonea erit. Sin autem aliquid ſignificet, aut natura ſignificat, aut poſitione: & natura quidem non ſignificat, quia cūcti quoſcūque audiunt, non intelligunt. vt Græci barbaros, & barbari Græcos. Quòd ſi poſitione ſignificat, manifeſtum eſt fore vt ii quidem qui prius comprehenderint ea quibus appellationes ſunt impoſitæ, illa percipiant, non quòd ex illis *appellationibus* doceantur ea quæ ignorabant, ſed quòd ad recordationem veniant, & memoriam ſibi renouent eorum quæ ſciebant. At ii qui neceſſe habent ea diſcere quæ ignorant, nec ea norunt quibus impoſitæ ſunt appellationes, nihil percipient. Itaque ne diſciplinæ quidem modus ſubſiſtēs eſſe poſſit. Nam is qui eſt doctor comprehēſionem theorematum artis quæ docetur indere debet diſcenti, vt ille demum perceptis theorematis ex quibus ars conſtat, artifex euadat. At nihil eſt cōprehenſio, vt antea docuimus. Ergo ne modus quidem doctrinæ ſubſiſtere poteſt. Quòd ſi neque docetur aliquid, neque eſt docens, neque diſcens, neque modus diſciplinæ, nimirum ne diſciplina quidem eſt, aut doctrina. Atque his quidem generalioribus argumentis diſputationem aduerſus diſciplinam & doctrinam agreſſi ſumus. ſed & talis quæſtio de arte etiam quæ circa vitam eſſe dicitur, agitari poteſt. Rem quæ docetur, videlicet prudentiam, inſubſiſtentem eſſe oſtēdimus in ſu-

perioribus. Inſubſiſtens eſt autem is etiam qui docet & qui diſcit. Nam aut prudens prudentem docebit artem quæ circa naturam eſt, aut imprudens imprudentem: aut imprudens prudentem: aut prudens imprudentem. At nullus horum vllum docet. Non ergo docetur ars quæ circa vitam eſſe dicitur. Et de aliis quidem fortaſſe etiam ſuperuacaneum fuerit dicere: ſed ſi prudens imprudentem docet prudentiam: prudentia autem ars eſt bonorum & malorum & neutrorum: imprudens, quũ careat prudentia, bona & mala & neutra ignorat. Ignorans autem hæc, certè quum prudens eum docebit bona & mala & neutra, audiet tantùm ea quæ dicẽtur, non item ea cognoſcet. Nam ſi ea percipiat dum in imprudentia verſabitur, erit etiam imprudentia, bonorum & malorum & neutrorum contemplatiua. Atqui, ſecundum eos, imprudentia non eſt horum cõtemplatiua (alioqui imprudens eſſet prudens) ergo imprudẽs ea quæ à prudente dicuntur aut fiunt, non percipit, ſecundum quidem diſciplinæ formam. Quòd ſi non percipit, ab ipſo doceri non poſſit: quum etiam nec actu nec oratione doceri poſſit, vt antea diximus. Iã verò ſi neque per diſciplinam, neque per doctrinam inditur cuiquam ars quæ circa vitam eſſe dicitur, neque natura, ea profectò ars quam philoſophi circa vitam eſſe aiunt, illam ſemper in ore habentes, nullo modo inueniri poterit.

An ars quæ circa uitam, eam habenti ſit utilis.

CAP. XXXI.

IAm verò etiamſi quis valde ex abundanti conceſſerit, indi alicui eam artem quam circa vitam eſſe ſomniant, dãnoſa & perturbationis cauſa habentibus ipſam potius quàm vtilis eſſe comperietur. Atque vt ſtatim, exempli gratia, pauca è multis proferamus, poſſet vtilis eſſe ſapienti ea quæ circa vitam eſt ars, continentiam ei præbens aduerſus malorum appetẽtias, & bonorum

inappetentias: Sapiens enim qui ſecundum eos dicitur continēs,aut ſecundū id dicitur continens quatenus in nulla eſt appetētia ad malū, & inappetētia ad bonū: aut quatenus habebat quidē prauas appetentias & inappetentias,ſed eas ratione ſuperauit. Verùm quatenus quidem non verſatur in malis deliberationibus,nequaquā dicatur continens. Non enim ſe continebit ab eo quod non habet: & quēadmodum nemo dixerit eunuchum eſſe rerum venerearum continentem, & eum cui vitiatus eſt ſtomachus, continentem eſſe in ciborum fruitione:(nullo enim modo ipſi talia conſectantur, ita vt per continentiam conſectationem eorum oppugnare debeant) eodem modo ſapientem appellare non oportet continentem, eo quòd ipſi non innaſcatur affectio aduerſus quam futurus ſit continens. Quòd ſi verſatur quidem in malis deliberationibus,vincit tamen eas ratione,primùm quidem cōcedent,nihil illi prudentiam profuiſſe, vtpote qui adhuc in perturbationibus ſit, & auxilio egeat: deinde etiam infelicior eſſe reperitur iis qui mali eſſe dicuntur. Nam ſi appetitione animi ad aliquid ducitur,perturbetur neceſſe eſt: ſi autem ratione ſuperat, continet in ſeipſo malum, & propterea magis perturbatur quàm ille malus qui non amplius hoc patitur. Nam ſi appetitu animi agitur,perturbatur: ſi autē cupiditates aſſequitur,deſinit perturbari. Non eſt ergo continens quantum ad prudentiam, ipſe ſapiens: aut ſi eſt,omnium hominū eſt infeliciſſimus. Itaque illi non vtilitatem ſed perturbationem maximam præbuit quæ circa vitā eſſe dicitur ars. Eum porro qui exiſtimat ſe habere artem quæ circa vitam eſt,& per eam cognouiſſe quæ bona ſunt ſecundum naturam,& quæ mala, valde perturbari & quum bona & quum mala adſunt,in ſuperioribus docuimus. Dicendum eſt igitur, ſi nec bonorum nec malorum nec indifferentium ſubſiſtentia

pro confeſſa & indubitata habetur, & ars quæ circa vitam eſt, fortaſſe quidem & ipſa inſubſiſtẽs eſt: quanuis tamen ſubſiſtere concedatur (per ſuppoſitionem) nullã vtilitatem habentibus ipſam affert, imò verò contrà, perturbationes maximas eorũ animis indit: dogmatici etiam in morali parte eius quæ philoſophia vocatur, fruſtra ſupercilia attollere videri debẽt. Et his quidem de morali etiam *philoſophiæ* modo diſputatis, (quibus plura hypotypoſεως menſura admittit) hîc etiam tertium librum & totum Pyrrhoniarum hypotypoſεων tractatum claudimus, ſi illud addiderimus.

Quare Sκepticus interdum ratiocinationes quãtum ad probabilitatem attinet debiles de induſtria proponat.

CAP. XXXII.

SKepticus, eò quòd ſit humanus, dogmaticorũ arrogantiam & temerariam inſolentiam pro viribus ſanare vult ratiocinando. Quemadmodum igitur corporalium morborum medici diuerſæ potentiæ habent remedia: & iis quidem qui vehementi morbo laborant, eorum vehementiſſima quæque adhibent: iis qui leuiter ægrotãt, leuia: ita etiam paris roboris non ſunt omnes quas Sκepticus proponit ratiocinationes. ſed quæ ſunt ex illis ſolidiores, quæ & validè poſſunt opiniones dogmaticorũ euertere, erga eos qui grauiter temerariæ inſolentiæ morbo laborãt, vtitur: leuioribus autẽ erga eos qui hunc arrogantiæ morbum in ſuperficie tantũ, ideóque facilè ſanabilem habent: & huiuſmodi qui ratiocinationibus probabilibus, alioqui leuioribus, profligari poſſit. Hinc ergo fit vt Sκepticus aliquãdo ratiocinationes quæ, quod ad probabilitatem attinet, robuſtiores, aliquando debiliores videntur, proponere de induſtria non dubitet, vt pote quæ ipſi ſæpenumero ad conſequendum id quod perſequitur, ſufficiant.

PYRRHONIS ELIENSIS PHILOSOPHI VITA, EX DIOGENE Laertio.

Ex uulgata interpretatione, ſed multis in locis caſtigata.

PYRRHO Elienſis Pliſtarchũ habuit patrem: quod etiam Diocles tradit. Is (vt Apollodorus ait in Chronicis) pictor fuit primùm, atque (vt Alexander in Succeſſionibus ſcribit) Dryſonẽ Stilponis filium audiuit, deinde Anaxarchũ: illi vbique adhærens, ita vt Gymnoſophiſtas in Indiam adierit, Magiſque cõgreſſus ſit. Vnde & nobiliſſimè philoſophiam tractaſſe videtur, cõmentus modum quo de omnibus nihil decerneret, neque quicquã comprehendi poſſe diceret, vt Aſcanius Abderites autor eſt. Negabat enim quicquã turpe eſſe aut honeſtũ, iuſtum vel iniuſtum. eadem ratione & in omnibus nihil verè eſſe, cæterùm lege atque conſuetudine cuncta homines facere. Neque enim eſſe quicquam iſtud potius quàm illud. Conſentanea autem ad hæc illi & vita erat. Nihil enim declinans nihilque deuitans, ſuſtinebat omnia, currus ſi fortè occurriſſent, & prærupta, & canes, & talia, nihil omnino ſenſibus permittens. Seruabatur autẽ, vt Caryſtius Antigonus refert, à ſequẽtibus ſe neceſſariis. Porrò Æneſidemus ipſum de aſſenſu quidem retinendo philoſophatum eſſe tradit, non tamen imprudẽter geſſiſſe ſingula. Vixit autem ad annos ferme nonaginta. Cæterùm Antigonus Caryſtius in libro quem de Pyrrhone ſcripſit, hæc de illo memorat, ipſum principio quidem obſcurũ & pauperem, pictorémque fuiſſe, ſeruaríque in Elide in gymnaſio λαμπαδιστάς, non infeliciter ab eo elaboratos. Quin egredi ſo-

litum & ſolitarium viuere, raróque apparere domeſticis. Hoc autē idcirco facere quòd audiſſet Indum quendam Anaxarcho exprobrantem quòd nullum doceret virum bonū fieri, quum ipſe regias aulas frequens tereret, & regibus obſequeretur. Semperque eodem perſeueraſſe vultu atque habitu, adeo vt ſi quiſpiam illum inter dicendū deſereret, ipſe tamen quod cœperat perageret: quū alioqui in adoleſcentia mobilis fuiſſet. Sæpe (inquit) peregre proficiſcebatur, nemini quò pergeret prædicens, & quibus volebat congrediebatur. Et quum aliquādo Anaxarchus in ſcrobem incidiſſet, ille pertrāſiit, nullam ei opē ferens. Eúmque quū ob id plerique culparent, Anaxarchus ipſe laudabat, vt indifferenter & ſine affectu ſe habentem. Quum ſecum loqui aliquādo deprehenſus eſſet, rogatus cur id faceret, meditor, inquit, bonus vt ſim. In quæſtionibus à nemine contemnebatur, quòd obiter ſolúmque ad interrogata diceret. Qua ex re factum eſt vt Nauſiphanes adhuc adoleſcētulus ab eo captus ſit & allectus. Aiebat enim oportere affectus quidē eſſe Pyrrhonis, ſuiipſius autem verborum. Dicebátque ſæpenumero Epicurum cōuerſationem inſtitutúmque Pyrrhonis admiratum, ipſum de ſe percontari aſſiduè ſolitum. Tanto autem in honore à patria ſua habebatur, vt eum pontificem conſtituerit, atque illius gratia philoſophos publico decreto omnes immunitate donauerit. Complures item habuit *inſtituti ſui, hoc eſt* rerum negligentiæ & cōtemptus, æmulos. Vnde & illum cōplectitur mirificè Timon in Pythone, & in Sillis, quòd liber euaſerit omnibus perturbationibus, ſuperſtitionéque & vanitate, & captione ſophiſtica, ac dei inſtar inter homines regnarit.

Miror quî tandem potuiſti euadere Pyrrho
Turgentes fruſtra, ſtupidos vanóſque ſophiſtas,
Atque impoſturæ fallacis ſoluere vincla:

Nec fuerit curæ ſcrutari, Græcia quali
Aere cingatur, neque vbi aut vnde omnia conſtent.

Et iterum in Indalmis,

Abs te illud miſerè optarim cognoſcere Pyrrho,
Qui fuerit facilis lætáque vita tibi,
Solus vt in viuis gereres te numinis inſtar.

Hunc autem Athenienſes etiam ciuitate honorauerunt, vt refert Diocles, quòd Cotyn Thracium interemiſſet. Pie verò & cũ ſorore ſua obſtretrice vixit, vt Eratoſthenes in libro De diuitiis & paupertate refert, quo tempore ipſe publicè auiculas porcellóſque venũdabat: domique indifferenti mundicia erat. Fertur ob eiuſmodi indifferentiã & ſcrofam lauare ſolitus, & quũ ſorori quandoque ſuccenſuiſſet, (Philiſta autem vocabatur) arguerétque illum quiſpiam *ut immemorem inſtituti ſui*, non, inquit, muliercula documentum erit noſtræ indifferentiæ. Rurſum quum ſe inuadentem canem repuliſſet, cauſanti cuidam, Graue, inquit, eſt & perdifficile hominem penitus exuere. Certandum verò pro viribus, primùm quidem operibus, alioqui vel ratione aduerſum res. Aiunt illũ & medicamenta putrifica, & ſectiones, & vſtiones ſibi vlceri cuipiam adhibitas tãta tuliſſe conſtantia, vt ſupercilia ne contraxerit quidem. Eius animi magnitudinem & Timon in iis quæ ſcripſit ad Pythonem proſequitur: Philo quoque Athenienſis ipſius neceſſarius, illũ Democriti mentionẽ facere conſueuiſſe, tum etiam Homeri dixit, mirantem illum eius verſiculum, aſſiduéque pronunciare ſolitum,

Tale quidem genus eſt hominum quale eſt foliorũ.

Amplectique quòd homines muſcis & auibus comparet. Illos item perlibenter & ſæpe proferre,

Quin tu igitur morere, & plora mihi, amice, viciſſim.
Nam & periit Patroclus, qui te ſuperabat abunde.

Sicut & cætera illius quibus inconſtantia & inania

ſtudia atque pueriles hominum motus indicãtur. Poſidonius autem de illo tale quiddam retulit. Naui aliquãdo ferebatur, & quum ſocii tẽpeſtate acti deiectiore animo eſſent, ipſe trãquillo animo porcellũ in naui edentẽ oſtendebat: dicẽs oportere ſapientem hãc illius imitari ſecuritatem. Solus hunc Numenius dogmata etiam edidiſſe ait. Huius præterea memorabiles fuere diſcipuli: ex quibus Eurylochus, cuius iſtud notatur vitium. Aiunt illum aliquando ita furore inſtigatum vt ſumpto veru cum carnibus coquum in forũ vſque perſequeretur: & in Elide quæſtionibus eruditorum fatigatum, abiecto pallio Alphæũ tranaſſe fluuium. Erat autem ſophiſtis infeſtiſſimus, ſicuti & Timon ait. Philo autem in diſputationibus erat frequentior. Vnde & Timon de illo ait,

Et meditãdum inter, & ſtrepitu turbáque remotum,
Litibus haud ſtolidè addictum famæque Philonem

Hecatæus præterea Abderites, & Timon Phliaſius poeta, Sillorum ſcriptor, de quo dicemus: Nauſiphanes quoque Teius (cuius plerique Epicurum auditorẽ fuiſſe tradunt,) eius diſcipuli fuerũt. Hi omnes à magiſtro quidem Pyrrhonii, cæterũ à dogmate *ἀπορητικοὶ*, & *σκεπτικοὶ*, prætereáque *ἐφεκτικοὶ* & *ζητητικοὶ* appellabãtur. Eſt enim *ζητητικὴ* philoſophia ſic dicta quòd ſemper in veritatis inquiſitione verſetur. Porrò *σκεπτικὴ*, quia ſemper *σκέπτεται*, *id eſt ſecum commentatur*, & nunquam inuenit. *ἐφεκτικὴ* autem dicitur ab euentu: quòd poſt inquiſitionem ambigatur itidem. *ἀπορητικὴ* verò, quòd eius ſectatores ſemper addubitent. Atque à Pyrrhone Pyrrhonii, vt diximus, denominati ſunt. Enimuero Theodoſius in ſcepticis capitulis ſcepticam Pyrrhoniam minimè appellari oportere ait. Nam ſi quidem motus & agitatio mentis alterius comprehendi à nobis non poteſt, profectò Pyrrhonis affectum ignorabimus. At ſi illum

ignoremus, Pyrrhonii haudquaquam dicemur. Præterquam quòd neque Pyrrho primus ſkeptices inuentor fuerit, neque ea dogma aliquod habeat. Rectius autem diceretur Pyrrhonis moribus ſimilis. Eius ſectæ principē Homerū fuiſſe plerique autumant, quòd is in ſuis ſcriptis de rebus eiſdē præter cæteros aliàs aliter loquitur, neque certò quicquā in rebus pronuntiat ac certam fert ſententiam. Denique & ſeptē ſapientes in hoc genere fuiſſe verſatos, quorum illa ſint, Nihil nimis: &, Sponſioni adiacet damnum. Quo ſignificetur, qui fideiuſſor exiſtat, illum è veſtigio certa cōpertáque incommoda ſubſequi. Archilochum item & Euripidem id genus exercuiſſe, vbi Archilochus quidem ait,

Ea mens eſt hominibus, Glauce Leptinis fili,
Qualem mortalibus in dies Iuppiter mittit.

Item Euripides,

Sentire verò quippiam quid hos ferunt
Homunciones? nam neſcimus id quidem
An rectè agamus, an ſecus quod quis velit.

Sed & Xenophanes & Zeno Eleates ac Democritus ſecūdum eos ſkeptici ſunt. ex quibus Xenophanes quidem ait,

Nemo aliquid certò nouit, vel nouerit vnquam.

Zeno autem motum tollit, dicens, Omne quod mouetur, neque in quo eſt mouetur locò, neque in quo nō eſt. Porro Democritus excluſis qualitatibus, vbi, ait, lege calidum, ibi lege frigidum. Eſt autē cauſa atomi & vacuum. Ac rurſus, Cauſa quidem nihil nouimus. nam veritas in profundo eſt. Plato item id quidem quod verum ſit diis deorúmque filiis concedit, cæterùm rationem probabilem perquirit. Euripides quoque dubitat an viuere ſit emori, morique viuere mortales putent. ait enim,

Quis nouit autem an viuere hoc ſit emori,

An emori hoc ſit quod vocamus viuere?

Empedocles item quædam vix dici poſſe, alia neque auditu percipi, neque mente comprehendi ait: idque ſolum probari quod quiſque putarit. Heraclitus itidem de rebus maximis coniectandum aſtruendúmque eſſe quippiam temere, negat. Hippocrates itidem ambiguo atque humano more loquitur: atque longe antè Homerus,

Lingua volubilis eſt hominum, verbiſque referta: Et,
Verborum hinc atque hinc ingẽs eſt copia cuiuis: Et,
Quale prior dixti, reddetur tale viciſſim:

Æquas verborum vires obiectionéſque ſignificans. Itaque huiuſmodi ſceptici ſectarum omnium dogmata aſſiduè euertebant, nihil ipſi dogmatis afferentes, atque cæterorum tantùm enuncianda dogmata atque enarrãda proponẽtes nihil definiendo, neque hoc ipſum quidem etiam. Et ipſum quoque nihil definire tollebant, dicentes illud, Nihil definimus. nam profectò definirent. cæterùm ſententias aliorum proferimus noſtræ infirmitatis indicium. perinde ac ſi annuentes hoc indicare poſſibile eſſet. Ex eo igitur quod dicunt, Nihil definimus, affectio ἀῤῥεψία *dicta, quòd neutram in partem ſententiam propenſius inclinet*, inſinuatur. Ac per id ſimiliter quod proferunt, Nihilo magis, atque id, Omni rationi ratio oppoſita reperitur, & ſimilia. Dicitur autẽ nihilo magis etiam poſitiuè de quibuſdã quaſi ſimilia ſint, vt Nihilo magis pirata malus eſt quàm mendax. Verùm ab huiuſmodi ſcepticis non poſitiuè, ſed negãdo dicitur. ſicuti ab improbante quum dicitur, Nihilo magis Scylla fuit quàm Chimæra. Ipſum verò Magis aliquãdo per comparationem pronunciatur, (vt quum dicimus magis dulce mel quàm vuam eſſe) aliquando item poſitiuè, ac per negationem, vt quum dicimus, Magis prodeſt virtus quàm obeſt. Significamus

enim virtutem prodeſſe,nō obeſſe. Verùm & ipſam vocem Nihilo magis ſceptici tollunt. Sicuti enim nō magis eſt prouidentia quàm non eſt, ita & ipſum Nihilo magis,nihilo magis eſt quàm non eſt. Significat igitur & ea vox,(ſicut & Timon in Pythone ait)nihil definire, verùm hærere ambiguum. Porro illud dictum, Omni rationi *ratio oppoſita reperitur*, & ipſum colligit aſſenſus retentionem. Nam ſi quidem diſſidentibus rebus, verba *uel rationes* tātundem valeant,veritatis ignoratio ſequitur. Ac ne huic quidem rationi deeſt ratio quæ aduerſetur. Quæ & ipſa quum ſuſtulerit reliquas,à ſemetipſa ſublata peribit non ſecus atque medicamenta, quæ vbi epota prius materiam exhauſerint, & ipſa egerūtur ac pereunt. Aiunt autē dogmatici ſe non modò non tollere,verùm & aſſerere & confirmare rationē. Solùm itaque miniſtris vtebantur rationibus. Neque enim fieri poterat quin ratio à ratione tolleretur: quemadmodum dicere conſueuimus locum non eſſe: &, Locum omnino dicere oportet, ac ſi non dogmatis,at demonſtrationis ratione. Nihilque ſecundum neceſſitatē fieri, & tamen neceſſitatem dicere oportet. Tali quodam interpretationis modo vtebantur. Res enim non eiuſmodi per naturam eſſe quales viderentur,ſed videri tantū. Atque ea inquirere ſe dicebant,non quæ intelligerent, (quod enim intelligitur liquet)ſed quæ ſenſibus perciperent ac communicarent. Eſt igitur Pyrrhonis ratio recordatio quædam earum rerum quæ videntur, ſiue quomodolibet intelliguntur: ſecundum quam omnia omnibus conferuntur, eáque comparata inutiliſſima plenáque perturbationis eſſe cernuntur, ſicut ait Æneſidemus in introductione in Pyrrhonia. Porro ad eas quæ in ſpeculationibus ſunt oppoſitiones,quum prius oſtenderint quibus modis res perſuadeant, eiſdem autoribus illarum fidem tollunt. Nam perſuadere quidē

ea quæ ſecundum ſenſus concorditer ſe habent, & quæ nunquam vel certè rarò mutationem accipiunt: conſueta item, & quæ legibus viſa ſunt diſtincta, atque admirationi habita. Demōſtrabant itaque ex iis quæ contraria ſunt, perſuaſiones æquales eſſe perſuadentibus.

Porro dubitationes circa concordiam earum rerum quæ vel aſpectu vel intelligentia percipiuntur, decem modis tradebant, quibus ſubiecta differre videbantur. Ex his primus eſt, qui conſtat ex animalium differentiis ad voluptatem & dolorem, ad cōmoda & incōmoda. Ex eo autem colligitur non eaſdem ac eiſdē imaginationes incidere, quódque eam pugnam neceſſariò ſequitur ambigere. Quippe animaliūalia abſque coitu gigni, (vt ſunt quæ in igni viuunt, quæ πυρίβια vocantur: phœnixque Arabicus, atque teredines) alia verò ex congreſſu, vt homines & cætera. Atque alia ſic, alia ſic comparata ſunt. Quocirca etiam ſenſibus differunt: nam aquilæ acutiſſimè vidēt, canis ſagaciſſimè olfacit. Eſt igitur cōſentaneum, quæ differēter oculis incidunt, eorū itidem differre phātaſmata. Nam capræ quidē virgulta alimento eſſe, homini autem amara atque inſuauia. Cicutam quoque coturnici nutrimentum, homini inferre perniciem. Suem item ſtercus edere, quod minimè equus attingat. Secundus ex hominum ingeniis per gentes comparationéſque colligitur. Demophon enim menſis præfectus Alexandri ad vmbrā caleſiebat, ſoléque rigebat. Andron item Argiuus, vt ait Ariſtoteles, per arida Libyæ loca abſque potu iter agebat. Alius item medicinæ, agriculturæ alius, alius mercaturæ ſtudioſus eſt. Atque iſta quidē aliis proſunt, aliis obſunt. quamobrem retinēdus aſſenſus eſt. Tertius ex differentibus ſenſuum poris accipitur. Nanque malum aſpectui quidem pallidum, guſtui dulce, tactui læue, olfactuique fragrantia odoris gratiſſimum inci-

dit. Eadémque forma pro ſpeculorũ varietate non ea-
dem cernitur. Conſequens igitur eſt, quod apparet nõ
magis id eſſe quàm aliud. Quartus, circa affectus com-
muniter viciſſitudinéſque verſatur, puta ſanitatẽ, mor-
bum: ſomnum, euigilationem: gaudium, triſtitiam: iu-
uentam, ſenectam: audaciam, metum: indigentiam, co-
piam: amicitiam, odium: calorẽ, frigus: quòd videlicet
reſpiretur, ac viciſſim ſpiritus meatus intercludantur.
Diuerſa itaque vidẽtur quæ incidũt propter diſpoſitio-
nes quaſlibet. Neq; enim qui veſani ſunt, præter naturã
ſe habent. Quid enim illi magis quàm nos? nanque &
nos ſolem veluti ſtantem intuemur. Theon autem Ti-
thoreus Stoicus dormiens in ſomnis ambulabat, Pe-
ricliſque ſeruus in ſummo tecto. Quintus circa le-
ges atque inſtituta, fabuloſáſque probationes, atque ar-
tificialia fœdera, dogmaticáſque opiniones verſatur. In
eo continentur quæ de honeſtis ac turpibus, veríſque
& falſis: déque ſummo bono, de diis, & generationibus,
& corruptione omnium quæ apparent, diſputãtur. De-
nique quod apud alios iuſtum, apud alios iniuſtum eſt,
idémque aliis bonum aliis malũ putatur. Nam Perſis
quidem filiabus miſceri legitimum eſt: id verò Græcis
nefarium exiſtimatur. Atque Maſſagetæ (vt Eudoxus
quidem in primo Periodi refert) vxores habent com-
munes: Græci eam communionem deteſtantur. Cilices
item latrociniis gaudent, Græci non. Sic de diis quoque
alii aliter ſentiunt. Quippe illorum prouidentiam alii
confitentur, alii negant. Ægyptii quoque cõdientes ſe-
peliunt corpora, Romani verò incendẽtes: Pæonéſque
in ſtagna proiiciunt. Vnde de veri profeſſione retine-
tur aſſenſio. Sextus in commiſtionibus cõmunioni-
búſque conſiſtit, ſecundum quem liquidè nihil per ſe
& integrè apparet, ſed cum aere ac lumine: liquido ac
ſolido: calore, frigore: motu, euaporatione, ac potentiis
aliis.

aliis. Conſtat enim purpuram colorem ſuum varium præ ſe ferre ad ſolem ac lunam & lucernam. Color item noſter diuerſus eſt. Et ſol alius eſt ſub auroram, alius ſub meridiem. Itidem lapis qui dum eſt in aere, à duobus eleuatur, in aqua facilè tranſfertur. At enim grauis exiſtens, ab humore alleuatur, ſiue leuis, ab aere grauatur. Ignoramus quoque quid ſeorſum ſit, veluti in vnguento oleum. Septimus circa abſceſſus & poſitiones quaſdam, & loca, & ea quæ in locis ſunt, verſatur. Per eum, quæ videtur magna eſſe, parua apparent: quadrata, rotunda: plana, prominentia ſeu extuberãtia eſſe: recta, obliqua: pallida, verſicoloria. Sol denique pro diſtantia ex longinquo diuerſus apparet, mõtéſque procul aeris ſpeciẽ referre læuéſque eſſe, prope aſperi eſſe ac prærupti videntur. Sol itidem oriens quidem alius videtur, alius quum medio cælo ſe fuderit. Atque idem corpus in nemore aliud, aliud in aperta terra apparet: effigiéſque ſecundum talem vel talem poſitionem, vt columbæ collum in conuerſione videtur. Quoniam igitur extra loca & poſitiones iſta cõſiderari nequeunt, illorum quoque natura ignoratur. Octauus qui eſt pro ratione quantitatum, ſiue caloris vel frigoris, velocitatis vel tarditatis, ſiue palloris ſiue verſicoloritatis. Nam que vinũ modicè ſumptũ firmat ac roborat: immodicè, ſtatum mẽtis euertit. Idem de cibo, & ſimilibus. Nonus eſt propterid quod aſſiduũ eſt, vel nouum vel rarũ contingit. Nam terræmotus apud quos crebrò contingunt, admirationi non ſunt. Sol itidem quia quotidie cernitur. (Nonum autẽ Phauorinus octauum, Sextus & Æneſidemus decimum *eſſe volunt*. Sed & decimũ Sextus octauũ ait, Phauorinus nonũ.) Decimus ex rerũ collatione inter ſe conſtat, puta graue ad leue, forte ad imbecillum, maius ad minus, ſuperius ad inferius. Dextrũ autem non per naturam dextrum eſt, verùm ex ſiniſtri

demus. Ergo modus etiam docendi eſt imperueſtigabilis. Actu quidem non fit doctrina, quia actus eſt eorum quæ oſtenduntur. quod autem oſtenditur, omnibus eſt apparens. quod autem apparet, quatenus apparet, omnibus eſt comprehēſibile: quod autem eſt omnibus promiſcuè comprehenſibile, in doctrinam non cadit. Nihil eſt ergo actu docibile. Iam verò ne oratione quidē docetur quicquam. hæc enim aut ſignificat aliquid, aut nihil ſignificat. ſed nihil ſignificans, neque ad docendum quidem quicquam idonea erit. Sin autem aliquid ſignificet, aut natura ſignificat, aut poſitione: & natura quidem non ſignificat, quia cūcti quoſcūque audiunt, non intelligunt. vt Græci barbaros, & barbari Græcos. Quòd ſi poſitione ſignificat, manifeſtum eſt fore vt ii quidem qui prius comprehenderint ea quibus appellationes ſunt impoſitæ, illa percipiant, non quòd ex illis *appellationibus* doceantur ea quæ ignorabant, ſed quòd ad recordationem veniant, & memoriam ſibi renouent eorum quæ ſciebant. At ii qui neceſſe habent ea diſcere quæ ignorant, nec ea norunt quibus impoſitæ ſunt appellationes, nihil percipient. Itaque ne diſciplinæ quidem modus ſubſiſtēs eſſe poſſit. Nam is qui eſt doctor comprehēſionem theorematum artis quæ docetur indere debet diſcenti, vt ille demum perceptis theorematis ex quibus ars conſtat, artifex euadat. At nihil eſt cōprehenſio, vt antea docuimus. Ergo ne modus quidem doctrinæ ſubſiſtere poteſt. Quòd ſi neque docetur aliquid, neque eſt docens, neque diſcens, neque modus diſciplinæ, nimirum ne diſciplina quidem eſt, aut doctrina. Atque his quidem generalioribus argumentis diſputationem aduerſus diſciplinam & doctrinam agreſſi ſumus. ſed & talis quæſtio de arte etiam quæ circa vitam eſſe dicitur, agitari poteſt. Rem quæ docetur, videlicet prudentiam, inſubſiſtentem eſſe oſtēdimus in ſu-

perioribus. Inſubſiſtens eſt autem is etiam qui docet & qui diſcit. Nam aut prudens prudentem docebit artem quæ circa naturam eſt, aut imprudens imprudentem: aut imprudens prudentem: aut prudens imprudentem. At nullus horum vllum docet. Non ergo docetur ars quæ circa vitam eſſe dicitur. Et de aliis quidem fortaſſe etiam ſuperuacaneum fuerit dicere: ſed ſi prudens imprudentem docet prudentiam: prudentia autem ars eſt bonorum & malorum & neutrorum: imprudens, quũ careat prudentia, bona & mala & neutra ignorat. Ignorans autem hæc, certè quum prudens eum docebit bona & mala & neutra, audiet tantùm ea quæ dicētur, non item ea cognoſcet. Nam ſi ea percipiat dum in imprudentia verſabitur, erit etiam imprudentia, bonorum & malorum & neutrorum contemplatiua. Atqui, ſecundum eos, imprudentia non eſt horum cōtemplatiua (alioqui imprudens eſſet prudens) ergo imprudēs ea quæ à prudente dicuntur aut fiunt, non percipit, ſecundum quidem diſciplinæ formam. Quòd ſi non percipit, ab ipſo doceri non poſſit: quum etiam nec actu nec oratione doceri poſſit, vt antea diximus. Iã verò ſi neque per diſciplinam, neque per doctrinam inditur cuiquam ars quæ circa vitam eſſe dicitur, neque natura, ea profectò ars quam philoſophi circa vitam eſſe aiunt, illam ſemper in ore habentes, nullo modo inueniri poterit.

An ars quæ circa uitam, eam habenti ſit utilis.

CAP. XXXI.

IAm verò etiamſi quis valde ex abundanti conceſſerit, indi alicui eam artem quam circa vitam eſſe ſomniant, dãnoſa & perturbationis cauſa habentibus ipſam potius quàm vtilis eſſe comperietur. Atque vt ſtatim, exempli gratia, pauca è multis proferamus, poſſet vtilis eſſe ſapienti ea quæ circa vitam eſt ars, continentiam ei præbens aduerſus malorum appetẽtias, & bonorum

inappetentias: Sapiens enim qui ſecundum eos dicitur continēs, aut ſecundū id dicitur continens quatenus in nulla eſt appetētia ad malū, & inappetētia ad bonū: aut quatenus habebat quidē prauas appetentias & inappetentias, ſed eas ratione ſuperauit. Verùm quatenus quidem non verſatur in malis deliberationibus, nequaquā dicatur continens. Non enim ſe continebit ab eo quod non habet: & quēadmodum nemo dixerit eunuchum eſſe rerum venerearum continentem, & eum cui vitiatus eſt ſtomachus, continentem eſſe in ciborum fruitione: (nullo enim modo ipſi talia conſectantur, ita vt per continentiam conſectationem eorum oppugnare debeant) eodem modo ſapientem appellare non oportet continentem, eo quòd ipſi non innaſcatur affectio aduerſus quam futurus ſit continens. Quòd ſi verſatur quidem in malis deliberationibus, vincit tamen eas ratione, primùm quidem cōcedent, nihil illi prudentiam profuiſſe, vtpote qui adhuc in perturbationibus ſit, & auxilio egeat: deinde etiam infelicior eſſe reperitur iis qui mali eſſe dicuntur. Nam ſi appetitione animi ad aliquid ducitur, perturbetur neceſſe eſt: ſi autem ratione ſuperat, continet in ſeipſo malum, & propterea magis perturbatur quàm ille malus qui non amplius hoc patitur. Nam ſi appetitu animi agitur, perturbatur: ſi autē cupiditates aſſequitur, deſinit perturbari. Non eſt ergo continens quantum ad prudentiam, ipſe ſapiens: aut ſi eſt, omnium hominū eſt infeliciſſimus. Itaque illi non vtilitatem ſed perturbationem maximam præbuit quæ circa vitā eſſe dicitur ars. Eum porro qui exiſtimat ſe habere artem quæ circa vitam eſt, & per eam cognouiſſe quæ bona ſunt ſecundum naturam, & quæ mala, valde perturbari & quum bona & quum mala adſunt, in ſuperioribus docuimus. Dicendum eſt igitur, ſi nec bonorum nec malorum nec indifferentium ſubſiſtentia

pro confeſſa & indubitata habetur, & ars quæ circa vitam eſt, fortaſſe quidem & ipſa inſubſiſtēs eſt: quanuis tamen ſubſiſtere concedatur (per ſuppoſitionem) nullā vtilitatem habentibus ipſam affert, imò verò contrà, perturbationes maximas eorū animis indit: dogmatici etiam in morali parte eius quæ philoſophia vocatur, fruſtra ſupercilia attollere videri debēt. Et his quidem de morali etiam *philoſophiæ* modo diſputatis, (quibus plura hypotypoſεως menſura admittit) hîc etiam tertium librum & totum Pyrrhoniarum hypotypoſεων tractatum claudimus, ſi illud addiderimus.

Quare Sκepticus interdum ratiocinationes quātum ad probabilitatem attinet debiles de induſtria proponat.

CAP. XXXII.

SKepticus, eò quòd ſit humanus, dogmaticorū arrogantiam & temerariam inſolentiam pro viribus ſanare vult ratiocinando. Quemadmodum igitur corporalium morborum medici diuerſæ potentiæ habent remedia: & iis quidem qui vehementi morbo laborant, eorum vehementiſſima quæque adhibent: iis qui leuiter ægrotāt, leuia: ita etiam paris roboris non ſunt omnes quas Sκepticus proponit ratiocinationes. ſed quæ ſunt ex illis ſolidiores, quæ & validè poſſunt opiniones dogmaticorū euertere, erga eos qui grauiter temerariæ inſolentiæ morbo laborāt, vtitur: leuioribus autē erga eos qui hunc arrogantiæ morbum in ſuperficie tantū, ideóque facilè ſanabilem habent: & huiuſmodi qui ratiocinationibus probabilibus, alioqui leuioribus, profligari poſſit. Hinc ergo fit vt Sκepticus aliquādo ratiocinationes quæ, quod ad probabilitatem attinet, robuſtiores, aliquando debiliores videntur, proponere de induſtria non dubitet, vt pote quæ ipſi ſæpenumero ad conſequendum id quod perſequitur, ſufficiant.

PYRRHONIS ELIENSIS PHILOSOPHI VITA, EX DIOGENE Laertio.

Ex uulgata interpretatione, ſed multis in locis caſtigata.

PYRRHO Elienſis Pliſtarchũ habuit patrem: quod etiam Diocles tradit. Is (vt Apollodorus ait in Chronicis) pictor fuit primùm, atque (vt Alexander in Succeſſionibus ſcribit) Dryſonẽ Stilponis filium audiuit, deinde Anaxarchũ: illi vbique adhærens, ita vt Gymnoſophiſtas in Indiam adierit, Magiſque cõgreſſus ſit. Vnde & nobiliſſimè philoſophiam tractaſſe videtur, cõmentus modum quo de omnibus nihil decerneret, neque quicquã comprehendi poſſe diceret, vt Aſcanius Abderites autor eſt. Negabat enim quicquã turpe eſſe aut honeſtũ, iuſtum vel iniuſtum. eadem ratione & in omnibus nihil verè eſſe, cæterùm lege atque conſuetudine cuncta homines facere. Neque enim eſſe quicquam iſtud potius quàm illud. Conſentanea autem ad hæc illi & vita erat. Nihil enim declinans nihilque deuitans, ſuſtinebat omnia, currus ſi fortè occurriſſent, & prærupta, & canes, & talia, nihil omnino ſenſibus permittens. Seruabatur autẽ, vt Caryſtius Antigonus refert, à ſequẽtibus ſe neceſſariis. Porrò Æneſidemus ipſum de aſſenſu quidem retinendo philoſophatum eſſe tradit, non tamen imprudẽter geſſiſſe ſingula. Vixit autem ad annos ferme nonaginta. Cæterùm Antigonus Caryſtius in libro quem de Pyrrhone ſcripſit, hæc de illo memorat, ipſum principio quidem obſcurũ & pauperem, pictorémque fuiſſe, ſeruarique in Elide in gymnaſio λαμπαδιστὰς, non infeliciter ab eo elaboratos. Quin egredi ſo-

litum & ſolitarium viuere, raróque apparere domeſticis. Hoc autē idcirco facere quòd audiſſet Indum quendam Anaxarcho exprobrantem quòd nullum doceret virum bonū fieri, quum ipſe regias aulas frequens tereret, & regibus obſequeretur. Sempérque eodem perſeueraſſe vultu atque habitu, adeo vt ſi quiſpiam illum inter dicendū deſereret, ipſe tamen quod cœperat peragerer: quū alioqui in adoleſcentia mobilis fuiſſet. Sæpe (inquit) peregre proficiſcebatur, nemini quò pergeret prædicens, & quibus volebat congrediebatur. Et quum aliquādo Anaxarchus in ſcrobem incidiſſet, ille pertrāſiit, nullam ei opē ferens. Eúmque quū ob id plerique culparent, Anaxarchus ipſe laudabat, vt indifferenter & ſine affectu ſe habentem. Quum ſecum loqui aliquādo deprehenſus eſſet, rogatus cur id faceret, meditor, inquit, bonus vt ſim. In quæſtionibus à nemine contemnebatur, quòd obiter ſolúmque ad interrogata diceret. Qua ex re factum eſt vt Nauſiphanes adhuc adoleſcētulus ab eo captus ſit & allectus. Aiebat enim oportere affectus quidē eſſe Pyrrhonis, ſuiipſius autem verborum. Dicebátque ſæpenumero Epicurum cōuerſationem inſtitutúmque Pyrrhonis admiratum, ipſum de ſe percontari aſſiduè ſolitum. Tanto autem in honore à patria ſua habebatur, vt eum pontificem conſtituerit, atque illius gratia philoſophos publico decreto omnes immunitate donauerit. Complures item habuit *inſtituti ſui, hoc eſt* rerum negligentiæ & cōtemptus, æmulos. Vnde & illum cōplectitur mirificè Timon in Pythone, & in Sillis, quòd liber euaſerit omnibus perturbationibus, ſuperſtitionéque & vanitate, & captione ſophiſtica, ac dei inſtar inter homines regnarit.

Miror quî tandem potuiſti euadere Pyrrho
Turgentes fruſtra, ſtupidos vanóſque ſophiſtas,
Atque impoſturæ fallacis ſoluere vincla:

Nec fuerit curæ ſcrutari, Græcia quali
Aere cingatur, neque vbi aut vnde omnia conſtent.
Et iterum in Indalmis,
Abs te illud miſerè optarim cognoſcere Pyrrho,
Qui fuerit facilis lætáque vita tibi,
Solus vt in viuis gereres te numinis inſtar.

Hunc autem Athenienſes etiam ciuitate honorauerunt, vt refert Diocles, quòd Cotyn Thracium interemiſſet. Pie verò & cũ ſorore ſua obſtretrice vixit, vt Eratoſthenes in libro De diuitiis & paupertate refert, quo tempore ipſe publicè auiculas porcellóſque venũdabat: domíque indifferenti mundicia erat. Fertur ob eiuſmodi indifferentiã & ſcrofam lauare ſolitus, & quũ ſorori quandoque ſuccenſuiſſet, (Philiſta autem vocabatur) arguerétque illum quiſpiam *ut immemorem inſtituti ſui,* non, inquit, muliercula documentum erit noſtræ indifferentiæ. Rurſum quum ſe inuadentem canem repuliſſet, cauſanti cuidam, Graue, inquit, eſt & perdifficile hominem penitus exuere. Certandum verò pro viribus, primùm quidem operibus, alioqui vel ratione aduerſum res. Aiunt illũ & medicamenta putrifica, & ſectiones, & vſtiones ſibi vlceri cuipiam adhibitas tãta tuliſſe conſtantia, vt ſupercilia ne contraxerit quidem. Eius animi magnitudinem & Timon in iis quæ ſcripſit ad Pythónem proſequitur. Philo quoque Athenienſis ipſius neceſſarius, illũ Democriti mentionẽ facere conſueuiſſe, tum etiam Homeri dixit, mirantem illum eius verſiculum, aſſiduéque pronunciare ſolitum,

Tale quidem genus eſt hominum quale eſt foliorũ.

Amplectique quòd homines muſcis & auibus compararet. Illos item perlibenter & ſæpe proferre,

Quin tu igitur morere, & plora mihi, amice, viciſſim.
Nam & periit Patroclus, qui te ſuperabat abunde.

Sicut & cætera illius quibus inconſtantia & inania

ſtudia atque pueriles hominum motus indicātur. Poſidonius autem de illo tale quiddam retulit. Naui aliquādo ferebatur, & quum ſocii tēpeſtate acti deiectiore animo eſſent, ipſe trāquillo animo porcellū in naui edentē oſtendebat: dicēs oportere ſapientem hūc illius imitari ſecuritatem. Solus hunc Numenius dogmata etiam edidiſſe ait. Huius præterea memorabiles fuere diſcipuli: ex quibus Eurylochus, cuius iſtud notatur vitium. Aiunt illum aliquando ita furore inſtigatum vt ſumpto veru cum carnibus coquum in forū vſque perſequeretur: & in Elide quæſtionibus eruditorum fatigatum, abiecto pallio Alphæū tranaſſe fluuium. Erat autem ſophiſtis infeſtiſſimus, ſicuti & Timon ait. Philo autem in diſputationibus erat frequentior. Vnde & Timon de illo ait,

Et meditādum inter, & ſtrepitu turbáque remotum,
Litibus haud ſtolidè addictum famæque Philonem

Hecatæus præterea Abderites, & Timon Phliaſius poeta, Sillorum ſcriptor, de quo dicemus: Nauſiphanes quoque Teius (cuius plerique Epicurum auditorē fuiſſe tradunt,) eius diſcipuli fuerūt. Hi omnes à magiſtro quidem Pyrrhonii, cæterū à dogmate ἀπορητικοὶ, & σκεπτικοὶ, prætereáque ἐφεκτικοὶ & ζητητικοὶ appellabātur. Eſt enim ζητητικὴ philoſophia ſic dicta quòd ſemper in veritatis inquiſitione verſetur. Porrò σκεπτικὴ, quia ſemper σκέπτεται, *id eſt ſecum commentatur*, & nunquam inuenit. ἐφεκτικὴ autem dicitur ab euentu: quòd poſt inquiſitionem ambigatur itidem. ἀπορητικὴ verò, quòd eius ſectatores ſemper addubitent. Atque à Pyrrhone Pyrrhonii, vt diximus, denominati ſunt. Enimuero Theodoſius in ſcepticis capitulis ſcepticam Pyrrhoniam minimè appellari oportere ait. Nam ſi quidem motus & agitatio mentis alterius comprehendi à nobis non poteſt, profectò Pyrrhonis affectum ignorabimus. At ſi illum

ignoremus, Pyrrhonii haudquaquam dicemur. Præterquam quòd neque Pyrrho primus ſkeptices inuentor fuerit, neque ea dogma aliquod habeat. Rectius autem diceretur Pyrrhonis moribus ſimilis. Eius ſectæ principē Homerū fuiſſe plerique autumant, quòd is in ſuis ſcriptis de rebus eiſdē præter cæteros aliàs aliter loquitur, neque certò quicquā in rebus pronuntiat ac certam fert ſententiam. Denique & ſeptē ſapientes in hoc genere fuiſſe verſatos, quorum illa ſint, Nihil nimis: &, Sponſioni adiacet damnum. Quo ſignificetur, qui fideiuſſor exiſtat, illum è veſtigio certa cōpertáque incommoda ſubſequi. Archilochum item & Euripidem id genus exercuiſſe, vbi Archilochus quidem ait,

Ea mens eſt hominibus, Glauce Leptinis fili,
Qualem mortalibus in dies Iuppiter mittit.

Item Euripides,

Sentire verò quippiam quid hos ferunt
Homunciones? nam neſcimus id quidem
An rectè agamus, an ſecus quod quis velit.

Sed & Xenophanes & Zeno Eleates ac Democritus ſecūdum eos ſkeptici ſunt. ex quibus Xenophanes quidem ait,

Nemo aliquid certò nouit, vel nouerit vnquam.

Zeno autem motum tollit, dicens, Omne quod mouetur, neque in quo eſt mouetur locò, neque in quo nō eſt. Porro Democritus excluſis qualitatibus, vbi, ait, lege calidum, ibi lege frigidum. Eſt autē cauſa atomi & vacuum. Ac rurſus, Cauſa quidem nihil nouimus. nam veritas in profundo eſt. Plato item id quidem quod verum ſit diis deorúmque filiis concedit, cæterùm rationem probabilem perquirit. Euripides quoque dubitat an viuere ſit emori, moríque viuere mortales putent. ait enim,

Quis nouit autem an viuere hoc ſit emori,

An emori hoc ſit quod vocamus viuere?

Empedocles item quædam vix dici poſſe, alia neque auditu percipi, neque mente comprehendi ait: ídque ſolum probari quod quiſque putarit. Heraclitus itidem de rebus maximis coniectandum aſtruendúmque eſſe quippiam temere, negat. Hippocrates itidem ambiguo atque humano more loquitur: atque longe antè Homerus,

Lingua volubilis eſt hominum, verbiſque referta: Et,
Verborum hinc atque hinc ingẽs eſt copia cuiuis: Et,
Quale prior dixti, reddetur tale viciſſim:

Æquas verborum vires obiectionéſque ſignificans. Itaque huiuſmodi ſkeptici ſectarum omnium dogmata aſſiduè euertebant, nihil ipſi dogmatis afferentes, atque cæterorum tantùm enuncianda dogmata atque enarrãda proponẽtes nihil definiendo, neque hoc ipſum quidem etiam. Et ipſum quoque nihil definire tollebant, dicentes illud, Nihil definimus. nam profectò definirent. cæterùm ſententias aliorum proferimus noſtræ infirmitatis indicium. perinde ac ſi annuentes hoc indicare poſſibile eſſet. Ex eo igitur quod dicunt, Nihil definimus, affectio ἀῤῥεψία *dicta, quòd neutram in partem ſententiam propenſius incliner*, inſinuatur. Ac per id ſimiliter quod proferunt, Nihilo magis, atque id, Omni rationi ratio oppoſita reperitur, & ſimilia. Dicitur autẽ nihilo magis etiam poſitiuè de quibuſdã quaſi ſimilia ſint, vt Nihilo magis pirata malus eſt quàm mendax. Verùm ab huiuſmodi ſcepticis non poſitiuè, ſed negãdo dicitur. ſicuti ab improbante quum dicitur, Nihilo magis Scylla fuit quàm Chimæra. Ipſum verò Magis aliquãdo per comparationem pronunciatur, (vt quum dicimus magis dulce mel quàm vuam eſſe) aliquando item poſitiuè, ac per negationem, vt quum dicimus, Magis prodeſt virtus quàm obeſt. Significamus

enim virtutem prodeſſe,nõ obeſſe. Verùm & ipſam vocem Nihilo magis ſkeptici tollunt. Sicuti enim nõ magis eſt prouidentia quàm non eſt, ita & ipſum Nihilo magis,nihilo magis eſt quàm non eſt. Significat igitur & ea vox,(ſicut & Timon in Pythone ait)nihil definire, verùm hærere ambiguum. Porro illud dictum, Omni rationi *ratio oppoſita reperitur*, & ipſum colligit aſſenſus retentionem. Nam ſi quidem diſſidentibus rebus, verba *uel rationes* tãtundem valeant,veritatis ignoratio ſequitur. Ac ne huic quidem rationi deeſt ratio quæ aduerſetur. Quæ & ipſa quum ſuſtulerit reliquas,à ſemetipſa ſublata peribit non ſecus atque medicamenta, quæ vbi epota prius materiam exhauſerint, & ipſa egerũtur ac pereunt. Aiunt autẽ dogmatici ſe non modò non tollere,verùm & aſſerere & confirmare rationẽ. Solùm itaque miniſtris vtebantur rationibus. Neque enim fieri poterat quin ratio à ratione tolleretur: quemadmodum dicere conſueuimus locum non eſſe: &, Locum omnino dicere oportet, ac ſi non dogmatis,at demonſtrationis ratione. Nihilque ſecundum neceſſitatẽ fieri, & tamen neceſſitatem dicere oportet. Tali quodam interpretationis modo vtebantur. Res enim non eiuſmodi per naturam eſſe quales viderentur,ſed videri tantũ. Atque ea inquirere ſe dicebant,non quæ intelligerent, (quod enim intelligitur liquet)ſed quæ ſenſibus perciperent ac communicarent. Eſt igitur Pyrrhonis ratio recordatio quædam earum rerum quæ videntur, ſiue quomodolibet intelliguntur: ſecundum quam omnia omnibus conferuntur, eáque comparata inutiliſſima plenáque perturbationis eſſe cernuntur, ſicut ait Æneſidemus in introductione in Pyrrhonia. Porro ad eas quæ in ſpeculationibus ſunt oppoſitiones,quum prius oſtenderint quibus modis res perſuadeant, eiſdem autoribus illatum fidem tollunt. Nam perſuadere quidẽ

ea quæ ſecundum ſenſus concorditer ſe habent, & quæ nunquam vel certè rarò mutationem accipiunt: conſueta item, & quæ legibus viſa ſunt diſtincta, atque admirationi habita. Demõſtrabant itaque ex iis quæ contraria ſunt, perſuaſiones æquales eſſe perſuadentibus.

Porro dubitationes circa concordiam earum rerum quæ vel aſpectu vel intelligentia percipiuntur, decem modis tradebant, quibus ſubiecta differre videbantur. Ex his primus eſt, qui conſtat ex animalium differentiis ad voluptatem & dolorem, ad cõmoda & incõmoda. Ex eo autem colligitur non eaſdem ac eiſdẽ imaginationes incidere, quódque eam pugnam neceſſariò ſequitur ambigere. Quippe animaliũ alia abſque coitu gigni, (vt ſunt quæ in igni viuunt, quæ πυρίβια vocantur: phœnixque Arabicus, atque teredines) alia verò ex congreſſu, vt homines & cætera. Atque alia ſic, alia ſic comparata ſunt. Quocirca etiam ſenſibus differunt: nam aquilæ acutiſſimè vidẽt, canis ſagaciſſimè olfacit. Eſt igitur cõſentaneum, quæ differẽter oculis incidunt, eorũ itidem differre phãtaſmata. Nam capræ quidẽ virgulta alimento eſſe, homini autem amara atque inſuauia. Cicutam quoque coturnici nutrimentum, homini inferre perniciem. Suem item ſtercus edere, quod minimè equus attingat. Secundus ex hominum ingeniis per gentes comparationéſque colligitur. Demophon enim menſis præfectus Alexandri ad vmbrã caleſiebat, ſoléque rigebat. Andron item Argiuus, vt ait Ariſtoteles, per arida Libyæ loca abſque potu iter agebat. Alius item medicinæ, agriculturæ alius, alius mercaturæ ſtudioſus eſt. Atque iſta quidẽ aliis proſunt, aliis obſunt. quamobrem retinẽdus aſſenſus eſt. Tertius ex differentibus ſenſuum poris accipitur. Nanque malum aſpectui quidem pallidum, guſtui dulce, tactui læue, olfactuique fragrantia odoris gratiſſimum inci-

dit. Eadémque forma pro ſpeculorũ varietate non eadem cernitur. Conſequens igitur eſt, quod apparet nõ magis id eſſe quàm aliud. Quartus, circa affectus communiter viciſſitudinéſque verſatur, puta ſanitatẽ, morbum: ſomnum, euigilationem: gaudium, triſtitiam: iuuentam, ſenectam: audaciam, metum: indigentiam, copiam: amicitiam, odium: calorẽ, frigus: quòd videlicet reſpiretur, ac viciſſim ſpiritus meatus intercludantur. Diuerſa itaque vidẽtur quæ incidũt propter diſpoſitiones quaſlibet. Neq; enim qui veſani ſunt, præter naturã ſe habent. Quid enim illi magis quàm nos? nanque & nos ſolem veluti ſtantem intuemur. Theon autem Tithoreus Stoicus dormiens in ſomnis ambulabat, Pericliſque ſeruus in ſummo tecto. Quintus circa leges atque inſtituta, fabuloſáſque probationes, atque artificialia fœdera, dogmaticáſque opiniones verſatur. In eo continentur quæ de honeſtis ac turpibus, veríſque & falſis: déque ſummo bono, de diis, & generationibus, & corruptione omnium quæ apparent, diſputãtur. Denique quod apud alios iuſtum, apud alios iniuſtum eſt, idémque aliis bonum aliis malũ putatur. Nam Perſis quidem filiabus miſceri legitimum eſt: id verò Græcis nefarium exiſtimatur. Atque Maſſagetæ (vt Eudoxus quidem in primo Periodi refert) vxores habent communes: Græci eam communionem deteſtantur. Cilices item latrociniis gaudent, Græci non. Sic de diis quoque alii aliter ſentiunt. Quippe illorum prouidentiam alii confitentur, alii negant. Ægyptii quoque cõdientes ſepeliunt corpora, Romani verò incendẽtes: Pæonéſque in ſtagna proiiciunt. Vnde de veri profeſſione retinetur aſſenſio. Sextus in commiſtionibus cõmunionibúſque conſiſtit, ſecundum quem liquidè nihil per ſe & integrè apparet, ſed cum aere ac lumine: liquido ac ſolido: calore, frigore: motu, euaporatione, ac potentiis

aliis.

aliis. Conſtat enim purpuram colorem ſuum varium præ ſe ferre ad ſolem ac lunam & lucernam. Color item noſter diuerſus eſt. Et ſol alius eſt ſub auroram, alius ſub meridiem. Itidem lapis qui dum eſt in aere, à duobus eleuatur, in aqua facilè tranſfertur. At enim grauis exiſtens, ab humore alleuatur, ſiue leuis, ab aere grauatur. Ignoramus quoque quid ſeorſum ſit, veluti in vnguento oleum. Septimus circa abſceſſus & poſitiones quaſdam, & loca, & ea quæ in locis ſunt, verſatur. Per eum, quæ videtur magna eſſe, parua apparent: quadrata, rotunda: plana, prominentia ſeu extuberãtia eſſe: recta, obliqua: pallida, verſicoloria. Sol denique pro diſtantia ex longinquo diuerſus apparet, mõtéſque procul aeris ſpeciẽ referre læuéſque eſſe, prope aſperi eſſe ac prærupti videntur. Sol itidem oriens quidem alius videtur, alius quum medio cælo ſe fuderit. Atque idem corpus in nemore aliud, aliud in aperta terra apparet: effigiéſque ſecundum talem vel talem poſitionem, vt columbæ collum in conuerſione videtur. Quoniam igitur extra loca & poſitiones iſta cõſiderari nequeunt, illorum quoque natura ignoratur. Octauus qui eſt pro ratione quantitatum, ſiue caloris vel frigoris, velocitatis vel tarditatis, ſiue palloris ſiue verſicoloritatis. Nam quę vinũ modicè ſumptũ firmat ac roborat: immodicè, ſtatum mẽtis euertit. Idem de cibo, & ſimilibus. Nonus eſt propterid quod aſſiduũ eſt, vel nouum vel rarũ contingit. Nam terræmotus apud quos crebrò contingunt, admirationi non ſunt. Sol itidem quia quotidie cernitur. (Nonum autẽ Phauorinus octauum, Sextus & Æneſidemus decimum *eſſe volunt*. Sed & decimũ Sextus octauũ ait, Phauorinus nonũ.) Decimus ex rerũ collatione inter ſe conſtat, puta graue ad leue, forte ad imbecillum, maius ad minus, ſuperius ad inferius. Dextrũ autem non per naturam dextrum eſt, verùm ex ſiniſtri

collatione intelligitur: nam ſi tollatur ſiniſtrum, dextrum non erit. Eadem ratione & pater & frater velut ad aliquid dicuntur, & dies veluti ad ſolem, atque omnia vt ad mentem. Quæ igitur ad aliquid dicuntur, per ſeipſa incognita ſunt. Atque hi quidem decem modi ſunt quos prædiximus. Cæterum Agrippa his alios quinque inuexit, eum videlicet qui ex diſcrepantia colligitur, & qui in infinitum progreditur, & eum qui ad aliquid dicitur, quique ex ſuppoſitione eſt & qui per inuicem. Qui igitur ex diſcrepantia eſt, quæſtionem quæcunque fuerit apud philoſophos propoſita quæ ex conſuetudine, ingentis pugnæ & perturbationis plenam oſtendit. Qui verò in infinitum procedit, quod quæſitum fuerit affirmari minimè permittit, quòd aliud ab alio fidem capiat, atque ita in infinitum res procedat.

Qui autem ad aliquid, nihil percipi per ſe dicit, ſed cum altero: quocirca & ignota eſſe *omnia.* Porro ex hypotheſi, *id eſt ſuppoſitione*, ſumitur modus, quum putant quidam ex ſeipſis principia rerum oportere admittere, vt certa ac indubitata, neque vltrà debere inquiri. quod ſtultum atque inane eſt. Contrarium enim quiſpiam ſubiiciet. Per inuicem autem modus conſiſtit, quum quod quæſitam rem firmare debuit, ipſum opus habet ab eo quod quæritur fidem capere. Puta ſi poros quiſpiã idcirco eſſe aſſeueret quòd euaporationes fiant, ipſum ad affirmationem ſumit, quod minimè debuit.

Tollunt autem iſti omnem demõſtrationem, omnéque criterium, *id eſt iudicandi organum. q.d. iudicatorium*, & ſignum, & cauſam, & motum, atque diſcendi facultatem, & generationem, & quòd natura quippiam aut bonum aut malum ſit. Omnis enim (aiunt) demonſtratio, aut ex demõſtratis rebus conſtat, aut ex non demõſtratis. Si igitur ex demonſtratis, & illa demonſtratione aliqua egebũt, atque ita in infinitum pergetur: ſin verò ex

non demonſtratis, ſiue omnia, ſiue quædam, ſi vnum etiam ſolum dubium & controuerſum ſit, totũ demonſtratione carebit. Quòd ſi videntur (inquiunt) quædam eſſe quæ demonſtratione non egeant, mira illorum eſt mens ſi non intelligunt hoc ipſum, in primis demonſtrari neceſſe habere, illa ex ſeipſis *& abſque demõſtratione* fidem obtinere. Neque enim quatuor eſſe elementa, inde confirmandum eſt, quòd quatuor ſint elementa. Præterea ſi derogetur fides particularibus demonſtrationibus, generalem quoque demonſtrationem fide carere neceſſe eſt. Vt autem ſciamus demonſtrationem, criterium, *id eſt iudicandi organum*, erit neceſſarium: itidẽ, vt criterium eſſe nouerimus, demonſtratione opus erit. Vnde ſi vtraque, quum adinuicem referantur, incomprehẽſibilia ſunt, quonam modo percipiantur quæ incerta ſunt, ſi ignoretur demonſtratio? Quæritur autem num talia appareant: verùm an ſecũdum ſubſiſtentiam ita ſe habeant. Stultos autẽ dogmaticos dicebant: quod enim ex hypotheſi. *q. d. ſuppoſitione*, concluditur, non contemplationis, verùm poſitionis vicẽ obtinet. Porrò eadem ratione etiã de impoſſibilibus argumentari licere. Cæterũ qui arbitrãtur minimè oportere ex iis quæ ſecundum circunſtãtiam ſunt verũ iudicare, neque ex iis quæ ſecũdum naturã ſunt, eos leges ferre dicebãt, & modos rerũ omnium ſibi definire, nequaquã intuentes quod manifeſtũ eſt, omne id ſecundũ circunſtantiã affectúmq; apparere. Aut igitur vera omnia eſſe, áut falſa omnia dicendum eſt. Si autẽ quædam vera ſunt, quonam ea diſcernemus modo? Neque enim ſenſu quæ ſecundum ſenſum ſunt: quum omnia illi videãtur æqualia: neque intelligentia, ob eandem cauſam. His autem excluſis, nulla iudicãdi vis reliquá cernitur. Qui igitur (inquiunt illi) de aliqua ſiue ſenſibili ſiue intelligibili aſſeuerat, prius eas quæ de ea re ſunt opiniones conſti-

tuere debet. alii enim iſta, alii illa abſtulerunt. Neceſſe eſt autẽ vel ſenſu vel intelligẽtia iudicari. at de vtriſque cõtentio eſt. Nõ igitur poſſibile eſt opiniones de rebus ſenſibilib⁹ intelligibilibúſq; iudicare. Atqui ſi propter eam quæ eſt in intelligentiis pugnam omnibus renunciandum eſt, tolletur menſura ad quã cuncta diligenter exacta videntur. Omnia igitur æqualia arbitrabuntur.

Ad hæc (aiunt) qui nobiſcum diſputat, quod apparet, *ſeu uidetur*, fide dignum habendum ſit, nec ne: ſi quidem fide dignum, nihil aduerſus illum dicere poterit cui contrà videtur. Sicut enim ipſe fide dignus dum dicit quid ſibi videatur, ita & aduerſarius. Sin autem nõ fide dignus, neque ipſi credetur quod ſibi appareat dicenti. Iam verò quod perſuadet, verum eſſe arbitrandum nõ eſt. Neque enim idem omnibus perſuadet, neque eiſdẽ ſemper. Fit autẽ perſuaſio etiam per *ſiue propter* id quod extrinſecus eſt, ſiue per celebritatem eius qui loquitur, ſiue per longam cogitationem, ſiue per ſuauiloquentiam, ſiue per cõſuetudinem, ſiue per id quod gratũ eſt.

Tollebãt autem & criterium, *id eſt iudicandi organum. q. d. iudicatorium* iſta ratione. Aut iudicatum eſt criterium, aut iniudicatum eſt: at ſi quidem iniudicatum eſt, fidem non meretur, exciditque à veri falſique iudicio. Sin verò iudicatũ, vnum erit eorum quæ particulatim iudicantur: adeo vt idem & iudicet & iudicetur. Id quoque quod de criterio iudicium tulit, ab altero iudicabitur, illúdque rurſus ab alio, atque in infinitũ procedet. Præterquã quòd de criterio ſentẽtia cõcors nou eſt, aliis hominem criterium eſſe dicentibus, aliis ſenſum, aliis rationem, quibuſdam item comprehenſiuam imaginationem. Atqui homo quidẽ & ſecum & cum aliis diſſidet, quod ex legum cõſuetudinúmque differentiis conſtat. Porro ſenſus falluntur mentiuntúrque, ratio autem in controuerſia poſita eſt, & comprehenſiua

phantaſia ab animo iudicatur, animúſque ipſe variis motibus circumagitur. Hac ergo ratione ignotum eſt criterium, ac per id veritas quoque ignoratur. Signũ item eſſe negant. Nam ſi quidem ſignum eſt (inquiunt) aut ſẽſibile eſſe neceſſe eſt, aut intelligibile. At ſenſibile nõ eſt: nam ſenſibile, commune: ſignũ verò, proprium eſt. Ac ſenſibile, ſecundum quidem differentiam, ſignũ verò, eorum quæ ad aliquid dicuntur, eſt. Intelligibile itidem non eſt. Nam ſi intelligibile eſt, aut apparet, & eſt apparentis *ſignum*, aut non apparens non apparentis, aut non apparens apparentis, aut apparens non apparentis. Nihil autem horum eſt. non eſt igitur ſignum. Apparens quidẽ certè non eſt apparentis *ſignum*, quia quod apparet, ſigno nihil opus habet. Non apparẽs verò nequaquam eſt non apparentis ſignum: quoniam apparere oportet quod patefit ab aliquo. Non apparens autem apparentis eſſe non poteſt, quatenus apparere oportet id cuius auxilio patefieri alterum debet. Sed nec apparens non apparentis fuerit *ſignum*, quia ſignum quum ſit eorum quæ ſunt ad aliquid, cum eo comprehẽdi debet cuius eſt ſignum. hoc verò non eſt. Ex eo autem ſequitur nihil incertum comprehendi poſſe. Nam per ſigna dicuntur obſcura ac incerta comprehendi poſſe.

Cauſam itidem hac ratiocinatione tollunt, Cauſa eorum quæ ad aliquid dicuntur, eſt, nimirum ad cauſale. Quæ verò ad aliquid dicuntur, ſolùm intelliguntur, non autem exiſtunt: cauſa igitur tantùm intelligitur. Nam ſi quidem cauſa eſt, id habere debet cuius dicitur cauſa: alioqui cauſa non erit. Ac quemadmodum pater, niſi adſit is ad quem pater dicitur, nequaquam pater eſt, ita & cauſa. Non autẽ id adeſt ad quod cauſa intelligitur: neque enim generatio, neque corruptio, neque aliud quidpiã. Non ergo cauſa eſt. Præterea ſi quidem cauſa eſt, aut corpus corporis eſt cauſa. aut certè

res incorporea rei incorporeæ. Nullum eſt autem horum. Non igitur eſt cauſa. Corpus quidem certè corporis non eſt cauſa. nam vtraque eandem habẽt naturam: & ſi alterum dicitur cauſa, quatenus eſt corpus, alterum quoque quum ſit corpus, efficietur cauſa. At ſi cõmuniter ambo cauſæ erunt, nihil erit quod patiatur. Porro nec incorporea res incorporeæ rei cauſa erit, ob eandẽ rationem. Incorporea item res corporis cauſa non erit, quia nihil incorporeum corpus facit. Corpus itidem incorporei cauſa non eſt, quia quod fit, ex patiente ſubiecta materia eſſe debet. Quum autem nihil patiatur ex eo quod incorporeum ſit, ne ab aliquo quidem fieri poſſit. Non eſt igitur cauſa. Ex hoc autẽ ſimul colligitur minimè ſubſiſtere principia rerũ. Aliquid enim ſit neceſſe eſt quod faciat atque operetur. Enimuero neque motus eſt: nam quod mouetur vel in loco vbi eſt, vel in eo vbi non eſt mouetur. Non in loco vbi eſt: in quo autem non eſt, neque mouetur: non eſt igitur motus. Diſciplinas item hoc modo euertebant. Siquid (aiebant) docetur, ſiue quod eſt, per id ipſum quod eſt, ſiue quod non eſt, per id ipſum quod non eſt, docetur. Neq; verò quod eſt, eo ipſo quod eſt docetur: (nã natura omniũ quæ ſunt, omnibus patet atque cognoſcitur) neque id quod non eſt, eo quod non eſt. ei enim quod non eſt, nihil contingit: ita ne doctrina quidẽ. Quinetiam ne generatio quidem ipſa, inquiunt, eſt. Neque enim fit quod eſt, quum iam ſit: neque quod non eſt: neque enim ſubſiſtit. quod autem non ſubſiſtit, neque eſt, neque fieri illi obtigit. Addunt etiam, Natura bonũ, malúmve nihil eſſe. Siquid enim (aiunt) natura bonum aut malum eſt, omnibus bonum aut malum eſſe debet, quemadmodum & nix omnibus *æquè* frigida eſt: at nullum eſt bonum aut malum quod ſit commune omnibus: non igitur eſt natura bonum aut malum. Aut enim

omne quod à quopiam exiſtimatur bonum, dicendum eſt *bonum*, aut contrà. At omne dicendum non eſt: nanque idem ab aliquo putatur bonum, ſicut voluptas ab Epicuro: ab aliquo econuerſo malum, nimirum ab Antiſthene. Vnde continget (*id quod fieri non poteſt*) idem & bonũ eſſe & malum. Quòd ſi nõ omne quod ab aliquo bonũ putatur *bonum eſſe* dixerimus, neceſſe erit nos diiudicare opiniones: quod propter parem rationum vim poſſibile non eſt. Ignoratur itaque quod ſit natura bonum. Licet autem totum cõcluſionis illorum modũ ex iis quæ reliquere monumentis animaduertere. Quanquam Pyrrho quidem ipſe nullũ reliquit opus, verùm diſcipuli & neceſſarii eius, Timon & Æneſidemus, Numenius ac Nauſiphanes, atque alii huiuſmodi. Quibus contradicentes dogmatici aiunt illos comprehendere & dogmata ſtatuere. Nã in eo quod arguere *& cæteros euertere* ſe putant, profectò comprehendunt: nam in eo ipſo & aſſerunt, & dogmata aſtruunt. Nam quum ſe nihil definire aiunt, omnique rationi cõtrariam oppoſitam eſſe rationem, hæc ipſa & definiunt & dogmaticè proferunt. Aduerſus quos illi reſpondent, Atqui ea quæ patimur vt homines, fatemur: nã & quòd dies ſit, *quòd ſit generatio*, quódque viuamus, & alia multa in hũc modũ, quæ in vita *noſtra* manifeſta ſunt dignoſcimus: cæterũ in iis quæ dogmatici aſſerunt, ea ſe ratione cõprehendere dicentes, veluti de incertis, neutiquam con ſentimus, ſed ſolas paſſiones agnoſcimus. Nam & nos videre cõfitemur, nóſque intelligere ſcimus: verũ quo pacto videamus, aut intelligamus, ignoramus. Quin hoc, albũ videri narrãdo dicimus, non aſſerẽdo an reuera ita ſit. Porro de ea voce qua nihil nos definire dicimus, atque ſimilibus, dogmata non eſſe dicimus. neque enim ſimilia ſunt iis quæ illi aſſerunt, puta quòd globoſus ſphæræ inſtar ſit mũdus. Nam id quidem in-

certum eſt. Hæ verò certæ confeſſiones ſunt. In eo itaque quod nihil definire dicimus, neque hoc ipſum definimus. Rurſus illos dogmatici vitam etiam tollere aſſerunt, dum omnia ex quibus vita conſtat euertunt. At contrà eos illi mentiri aſſeuerant: non enim viſum ſe auferre, ſed quomodo ſe habeat vis videndi ignorare ſe dicunt. Siquidem quòd apparet, *inquiunt*, ponimus non quòd tale, quale cernitur, ſit. Nam quòd vrit ignis, ſentimus, verùm an habeat vrendi naturam, non pronunciamus. quódque moueatur quiſpiam, & quòd pereat, videmus, verùm iſta quo pacto fiat ignoramus. Solùm igitur reluctamur incertis quæ conſpicuis rebus proximè aſſiſtunt. Nanque dum ſtatuam eminentias habere dicimus, quod videtur exponimus: quum verò non habere eminentias aſſerimus, non iam quod cernitur, ſed aliud dicimus. Vnde & Timon in Pythone ait non exceſſiſſe conſuetudinem: at in Indalmis ita dicit, Quod verò apparet tota vi vtcunque profectum.

Atque rurſus in libro De ſenſibus, Quòd, inquit, iſtud dulce ſit, non pronuncio: quòd autem videatur, aſſentior. Æneſidemus quoque in primo de Pyrrhonis rationibus, nihil ait per modũ dogmatis definire Pyrrhonem, propter contradictionẽ, verùm quæ ſunt conſpicua ſequi. Eadem ferme ait in libro contra philoſophiam, & in libro De quæſtione. Zeuxis itidem Æneſidemi neceſſarius in libro De duplicibus rationibus, Antiochus item Laodicenus & Apellas in Agrippa ea ſolùm ponunt quæ apparẽt. Eſt igitur criterium ſecundum Skepticos quod apparet, ſicuti & Æneſidemus ait: qua in ſententia & Epicurus fuit. Porro Democritus nihil ſe noſſe ait eorũ quæ apparent: quædam verò ex his ne eſſe quidem. Aduerſus hoc autẽ, videlicet criterium eſſe vnum ex iis quæ apparent, dogmatici aiunt, quum ab iiſdem variæ imaginationes obuerſantur, quemad-

modum à turre vel rotunda, vel quadrata: Sxepticum, ſi neutram præferat, ſine effectu fore: ſin verò alteram ſequatur, nō iam inquiunt æquas vires iis quæ apparēt attributurū. Quibus reſpondent Sxeptici, quòd quādo variæ obuerſabuntur imaginationes, vtraſque apparere dicemus, atque ideo apparētia ponere quia apparēt. *Poſtremò* autem Sxeptici finē aiunt, aſſenſus retētionem, quam rem ſequatur, vmbræ in morē, animi imperturbatus ſtatus, vt ait & Timon & Æneſidemus. Neque enim iſta aut fugiamus, aut eligamus quæ circa nos ſūt: quæ verò circa nos non ſunt, ſed per neceſſitatem, vitare non poſſumus, vt eſt eſurire, & ſitire, & dolere. Neque enim iſta ratione auferri poſſunt. Dicentibus verò dogmaticis, poſſe viuere Sxepticos, non detrectādo, ſi iubeatur etiam patrē excarnificare, reſpondent illi de dogmaticis, quomodo viuere poterit & abſtinere quæſtionibus, non de rebus vitæ communis & obſeruādis. Itaque & eligimus aliquid ſecūdum conſuetudinem, & fugimus, & legibus vtimur. Sunt etiam qui dicant Sxepticos finē dixiſſe ſtatum animi paſſionibus carentem: ſunt qui manſuetudinem.

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE OPTIMO DOCENDI genere liber,

In quo aduerſus ueteres Academicos Pyrrhonióſque diſputat.

D. Eraſmo Rot. interprete.

FAVORINVS cenſet optimum doctrinæ genus, per quod vtrãque in partem præparamur. Sic enim appellabant Academici, propter aduerſam partẽ quã aſſeuerabant. Itaque vetuſtiores exiſtimabant hanc doctrinam deſinere in epochen. Epochen autẽ appellabant, quaſi dicas ſuſpenſam ſententiam, nihilque definientem. quod eſt, nulla de re pronunciare, nec aſſeuerare certò. Recẽtiores autem (non enim ſolus fecit hoc Fauorinus) nõnunquam eò proferunt epochen, vt negent vel illud intellectu poſſe comprehendi, ſolem eſſe. Rurſus aliâs eò proferunt cognitionem, vt diſcipulis ſuis permittant, antequam didicerint, de ſcientiis iudicare. Nec enim aliud eſt quod dixit Fauorinus libro de affectione Academica, cui titulus inditus eſt Plutarchus. Dicit autem idẽ in libro ad Epictetum, in quo inducitur Oneſimus Plutarchi ſeruus cũ Epicteto diſputans. Quin & in libro quẽ poſtea ſcripſit ad Alcibiadem, laudat alios etiam Academicos, qui in partes ambas ſibi pugnantes & contrarias diſſerebant: cæterùm diſcipulis permittebant vt quod verius videretur eligerent. In hoc ſanè ait libro ſibi videri probabile, nihil certò ſciri poſſe. Contrà in Plutarcho concedere videtur, eſſe certam alicuius rei cognitionem. Præſtat autẽ ſic appellari *γνωστὸν, id eſt cognoſcibile*, quod aliis dicitur *καταληπτὸν, id eſt comprehenſi-*

bile, relicto vocabulo Stoico. Ego ſanè mirabar, ita me dii bene ament, quòd Fauorinus qui conſueuit omnia nomina ad Atticam linguam vſurpare, non ceſſet dicere τὸ καταληπτὸν, *id eſt comprehenſibile*, neque τὴν κατάληψιν, *id eſt comprehenſionem*, neque τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, *id eſt comprehenſiuam imaginationem*: neque his cõtraria, quæ videlicet per priuationem dicuntur, vt ἀκατάληπτον φαντασίαν, *id eſt incomprehenſiuam imaginationem*, vel ἀκαταληψίαν αὐτὴν, *id eſt incomprehenſibilitatem ipſam*. adeo vt quum libros tres ſcripſerit, primum ad Adrianum, alterum ad Dyſonem, tertium ad Ariſtarchum, omnibus titulum indiderit Περὶ καταληπτικῆς φαντασίας, *id eſt*, *De comprehenſiua imaginatione*, ac per omnes hos libros ſtrenuè contendit, dum conatur demonſtrare nullam eſſe poſſe comprehẽſiuam imaginationem. Ego verò nihil aliud arbitror ſonare comprehenſibile, quàm cognoſcibile: nec aliud comprehendere, quàm certò cognoſcere: cæterùm inter ſe reſpondere comprehenſionem & comprehenſiuam imaginationem. Quoniam enim nõnulla videmur nobis videre, audire, aut alioqui ſenſu percipere, (quod accidit in ſomnis, aut per inſaniam) nonnulla verò non tantùm putamus nos videre, ſed re vera videmus, aut alioqui ſenſu percipimus: hæc quidẽ poſteriora omnes homines, exceptis Academicis & Pyrrhoniis, ad certam cognitionem pertingere credunt: cæterùm quæ per ſommum aut mentis errorem apparent animo, ea falſa eſſe. Quòd ſi porro concedunt hoc ita ſe habere, deleant è libris ſuis quod inibi ſcriptum eſt, In rerum iudicio, nec ſano magis eſſe fidem habendam quàm inſano, neque rectè valenti magis quàm ægroto, neque vigilanti magis quàm dormienti. Sin iſtis nihil eſt cognoſcibilius quàm iis qui ſunt diuerſo modo affecti, nimirum confuſa ſunt veritatis iudicia: nec ipſe præceptor Academicus, nec diſcipulus poterit iu-

dicare rationes quæ in ambas partes inter ſe pugnantes diſſeruntur. Imò ne opus quidē omnino fuerit talibus doctoribus, quum poſſimus ipſi, quæ à ſectarũ authoribus hinc atque hinc diſſerta ſunt, legere, nihilóque minus quàm Academici ſcire:& ſiquid apud hos fuerit obſcurum, quod erit apud Chryſippũ, Stoici magiſtri poſſunt appellare certius: quod apud Theophraſtum & Ariſtotelem, Peripatetici:itémque de cæteris, vt iam nihil omnino reliquum ſit quod doceant Academici, iuxta Fauorini quidem diſputationem. Siquidem hoc ſanè docuerunt illi veteres, nullum eſſe datum homini iudicium à natura, quo collatis inter ſe rebus omnibus, exactè poſſit dignoſcere. Eóque nulla de re pronũciandum eſſe cēſebant, ſed ſemper de omnibus ſuſpēdendã eſſe ſententiam. Verùm ſi nobis phyſicis concedant (vt oportet) ſenſum, iam nihil opus habebimus in vtrãque partem exerceri: ſed alia quadam re fuerit opus, videlicet repetitione. vt artifices non ſtatim artem præbent diſcipulis, ſed aliud exigunt, nimirum conſiderationē eorũ quæ tradita ſunt. quod à pleriſque dicitur ad calculum vocare. hoc autem eſt inſtare ei qui exercetur, & in hoc animaduertere vbi labatur, eáque ſola corrigere. Conſimili modo, qui pueros exercent ad palæſtram, corrigunt luctãtium errata. Sic & grammaticus, & rhetor, & geometres, & muſicus, docent non labefactantes neque conuellentes in diſcipulis fidem, quam habent naturæ iudicio, ſed inſtantes iis quos exercent, donec in ſingulis actionibus eò prouexerint vt iã non errent: tãtum abeſt vt inducant ſententiæ ſuſpenſionē. Perinde enim faciunt qui ſuſpendunt ſententiam ne credant euidentiæ rerum vnà cum ſenſibus, atque qui contemnunt ea quæ certò ab aliquo cognoſcuntur. Itaque Carneades ne illud quidem quod eſt omnium euidentiſſimũ concedit eſſe credendum, quòd magnitudines vni

cuipiam æquales, ſint etiam inter ſeſe æquales. Rationes igitur quibus conatur deſtruere & hæc & alia permulta, quæ tibi euidenter apparent creduntúrque eſſe vera, adhuc in hũc vſque diem ſeruatas habemus, proditas ſcriptis, ab illius diſcipulis collectas. Solutiones autem nec ab illis, nec ab alio quopiam Academicorum qui poſt Carneadem fuerunt, datæ ſunt. Ea res ſola declarat, iſtius rationes omnes eſſe ſophiſmata: nobíſque quærendæ ſunt, ô diſcipuli, iſtarum ſolutiones. Improbum eſt enim hoc: attamẽ nihilo minus improbum fecerunt illi qui ſcripſerũt quidem has, cæterùm vobis non indicarunt quales eſſent. Lubens autem percunter, ſi vel Fauorinus adeſſet, vtrum me iubeat credere omnibus iſtis rationibus, an conſiderare veræne ſint an falſæ. Vnum hoc ſanè conceſſit, conſiderare. Rogarem autem poſt hæc in vniuerſum, num homini natura vis inſit iudicandi, quæ ſermones veros diſcernat à falſis, an potius ars quædam & ratio ſit vtrunque cognoſcendi. Si natura, quî fit vt non omnes inter nos conſentiamus, neque ſimiliter iiſdem de rebus pronunciemus? Sin ars eſt ac ratio, hæc omnium primùm erat diſcenda. deinde cõueniebat doctores ludo præfectos variis modis exercere diſcipulos, multis propoſitis exemplis: quemadmodum inſtituuntur qui diſcunt artem luctandi, aut coriariam, aut fabricandi domos nauéſque, aut rhetoricè dicendi, aut legendi, aut ſcribendi, aut (vt ſummatim dicam) quidlibet aliud operari iuxta artem. Proinde ſiquis Academicorum ſcripſit quæ tandem res ſit demonſtratio, quod ſophiſma, & quomodo oporteat alterum horum ab altero diſcernere, & quemadmodum Fauorinus admittit iudicium diſcipulorum, in vtranque partem exercitatorum, niſi quod ſuperuacaneum eſt, nimirũ docuit Academicus omnia quæ dicta ſunt, haberemúſque nos

præceptores qui propria decreta doceant. Quòd ſi nullus iſtorum ſcripſit quomodo iſta differunt, nec exercuit quenquam, perinde facere videtur ac ſi faber præcipiat diſcipulo vt & metiatur, vt æquet, vt dirigat, & circulum deſcribat, nec interim det illi cubitum quo metiatur, nec xyſton quo poliat, neq; regulam ad quã dirigat, neque circinum quem circunducat. Atqui forſitã dicet tale nihil eſſe in philoſophia ac dogmatibus. Ne igitur poſthac aſſimules te aliquid ſcire, neque pronuncia, neque deſciſce à veterum Academicorum decreto, qui prodiderunt ſuſpendendam eſſe ſententiam: neque te iacta, dum facis quod ſolet grammaticus, qui ſemet in iis exercuit quæ dicta ſunt à prioribus. Proinde nihil apud illos eſſe præclari, perſpicuum eſt conſideranti. Neque enim hoc eſt eius qui docendi munus profitetur, ſed nugacitas potius quædam eſt & ineptia. Vnde igitur cognoſcendi veri ſpes reliqua eſt? Etenim cui nõ adeſt iudicium veri aut falſi, huic nulla ſpes eſt cognitionis. Tãtum hoc ſtude vt ſophiſtas doceas nullam nobis à natura inſitam vim iudicandi. Deinde fortaſſis impudenter nobis, inquit, & ſenſum & intellectũ, quibus euidenter iudicamus de vero, concedet aliquis, cupiens nos in logicis fruſtranea ſpe volutari. Quicunque verò ſuſtulerunt totam ſpem, quod fecit ille, fruſtra nugantur. Perſpicuum igitur eſt quòd Fauorinus pudore ſubuertit omnia, & quòd inde fateatur nihil ſciri, vnde veteres Academici Pyrrhoniique dicebant: cæterùm fictè diſcipulis permittere iudicium, quod priores ne ſibi quidẽ ipſis permittebant. Ergo quòd eiuſmodi doctrina & inſtitutio diſcipulorũ artem quamcunque diſcentium, qualem ſentit Fauorinus, non ſolùm cæteris præſtãtior non ſit, verùm ne doctrina quidem omnino dicenda ſit, opinor à nobis dilucidè demonſtratũ. Iam de reliquis, quæ doctrinæ quidem ſunt

omnes, an optimæ ſint, conſideremus, rurſus ab iiſdem ordientes. Apparet enim hoc nobis euidenter, quòd ſophiſtæ maximè ſtudent ſibi reddere incredibile, nullū eſſe iudicium naturæ. Etenim circinus pingit circulū, cubitus autem diſcernit longitudinē, quemadmodum lances grauitatem. Hæc autē ipſe fabricatus eſt homo, ex naturæ inſtrumētis ac iudicio impulſus, quibus nullum vltra iudicium nec antiquius habemus, neque præclarius. Hinc igitur incipiendum eſt. Dicit enim rurſus ipſa mens, quòd poſſibile nobis eſt naturali iudicio credere ſiue non credere: ipſum autem iudicium per aliud aliquid iudicare poſſibile non eſt. Qui fiet enim vt id quo iudicantur reliqua omnia, ab alio quopiam iudicetur? Credere vis oculis clarè cernentibus, & linguæ guſtanti, hoc quidem eſſe malum, hoc verò ficū, an non credere? Concedam quod voles facere in nobis, ſi quidem ſtudes mecum diſputare. Quòd ſi non credis, diſcedam abs te, velut ab eo qui præter naturam affectus eſt. Ponamus primùm te non credere, neque ſperare futurū vt quicquam ex me diſcas. Hoc enim modo cœperam dicere. Ponamus rurſus tę credere, ac ſpem eſſe futurū vt ex me diſcas iudicare. Cæterùm ego ſentio iudicare, ſenſibilia quidem ex iis quæ euidenter apparent ſenſibus: intelligibilia verò, ex iis quæ dilucidè intelliguntur. Quoniam autē ex naturæ iudicio artes omnes parant & inſtrumenta & iudicandi ſecundum artem organa, per quæ alia quidem ipſi ſibi cōponunt, alia rurſus ab aliis compoſita iudicant: & ego docebo in vniuerſum, & inſtrumēta, & iudicia, tum ea per quæ tibi parabis veros ſermones, tum ea per quæ iudicabis ab aliis dictos. ſic enim habes totum. Etenim ſiquid ex ſeſe euidenter apparet ſenſibus aut intellectui, ad id nihil opus eſt inquiſitione. Quòd ſi nihil eſt tale, neceſſe eſt vt accedat cognitio, quæ aliunde paratur. At ego

pollicecor me traditurum tibi quædam quæ reſpōdeant inſtrumētis quæ fiunt ab arte, ex quibus inuenies quod quæris: alia verò reſpondentia iudiciis, ex quibus iudicabis an verè tibi videaris inueniſſe. Hæc autem vbi didiceris, multis exemplis exercebo te vt & celeriter & exactè inuenias iudicéſq; quod quæris, vt poſthac nec vllo libro futurum ſit opus ad inuentionem veri, nec alia doctrina. Mox & aliis dicentibus aliquid eorum quæ cupis inuenire, facilè poteris cognoſcere. Etenim qui cognouit rectam viam rectam eſſe, nō eget alia doctrina ad redarguendum eos qui aberrant. Ita qui rectā demonſtrationis viam perdidicerit, protinus cum hac nouit vias erroneas. Fauorinus autē mihi videtur ſimile quiddam facere, quaſi ſiquis dicat te cæcum eſſe, nihilominus tamen iudicare poſſe vter noſtrum ſit ſordidior aut candidior: haud reputans ſecum quòd ei qui talia ſit iudicaturus, opus eſt adeſſe viſum. Atqui nihil refert, quod ad iudicandum attinet, vtrum omnino viſu careas, an quum habeas, illi non credas. Ad eundem autem modum, quòd id quo iudicamus eſt tale quiddam, quódque quæ huic paria ſunt, ſunt & inter ſe paria: quemadmodum aſinis nemo permitteret iudicare, quoniam omnino mente carent: ita nec hominibus, ſi ne hi quidem mentem habeant, cui credi poſſit. Nihil enim intereſt, quod attinet ad incertitudinem eorum quæ iudicanda ſunt, an omnino nullum habeas iudicium, an nō credas illi. Ridiculus eſt igitur Fauorinus, permittens iudicium diſcipulis, quum organis iudicandi detrahat fidem. Etenim ſi nihil eſt euidēs intellectui, aut certum ex ſeſe, periit omne rerum iudicium. Contrà ſi eſt quidem, velut oculus in corpore, ſic intellectus in animo, non tamen omnibus pariter acutus, conſentaneum eſt vt quemadmodum qui cernit acutius, adducat ad id quod videtur eum cui viſus eſt hebetior:

ita

ſta quibus contigit in rebus intelligibilibus perſpicere clarè quod offertur intellectui, adducāt ad contemplationem eandem, maximè cæcutientem. Atque hoc eſt præceptoris officium, vt inquit Plato, & ego aſſentior. Et his de rebus ſcripſimus copioſius in tractatione demonſtrationis, quòd doctrina talis quædā ſit euidens ad intelligentiam. Scripſimus autem & illud, quomodo quis exorſus in vnoquoque ab elementis ac principiis, maximè demonſtrare poſſit quicquid eſt demōſtrabile: non quemadmodum admirandus ille Fauorinus facit per totum librum, in quo demonſtrat, ne id quidem comprehendi poſſe, ſolem eſſe: ac nobis obliuioſis in vtranque diſputat partem, conceditque eſſe aliquid quod certò cognoſci poſſit, cuius iudicium & electionem permittit diſcipulis.

Quæ complectitur lib.1.Pyrrhon.hypot.Sexti.

De tribus generaliſſimis philoſophandi rationibus, Capite 1, Pagina 9.
De duplici Sxepticæ tractatione, Cap.2.pag.eadem.
Quibus nominibus Sxeptica inſtitutio uocetur, Cap.3.pag.10.
Quid ſit Sxepſis, Cap.4.pag.eadem.
De Sxeptico, Cap.5.pag.11.
De principiis Sxepticæ, Cap.6.pag.eadem.
An Sxepticus aliqua dogmata ſtatuat, Cap.7.pag.12.
An ſectam habeat Sxepticus, Cap.8.pag.13.
An phyſiologiam tractet Sxepticus, Cap.9.pag.eadem.
An Sxeptici phænomena tollant, Cap.10.pag.eadem.
De criterio Sxepticæ, Cap.11.pag.14.
Quis finis ſit Sxepticæ, Cap.12.pag.15.
De modis uniuerſalibus ſxepſeos, Cap.13.pag.16.
De modis decem epoches, Cap.14.pag.17.
De quinque modis, Cap.15.pag.44.
De duobus aliis modis, Cap.16.pag.46.
Qui ſint modi quibus euertantur ætiologici, Cap.17.pag.47.
De Sxepticorum uocibus, Cap.18.pag.48.
De uoce Non *magis*, Cap.19.pag.49.
De aphaſia, Cap.20.pag.50.
De uocibus, fortaſſe, licet, fieri poteſt, Cap.21.pag.eadem.
De uoce ἐπέχω, & οὐδὲν ὁρίζω, Cap.22.pag.51.
De uoce οὐδὲν ὁρίζω, Cap.23.pag.eadem.
De eo quod dicunt, Omnia ſunt ἀόριστα, Cap.24.pag.eadem.
De eo quod dicunt, Omnia ſunt incomprehenſibilia, Cap.25.p.52.
De uocibus ἀκαταληπτῶ & οὐ καταλαμβάνω. *i.non comprehendo*, Cap.26.pag.eadem.
De eo quod dicũt παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος ἀντίκειται, *id eſt, Omni orationi oratio æqualis opponitur, [uel, oppoſita eſt]* C.27.p.53.
Appendix ad tractationem de Sxepticis uocibus, Cap.28.p.ead.
Differre Sxepticam inſtitutionem ab Heracliti philoſophia, Cap.

29.pag.54.
In quo differat Sxeptica diſciplina à Democriti philoſophia, Cap.30.pag.55.
Quo differat ſxepſis à Cyrenaica inſtitutione, Cap.31.pag.56.
*Quo differat ſxepſis à Protagoræ inſtitutione,*Cap.32.pag.ead.
Quo differat ab Academica philoſophia ſxepſis, Cap.33.p.57.
*An medica experientia eadem ſit cum ſxepſi,*Cap.34.pag.61.

Quæ complectitur liber ſecundus.

*An poſſit Sxepticus aliquid inquirere in ea quæ dicũtur à dogmaticis,*Cap.1.pag.63.
Vnde incipere debeat inquiſitio aduerſus dogmaticos ,Capite 2. pag.66.
*De criterio,id eſt inſtrumento ad iudicandum.*Cap.3.pag.67.
*An ſit aliquod ueritatis criterium,*Cap.4.pag.68.
De criterio A *quo,*Cap.5.pag.69.
De criterio Per *quod,*Cap.6.pag.75.
De criterio Secundum *quod,*Cap.7.pag.80.
*De uero & ueritate,*Cap.8.pag.83.
*An aliquid ſit natura uerum,*Cap.9.pag.84.
*De ſigno,*Cap.10.pag.87.
*An ſit aliquod ſignum iudicatorium,*Cap. 11.pag.86.
De demonſtratione ,Cap. 12.pag.95.
*An ſit demonſtratio,*Cap.13.p.97.
*De ſyllogiſmis,*Cap.14.pag.110.
*De epagoge,id eſt inductione,*Cap.15.pag.113.
*De definitionibus,*Cap. 16.pag.eadem.
*De diuiſione,*Cap.17.pag.115.
*De nominis in ſignificata diuiſione,*Cap.18.pag.eadem.
*De toto & parte,*Cap.19.pag.116.
*De generibus & ſpeciebus,*Cap.20.pag.117.
*De communibus accidentibus,*Cap.21.pag.120.
*De ſophiſmatibus,*Cap.22.pag.eadem.
*De amphiboliis,id eſt ambiguitatibus,*Cap.23.pag.127.

Quæ complectitur liber tertius.

De Deo, Cap. 1. pag. 128.
De cauſa, Cap. 2. pag. 131.
An ſit aliquid alicuius cauſa, Cap. 3. pag. 132.
De materialibus principiis, Cap. 4. pag. 136.
An comprehenſibilia ſint corpora, Cap. 5. pag. 138.
De craſi, id eſt temperatione, Cap. 6. pag. 143.
De motu, Cap. 7. pag. 145.
De tranſitorio motu, Cap. 8. pag. 146.
De augmento & imminutione, Cap. 9. pag. 151.
De ablatione & additione, Cap. 10. pag. eadem.
De tranſpoſitione, Cap. 11. pag. 154.
De toto & parte, Cap. 12. pag. eadem.
De naturali mutatione, Cap. 13. pag. 155.
De generatione & corruptione, Cap. 14. pag. 156.
De manſione, Cap. 15. pag. 159.
De loco, Cap. 16. pag. 160.
De tempore, Cap. 17. pag. 163.
De numero, Cap. 18. pag. 166.
De ethica parte philoſophiæ, Cap. 19. pag. 171.
De bonis & malis indifferentibus, Cap. 20. pag. eadem.
Bonum trifariam dici, Cap. 21. pag. 172.
De indifferente, Cap. 22. pag. 173.
An ſit aliquid natura bonũ & malũ & indifferẽs, Cap. 23. p. 174
Quæ ſit ea quæ dicitur ars circa uitam, Cap. 24. pag. 176.
An ſit ars circa uitam, Cap. 25. pag. 188.
An hominibus indatur ars quæ circa naturam, Cap. 26. pag. 192.
An doceri poſſit ars quæ circum naturam, Cap. 27. pag. 192.
An ſit aliquid quod doceatur, Cap. 28. pag. eadem.
An ſit docens aut diſcens, Cap. 29. pag. 194.
An ſit diſcendi modus, Cap. 30. pag. 195.
An ars quæ circa uitam, eam habenti ſit utilis, Cap. 31. pag. 197.
Quare Sxepticus interdũ ratiocinationes quantũ ad probabilitatem attinet debiles de induſtria proponat, Cap. 32. pag. 199.

IN SEXTI PHILOSOPHI Pyrrhon. hypotyp. libros III, annotationes Henrici Stephani, in quibus etiam de quarūdam philoſophicarum vocum interpretatione agit.

¶ Pagina 9, Verſu 1 & 2, Pyrrh. hypot.] De hoc titulo cōſule annotat. ſeptimam, vbi de aduerbio ὑποτυπωτικῶς agitur.

V. rem] Obſeruaui Græcos pleriſque in locis adhibere aduerbium ἴσως (id eſt fortaſſe) item verbū οἶμαι (id eſt arbitror) in quibus alioqui ea minimè neceſſaria ſunt: ſed extenuant duntaxat, vel potius quandam modeſtiæ ſpeciem præ ſe ferunt. Eodem autem officio & verbum δοκῶ fungi comperi. Huiuſmodi eſt etiam Fabianum ferè. Sed Sextum, qui τὴν ἀπορητικὴν ἀγωγὴν profitetur, hic, ſicut & alibi, vti aduerbio ἴσως tanquam ἀποροῦντα, conſentaneum eſt. Vide caput 21, vbi τάχα (quod idem valet) inter ſkepticas voces recenſetur.

V. tem] Pro comprehendi, potuiſſem etiam vti infinitiuo percipi, vertens καταληφθῆναι. Cicero enim vtroque ſine diſcrimine vtitur, aliquando tamen ad maiorem expreſſionem ea copulans. Sextus, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς νέας ἀκαδημίας ἀκατάληπτα εἶναι πάντα φασί. Cicero in Lucullo, Quoniam enim id haberent Academici decretum, nihil poſſe percipi. Et paulo pòſt, Certè hoc ipſum ex quo omne veri falſique iudicium eſſet, percipere eos debuiſſe. Sic & κατάληψιν vertit tam perceptionem quàm comprehēſionem, atque adeo cognitionem: ita tamen vt κατάληψιν adverbum ſonare comprehenſionem fateatur. Sic enim in eodem libro ſcribit, Nec definiri aiebāt neceſſe eſſe quid eſſet cogni-

tio, aut perceptio, aut (ſi verbum è verbo volumus) comprehēſio, quam κατάληψιν illi vocant. eóſque qui perſuadere vellent eſſe aliquid quod comprehendi & percipi poſſet, inſcienter facere dicebant. Vbi animad uerte exemplum eius quod modò dixi, videlicet duo hæc verba comprehendi & percipi, interdum coniungi. Sed hîc verbum percipi ſequitur, quod alibi præcedere potius ſolet. Rurſum Cicero in eodē libro, Ad rerū igitur ſcientiam vitæque conſtantiam aptiſſima quum ſit mens hominis, amplectitur maximè cognitionem, & κατάληψιν, quam (vt dixi) verbum è verbo exprimentes, comprehēſionē dicemus. Iam verò & καταληπτὸν alicubi quidem per periphraſin, Quod comprehendi poſſit, item, Quod percipi poſſit: interdum verò & vno verbo comprehenſibile reddit, ſed petita tamen antè venia. At ἀκατάληπτον itidem vna voce incomprehenſibile nuſquam ab eo dictum comperio. quo tamē, analogiam ſequēs, vti minimè dubitaui. At verò ἀκαταληψίαν nō item incomprehēſibilitatē interpretari auſus ſum, quòd nullas niſi agreſtes aures id poſſe ferre iudicarem. Ideóque quod initio huius libri dicit Sextus ἀκαταληψίας ὁμολογίᾳ, interpretatus ſum, A ſe comprehendi non poſſe fateantur. Sciendum eſt autem reperiri etiam ἀκαταληπτῶ cum apud alios, tum apud hunc noſtrum Sextum, idem valens quod οὐ καταλαμβάνω, id eſt, Non comprehendo, Non percipio. Porro Ciceronianis hiſce interpretationibus licebit fortaſſe aliquam addere, vt videlicet καταληπτὸν non ſolùm comprehēſibile, ſed etiam perceptibile, & ἀκατάληπτον non tantùm incomprehenſibile, verumetiam imperceptibile vertamus. Quæ cur aſpernemur nihil video (vtar enim Fabii verbis) niſi quòd iniqui iudices aduerſus nos ſumus, ideóque paupertate ſermonis laboramus. Ego certè in huius

libri interpretatione hanc in partem ne peccarem operam dedi, qui non tantùm ens & eſſentia, ſed alia multo duriora vocabula, ei, cogente neceſſitate, adhibui: quibus donec meliora in lucem prolata fuerint, neminem, qui iudex æquus eſſe voluerit, offenſum iri exiſtimo. Sed vt ad κατάληψιν reuertar, eius originem declarat idem Cicero, ita ſcribens in eodem Lucullo, Hoc quidem Zeno geſtu faciebat. nam quum extenſis digitis aduerſam manum oſtẽderat, Viſum, inquiebat, huiuſmodi eſt. Deinde quum paulum digitos cõſtrinxerat, Aſſenſus huiuſmodi. Tum quũ planè compreſſerat, pugnúmque fecerat, comprehenſionem illam eſſe dicebat. qua ex ſimilitudine etiàm nomen ei rei, quod ante non fuerat, κατάληψιν impoſuit. Hactenus ille. ex cuius tot verbis, abũdè diſcimus κατάληψιν comprehenſionem ſiue perceptionem debere reddi. Verùm animaduertendum eſt verti etiam cognitionem in vno ex illis quos attulimus locis. Cui conuenit hic De finib. lib. 3, Cognitiones autem, vel (ſi hæc verba minus placent, aut minus intelliguntur, καταλήψις appellemus licet) eas igitur ipſas propter ſe aſciſcendas arbitramur, quòd habeãt quiddam in ſe quaſi complexum & continens veritatem. Sed in multis exemplaribus pro cognitiones deprauatè legitur cogitationes. Quinetiam, vt idem in quodam loco Luculli paulo antè citato κατάληψιν vult eſſe aut cognitionem, aut perceptionem, aut comprehenſionem, ita alibi tres hos infinitiuos coniungit, noſci, percipi, comprehendi. Itidem verò & quatuor hæc participia congerit, comprehenſi, percepti, cogniti, conſtituti. Ita enim in Lucullo (vnde & proximè præcedẽtes infinitiui petiti ſunt) ſcribit, Quæro etiam, ille vir bonus qui ſtatuit omnem cruciatum perferre, intolerabili dolore lacerari potius quàm aut officium prodat

aut fidem, cur has ſibi tam graues leges impoſuerit, quum, quamobrem ita oporteret, nihil haberet comprehenſi, percepti, cogniti, conſtituti. De his autem locis quid dicemus, in quorũ vno Cicero noſci, percipi, comprehendi: in altero, comprehẽſi, percepti, cogniti, diſtinctè ponit, quum alibi ea *ἰσοδυνάμα* eſſe voluerit, & nobis *κατάληψιν*, vel cognitionem, vel perceptionem, vel comprehenſionem interpretari permiſerit? Quid aliud huic obiectioni reſponderi debeat non video quàm hoc, Ciceronem, quum nobis liberum facit, *κατάληψιν*, aut cognitionem, aut perceptionem, aut comprehenſionem vertere, horum trium optionem nobis dare, tanquam quæ ſenſum eũdem efficiant, accipiendo verbum Stoicum latius & generalius, non autem eius etymologiæ inſiſtendo. Itidem verò quum coniungit hæc participia, comprehenſi, percepti, cogniti, licet non vtatur diſiunctiua vel, nec aut, perinde tamen eſſe ac ſi poſito genitiuo Græco *καταληπτοῦ*, ſubiunxiſſet, Siue comprehẽſi, ſiue percepti, ſiue cogniti, id interpretari velis. Pro me autem, vel potius pro Cicerone facit Galenus qui *καταληπτὸν* nihil aliud eſſe vult quàm *γνωστόν*. Verùm & alia rurſus oboritur quæſtio, cur Galenus *καταληπτὸν* quidẽ ſimpliciter *γνωστὸν* expoſuerit, at *καταλαμβάνεσθαι* non ſimpliciter *γιγνώσκειν*, ſed *βεβαίως γιγνώσκειν*. Hæc enim ipſiſſima ſunt illius verba, *ἐγὼ δὲ οὔτ᾽ ἄλλο τι καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν παρὰ τὸ γνωστὸν, οὔτ᾽ ἄλλο τι τὸ καταλαμβάνεσθαι τοῦ βεβαίως γιγνώσκειν· ἀνάλογον δὲ αὐτοῖς λέγεσθαι τήν τε κατάληψιν καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν.* Quinetiam paulo pòſt *εἰς βεβαίαν γνῶσιν* pro *εἰς κατάληψιν* dixit. Hanc quæſtionẽ mouẽti (quiſquis fuerit) aptè, vt opinor, reſpõderi queat, quemadmodũ Galenus *καταληπτὸν* ſimpliciter *γνωστὸν* expoſuit, quũ tamẽ non ſimpliciter *γνωστὸν* ſed *βεβαίως γνωστὸν* intelligeret (vt ex ſe-

quentibus explicationibus patet)ita Ciceronem ſimpliciter quidem cogniti dixiſſe,nec tamen ad quamlibet cognitionem hoc retuliſſe, ſed firmā ac ſtabilem intellexiſſe. nam hæc demum appellari debet cognitio, licet per abuſum latius eius ſignificatio extendatur. Quanquam nec ei qui contendere volet omiſſum in hoc Galeni loco aduerbiū *βεβαίως* ante *γνωστὸν*, valde repugnabo,quum præceſſerit apud eundē *βεβαίως γνωστόν*. vbi etiā dicit ſatius eſſe nos ita vocare *τὸ καταληπτὸν*,ab appellatione Stoica diſcedētes. Sed, vt hanc quæſtionem miſſam faciamus, Gellius Ciceronem imitatus, ad verbi *καταλαμβάνεσθαι* interpretationem duos hoſce infinitiuos adhibuit,noſci & percipi. Porro elegantiſſimè Lucianus ludit *ἐν βίων πράσει* in ſignificatione huius verbi. Introducit enim Sкepticum philoſophum mercatori reſpondentem ſe omnia præſtare poſſe præterquam *δραπέτην μεταδιώκειν*,&cauſam reddentem *ὅτι οὐ καταλαμβάνω*.Sic ludit alibi & in voce *κριτήριον*. Animaduertendum eſt autem præterea nouè dixiſſe Galenum in loco modò citato *καταλαμβάνεσθαι* pro *καταλαμβάνειν*, quum alioqui nos dicamur *καταλαμβάνειν*,at ipſæ res *καταλαμβάνεσθαι*.

V.nunt.] *εὑρηκέναι δοκοῦσι* non verti Inueniſſe videntur,ſed Inueniſſe ſibi videntur.id eſt,Inueniſſe ſe arbitrantur.quia dixerat modò,*εὑρηκέναι ἔφασαν*.Inuenerunt enim,vt quidem ipſi, nō vt aliarum ſectarum philoſophi iudicant.

V.dentur] Cicero *δόγμα* decretum interpretatur. Poſſumus autem,non ſine exemplo quorundam Latinorum ſcriptorum, *δόγματα* interpretari etiam placita. Eadem autem ratione vocarunt illi placita philoſophorum qua Græci dicūt *τὰ ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις*. id eſt, ad verbum, Placentia philoſophis. Illo autem nomine inſcriptus eſt quidam Plutarchi libellus. Nec

deſunt qui exiſtiment hodiéque placita curiæ à noſtratibus vocari *Arreſts* pro *Areſts*, id eſt ἀρέστα. In quo tamen longè falli eos, facilè cognoſcet quiſquis vim & vſum verbi à quo illud nomen deductum eſt conſiderauerit. Quinetiam vocem δόξας interdum eadem ſignificatione poni, & ab eadem eſſe origine ſcimus. Porro δόγμα quomodo interpretari debeamus docet nos Cicero, vti dixi: at quomodo δογματικοὺς (vno quidem certè verbo) non item. Ego dogmaticos (vocem Græcam, vtpote vſitatam, retinendo) quàm decretorios, ad verbũ, appellare malui. Quòd ſi ad periphraſin confugiẽdum ſit, liceat fortaſſe δογματικοὺς interpretari Decretorum authores, vel aſſertores, aut profeſſores, aut Decreta ſtatuentes, vel Decretis adhærentes. Quid ſi verò Decretis certis addictos ex ipſo Cicerone interpretemur? Hinc autem & δογματικὴ φιλοσοφία paulo pòſt, & alicubi aduerbium δογματικῶς, de quibus paulo pòſt. Item verbum δογματίζειν, id eſt, Dogma vel dogmata ſtatuere, Decretum aliquod vel decreta aliqua aſſerere, vel profiteri. Vel, Aliquid tãquam dogma (vel decretum) proferre, aut aſſerere. Dicitur enim interdum δογματίζειν abſolutè, interdũ δογματίζειν τι, vel περί τινος. Id eſt, Aliquid vel de aliquo dogmaticè pronuntiare, Aliquid dogmaticorum more aſſerere, vel Aliquid dogmatica aſſertione approbare. Vel, Aliquid, tanquã certũ dogma, aſſertione approbare. Vtroque modo vſus eſt Sextus eodem in loco, ita ſcribens, ὁ μὲν γὰρ δογματίζων, ὡς ὑπάρχον τίθεται τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ὃ λέγεται δογματίζειν. Vſus eſt & tertio alibi, ὁ γὰρ περὶ ἑνὸς δογματίζων, ἢ προκρίνων φαντασίαν, &c. vbi ὁ δογματίζων interpretatus ſum Qui dogmaticè pronuntiat. Apud Ciceronẽ alicubi decretum habere videtur eſſe δογματίζειν. Gell. vno verbo Decernere pro eodẽ dixit, lib. 11. cap. 5, ſed addens ſtatuere,

nam de Pyrrhoniis loquens, ſcribit, Nihil enim decernunt, nihil conſtituunt. Cæterùm δογματίζειν & δογματικῶς ἀποφαίνεσθαι eodem ſenſu dicuntur.

V. autē] Hi duo tertiæ Academiæ authores fuerũt, Vide infrà, pag. 58 & 60. Vide & Ciceronē in Lucullo.

V. de mer.] Verti αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι generaliſſimæ philoſophandi rationes. quoniam alibi apertè dicit ea ſignificatione δύο τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια. Eodē ſenſu Galenus artis medicinæ eſſe dicit δύο τὰ ἀνωτάτω μέρη. Idem ad Glauconem, τὰ ἀνωτάτω γένη dixit. q. d. ſuprema, id eſt ſumma: ſcribens, οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ ἀνωτάτω γενῶν μένουσιν, ἀρκούμενοι ταῖς ἀπὸ τούτων ἐνδείξεσιν. Idem, ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ ἀνωτάτω γενῶν ἀρξάμενος. Laertius in Zenone, τῶν δὲ παθῶν τὰ ἀνωτάτω εἶναι γένη τέτταρα. Ideo autem exempla huius ſignificationis proferenda exiſtimaui, nequis τὰς ἀνωτάτω intelligat antiquiſſimas, quaſi quæ τοῖς ἀνωτάτω χρόνοις (id eſt ad verbum, non, ſuperioribus temporibus, ſed ſupremis) in vſu fuerint. Eodem quoque modo dicũtur & τὰ ἐπαναβεβηκότα γένη, vt τὰ ἀνωτάτω. atque adeo ipſe Sextus in ſequentibus ἐπαναβεβηκότας τόπους ea ſignificatione ponit, illis opponens τοὺς ὑποβεβηκότας. vocãs ἐπαναβεβηκότας quaſi dicas ſupergreſſos. id eſt ſuperiores, aut eminentes ſupra alios. quod nihil aliud eſt quàm generaliſſimos. Itidem ὑποβεβηκότας, perinde acſi quis dicat ſubtergreſſos. id eſt, ſub aliis conſtitutos, & illis ſubiacentes, tanquam inferiores. Galenus certè τοὺς γενικωτάτους eodem ſenſu quo τοὺς ἀνωτάτω dixit.

V. nes] Hìc tria philoſophiæ genera, ſiue tres philoſophandi rationes, (aut quocunque modo quis φιλοσοφίας interpretari volet) a Sexto conſtituũtur, Dogmatica, Academica, Sxeptica. At verò Diogenes philoſophos diuidit duntaxat in Dogmaticos & Ephecticos. Galenus autē (ſi eius eſt liber qui περὶ φιλοσόφου ἱστορίας

inſcribitur) *αἱρέσεις* appellãs quas hic Sextus nominat *φιλοσοφίας*, eas eſſe dicit *γενικωτάτας* quatuor, *δογματικὴν, σκεπτικὴν, ἐριστικὴν, μικτὴν.* addens eſſe *ἐριστικὴν* (q.d. cõtentioſam, aut litigioſam, vel potius altercatricẽ) eam quæ ſophiſmatibus nititur. *μικτὴν* (id eſt mixtã) quæ nõnullis quidem dogmatibus aſſentitur, de multis tamen dubitat. Sed longè meliorẽ eſſe noſtri Sexti diuiſionem manifeſtum eſt. Diogenes enim vnam ſpeciem neceſſariam omiſit, Galenus autem eandem ipſe quoque prætermiſit, & duas minimè neceſſarias adiecit. Omiſit enim vterque Academicam philoſophiam, quòd eandem cum ſceptica eſſe exiſtimaret. Quod falſum eſſe probat Sextus huius libri cap.33, diſcrimen quod inter vtranque eſt clarè exponens. Gellius quoque differentiam aliquam inter illas annotat, lib.11.cap.5. Quod autẽ ad *ἐριστικὴν* & *μικτὴν* attinet, *ἐριστικὴ* quidem, quatenus ſophiſmatibus nititur, vera philoſophia eſſe non poteſt. At *μικτὴν*, id eſt partim dogmaticam, partim ephecticam, nullã eſſe poſſe hinc patet, quòd ex quo ſemel quis aliquid *ἐδογμάτισε*, à ſceptica ſecta planè cœpit deſciſcere, nec Scepticus amplius appellari poteſt, etiamſi alioqui in multis ſit *ζητητικὸς*, ſiue *ἀπορητικός*. Ac certè pro me facere videntur quæ de Platone dicuntur à Sexto eodem cap.33.

Ib.] pro Dogmatica dicere poterã Decretoria, quũ *δόγμα* ſit decretum, vt antea dictũ eſt. Sed haud multo minus durum videtur *δογματικὴ φιλοσοφία*, Decretoria philoſophia vertere, quã *δογματικοὶ φιλόσοφοι*, Decretorii philoſophi. de quo paulo antè mẽtionem feci. Sed nec aduerbium *δογματικῶς* auſus ſum reddere Decretoriè, ſed alicubi Dogmaticorum more, alicubi Dogmaticè interpretatus ſum. vt capite 23, *τιθέναι δογματικῶς ἢ ἀναιρεῖν*. Sed & aliis modis verti pro re nata, vt in hoc loco cap.25, *τῶν δογματικῶς ζητουμένων*, verti,

Ex iis quæ dogmaticorum quæſtionibus agitantur.

V.ca aut.] Non ſine cauſa ad interpretationem τοῦ ὑποτυπωτικῶς adhibui aduerbiũ breuiter, ſed quia idẽ alibi dicit συντόμως καὶ ὑποτυπωτικῶς, & variis in locis ſuam claudere de re aliqua diſputationem volens, dicit, Hæc ſufficere poſſunt ὡς ἐν ὑποτυπώσει. Vt initio cap.28, περὶ τοσούτων ἀρκέσει τῶν φωνῶν ὡς ἐν ὑποτυπώσει διεξελθεῖν. Et circa finem huius libri primi, καὶ ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγων ἐκβαίνω τὸν ὑποτυπωτικὸν τρόπον τῆς συγγραφῆς. Præterea etiam reſpexi ad illa, ὡς ἐν τύπῳ, & τύπῳ λέγειν, λαμβάνειν, ἀποδεικνύειν. Scio interim, potuiſſe ὑποτυπωτικῶς aliter quoque exprimi, videlicet hoc modo, Breuem quandam informationem vel ſummariam ob oculos ponentes. Varro de lingua Latina, Quæ videretur analogia in oratione vt breuiter potui informaui. Id eſt ὑποτυπωτικῶς διεξῆλθον, aut vno verbo ὑπετυπωσάμην. Quanuis enim alicubi ad ὑποτυπωτικῶς adiungat alterum aduerbium συντόμως, non dubiũ eſt tamen quin συντόμως in ὑποτυπωτικῶς incluſum etiam cenſeri poſſit. Sciendum eſt autem ὑποτυπωτικῶς dicere habita ratione inſcriptionis huius opuſculi (appellatur enim πυῤῥώνειοι ὑποτυπώσεις) & hunc titulum mutuatum eſſe ab Æneſidemo Sextũ crediderim. nam illum ita inſcripſiſſe quoſdã ſuos libros conſtat. Sed Diog. Laertius vno in loco citat Æneſidemũ ἐν τῇ εἰς τὰ πυῤῥώνεια ὑποτυπώσει, in altero, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πυῤῥωνείων λόγων. Porro vocem Græcã in titulo huius libri retinui quòd alioqui longis periphraſeωs ambagibus vtendum fuiſſet. nam Pyrrhonias hypotypoſes interpretans Phyrrhonias informationes, nequaquã mihi ſatiſfaciebam: & potius ita vertiſſem, Præcipuorum ſectæ Pyrrhoniæ capitũ ſummaria & dilucida informatio. Capitum autem dicere voluiſſem, non dogmatum, nec præceptorum, ne in ipſo limine impingerẽ,

& titulo ipſius operis aliquid eius profeſſioni non conſentaneū affingerem. Sed nec doctrinæ Pyrrhoniæ, eandem ob cauſam, dicere auſus fuiſſem. Nam & inſtitutionis appellatione inuitus ob idipſum alicubi vſus ſum. At vocem hanc capitum reprehendere non poſſit qui eam in eodem ſenſu apud Ciceronem legerit cum alibi, tum hic, Quatuor ſunt capita quæ concludunt nihil eſſe quod noſci, percipi, comprehendi poſſit. Sed ne hoc quidem ſilentio prætereundū eſt, quum dicitur *πυῤῥώνειοι ὑποτυπώσεις*, perinde eſſe acſi diceretur *ὑποτυπώσεις τῶν πυῤῥωνείων*, vt hic genitiuus ſit neutrius generis. Imò in hoc ipſo titulo *πυῤῥωνείων ὑποτυπώσεων βιβλίον πρῶτον*, ſic accipiendum cēſerem *πυῤῥωνείων*, (vt videlicet perinde foret acſi dixiſſet *βιβλίον πρῶτον ᾧ Σέξτος τὰ πυῤῥώνεια ὑποτυποῦται*, vel *ὑποτυπωτικῶς διεξέρχεται*) niſi alibi legiſſem *πυῤῥώνειοι ὑποτυπώσεις*.

Iam verò quod ad authorem huius operis attinet, eius mentionem Suidas facit, facit & Diogenes Laertius in Pyrrhone: ſed neuter *ἐμπειρικὸν* eum cognominat. Nec dubito quin vulgare *ἐμπειρικοῦ* cognomē ex errore ortum fuerit, quòd *ἐμπειρικὰ ὑπομνήματα* ſcripſerit, quorum ipſemet cum alibi tum in diſputatione aduerſus grammaticos meminit.

V.deatur] Aduerbium *ἱστορικῶς* interpretatus ſum Hiſtorico more. Hoc autem ita intellige, eum hiſtoricos imitari in eo quòd hiſtorici res ſimpliciter, vt audiuerunt, aut viderunt, narrare contenti eſſe poſſint, neć ſuum de illis iudiciū interponere neceſſe habeāt: imò pleraque cōmemorēt quæ fando audiuerūt, quū alioqui rem ita ſe habere nequaquam affirment, neq; certò ſibiipſis perſuadeant. Vnde & in fine capitis 23 dicit de Sxeptico, *οὐκ ἀπαγγελτικῶς μετὰ πεποιθήσεως ἀποφαινόμενος, ἀλλ᾽ ὁ παρ᾽ αὐτῷ διηγούμενος*. & in fine 25, de eodem,

ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ πάθος ἀπαγγέλλοντος. adeo vt ἱστορικῶς idem ſit propemodum quod διηγηματικῶς. Ideo autẽ admoneo nequis ἱστορικῶς accipiat eo ſenſu vt veritatem in hiſtoriographis non requiri dicat Sextus. Cõtrà enim veritatem à nonnullis hiſtoriæ animam vocitatam eſſe ſcimus. vnde & hiſtoricam fidem dixit Naſo, tertii Am. eleg. 11,

Exit in immenſum fœcunda licentia vatum,
  Obligat hiſtorica nec ſua verba fide.

V. eius] Nomẽ ἔννοια quod à me redditur mens (eo ſenſu quo accipitur pro ea quam vulgò intentionem appellamus) verti etiam poteſt, me non repugnante, notio, vt Cicero alicubi interpretatur. Sed & λόγους, quod vérti orationes, ſcio potuiſſe aliter etiam transferri. Verùm rationes interpretari conſentaneũ huic ſectæ non fuiſſet: & poſtquam diligenter expendi argumentum cap. 7, 8, 9, 10, in quibus hoſce λόγους exponit, nihil aliud his λόγοις mihi ſignificare viſus eſt quã ea quæ de ſua ſecta Pyrrhonii profitentur, videlicet ſe non δογματίζειν, ſe αἵρεσιν non habere, (ſi hanc in vulgari ſignificatione accipiamus) phyſiologiam à ſe tractari conſentaneo ſuæ ſectæ modo. item ſe apparentia non euertere.

¶ P. 10. V. rum] Vocat hîc τὰς σκεπτικὰς ἀποφάσεις quas alibi τὰς σκεπτικὰς φωνὰς nuncupat ideóq; ἀποφάσεις dicta, aut voces ſimpliciter hîc interpretari poſſumus: at ſecus cap. 20, vbi ἀπόφασις opponitur τῇ καταφάσει.

V. Sxept.] Inſtitutio mihi eſt ἀγωγὴ, ſicut iam in aliis duobus præcedentibus locis, nõ quòd mihi ſatiſfaciat planè hæc interpretatio, ſed quòd aptiorem inuenire non poſſim. Quoties enim inſtitutionem audimus, ſtatim docentem & diſcentem imaginamur, quos hæc ſecta euertit. Ideóque fortaſſe rectius inſtitutum interpretaremur. nam & Cicero Platonis inſtitu-

tum eo ſenſu dixiſſe videtur. Idem verò ſectam & inſtitutionem alicubi copulat. vnde videndum eſt annon ἀγωγὴν ſectam vertere poſſimus. Porro Ariſtoteles non ſimpliciter ἀγωγὴν, ſed ἀγωγὴν λόγου hanc nuncupat, ita ſcribens, ὅτι μὲν οὖν τὴν τοιαύτην εἴτε αἵρεσιν, εἴτε ἀγωγὴν λόγου, εἴτε ὅπῃ καὶ ὅπως ἐθέλῃ τις καλεῖν αὐτὴν, οὐδεὶς ἂν εὖ φρονῶν ὀρθὴν εἶναι φαίη, δῆλον. Scimus autē Sextum antea, cap.1, inter φιλοσοφίας eam recenſuiſſe: quod Ariſtocles pati recuſat, vtpote ſubiungens, ἐγὼ μὲν οὐδὲ φιλοσοφίαν οἴομαι δεῖν ὀνομάζειν αὐτὴν, ἀναιροῦσάν γε δὴ τὰς τοῦ φιλοσοφεῖν ἀρχάς. Et ipſe quoque Sextus cap.2, dicit quidem τὴν διάκρισιν τῆς σκέψεως ἀπὸ τῶν παρακειμένων αὐτῇ φιλοσοφιῶν, ſed tamen alio quoque modo φιλοσοφίας nomen accipiens, ſubiungit, εἰδικὸς δὲ [λόγος] ἐν ᾧ πρὸς ἕκαστον μέρος τῆς καλουμένης φιλοσοφίας ἀντιλέγομεν. Cæterùm capite ſequenti σκεπτικὴν δύναμιν appellabit. Alicubi etiam σκέψιν ponit ἀντὶ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς.

V. quæſ.] Verti σκέπτεσθαι vti ſkepſi, quòd à vocabulo recepto diſcedere non auderem. Sed hic latius quid ſit σκέπτεσθαι explicabo, ſi prius Gellii expoſitionē attulero. Ita enim caput quintū libri 11 exorditur, Quos Pyrrhonios philoſophos vocamus, ii Græco cognomento σκεπτικοὶ appellantur. Id ferme ſignificat quaſi quæſitores & cōſideratores. nihil enim decernūt, nihil conſtituūt: ſed in quærēdo ſēper cōſiderandóque ſunt quidnā ſit omniū rerum de quo decerni cōſtituique poſſit. Ac ne videre quoque planè quicquā nec audire ſeſe putant, ſed ita pati afficique quaſi videant vel audiāt: eáque ipſa quæ affectiones iſtas in ſeſe efficiāt, qualia & cuiuſmodi ſint, cunctantur atque inſiſtunt. Hæc Gellius. Sed hoc addendum videtur, σκέπτεσθαι, quum ad Sxepticorum ſectam refertur, nō dici latè de qualibet conſideratione, ſeu commentatione: ſed ad illam reſtringi quæ eſt hominis reſponſionem ad

quæſtio-

quæſtionẽ de qua interrogatus fuerit meditantis, eámque aut affirmatiuam, aut negatiuam. Huiuſmódi autem reſpõſionem nemo vnquam à Sкepticis extorſerit, eò quod dum σκέπτονται, dicunt ſibi contraria circa idem apparere, ideóque omnia talia apparere vt æquũ pondus πρὸς πίστιν habeant & πρὸς ἀπιστίαν. vnde fit vt nunquam vltra σκέψιν egrediantur, ſed in ea perpetuò defixi maneant. Sic autem apud Xenophontem dicitur σκέπτεσθαι qui aliquid conſiderat de quo interrogatus eſt, reſponſionem ad id meditans. Pro eodem dicitur & διασκέπτεσθαι. quo vtitur quidam Sкepticus apud Lucianum ἐν βίων πράσει, dicens, ἐπέχω περὶ τούτου καὶ διασκέπτομαι. Cur autem Gellius σκεπτικοὺς dixerit appellatos quaſi quæſitores, nihil cauſæ video.

V. Epheċt.] Vide annotationem in pag. ſeq. vbi ἐποχὴ explicatur.

V. Quinet.] Aduerb. σωματικώτερον verte Solidius: fortaßе autem non malè etiam redderetur Plenius. Sed nec vtrũque perperam, vt opinor, cõiũgeretur ad maiorem aduerbii Græci expreſſionem, quod ad verbum ſonat corporalius. Cæterùm Galenus quoque idem de Pyrrhone teſtatur, ſcribens, καὶ τὴν ἄγαν ἠκριβωκέναι τὴν ἀπορητικὴν ὑπολειφθέντα Πύῤῥωνα. Ne cui tamẽ errandi occaſionem præbeat mea interpretatio, quia προσεληλυθέναι τῇ σκέψει verti ſкepſin tractauiſſe, malim reddere, Ad ſкepſin ſe contuliſſe. vel (minus quidem ad verbum, ſed magis ſignificanter) Ad ſкepſin ſe applicuiſſe. Dico autem errãdi occaſionem, quia ex illa interpretatione colligere poſſet aliquis ſcriptis perſequutum eſſe Pyrrhonem ſectam ſкepticam, quũ contrà nihil eum literarum monumentis mandaſſe teſtentur cum alii, tum Ariſtocles & Diogenes Laertius.

V. que] Repone rationibus pro orationibus. Ex Cicerone autem ſumpſi hæc verba Paria momenta. nam

quod hic dicit *τὴν ἐν ἀντικειμένοις λόγοις ἰσοσθένειαν* ille
reddit Contrariarũ rationum paria momẽta. Ita enim
in Lucullo, id eſt in 2 Acad. ſcribit, Nam in vtranque
partem multa dicũtur. Horum aliquid veſtro ſapienti
certũ videtur, noſtro ne quid maximè quidẽ probabile
ſit occurrit. Ita ſunt in pleriſque contrariarum ratio-
num paria momenta. Repono autem hic In vtranque
partem pro In vtraque parte (quod in vulg. edit. habe-
tur) ex aliis Ciceronis locis. Idem in fine libri 1. earun-
dem Acad. Huic rationi quod erat conſentaneũ facie-
bat, vt contra omnium ſententias dies iam pleroſque
deduceret, vt quum in eadem re paria cõtrariis in par-
tibus momẽta rationum inuenirẽtur, facilius ab vtra-
que parte aſſertio ſuſtineretur. In quo poſteriore loco
animaduerte expreſſum idipſum quod à Sexto addi-
tur, Sxepticos videlicet ob illam *ἰσοσθένειαν* deuenire
ad *ἐποχήν*. Idem verò alibi *ἰσοσθενῆ* appellat paria in v-
tranque partem. Quòd ſi *ἰσοσθένειαν* ad verbum expri-
mere velimus, vertemus æqualem potẽtiam. quam v-
no quidem verbo, ſed nõ ſatis Latino, æquipollentiã,
ſeu æquiualentiam vocare poſſemus. Sed pro eo quod
Cicero paria momẽta dicit, poterimus etiam par põ-
dus vel æquale pondus dicere. vt Contrariæ rationes
paris ponderis, idem valeat quod Cõtrariarum ratio-
num paria momẽta. Nã apud Lucianũ *ἰσοβαρεῖς λόγους*
quidam Sxepticus appellat quos hic Sextus *ἰσοσθενεῖς*.
Interrogatus enim quid ſibi vellent lances quas cir-
cunferebat, reſpondet, *ζυγοστατῶ ἐν αὐτοῖς τοὺς λόγους, καὶ
πρὸς τὸ ἴσον ἀπευθύνω· καὶ ἐπειδὰν ἀκριβῶς ὁμοίους τε καὶ ἰ-
σοβαρεῖς ἴδω, τότε δὴ ἀγνοῶ τὸν ἀληθέστερον.* Porro *ἰσοσθένειαν*
hanc ipſemet Sextus in fine huius cap. exponit *τὴν κατὰ
πίστιν καὶ ἀπιστίαν ἰσότητα.* Idem cap. 22 ait *ἐπέχω* proferri
ab eo qui declarare velit res ſibi videri æquales *πρὸς
πίστιν καὶ ἀπιστίαν.* Quinetiam cap. 24 ait, quum dicitur à

Sκeptico πάντα ἐστὶν ἀόριστα, intelligi ἀόριστα debere μὴ προέχοντα τῶν ἀντικειμένων κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν. Exiſtimo autẽ Ariſtoclem ἀδιάφορα eodem ſenſu dicere, id eſt, μηδὲν διαφέροντα πρὸς πίστιν ἢ ἀπιστίαν, vel πρὸς ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος. Longè enim falletur qui ἀδιάφορα apud eum (vbi hanc vocem Sκepticis attribuit) in recepta vulgò ſignificatione accipiet. Ad illa autem Ariſtoclis ἀδιάφορα pertinẽt hæc Ciceronis in Lucullo, Veri enim & falſi non modò cognitio ſed & natura tolletur ſi nihil erit quod interſit. Et paulo pòſt, Primùm qui poteſtis non impediri quum à veris falſa non diſtent?

V. mùm] Timon, vt teſtatur Ariſtocles, dixit τοῖς ἀδοξάστοις καὶ ἀκλινέσι καὶ ἀκραδάντοις περιέσεσθαι πρῶτον μὲν ἀφασίαν, ἔπειτα δ' ἀταραξίαν: Æneſidemus autem, voluptatem. Vbi animaduertendum eſt ἀφασίαν dici quam ἐποχὴν appellauit Sextus. Porro & Galenus τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν ait (ex veterum Academicorum iudicio) τελευτᾶν εἰς ἐποχήν. appellans, vt opinor, τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν argumentationem in vtrãque partem, non autem præparationem, vt Eraſmus vertit. Eſt enim ἐπιχείρησις (meo quidem iudicio) quaſi aggreſſio per argumentationem, ſeu ratiocinationem. Vnde & ἐπιχειρήματα dici puto argumẽtationes quibus velut aggredimur aduerſarium. Quoniam autem ex huiuſmodi argumentatione & propoſitione rationum in vtranque partem tandem illa ἰσοσθένεια τῶν λόγων emergit, ideo illam in epochen deſinere tradunt.

V. verò] Hanc ἀταραξίαν exprimere voluit Cicero, ita ſcribens in Lucullo, Sed quæro quãdo iſta fuerint ab Academia vetere decreta, vt animum ſapientis commoueri & cõturbari negarent. Id eſt, ἀτάραχον εἶναι. vel, vno verbo, ἀταρακτεῖν. Ego ἀταραξίαν, alicubi reddidi imperturbatum animi ſtatum. Alicubi, Vacuũ à perturbatione animum. Eſt etiam vbi verterim Vacuita-

tē à perturbatione,ſicut & hîc Sed nihil impedit quin etiam aliquis tranquillitatem animi interpretetur. Is enim demum trāquillus eſt animus qui omni perturbatione caret. Ipſe autem paulo pòſt ἀταραξίαν definiet ψυχῆς ἀοχλησίαν καὶ γαληνότητα, id eſt vacuitatem perturbationis in animo,& trāquillitatem. Sed vertere etiam potui, animum minimè turbuletum, & ſerenū. Nam animum turbulentum dixit Cicero animum ſerenum(id eſt γαληνὸν ad verbum)Ouidius. Potui etiam reddere, minimè turbidum, & tranquillum. Nam hæc duo(quæ mari frequenter tribuūtur)Cicero quoque inter ſe opponit. Quinetiam γαληνότητα ψυχῆς animum placidum interpretari licet, quia quod γαλήνην θάλασσαν dicunt Græci, Latini vel tranquillum, vel placidum mare vocant, & ab eo petitam eſſe metaphorā conſtat.

V.tem] Sexti verba ſunt, οὐ κατὰ τὸ περίεργον, ἀλλ' ἁπλῶς κατὰ τὸ δυνάσθαι. Id eſt, Non curioſius. Vel, Non anxia quadam obſeruatione vſus huius verbi, ſed ſimpliciter, quatenus poteſt. Sic alibi δογματικὴν περιεργίαν dicit. Præterea in fine huius libri itidem de vſu vocabulorū loquens, οὕτως καὶ ὁ μεθοδικὸς κοινότητα λέγει, καὶ διήκειν, καὶ τὰ παραπλήσια ἀπεριέργως. Præceſſerat autē paulo antè, πρὸς τῷ καὶ τὸ ἀδόξαστόν τε καὶ ἀδιάφορον τῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων κοινὸν εἶναι τῶν ἀγωγῶν. Vt autem Sextus dicit οὐ κατὰ τὸ περίεργον ἀλλ' ἁπλῶς, ita Æſchines contra Cteſiphontem ſcribit, ὅταν ὁ ἐξ ὀνομάτων συγκείμενος ἄνθρωπος, καὶ τούτων πικρῶν καὶ περιέργων, ἔπειτα ἐπὶ τὴν ἁπλότητα καὶ τὰ ἔργα καταφύγῃ.

¶P.11. V.menis] Aduerbium ἐναλλάξ verti hîc permutatim, alibi autem aliter, prout mihi alia interpretatio in mentem venit: vbique tamen eodem ſenſu. Intelligit autem, Aut phænomena noumenis, aut noumena phænomenis.

V. altera]. Cicero ἐποχὴν interpretatur Aſſenſionis retentionem. Idem vim verbi exprimens, ita ſcribit in Lucullo, Contineo igitur me ne incognito aſſentiar. Nam Cõtineo me ne aſſentiar, nihil aliud eſt quàm ἐπέχω. Alibi autem dicit Se ab aſſenſu ſuſtinere, item Aſſenſum ſuſtinere, vel aſſenſionẽ. Quinetiam alicubi Aſſertionem ſuſtinere eodẽ ſenſu ponit. Idem quum ita ſcribit, Quum ſe à reſpondẽdo vt aut approbet quid aut improbet ſuſtineat, vt neque neget aliquid, neque aiat, nihil aliud dicit tot verbis quàm ὅτι ἐπέχει. Inuenitur etiam apud eum A certis cohibere aſſenſum pro ἐπέχειν περὶ τῶν δήλων. Gellius autem ἐπέχειν videtur interpretari voluiſſe cunctari & inſiſtere, ita ſcribens de Sκepticis lib. 11. cap. 5, Ac ne videre quoque planè quicquam, neque audire ſeſe putant: ſed ita pati afficique quaſi videant vel audiant. Eáque ipſa quæ affectiones iſtas in ſeſe efficiant, qualia & cuiuſmodi ſint, cunctantur atque inſiſtunt. id eſt, ἐπέχουσι περὶ τοῦ ποῖά ἐστι κατὰ φύσιν. Nam editiones in quibus legitur cunctantur, ſequor potius quàm quæ habent contantur. id eſt percontantur. Accipio autem cunctantur pro hæſitãt. Nam & Cicero alicubi cunctari & hæſitare copulat. Fateor tamen duriuſculum eſſe hoc loquendi genus, Cunctantur atque inſiſtunt qualia ſint, pro Cũctantur reſpondere de hoc, qualia ſint. Id eſt, Hæſitant de reſpõſione ad hoc, qualia ſint, &c. &, vt dixi, ἐπέχουσι περὶ τοῦ ποῖα, &c. Quanquam ſi verbũ verbo exprimere velimus, exponemus potius ἐφίστανται. à quo verbo deductum nomẽ ἐπίστασις vſurpatur à Luciano de quodam Sκeptico: & quidem facetiſſimè, ſuo more, in hoc verbo ludit, ἐν βίων πράσει. Cuius tamẽ loci ſenſum interpres non aſſequutus eſt, imò ab eo longè receſſit, quippe qui ἐπίστασιν, qua Lucianus ſignificare vult reſtitationem, ſiue inſiſtẽtiam,

(ſi à verbo inſiſtere hoc nomẽ formare fas eſt) interpretatus eſt ſapientiam, abſurdiſſimum ſenſum efficiens, quia videlicet ἐπιστασίαν (quod ab ἐφίσταμαι deductum eſt) ab ἐπίσταμαι, vnde & ἐπιστήμη, ortum eſſe credidit. Hic autem error in interpretatione τῆς ἐπιστάσεως commiſſus reuocat mihi in memoriam locum Xenophontis ἐν ἀναβάσει, in quo itidem vocem ἐπίστασιν quidam non intelligentes in ἐπίπασιν perperam mutauerunt: & hanc tamen lectionem interpretes nonnulli ſequuti ſunt. Qua de re admonui in annotat. Xenophõti editionis meæ adiũctis. Sed vt ad ἐποχὴν reuertamur, Sextus infrà tradit eam dictam ἀπὸ τοῦ ἐπέχεσθαι τὴν διάνοιαν ὡς μήτε τιθέναι τι, μήτε ἀναιρεῖν. Hic eodẽ ſenſu dicit eſſe στάσιν διανοίας, nimirum στάσιν ponens ἀντὶ τῆς ἐπιστάσεως cuius modò meminimus. Galenus autem latè ἐποχὴν accipiens, eam ἀσυγκατάθεσιν eſſe dicit.

V. Quinet.] Dixit & pagina præced. ſectam Sxepticam à Pyrrhone Pyrrhoniam denominatam. ſed hoc improbat Theodoſius apud Diogenem Laertium, vt videbis pag. 203. Sic autem loquitur hîc Sextus, καὶ ὁ Πυρρώνειος δὲ φιλόσοφος δυνάμει τῇ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς ἐννοίᾳ συναποδέδοται. ἔστι γὰρ ὁ μετέχων ταύτης τῆς δυνάμεως. Vbi δύναμις diuerſè accipitur. nam quum dicit δυνάμει συναποδέδοται τῇ ἐννοίᾳ τῆς σκεπτ. ἀγωγ. eodem modo accipit δυνάμει quo in his locis, τὸ φαινόμενον δυνάμει τὴν φαντασίαν καλοῦντες. Item, ὅταν λέγωμεν πλατεῖαν, δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδόν. Item, ὁ γοῦν λέγων τάχα ἐστὶν, δυνάμει τίθησι καὶ τὸ μάχεσθαι δοκοῦν αὐτῷ, τὸ τάχα μὴ εἶναι. Ac ne tam procul exempla petamus, quod legis in fine pag. proximè ſeq. in mea interpretatione, At Sxepticus voces ſuas profert ita vt quæ poſſint à ſeipſis circunſcribi, ita legitur apud ipſum Sextum, ὁ δὲ σκεπτικὸς τὰς φωνὰς αὐτοῦ προφέρεται ὡς δυνάμει ὑφ' ἑαυτῶν περιγράφεσθαι. perinde acſi diceret, ὡς δύνασθαι ὑφ'

ἑαυτῶν παρεγγράφεσθαι. vt apparet ex hoc cap. 28 loco, vbi de iiſdem φωναῖς ſcribit, ὅπου γε καὶ ὑφ' ἑαυτῶν αὐταῖς ἀφαιρεῖσθαι λέγομεν δύνασθαι, ἐμπαρεγγραφομένας ἐκείνοις περὶ ὧν λέγονται. Id eſt (permutando genera loquendi) ἀφαιρεῖσθαι λέγομεν δυνάμει. Sic igitur & in eo de quo nunc agitur loco δυνάμει συναποδέδοται, perinde eſt acſi dixiſſet δύναται συναποδίδοσθαι. vt ſit ſenſus, Pyrrhonii quoque philoſophi notio cum notione Scepticæ ſectæ tradita eſſe poteſt. Vel, Ad Pyrrhonii quoq; philoſophi notionem valet Scepticæ inſtitutionis notio, quam tradidimus, aut exhibuimus, ſeu aſſignauimus. Fateor interim non vbique poſſe datiuum δυνάμει ita reſolui. nam ſi pro ὅταν λέγωμεν πλατεῖαν, δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδὸν, dixeris, ὅταν λέγωμεν πλατεῖαν, δυνάμεθα λέγειν πλατεῖαν ὁδὸν, aliud quiddã ſignificare videberis. Quare δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδὸν, interpretor, Idem valet, vel Tantundem valet acſi diceremus πλατεῖαν ὁδόν. vel, Perinde eſt acſi diceremus πλατ. ὁδ. Eadem eſt & ſequentis exempli ratio. Similis autem eſt vſus huius vocabuli in iſto Ariſtoclis loco, vbi de Ariſtippo ita loquitur, ἀλλ' οὐδὲν μὲν ἐν τῷ φανερῷ περὶ τέλους διελέξατο, δυνάμει δὲ τῆς εὐδαιμονίας τὴν ὑπόστασιν ἔλεγεν ἐν ἡδοναῖς κεῖσθαι. Subiungit enim, ἀεὶ γὰρ λόγους περὶ ἡδονῆς ποιούμενος, εἰς ὑποψίαν ἦγε τοὺς προσιόντας αὐτῷ τοῦ λέγειν τέλος εἶναι τὸ ἡδέως ζῆν. Aliter etiã accipitur δυνάμει apud philoſophos, videlicet quũ ἀντιδιαστέλλεται τῇ ἐνεργείᾳ. nam δυνάμει & ἐνεργείᾳ, itẽ κατὰ δύναμιν & κατ' ἐνέργειαν oppoſita eſſe ſcimus. Iã verò quod ad δυνάμεως attinet, quo vtitur idem Sextus in eo loco quem initio huius annotationis protuli, aliter accipi debet, videlicet vt initio capitis præcedentis.

V. turb.] In vertendo μεγαλοφυεῖς periphraſi Ciceroniana vſus ſum, Abundantia quadam ingenii præſtantes. Sed rectius viri hoc quidem loco dixiſſem,

quàm homines.quod tamen diſcrimen leue eſt.

¶ P.12. V.eſt] Poſſis etiam interpretari, & quidem melius fortaſſe, Omni rationi rationem, &c. Vide Ciceronem.

V.quibus] Græcam vocem phantaſiam retinui, nõ quòd neſcirem quomodo eã vertat Cicero, ſed nequis in ambiguitate vocis Latinæ falleretur. Nam viſum, quo Cicero φαντασίαν reddit, alia quoque ſignificare ſcimus. Quum autem variis in locis interpretetur viſum, alicubi tamẽ viſionem etiam vertit in Lucullo. Et ibidem ita ſcribit, De ſenſibus ipſis quædam dixit noua, quos iunctos eſſe cenſuit è quadam quaſi impulſione oblata extrinſecus, quã ille φαντασίαν, nos viſum appellemus licet. At Quintilianus vno in loco φαντασίας interpretans, per quas (inquit) imagines rerum abſentium ita repræſentantur animo vt eas cernere oculis ac præſentes habere videamur. Alibi autem ſcribit, Quare capiendæ ſunt illæ, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari φαντασίας indicauimus. Sed rurſus alio in loco, Theonem Samium pictorẽ concipiendis viſionibus (quas φαντασίας vocant) dicit fuiſſe præſtantiſſimum. Vt autem pictoribus ſic & poetis ſcimus peculiares quaſdam eſſe φαντασίας, quas quo Latino vocabulo aptè exprimere poſſimus alii viderint. nobis de primaria & generali huius nominis ſignificatione agere propoſitum eſt. Addo igitur, nos ex Cicerone non tantùm viſa ſeu viſiones ſimpliciter appellare poſſe, ſed etiam ſignificantius, viſa in animos impreſſa. Ita enim in eodem Lucullo ſcribit, Vt etiam illud abſurdum ſit quod interdũ ſoletis dicere, quũ viſa in animos imprimantur, non vos id dicere, inter ipſas impreſſiones nihil intereſſe, ſed inter ſpecies & quaſdam formas eorum. Quaſi verò non ſpecie viſa iudicentur, quæ fidem nullam habebunt

ſublata veri & falſi nota. Quinetiam viſis pellendi vim tribuit idem. nam ita in eodem libro ſcribit, Sed id diſputari poterat ſubtiliter, quanto quaſi artificio natura fabricata eſſet primùm animal omne, deinde hominem maximè. quæ vis eſſet in ſenſibus, quemadmodum prima viſa nos pellerent, deinde appetitio ab his pulſa ſequeretur Idem in eodem libro, Viſa enim iſta quum acriter mentem ſenſumue pepulerunt, &c. De quib⁹ locis poſtea dicetur. Gellius huic Ciceronis interpretationi acquieſcens, ita ſcribit, de Pyrrhoniis & Academicis philoſophis loquens, Sed ex omnibus rebus perinde viſa fieri dicunt, quas φαντασίας appellant: non vt rerum ipſarum natura eſt, ſed affectio animi corporiſve eſt eorum ad quos ea viſa perueniũt. Hæc Gellius. Sed pro his, Ad quos ea viſa perueniunt, dixiſſet, vt opinor, Cicero, Quorum animis hæc viſa imprimuntur. Porro vt φαντασίας interpretatur Cicero viſa, ita φαντάζεσθαι videri, in hoc Timæi Platonici loco, δεξιὰ δὲ φαντάζεται τὰ ἀριστερά Nã pro Græcis hiſce verbis eius verſio habet, Dextra autem videntur quæ læua ſunt. Idẽ hunc eiuſdem Platonis Polit. lib. 9. locum, καὶ ἥκιστα παράνομοι τότε αἱ ὄψεις φαντάζονται τῶν ἐνυπνίων, ita reddit, Tum ei viſa quietis occurrent trãquilla atque veracia. At ego φαντάζεσθαι his in locis exponere malim apparere quàm videri: ſicut & in iſto, qui in eodem Timæo legitur, διὰ ταῦτά τε ἰδεῖν λαμπρὸν καὶ στίλβον λιπαρόν τε φανταζόμενον. Vt autem φαντάζεσθαι vertit videri, ſic & φαίνεσθαι cerni in eodem Timæo. Hoc tamẽ nemo negare poſſit, φαίνομαι (ſi verbum verbo exprimẽdum ſit) potius eſſe appareo quàm cernor, ſeu videor. Quum autem φαντασία ab eo deriuatũ ſit, atque adeo ipſe Sextus tradat nos τὸ φαινόμενον δυνάμει τὴν φαντασίαν καλεῖν (quod loquẽdi genus paulo antè expoſui) videndum eſt annon melius φαντασίας aliquo ab Ap-

pareo deducto nomine exprimeremus. Apparentiam ſcio Latinè non dici, apparitionem autem Latinos alio ſenſu vſurpare: ſed quid ſi, cogente neceſſitate, eidem ſignificationi, cui & ipſum verbum appareo ſeruit, accommodemus? At quæ neceſſitas aliam vocem quàm viſum quærere nos cogit? obiiciet aliquis. Dicā quod ſentio. Quum dico me videre aut cernere equū album, perinde eſt acſi dicerem, Equus quem video, vel cerno, eſt albus. At hoc nūquam Sxepticus, quatenus eſt Sxepticus, dixerit. hoc enim eſſet ab ipſa Sxeptices profeſſione deſciſcere, quæ eſt οὐδενὶ συγκατατίθεσθαι, & περὶ οὐδενὸς διαβεβαιοῦσθαι, id eſt, nihil aſſertione approbare, ſed περὶ παντὸς ἐπέχειν. adeo vt quo quidque colore aut quo ſono ſit ſe neſcire dicturus ſit, ſed tantùm ſentire affici ſe velut ab hoc vel illo colore, & tanquam ab hoc vel illo ſono. Qua etiam de cauſa inducit Lucianus quendam huius ſectæ philoſophum ſe μήτε ἀκούειν μήτε ὁρᾶν profitentem. Et hoc alii quoque paſſim illis exprobrant, quòd videlicet ſenſus eripiant, vt loquitur Cicero. Atque adeo Gellium paulo antè audiuimus ita loquentem de illis, Ac ne videre quoque planè quicquam nec audire ſeſe putant, ſed ita pati afficique quaſi videant vel audiant. Quod tamen mera calumnia erat. ſed huius anſam præbuit Sxeptica loquendi forma, talis qualem modò propoſui. Denique ſi verum eſt quod Sextus dicit, φαντασίαν tantundem valere quod φαινόμενον, qui φαντασίαν interpretabitur viſum, eodem modo & φαινόμενον interpretari queat. At conſideremus in vno quopiam Sexti loco, exempli gratia, quàm incommoda ſit (nequid grauius dicam) illa interpretatio. Quum ita ſcribit, ὅπου δὲ ζητοῦμεν εἰ τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὑποκείμενον ὁποῖον φαίνεται, τὸ μὲν ὅτι φαίνεται δίδομεν, ζητοῦμεν δ᾽ οὐ περὶ τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ περὶ ἐκείνου ὃ λέγεται περὶ τοῦ φαινομένου. ſi hîc φαίνεται

vertas videtur, id eſt cernitur, planè à mente authoris diſcedis, eiúſque ſententiam peruertis. Quare quòd verbum videtur ambiguum ſit, malui φαίνεται vbique vertere apparet. Et quum dico Hoc apparet album, nō intelligo, Manifeſtū eſt hoc eſſe albū, ſed perinde eſt acſi dicā, Hoc ſpeciem albedinis meis oculis obiicit. Accipio autē ſpeciē ſicut Cicero, quū dicit, Eadē eſt in ſomnis ſpecies eorū quæ vigilātes videmus. Animaduerte enim eum nō dixiſſe viſio, ſed ſpecies: & ita diſtinxiſſe acſi Græcè dixiſſet ἡ αὐτή ἐστι φαντασία καθ᾽ ὕπνους, vel ὄναρ, ὧν ὁρῶμεν ὕπαρ. vel ἡ αὐτή ἐστι φαντασία καθεύδουσιν ἐκείνων ὧν ἐγρηγορότες ὁρῶμεν. At Sceptici diſcrimen hoc tollunt, dicentes ſe neſcire vtri aſſentiendum ſit. Clarum autem erit quod docere volo, ex hoc loco Galeni, ἐπειδὴ γὰρ ἔνια μὲν οἰόμεθα ἢ βλέπειν, ἢ ἀκούειν, ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι, καθάπερ ἐν ὀνείροις καὶ μανίαις· ἔνια δὲ οὐχ οἰόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἀλήθειαν ὁρῶμεν ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα· ταυτὶ μὲν τὰ δεύτερα πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ Πιῤῥωνείων, εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἥκειν νομίζουσιν, ἃ δ᾽ ὄναρ ἡ τῶν παραπαιόντων ψυχὴ φαντάζεται, ψευδῆ ταῦθ᾽ ὑπάρχειν. εἰ μὲν δὴ συγχωροῦσιν αὐτὸ τοῦθ᾽ οὕτως ἔχειν, ἐξαλειψάτωσαν ἐν οἷς γράφουσι μήτε τοῦ μαινομένου τὸν σωφρονοῦντα, μήτε τοῦ νοσοῦντος τὸν ὑγιαίνοντα, μήτε τοῦ κοιμωμένου τὸν ἐγρηγορότα πιστότερον ὑπάρχειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν. Obſeruandum hîc eſt deſipientibus non ὁράματα ſed φαντάσματα tribui, ſecūdum vulgò receptam opinionem, at ſecundum Scepticos vtriſque pariter φαντάσματα ſeu φαντασίας tribui, vtpote non diſcernentibus quod ad ſenſum attinet, eum qui ſanæ ſit mentis ab eo qui mēte alienatus ſit. Qua de re ipſe quoque Cic. in eo loco vnde verba quæ paulò ante citaui deprompta ſunt, diſputat. Sed iā ſatis ſupérque meā ſententiā explicuiſſe mihi videor de interpretatione nominis φαντα-

σία. Addo etiam hoc, ſiquis reſpõdeat φαντασίας apud Sκepticos poſſe verti viſa vel viſiones, modò viſa accipiamus pro iis quæ nobis videre viſi ſumus, is nequaquam nodum planè ſoluerit. nam quum φαντασίαι non appellentur ſolùm quæ nobis videre viſi ſumus, ſed etiam quæ audire, denique generaliter quæ aliquo noſtrorum ſenſuũ percipere nobis viſi ſumus, dura nimium foret hæc κατάχρησις appellationis viſorum, ad reliquos omnes ſenſus accõmodatorum. Sed quoniam non is ſum qui aduerſus tantum virum, quãtum ſcimus fuiſſe Marcum Tullium, certamen inſtituere vel auſim, vel poſſim, hæc περὶ τῆς φαντασίας, id eſt, δύναμει περὶ τοῦ φαινομένου, dicta exiſtimentur κατὰ τὸ φαινόμενον. Ego certè nuſquam apparentiam aut apparitionem interpretatus ſum, ne audaculus iudicarer, ſed potius imaginationẽ. Ita enim malui quàm cum Quintiliano imaginem vertere. quem miror, quum vno in loco dixiſſet φαντασίας eſſe per quas imagines rerum abſentium repræſentantur, poſtea ipſaſmet imagines φαντασίας vocari dixiſſe. Nam quo alio nomine hunc actum repræſentãdi imagines quàm imaginationem appellare poſſis? Et fateor quidem diuerſas eſſe à Sκepticorum phantaſiis eas quas ibi Fabius deſcribit, ſed quin tamen interpretationem inde mutuemur & cum illis communicemus nihil obſtat. Certè tum præſertim quum καταληπτικὴν ad φαντασίαν addunt, imaginationis nomen valde mihi conuenire videtur, vt καταληπτικὴ φαντασία dicatur comprehenſiua imaginatio potius quàm viſum cõprehenſiuum. Porro quòd imaginem vocat Quintilianus id φάντασμα eſſe videtur potius quàm φαντασία. Et quoniã ſæpe iſtud nomen occurrit in hoc libro, de toto eius comitatu (vt ita loquar) dicendũ mihi arbitror, vt melius eius vis cognoſci à nobis ac percipi poſſit. Prius autem ad-

moneo, φαντασία planè mihi videri à πέφανται tertia perſona verbi φαίνομαι eſſe deriuatũ: vel potius verbũ φαντάζομαι à πέφανται originem habere, à cuius prima præteriti perſona πεφάντασμαι ſit φάντασμα, à ſecunda πεφάντασαι ſit φαντασία, à tertia autẽ πεφάνταςαι ſit φανταςόν. ideóque miror cur Plutarchus in Placitis philoſophorum φαντασίαν appellatam ἀπὸ τοῦ φωτὸς dixerit. niſi fortè huc reſpexerit quòd verbũ φαίνομαι, à quo deriuatum eſt φαντασία, ἀπὸ τοῦ φωτὸς deductum ſit. Sed quid vetat primùm ex eodem Plutarcho nominis φαντασίας & cognatorum definitionem ſumere? Imò verò operæpretium, vt opinor, fuerit. Audi igitur illum, ſed Latinè, Budæo interprete, loquentem. Chryſippus differre inter ſe ait quatuor hæc. φαντασία quidẽ igitur affectio eſt in anima facta, quæ ſui quoque efficiens præfert. veluti quum oculis perſpicimus album, affectio eſt in anima per viſum facta, huicque affectioni dicere poſſumus ſubeſſe album quod ciet. perindéque erit ſi per tactum aut odoratum huiuſmodi affectio fiat. Dicta eſt igitur Græcè φαντασία à lumine. vt enim lumẽ & ſe & ea quæ colluſtrat demõſtrat, ita phãtaſia ipſa ſe demonſtrat, & ſui quoque conficiens. φανταστὸν eſt phantaſiæ efficiens, vt album, vt frigidum, & omnino quicquid animam citare poteſt, id eſt φανταςόν. φανταστικὸν inanis eſt attractus, affectus, inquam, in anima à nullo phãtaſto factus, veluti accidit in vmbratilem pugnã exercentibus, manúſque inaniter intentantibus. Proinde viſo ſubiacet viſi quiddam conficiens, inani autem viſo non item. At φάντασμα eſt ad quod rapimur phantaſtico & inani attractu. cuiuſmodi in mente captis furoréque percitis fiunt. Hæc Plutarchus. Vide & Damaſcenum de iiſdem. Verba autem ſunt φαντάζομαι & φαντασιοῦμαι. De verbi φαντάζομαι paſſiua ſignificatione dictum fuit iam an-

tea.ſed & φαντάζω voce actiua reperitur pro Imaginem ſeu ſpeciem præbeo, Repræſento, Apparere facio, vt καὶ τοῦτο φαντάζοντα ὡς κατ' ἀλήθειαν. Sed & compoſitum ἀναφαντάζω, in eadē ſignificatione. item pro Phantaſia ſeu phantaſiis afficio, vt apud Baſilium, ταῖς οἰνοβαρεῖς κεφαλὰς αἱ ὁ ἐκ τῆς κραιπάλης ἀναφερόμενος ἀτμὸς εἰδώλων ἀναφαντάζει. At verò à φαντασία fit φαντασιοῦμαι, idem ſignificans cum verbo φαντάζομαι, in actiua ſiue neutra ſignificatione ſumpto. (paſſiuæ autē huius verbi ſignificationis exempla iam protuli.) Alex. Aphrod. in 2. De anima, ἡ δὲ αἰσθητικὴ διαιρεῖται εἰς τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ φαντασιοῦσθαι, καὶ τὸ μνημονεύειν καὶ τὸ συγκατατίθεσθαι. Hîc quidem abſolutè, pro Phantaſias ſeu imagines animo concipere, Imaginari. At cum accuſatiuo, vt apud Plutarchum, φαντασιωθεὶς δαιμόνιόν τι. Sic & φαντάζεσθαι cum accuſatiuo, vt φαντάζονται τὸ κενὸν, apud Alexandrum Aphrodiſeum. Sed à φαντασία fiunt etiam φαντασιώδης, φανταστὸς, & ἀφαντασίωτος. Plutarchus, φαντασιαστικοὺς καὶ κατόχους ποιεῖ τοὺς τροφῶντας. Quintilianus lib. 6. cap. 3; Has [φαντασίας] quiſquis bene conceperit, is erit in affectibus potētiſſimus. hunc quidam dicunt ἀφαντασίωτον, qui ſibi res, voces, actus ſecundum verum optimè finget. Habet autem & alias ſignificationes φαντασία, ſed quæ huius loci non ſunt. At hoc prætereundum non eſt, noſtrates omnia fere quæ enumerauimus verba in vulgarem linguā tranſtuliſſe, *Phantaſie, Phantaſier, Phantauſme, Phantaſtique*, vſu tamen aliquantum diuerſo: præſertim quum dicunt aliquem eſſe magis phantaſticum quàm mulam Papæ.

V. aſſ.] Συγκατάθεσιν Cicero aſſenſum, item aſſenſionem, necnon approbationem interpretatur. Alibi autem hæc duo poſteriora copulat. vt in Lucullo, Nunc de aſſenſione atque approbatione, quā Græci συγκατά-

θέσιν vocāt, pauca dicemus. Nec multo pòſt, Cui⁹ [virtutis] omnis conſtantia & firmitas ex iis rebus cōſtat quibus aſſenſa eſt, quas approbauit. id eſt, αἷς συγκατέ-θετο. Idem in eodem libro, paulo ante præcedentem locum, Sed de inconſtantia totius illorum ſententiæ (ſi vlla ſententia cuiuſquā eſſe poteſt nihil approbantis), &c. id eſt, οὐδέν τι συγκατατεθειμένου. Alicubi etiam Aſſertione approbare dicit. Et paulo pòſt aſſertionem & approbationem copulat. Cæterùm vt aſſentiri & approbare illis in locis eadem vult eſſe, ſic alibi opinari & aſſentiri. Vt quum ſcribit ſapientem nihil opinari, id eſt nunquam aſſentiri rei vel falſæ vel incognitæ. Idem, Aſſenſurum autem non percepto, id eſt opinaturum ſapientem exiſtimē. Idem, Credóque Clitomacho ita ſcribenti, Herculis quendam laborem exanclatum à Carneade, quòd vt feram & immanem belluam, ſic ex animis noſtris aſſenſionem (id eſt opinationem & temeritatem) extraxiſſet. Ideo autem Cicero hæc confundit & ex duobus vnum facit, quòd vnum ex altero conſequatur. vnde alibi dicit, Opinatione & perceptione ſublata, ſequatur omnium aſſenſionum retentio. Ideo & Ariſtocles aduerſus eos diſputans, dicit, εἰ μὲν οὖν αὐτῇ συγκατατίθενται, δῆλον ὅτι δοξάζουσιν. Vbi animaduerte συγκατατίθενται eſſe Ciceronianum aſſentiuntur, δοξάζουσιν autem, opinantur. Hinc etiam Sceptici ſe ἀσυγκαταθέτους & ἀδοξάστους profitebantur, eodem teſte, ſicut ἀπαθεῖς & ἀταράχους. Sed idem ὑπολαμβάνειν pro δοξάζειν, & ὑπόληψιν αὐτὴν τῆς δόξης vſurpat. Verùm hoc quoque obſeruandum eſt in loco quem paulo antè citaui, Ciceronem dicere opinationem & temeritatem, pro quo alibi dicit opinandi temeritatem. Videtur enim Cicero temeritatē vocare quam Sextus paſſim προπέτειαν appellat, eam δογματικοῖς exprobrans. Apud eūdem Ciceronem vt te-

meritatem opinandi, ſic & temere opinari legimus. Quinetiam alicubi ſcribit, Ex animis noſtris aſſenſionem (id eſt opinationem & temeritatē) extraxiſſet. Porro vt δοξάζειν opinari, & δόξαν opinationē, ſic τὰ κατὰ δόξαν & τὰ δοξαστὰ ex Cicerone opinabilia interpretari poſſumus. & ἀδοξάστως citra opinationem.

V. aſſen.] Dicimus quidem Aſſentiri aliquam rem, ſed quū vtimur nomine Aſſenſus, cogimur hanc cōſtructionē mutare, & aut Aſſenſum ad rem aliquam, aut Aſſenſum alicui rei dicere. Quinetiam Aſſenſum de re aliqua non ſine exemplo vſurparemus.

V. arbitr.] Hîc ὑπολαμβάνει ſimpliciter pro Arbitratur, ſeu putat. non pro δοξάζει. in qua tamen ſignificatione accipi ab Ariſtocle, modò dixi. Quinetiā alibi Sextus vtitur eodem modo quo hîc. Verùm extat etiam locus in quo οὐχ ὑπολαμβάνω planè ſumendum videtur pro οὐ δοξάζω, niſi fortè (quod ſuſpicor) reponendum eſt οὐ καταλαμβάνω. Cæterùm ad hunc locum pertinet quod ſcribit Cicero in Lucullo, Sed Antipatro hoc idem poſtulanti, quum diceret, ei qui affirmaret nihil poſſe percipi, conſentaneum eſſe vnum tamē illud dicere percipi poſſe vt alia non poſſent, Carneades acutius reſiſtebat. nam tantùm abeſſe dicebat vt id cōſentaneum eſſet, vt maximè etiam repugnaret. Qui enim negaret quidquam eſſe quod perciperetur, eum nihil excipere. ita neceſſe eſſe ne idipſum quidē quod exceptum non eſſet comprehendi & percipi vllo modo poſſe.

V. has] Aduerbium πάντως verti Protinus, accipiēs pro Neceſſariò, & quaſi ex neceſſaria conſequutione. Quo ſenſu dicit Cicero interdum Non cōtinuò. qua in ſignificatione non inſolens eſt apud alios quoque ſcriptores οὐ πάντως.

V. ſe circunſcr.] Verti ὅτι τοῖς ἄλλοις ἑαυτὴν συμπεριγράφει,

γράφει, vnà cum aliis ſe circunſcribere, ad verbum: accipiens tamen συμπεριγράφειν pro ζυναναιρεῖν. nam apud Latinos Circunſcribere, ſicut apud Græcos περιγράφειν, ita accipi ex Cicer. patet. Sic & paulo pòſt hæc verba, Ita vt quæ poſſint à ſeipſis circunſcribi, reſpõdent his Græcis, ὡς δυνάμει ὑφ' ἑαυτῶν περιγράφεσθαι. Nihil autem aliud eſſe hîc περιγράφεσθαι quàm ἀναιρεῖσθαι, patet ex collatione loci cuiuſdam qui eſt cap. 28, vbi de iiſdem vocibus agens, & idem exprimere volens, dicit, ὅπου γε καὶ ὑφ' ἑαυτῶν αὐταὶ ἀναιρεῖσθαι λεγόμεναι δύνασθαι, ἐμπεριγραφομένας ἐκείνοις περὶ ὧν λέγονται.

¶P. 13. V. ſectam] πρόσκλισιν δόγμασι πολλοῖς vertĩ inclinationem ad dogmata multa. Sed propẽſionem quoque, vt opinor, interpretari potuiſſem, ex Cicerone. Legitur autem hîc πρόσκλησιν poſito η pro ι in penult. ſed reponi debere πρόσκλισιν cũ ι vtrobique, manifeſtum eſt. prærerquam quod alibi legimus apud eum, τό, τε μὴ ἀντιτείνειν, ἀλλ' ἁπλῶς ἕπεσθαι, ἄνευ σφοδρᾶς προσκλίσεως καὶ προσπαθείας. Huc verò pertinet quod apud Ariſtoclem habemus de noſtris Scepticis, ἀλλ' ἀδοξάστους καὶ ἀκλινεῖς καὶ ἀκραδάντους εἶναι. Cæterùm vtranque αἱρέσεως definitionem habes apud Diog. Laertiũ in procemii fine (vbi & πρόσκλισιν inuenies) niſi quòd non dicit tantùm ἀκολουθοῦσαν, ſed addit etiam ἢ δοκοῦσαν ἀκολουθεῖν, omittens ἀρχήν. Item poſt ἀκολουθίαν ἔχουσι omittit πρὸς ἄλληλά τε καὶ φαινόμενα. vbi & ipſe docet nonnullos cenſuiſſe Pyrrhoniam ſectam vno quidem reſpectu αἵρεσιν eſſe, altero autem minimè.

V. fert] Hoc & alibi ſæpe profitetur Sextus de Scepticis, quod tamen Ariſtocles negat, ſcribens, ὁπόταν μέντοι φῶσι τὸ σοφὸν δὴ τοῦτο, ὅτι δέοι κατακολουθοῦντα φύσει καὶ τοῖς ἔθεσι ζῆν, μηδενὶ μέντοι συγκατατίθεσθαι, παίυ τινὲς εἰσὶν εὐήθεις. εἰ γὰρ μηδενὶ ἄλλῳ, τούτῳ γοῦν αὐτῷ δέοι ἂν συγκατατίθεσθαι, καὶ ὑπολαβεῖν οὕτως ἔχειν αὐτό. Sed Ariſt.

ἀλήθειαν Scepticis ob illud dictum exprobranti, pro illis reſpondebo, aliud eſſe quod dicunt ſe ita viuere, quàm ſi dicerent ſe ita debere viuere. At cur ita viuunt? Quia τοῖς οἰκείοις πάθεσιν ad id impelluntur.

V. Quant.] Quod hîc dicit Sextus βέβαιον πῖσμα (quod ad verbum interpretatus ſum firmam perſuaſionem) id propemodum eſſe videtur quod Cicero appellat firmam & conſtantem aſſenſionem, ita ſcribẽs in Lucullo, Et vno nomine omnia quæ eſſent aliena firmæ & conſtantis aſſenſionis, à virtute ſapiẽtiáque remouebat. Idem in eodem libro, Hæc autem habere dubia, neque his ita cõfidere vt moueri non poſſint, abhorrere à ſapientia plurimum. Porro Sextus quod hîc πῖσμα, alibi πεποίθησιν appellat, vbi ſcribit, οὐκ ἀπαραλλακτῶς μετὰ πεποιθήσεως ἀποφαινόμενος.

V. Qui] Cic. in Lucullo, ex Clitomacho refert, Vehementer errare eos qui dicant ab Academia ſenſus eripi, à quibus nunquam dictum ſit aut colorem, aut ſaporem, aut ſonũ vllum eſſe: illud ſit diſputatũ, non ineſſe in his propriam, quæ nuſquam alibi eſſet, veri & certi notã. Sed turpiter deprauatus hic Ciceronis locus, & pro accuſatiuo vllũ reponẽdus mihi videtur contrarius nullum. Imò verò vix vllum dubitationi ſupereſſe locum exiſtimo, cum ex hoc Sexti loco, tum ex aliis multis. ſiquidem hac in re planè conueniebant Academici cum Pyrrhoniis. Quum enim dicerent, ſibi intuentibus niuem, phãtaſiam albedinis obiici, ſe guſtantes mel, affici dulcedine, neſcire tamen an nix verè & natura eſſet alba, & an mel verè eſſet dulce: minimè colorem aut ſaporem tollebant. Idem autẽ de ſono aliiſque ſenſilib⁹ dici poteſt. Huc pertinet quod à Sexto dicitur cap. 14, circa finem, ὁποῖον μὲν ἡμῖν θεωρεῖται τὸ ὑποκείμενον ἔξομεν λέγειν, ὁποῖον δὲ ἐστι πρὸς τὴν φύσιν, ἐφέξομεν.

¶ P.14.V.phant.] Verba Sexti ſunt, τὰ γὰρ κατὰ φαντασίαν παθητικὴν ἀβουλήτως ἡμᾶς ἄγοντα εἰς συγκατάθεσιν οὐκ ἀνατρεπόμεθα. Et cap.7, eodem ſenſu dixerat, τοῖς γὰρ κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένοις πάθεσι συγκατατίθεται ὁ σκεπτικός. Quinetiam caput 20 his claudit verbis, τοῖς γὰρ κινοῦσιν ἡμᾶς παθητικῶς καὶ ἀναγκαστικῶς ἄγουσιν εἰς συγκατάθεσιν εἴκομεν. Quibus locis hic Ciceronianus reſpondet in Lucullo, Viſa enim iſta quum acriter mentem ſenſúmve pepulerũt, accipio, hiſque interdum etiam aſſentior, nec percipio tamẽ. nihil enim arbitror poſſe percipi. Non ſum ſapiens, itaque viſis cedo, neque poſſum reſiſtere. Sciendum eſt autem eſſe & aliam lectionem in hoc Sexti loco, videlicet παθητικὰ pro παθητικήν. Eſſent autem τὰ κατὰ φαντασίαν παθητικὰ ea quæ patimur, vel ea quibus afficimur per phantaſiam acriter (vt Ciceronianis vtar verbis) mentem ſenſúmue pellentem. At ſi παθητικὴν legamus, ipſam phãtaſiam (quam Cicero viſum appellat) pati ſeu affici dicemus: cõtra quàm ipſe Cicero ſcribit. Neq; enim dicit viſa pelli (quod eſſet πάσχειν, ſeu παθητικὰ εἶναι) ſed ea mẽtem ſiue ſenſum pellere. Et pro lectione hac παθητικὰ facere etiam videtur ſecũdus ille locus in quo τοῖς κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένοις πάθεσι, non autem τοῖς κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένην πάθεσι habemus. Exiſtimo autem τὰ κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένα πάθη (ſicut alibi dicit ἀνάγκην παθῶν) nihil aliud eſſe quàm τὰ κατὰ φαντασίαν παθητικά. Solebant enim dicere non ipſam phantaſiam pati ſeu affici, ſed per phantaſiam αἰσθητικῶς affici. Cicero de Cyrenaicis, Neque ſe quo quid colore, aut quo ſono ſit ſcire, ſed tãtùm ſentire affici ſe quodammodo. At Gellius de his ipſis Scepticis, Ac ne videre quoque planè quicquam, neque audire ſeſe putant, ſed ita pati afficique quaſi videãt vel audiant. eáque ipſa quæ affectiones iſtas in ſeſe efficiant, qualia

& cuiuſmodi ſint, cunctantur atque inſiſtũt. Hîc autẽ obiter animaduerte Ciceronẽ verbũ πάσχειν vertere affici, Gelliũ autẽ pati & affici copulare, & πάθος affectionẽ vocare. Nam Ariſtocles de iiſdem Cyrenaicis philoſophis loquens idem teſtatur, καιόμενοι γὰρ ἔλεγον καὶ τεμνόμενοι γνωρίζειν ὅτι πάσχοιέν τι, πότερον δὲ τὸ καῖον εἴη πῦρ, ἢ τὸ τέμνον σίδηρος, οὐκ ἔχειν εἰπεῖν. Hîc autem obſerua exemplum eius quod dicit Gellius, Eáque ipſa quæ affectiones, &c. nam ille qui vritur, ab igni afficitur ſeu patitur, qui autem ſecatur, à ferro. At illi dicebãt, dum quidem vrerentur & ſecarentur, agnoſcere ſe aliquid pati, vel ſe ab aliquo affici: an autem eſſet ignis qui affectionem illam in ipſis efficeret dum vrebantur, & ferrum quod item aliã efficeret dum ſecabantur, ſe ignorare.

V. perc.] Verti ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ quod ad rationem & intelligẽtiam attinet: ſed datiuum λόγῳ alia ſignificatione hic accipi poſſe, & quidem rectius, ingenuè fateor. Ita enim ſcribit Sextus, εἰ δὲ καὶ γλυκύ ἐστιν ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ, ζητοῦμεν. Vbi ſi ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ dicamus ſignificare ὅσον ἐπὶ τῷ λεγομένῳ (vt alibi loquitur) pro hac interpretatione faciet, vt opinor, quòd poſt ζητοῦμεν ſubiungitur à Sexto, ὃ οὐκ ἔστι τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ περὶ τοῦ φαινομένου λεγόμενον. Dixerat autem paulo antè, ζητοῦμεν δὲ οὐ περὶ τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ περὶ ἐκείνου ὃ λέγεται περὶ τοῦ φαινομένου.

V. ca app.] Sextus ita, ἐὰν δὲ καὶ ἀντικρὺς κατὰ τὸ φαινόμενον ἐρωτῶμεν λόγους. In quo genere loquendi interpretando mihi non ſatiſfeci, nec quum ἐρωτᾶν λόγον Mouere quæſtionem, nec quum Proponere quæſtionem verti. Nam λόγον quæſtionem quidem aptè vertimus, reſpectu verbi ἐρωτᾶν, ſed non dubium eſt tamẽ quin in hac loquutione ratiocinationem potius ſignificet. vt quum dicitur ἀργὸς λόγος, λόγος ἐγκεκαλυμμένος, λό-

γος κρείζων, λόγος ψευδόμθμος. Cicero tamen ἀργὸν λόγον vertit ignauam rationem in lib. De fato: item ignauã interrogationem. Sed quomodo tandẽ λόγον ἐρωτᾷν interpretabimur? Certè apud eũdem ibidem legitur, Sic enim interrogant. In quo Cicero Græcam phraſin imitatus videtur, perinde acſi dixiſſet, τοιόνδε τιν' ἐρωτῶσι λόγον. Sed locũ illius afferre ſatius fuerit, in quo ita ſcribit, Nec nos impediet ignaua illa ratio quæ dicitur. appellatur enim quidam à philoſophis ἀργὸς λόγος. Cui ſi pareamus, nihil omnino agamus in vita. ſic enim interrogãt, Si fatum tibi eſt ex hoc morbo conualeſcere, ſiue medicum adhibueris, ſiue non adhibueris, cõualeſces. Item, Si fatum tibi eſt ex hoc morbo non conualeſcere, ſiue tu medicum adhibueris, ſiue non, non cõualeſces. Et alterutrum fatum eſt. Medicum ergo adhibere nihil attinet. Subiungit autem, Rectè genus hoc interrogationis ignauũ atque iners nominatum eſt, quòd eadem ratione omnis è vita tolletur actio. Hæc Cicero. Animaduerte autem in poſtremis hiſce verbis λόγον (quod interpretatus erat rationem) verti interrogationẽ. Sed cur qui ita ratiocinatur, ἐρωτᾷν, id eſt interrogare, dicitur, quũ interrogatiuam formam nõ habeat eius oratio? Hoc certè exiſtimo dici reſpectu eius aduerſus quem diſputantes, ita ratiocinamur, reſponſum videlicet ad illam exigentes ab eo. reſponſionem enim præcedat interrogatio neceſſe eſt. Certè, quæcunque ſit huius dicti ratio, ἐρωτᾷν λόγον, in ea ſignificatione paſſim Sextus adhibet, etiam ξυνερωτᾷν λόγον pro eodem vſurpans. vt cap. 13. lib. 2, ὅθεν καὶ τοιόνδε τιν ξυνερωτῶσι λόγον, εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις· εἰ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις. ἤτοι δέ ἐστιν ἀπόδειξις, ἢ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις. ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις. Subiungit autem, ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ τοῦτον ἐρωτῶσι τὸν λόγον, τὸ τοῖς αἴτια. &c. Certè τοῦτον ἐρω-

τῶσι τὸν λόγον, vel συνερωτῶσι, aliud nihil eſt quàm Ita ratiocinantur. Vel, argumentantur, Vel, hanc ratiocinationem ſeu argumẽtationem proponunt. Sic & paulo antè dixerat, ὅτι ἤτοι ἀποδεικτικοί εἰσιν οἱ κατὰ τῆς ἀποδείξεως ἠρωτημένοι λόγοι. Id eſt, argumenta propoſita aduerſus demonſtrationem.

V.rat.] Hîc λόγον verti rationẽ, ſed orationem fortaſſe potuiſſem etiam vertere.

V.nif.] Κριτήριον perinde eſt acſi dicas iudicatoriũ. A quibuſdam exponitur Vis iudicandi. Ego malim apud hũc authorem Iudicatorium organum ſiue inſtrumentum, aut Iudicãdi inſtrumentum interpretari. Cicero vocat Id quo omnia iudicantur. Item, Id ex quo omne veri falſique iudicium ſit. Quinetiam iudicium ſimpliciter ea ſignificatione alicubi vſurpaſſe videtur. Vſus eſt autem frequens huius vocis κριτήριον apud alios quoque philoſophos.

¶ P.15.V.Viu.] Verti ἀνενέργητοι omnis actionis expertes, imitatus hunc Ciceronis locum in Lucullo, Quare qui aut viſum aut aſſenſum tollit, is omnem actionem tollit è vita. Idem, Sublata enim aſſenſione, omnem & motum animorũ & actionem rerum ſuſtulerunt. Eodem ſenſu dicit in lib, De fato, Nihil omnino agamus in vita. id eſt, ἀνενέργητοι ἀνθρώπων. Alibi autem breuius vitam euertere dicit. vt rurſus in Lucullo, Vel potius etiam totam vitam euertunt funditus, ipſúmque animal orbant animo. Ibidem, Sequitur omnis vitæ ea quam tu Luculle commemoraſti, euerſio. Vt autem Cicero vitam, ſic & Sextus βίον pro vitæ actionibus vſurpat. Sed & vitam communem obſeruaui à Cicerone ita poni pro τὰ κατὰ τὸν βίον, vel τὰ περὶ τὸν βίον, ea quæ communiter ad omnes homines in vita degenda pertinẽt. Cæterùm pro eo quod verti paulo pòſt, piè agere in vita communi, legitur apud

Sextum, ἀσεβεῖν βιωτικῶς. vbi βιωτικῶς malit fortaſſe quiſpiam interpretari, Secundum vitam, vel κατὰ τὴν βιωτικὴν τήρησιν, vt paulo antè loquutus erat. Præterea quũ dicat, καθ' ἣν τὸ μὲν ἀσεβεῖν παραλαμβάνομεν βιωτικῶς ὡς ἀγαθὸν, aduerbium βιωτικῶς ad vtrũlibet verbum referri poſſe videtur.

V. aut conſid.] Pro Aut conſiderantur, potuiſſem etiam dicere, aut in contemplatione verſantur. Habet enim Sextus, ἢ θεωρεῖται. Cicero conſideratione͂ contemplationémque naturæ dicit. Rectè verò additur, Ipſum autem nullius rei cauſa, αὐτὸ δὲ οὐδενὸς ἕνεκα. Ita enim Cicero quoque De fin. li.2, Nam hũc ipſum ſiue finem, ſiue extremum, ſiue vltimum definiebas id eſſe quo omnia quæ rectè fierent referrentur, neque id ipſum vſquam referretur. Quod autem ſubiungitur à Sexto, ἢ τὸ ἔσχατον τῶν ὀρεκτῶν, idem Acad. quæſt. lib. 1. interpretatur Extremum rerum expetendarum. Et in 2, Extremum expetendi. At De fin. lib. 2, Vt is qui finem rerum expetendarum voluptatem eſſe dicat.

V. ad opin.] Cicero vocem hanc μετριοπάθειαν exprimere volens, ſcribit, de veteribus Academicis loquens, Mediocritates illi probant, & in omni permotione naturalem volebant eſſe quendam modum. Dicitur & μετριοπαθής. q. d. μέτριος, vel μετριάζων ἐν τοῖς πάθεσι, id eſt, Qui mediocriter afficitur, Qui mediocritatem ſeruat in affectibus, Qui modum non excedit in affectibus.

V. tis.] Hic τὴν ἰσοσθενῆ διαφωνίαν appellat quod ſuprà τὴν ἐν ἀντικειμένοις λόγοις ἰσοσθένειαν dixerat, ideóque vertere poſſumus ex Cicerone, Contrariarum rationum paria momenta. Vel, Paria cõtrariis in partibus momenta rationum.

¶ P.16. V. quodque] Sextus dicit μετριώτερον, ἀπαλ-

λάσσει. q.d. Cum moderatiore perturbatione euadit. Vel, Moderatius affectus ſeu perturbatus diſcedit. Vel, Facilius perturbatione defungitur. Perinde acſi dixiſſet μετριοπαθεῖ. quod Græcum verbum elegāter expreſſit Ouidius hoc verſu,

Sed te, quæcunque eſt, moderatè iniuria turbet.

Perinde enim eſt acſi dixiſſet vno verbo μετριοπαθείτω. Cæterùm quod hic dicit Sextus, ὁ δὲ σκεπτικὸς τὸ προσδοξάζειν ὅτι ἐστὶ κακὸν τούτων ἕκαστον ὡς πρὸς τὴν φύσιν, περιαιρῶν, μετριώτερον καὶ ἐν τούτοις ἀπαλλάσσει, huiuſmodi eſt in quo vno nemo nō Skepticis tantā felicitatē inuidere, & ad eam omni conatu aſpirare debeat. Ac ſanè ſiquis eos hac in re à me laudari miretur, audiat celeberrimos comicos hac de re, Menādrū & Philemonē: ac prius quidem Menandrū ita in ſcena loquentem,

Ἅπαντα τὰ ζῷ᾽ ἐστὶ μακαριώτατα,
Καὶ νοῦν ἔχοντα μᾶλλον ἀνθρώπου πολύ.
Τὸν ὄνον ὁρᾶν ἔξεστι πρῶτα τουτονί·
Οὗτος κακοδαίμων ἐστὶν ὁμολογουμένως·
Τούτῳ κακὸν δι᾽ αὑτὸν οὐδὲν γίγνεται,
Ἃ δ᾽ ἡ φύσις δέδωκεν αὐτῷ, ταῦτ᾽ ἔχει.
Ἡμεῖς δὲ χωρὶς τῶν ἀναγκαίων κακῶν,
Αὐτοὶ παρ᾽ αὑτῶν ἕτερα προσπορίζομεν,
Λυπούμεθ᾽ ἂν πτάρῃ τις, ἂν εἴπῃ κακῶς,
Ὀργιζόμεσθ᾽· ἂν ἴδῃ τις ἐνύπνιον, σφόδρα
Φοβούμεθ᾽· ἂν γλαὺξ ἀνακράγῃ, δεδοίκαμεν.
Ἀγωνίαι, δόξαι, φιλοτιμίαι, νόμοι,
Ἅπαντα ταῦτ᾽ ἐπίθετα τῇ φύσει κακά.

Deindè hoſce Philemonis,

Ὦ τρισμακάρια πάντα καὶ τρισόλβια
Τὰ θηρί᾽, οἷς οὐκ ἔστι περὶ τούτων λόγος,
Οὔτ᾽ εἰς ἔλεγχον αὐτῶν οὐδὲν ἔρχεται,
Οὔτ᾽ ἄλλο τοιοῦτ᾽ οὐδέν ἐστ᾽ αὐτοῖς κακὸν
Ἐπακτόν, ἣν δ᾽ ἂν εἰσενέγκηται φύσιν

Ἕκαστον, ἔθος καὶ νόμον ταύτην ἔχει.
Ἡμεῖς δ' ἀβίωτον ζῶμεν ἄνθρωποι βίον.
Δουλεύομεν δόξαισιν, εὑρόντες νόμους,
Προγόνοισιν, ἐγγόνοισιν. οὐκ ἔσθ' ἀποτυχεῖν
Κακοῦ, πρόφασιν δ' ἀεὶ τιν' ἐξευρίσκομεν.

Animaduerte autem nominatim apud vtrunque δόξας. Eodem pertinent & hæc eiuſdem Philemonis,

Μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ, δέσποτα,
Αὐτοὶ δι' αὑτοὺς, ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
Οἷον, τέθνηκεν υἱὸς ἢ μήτηρ τινὶ,
Ἢ νὴ Δί' ἄλλων τῶν ἀναγκαίων γέ τις,
Εἰ μὲν λάβῃ τοῦτ', ἀπέθανεν, ἄνθρωπος γὰρ ἦν·
Τοσοῦτον γέγονε τὸ κακὸν ἡλίκον περ ἦν.
Ἐὰν δ' ἀβίωτος ὁ βίος, οὐκέτ' ὄψομαι,
Ἀπόλωλεν ἕν γ' ἑαυτῷ τοῦτ' ἐὰν σκοπῇ,
Πρὸς τοῖς κακοῖς ὅσα ἕτερα συλλέγει κακά.
Ὁ δὲ τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν,
Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δὲ λαμβάνει.

¶P. 17. V. Tra.] Hos modos Cicero locos communes appellat. Ariſtocles quoque horum epoches modorum ab Æneſidemo tractatorum mētionem facit, ſed nouem duntaxat enumerans. Ait enim Æneſidemus (vt ille refert) differre inter ſe animalia & noſipſos, ciuitates, & victus, (ſeu viuendi genera) & conſuetudines, & leges: nóſq; ſenſibus imbecillis præditos eſſe, multáq; præterea eſſe quæ extrinſecus corrũpāt cognitionē, videlicet diſtantias & magnitudines, & motus. Præterea ex eo quòd aliter affecti ſint iuuenes quā ſenes, & vigilātes quàm dormiētes, & ſani quàm ægroti, & quòd nihil ſub ſenſus noſtros ſimplex & purum cadat: quoniam omnia confuſa ſunt & ad aliquid dicuntur.

V. ſunt] Sextus dicit ἐπαναβεβηκότας τρόπους & ὑποβεβηκότας, de quarum vocũ ſignificationibus tractatũ

eſt ſuprà.

¶P.19.V.nobis] Ὑπόσφαγμα ita definit Gal. Ὑπόσφαγμα δὲ λέγουσιν ὅταν ὑπὸ πληγῆς ῥαγέντων τῶν ἐν τῷ πρώτῳ χιτῶνι ἀγγείων μεταξὺ τοῦ κληδόνος τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐκτὸς χιτῶνος αἷμα ὑπέλθῃ, καὶ παραχρῆμα μὲν ἔναιμον ᾖ τὸ χρῶμα τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὕστερον δὲ πελιδνόν. Sunt qui putent τοὺς ὑπόσφαγμα ἔχοντας eos eſſe quibus Plinius tribuit oculos rubore ſuffuſos. Ego Græcam vocem retinere tutius eſſe exiſtimaui, præſertim quum illa ruboris in oculis ſuffuſio latius patere videatur. Dixiſſem tamẽ melius Qui hypoſphagmate laborant quàm Qui hypoſphagma habent. Sed hoc quoque ſciendum, in hoc quidem loco habere Sexti exemplaria ὑπόσφασμα, ſed in alio ſimili loco qui extat in ſexti modi expoſitione, rectè ὑπόσφαγμα. Vbi ὕφαιμα appellãtur quæ hîc αἱμωπά. Vide eum locum pag.37. Quinetiam pag.32, eandem vocem inuenies.

V.ſias.] Huc pertinet quod dicit Ariſtocles, ἀκριβέστερον γὰρ θέλων ἰδεῖν ἀπέθλιψε τὼ ὀφθαλμώ, καὶ προσῆλθεν ἐγγύτερον, καὶ ἐπιλλίσατο. Item quod Cic. in Lucullo, Itaq; Timagoras Epicureus negat ſibi vnquam, quum oculum torſiſſet, duas ex lucerna flammulas eſſe viſas. opinionis enim eſſe mendacium, non oculorum.

¶P.27.V.Tintyr.] Reperio quidem quandam πόλιν κροκοδείλων appellatam, ſed nihil vnde hũc locum ſuæ integritati reſtituere poſſim.

¶P.32.V.taſias] Cicero in Lucullo, Itaque ſimul experrecti ſumus, viſa illa contemnimus, neque ita habemus vt ea quæ in foro geſſimus. At enim dum videntur, eadem eſt ſomnis ſpecies eorum quæ vigilãtes videmus. Plurimum intereſt. Sed id omittamus. illud enim dicimus, nõ eandem eſſe vim neque integritatem dormientium & vigilantium, nec mẽte neç ſenſu.

¶ P.34.V.nam] *Διὰ τὸ μὲν ὁμοίως διακεῖσθαι ἐγρηγορότας καὶ κοιμωμένους, καὶ ὑγιαίνοντας καὶ νοσοῦντας*, vt refert Ariſtocles ex Æneſidemo.

¶ P.35.V.incid.] Sexti verba ſunt, *καὶ οὕτως ἐμπίπτουσιν εἰς τὸν διάλληλον τρόπον τό,τε κριτήριον καὶ ἡ ἀπόδειξις*. Sciendum eſt autem, quod attinet ad hoc loquendi genus (cuius frequentiſſimus erit in ſequētibus vſus) id bifariam ſcribi, interdum *τὸν διάλληλον τρόπον*, vt hîc, interdum *τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον*. ſed illo modo frequentius quàm hoc. Apud Diogenem Laertium tamen legitur *ὁ δι' ἀλλήλων τρόπος*, non *ὁ διάλληλος*. Id autem *συνίσταται*, vt ait, *ὅταν τὸ ὀφεῖλον τοῦ ζητουμένου πράγματος εἶναι βεβαιωτικὸν, χρείαν ἔχῃ τῆς ἐκ τοῦ ζητουμένου πίστεως. οἷον εἰ τὸ εἶναι πόρους τις βεβαιοῖ διὰ τὸ ἀπορροίας γίνεσθαι, αὐτὸ παραλαμβάνει πρὸς βεβαίωσιν τὸ ἀπορροίας γίνεσθαι*. Hunc autem Diogenis locum protuli qualis in vet.cod.extat. quū in vulg. edit. planè ſit mutilus. Sed quid ſignificare velit Sextus hoc loquendi genere, ipſi loci in quibus eo vtitur, ſatis ſupérque indicant: & ipſemet cap.15. huius primi libri explicat. Vnum ergo ſupereſt, vt videamus quomodo aptam ei poſſimus apud Latinos appellationem inuenire. Certè quod vulgò dici ſolet, Incertū per incertius, huic ſimile eſt, niſi quòd quū dicitur *ὁ δι' ἀλλήλων τρόπος* intelligitur mutua quædam incertitudo & mutua probatione indigēs. id eſt, quum dicunt philoſophi nos incidere *εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον* ſiue *διάλληλον*, intelligūt nos incidere in quandam mutuam probandi neceſſitatem. id eſt, probandi prius id cuius alioqui adminiculo vti volebamus ad probandum aliud. Pag.44 & 45 & alibi *διάλληλον* alternatorium verti, nō quòd planè mihi ſatiſfaceret mea hæc interpretatio, ſed quòd aptior nulla mihi occurreret. Quòd ſiquis obiiciat, vocem illam alternatoriū, niſi quid aliud addatur, id quod ſignificare ea volo,

non comprehendere: ille ipſi Sexto vtenti nomine διάλληλος obiicere idem eadē ratione poſſit. Quis enim διάλληλος τρόπος ad varia poſſe accommodari non videt? Reſpondeo igitur, vt quum dicitur διάλληλος τρόπος, ſubauditur genitiuus ἀπορίας, aut aliquis ei ſimilis, ita quum verto alternatorium modum, ſubaudire me genitiuum Latinum dubitationis. vt ſit διάλληλος τρόπος, alternatorius dubitationis modus. vel, alternans, ſiquis nomen alternatorius refugit. Tunc enim verè alternat dubitatio quum vnum dubium ad alterius dubii probationem affertur. Fortaſſe etiam εἰς τὸν διάλληλον ἀπορίας ἐμπίπτομεν τρόπον non malè interpretaremur, In dubitationis viciſſitudinem incidimus. Porro hunc genitiuum ἀπορίας ſubaudiendu m cenſui potius quàm alium, quia reperio alicubi apud hunc noſtrum Sextum, κἀνταῦθα ὁ διάλληλος τρόπος τῆς ἀπορίας ἀνατρέπει τὴν ὑπόστασιν τοῦ λόγου. Sed hoc quoq; annotandum eſt, non ſolùm διάλληλον τρόπον ſed & λόγον appellari. vt libri 2 cap. 8, ἀληθῆ, ἢ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι λέγων, εἰς τὸν διάλληλόν τε ἐμπίπτει λόγον, καὶ ἀπόδειξιν αἰτηθήσεται ἀληθῆ αὐτὴν ὑπάρχειν, κἀκείνης ἄλλην, καὶ μέχρις ἀπείρου. Nec hoc ſilentio prætereundum eſt, eum alicubi dicere ὁ διάλληλος εἰσάγεται τρόπος, alicubi verò εἰς τὸν διάλληλον ἐκβάλλειν ſeu ἐμβάλλειν τρόπον. alibi autem (& quidem frequentiſſimè) ἐκπίπτειν ſeu ἐμπίπτειν εἰς τὸν διάλληλον τρόπον. Iam verò ſiquis roget vtra potius ſequenda ſit ſcriptura ὁ δι᾽ ἀλλήλων τρόπος, an ὁ διάλληλος, ego id ἀδιάφορον eſſe, &, ſi compoſitione vti velimus, τῷ διάλληλος, ſin ea vti recuſemus, τῷ δι᾽ ἀλλήλων vtēdum eſſe reſpondebo. Sed τρόπον potius quàm λόγον appellandum cenſeo.

V. parent.] Quod dicit ἀπὸ τῆς ἑτέρας ἀρχῆς (id eſt, ad verbum, ab altero principio) interpretor, ab altero ingreſſu, vt melius intelligatur. Fortaſſe autē poſſim

etiã vertere, ab alterutro ingreſſu. id eſt, ab alterutra parte qua ingredimur.

V.ctanti,] Cic.in Lucullo, Vidéſne nauem illam? ſtare nobis videtur: at iis qui in naui ſút, moueri hæc villa. Huc autẽ pertinet & quod dicit Ariſtocles, ἄλλαι μὲν γὰρ εἰσὶν αἰσθήσεις ἐγγύθεν καὶ πόῤῥωθεν. Cic.quoque in Lucullo ſcribit, Itaque & lumen mutari ſæpe volumus,& ſitus earum rerum quas intuemur,& interualla aut contrahimus aut diducimus.

V.didum]Hic locus valde confert ad intelligendũ Ciceronem ita in Lucullo ſcribentem, Neque verò hoc loco expectandum eſt dum de remo inflexo aut de collo columbæ reſpondeam. Idem ibidem, aliquot paginis pòſt, Tu autem te negas infracto remo neque columbæ collo commoueri. Primùm, cur? Nam & in remo ſentio non eſſe id quod videatur, & in columba plures videri colores, nec eſſe plus vno. Ariſtocles, ἐπὶ γὰρ τοῦ ἐρετμοῦ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι, κἀπὶ τῶν γραφῶν, καὶ μυρίων ἄλλων ἡ αἴσθησίς ἐστιν ἡ ἀπατῶσα. διὸ καὶ μεμφόμεθα πάντες ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐ τὸν νοῦν ἡμῶν, ἀλλὰ τὴν φαντασίαν. Quod autem attinet ad diuerſitatem illam, inflexo remo, & infracto remo, vtranque certè lectionem ſuo in loco retinendam cenſeo. Nam licet Sextus, κώπην κεκλασμένην, id eſt remum infractum, dicat, non inflexũ, ſcimus tamen pro phantaſiæ diuerſitate, modò infractum, modò inflexum duntaxat apparere poſſe.

V.in aere] De lyncurio & coralio hoc idem teſtatur & Ouidius. De coralio Metamorph.4,

Nunc quoque coraliis eadem natura remanſit,
Duritiem tacto capiant vt ab aere: quódque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.

De lyncurio & coralio eiuſdem operis lib.15,

Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:
E quibus (vt memorant) quicquid veſica remiſit,

Vertitur in lapides,& congelat aere tacto.
Sic & coralium quo primùm contigit auras
Tempore,dureſcit,mollis fuit herba ſub vndis.

Plinius, Baccæ eius candidæ ſub aqua ac molles, exemptæ confeſtim durantur & rubeſcunt, quaſi corna ſatiua ſpecie atque magnitudine. Aiunt tactu protinus lapideſcere,ſi viuat.Itaque, &c.Idem de lyncurio,Lyncum humor ita redditus vbi gignuntur, glaciatur areſcitve in gemmas carbunculis ſimiles,& igneo colore fulgentes,lyncurium vocatas.

V.poſit.] Cicero dicit poſitiones, non ſitus : ſed ſitibus in datiuo vix dici poſſe exiſtimo:at pagina ſequenti pro In aliqua poſitione reponere potes In aliquo ſitu.item Secundum hunc ſitum, pro Secundum hanc poſitionem. Cicero, Et ſitus earum rerum quas intuemur, & interualla aut contrahimus aut diducimus.Cæterùm ad id quod Sextus dicit de imagine videri queat reſpexiſſe Ariſtocles, quum ſcribit, ἐπὶ γὰρ τοῦ ἐρετμοῦ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι, κἀπὶ τῶν γραφῶν καὶ μυρίων ἄλλων ἡ αἴσθησίς ἐστιν ἡ ἀπατῶσα.

¶P.36.V.prom.]Sexti verba ſunt,εἰσοχὰς καὶ ἐξοχὰς ἔχειν δοκεῖ. Auſim autem propemodum dicere εἰσοχὰς & ἐξοχὰς ab illo vocari in imagine quas Cicero in pictura vmbras & eminentiã appellauerit, ita ſcribens in Lucullo, Quàm multa vident pictores in vmbris & in eminentia quæ nos non videmus? Idem Sextus lib.2.cap.7,hæc duo nomina τυπώσει accommodat, ἀπὸ τῶν σφραγίδων ea mutuatus. hæc enim ſunt eius verba, ἐπεὶ οὖν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν πνεῦμά ἐστι, ἢ λεπτομερέστερόν τι πνεύματος, ὥς φασιν, οὐ δυνήσεταί τις τύπωσιν ἐπινοεῖν ἐν αὐτῷ, οὔτε κατ᾽ εἰσοχὴν καὶ ἐξοχὴν, ὡς ἐπὶ τῶν σφραγίδων ὁρῶμεν, οὔτε, &c. Vbi nihil aliud eſſe videtur εἰσοχὴ quã depreſſio & quaſi incauatio eius quod impreſſum eſt, ἐξοχὴ contrà, prominentia, vel potius, cum Cicerone,

eminentia eius quod impreſſum eſt. Ego tamen ibi εἰσοχὴν depreſſionem in profundum verti. ſed in concauum aptius dixiſſem quàm in profundum. vel, depreſſionem & quaſi incauationem. Imò ne hæc quidẽ mihi planè ſatiſfaciunt, ſed nihil melius nunc in mentem venit.

¶ P.37. V.tur] Rectius, Hypoſphagmate autem laborantibus. Quid verò ſit hypoſphagma, expoſitum fuit ex Galeno paulo antè.

Ibidem, V.quia] Ad hoc quod dicit Sextus, eãdem vocem apparere aliam in patentibus locis & planis, aliam in anguſtis & tortuoſis, pertinet quod Cic. lib. De nat. deorum 2, ſcribit, Quocirca & in fidibus teſtudine reſonatur, aut cornu, & ex tortuoſis locis aut incluſis referuntur ampliores [ſoni.]

V.bido] Ita Sextus, τὰ γὰρ ὦτα σκολιοπόρα ἐστί. Cicero ibidem, de auditu loquens, Flexuoſum iter habet: nequid intrare poſſit, ſi ſimplex & directum pateret. Subiungit Sextus, καὶ στενοπόρα, καὶ ἀτμώδεσιν ἀποφορήσεσιν, αἳ δὴ ἀπὸ τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν φέρεσθαι λέγονται τόπων, πεπολωμένα. Sunt autem hæ ἀτμώδεις ἀποφορήσεις, quas aurium ſordes idem Cicero nominat, ſubiungens & ipſe, Prouiſum etiam vt ſiqua minima beſtiola conaretur irrumpere, in ſordibus aurium tanquam in viſco inhæreſceret. Porro quod attinet ad vocẽ ἀποφορήσεις, non dubium eſt quin idem quod ἀποφοραὶ ſignificet. ἀποφορὰν autem ſcimus interdum exhalationem, interdum odorem verti. ſed quia ἀτμὸς quoque eſt exhalatio, malit fortaſſe quiſpiam ἀποφορήσεις odores interpretari. ſed ne hæc quidẽ interpretatio mihi planè ſatiſfacit.

V.tibus] Sexti verba ſunt, ἕβδομον τρόπον ἐλέγομεν εἶναι τὸν παρὰ τὰς ποσότητας καὶ σκευασίας τῶν ὑποκειμένων. deinde ſe explicans ſubiũgit, σκευασίας λέγοντες κοινῶς

τὰς ζωτικάς. Quum autem vocem σκευασίαι hac in ſignificatione accipiat, ſatius fortaſſe fuiſſet eam retinere quàm conſtitutiones vertere. Quòd ſi vertenda neceſſariò fuiſſet ad verbum, melius eam interpretaturus fuiſſe mihi videor ſtructuras aut cõſtructiones, quàm conſtitutiones. A σκευάζω certè deductũ σκευασία conſtat, ipſum autem σκευάζω à σκεῦος. Cæterùm quod ad παρὰ attinet (quod hic annotatum, non huic tantùm loco ſed & præcedentibus & ſequentibus ſeruiet) non dubium eſt quin aliter quàm per præpoſitionem Ex verti queat: videlicet per Propter, vel per Pro. vt dicamus, Pro quantitatibus. id eſt Prout ſunt quantitates. Item reddi poteſt, Pro diuerſitate quantitatum.

¶ P.44.V. deuen.] Hîc dicit, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς εἰς ἄπειρον ἐκπτώσεως, &c. At paulo pòſt, definiens τὸν ἐξ ὑποθέσεως τρόπον, dicit, ὅταν εἰς ἄπειρον ἐκβαλλόμενοι οἱ δογματικοί, &c. Itidem verò dixerat initio ſecundum modũ eſſe τὸν εἰς ἄπειρον ἐκβάλλοντα. Vnde colligimus eum τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν appellare τὴν εἰς ἄπειρον ἐκβολήν, accipiendo nomen hoc paſſiuè. vt ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβαλλόμενος dicatur εἰς ἄπειρον ἐκπίπτειν. Sic alibi εἰς τὸν διάλληλον τρόπον ἐκπίπτειν legimus apud eum. Sed ne hoc quidem prætermittẽdum eſt, interdum εἰς ἄπειρον ſimpliciter, interdum verò εἰς ἄπειρον τρόπον ab eo poni. vt cap. 16, εἰ μὲν γὰρ τὸ ἐξ οὗ τι καταλαμβάνεται, ἀεὶ ἐξ ἑτέρου καταλαμβάνεσθαι δεήσει, εἰς τὸν διάλληλον ἢ τὸν ἄπειρον ἐμβάλλουσι τρόπον. Quo in loco alia quoque duo obſeruãda ſunt, videlicet ἐμβάλλουσι eodem ſenſu quo alibi ἐκβάλλουσι. Item, poſſe nos aliquando indifferenter duos illos τρόπους, nimirum τὸν διάλληλον & τὸν ἄπειρὸν, vſurpare. Porro in illo proximè citato Sexti loco præpoſitionem εἰς ante ἄπειρον omiſſam eſſe ſuſpicor, vt videlicet legatur ἢ τὸν εἰς ἄπειρον. Dixit enim initio, τὸν εἰς ἄ-

πειρον ἐκβάλλοντα. & ita non vocabitur ὁ ἄπειρος τρόπος (ſicut dicitur ὁ διάλληλος) ſed ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβάλλων. Sic autem & apud Diogenem Laertium habetur ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβάλλων, non ἐμβάλλων. Vide infrà, p. 210.

V. aſtr.] Dicit Sextus ſimpliciter, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ πρός τι. Gellius de huius ſectæ philoſophis loquens, Itaque omnes omnino res quæ ſenſus hominum mouent, τῶν πρός τι eſſe dicũt. Id verbum ſignificat nihil eſſe quicquam quod ex ſeſe cõſtet, nec quod habeat vim propriam & naturam: ſed omnia prorſum ad aliquid referri, taliáque videri qualis ſit eorum ſpecies dum videntur, qualiáque apud ſenſus noſtros, quò peruenerunt, creantur: non apud ſeſe, vnde profecta ſunt. Ariſtocles, οὐδενός τι ἡμᾶς ἁπλοῦ καὶ ἀκραιφνοῦς ἀντιλαμβάνεσθαι· πάντα γὰρ εἶναι συγκεχυμένα καὶ πρός τι λεγόμενα. Idem Gellius dixerat paulo antè, Iudicia enim rei cuiuſque & ſynceras proprietates negant poſſe noſci & percipi.

V. per conceſſ.] De voce hac diallelus dictum paulo antè fuit.

¶ P. 47. V. tiſſ.] Sequutus quidẽ ſum Græcũ meum exemplar, in quo Οἰνησίδημος ſcriptum eſt, ſed hãc ſcripturam refellunt alii eiuſdem exemplaris loci, in quibus Αἰνησίδημος legitur. quæ lectio Ariſtoclis, Diogenis Laertii, aliorúmque teſtimonio comprobatur. Cæterùm præter huius Æneſidemi libros, quos ὑποτυπώσεις εἰς τὰ Πυῤῥώνεια & Πυῤῥωνείους λόγους à Laertio appellari videmus, ab Ariſtocle autem ſimpliciter ὑποτυπώσεων, etiam eius στοιχειώσεις ab eodem Ariſtòcle memorantur. qui & hæc de eo ſcribit, ἐχθὲς καὶ πρώην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ κατ' Αἴγυπτον Αἰνησίδημός τις ἀναζωπυρεῖν ἤρξατο τὸν ὕθλον τοῦτον. Porro ſciendum eſt pagina quoque 54 Oneſidemum pro Æneſidemo legi.

¶ P. 49. V. mus] Cicero οὐδὲν μᾶλλον vertit Nihilo

S.i.

magis, ita ſcribens in Lucullo, Non eorum qui clament nihilo magis vera illa eſſe quàm falſa. Gellius libri 11, cap. 5, Omniumque rerũ fidẽ veritatémq; miſtis cõfuſiſque ſignis veri atque falſi ita incõprehenſibilem videri aiunt vt quiſquis homo eſt non præceps, neque iudicii ſui prodigus, his vti verbis debeat, quibus authorem philoſophiæ iſtius Pyrrhonem vſum eſſe tradunt, οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει τόδε, ἢ ἐκείνως, ἢ οὐδετέρως. Ariſtocles ex Timone, ἀδοξάστους καὶ ἀκλινεῖς καὶ ἀκραδάντους δεῖν εἶναι, περὶ ἑνὸς ἑκάστου λέγοντας ὅτι οὐ μᾶλλον ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν, ἢ καὶ ἔστι καὶ οὐκ ἔστιν, οὔτε οὐκ ἔστιν.

V. menta] ἀῤῥεψία eſt propriè quum neutrã in partem vergimus, ſeu inclinamus. Nam ῥέπω eſt vergo. Cicero ea quæ Zeno ὅλως ἀῤῥεπῆ vocabat, videtur interpretari voluiſſe ea in quibus nihil eſt omnino momenti.

¶ P. 50. V. De aph.] Ariſtocles ἀφασίαν ponere αἰτίαν τῆς ἐποχῆς videtur, quum ex Timone refert τοῖς ἀδοξάστοις καὶ ἀκλινέσι καὶ ἀκραδάντοις περιέσεσθαι πρῶτον μὲν ἀφασίαν, ἔπειτα δὲ ἀταραξίαν.

V. dub.] Sexti verba ſũt, τοῖς γὰρ κινοῦσιν ἡμᾶς παθητικῶς καὶ ἀναγκαστικῶς ἄγουσιν εἰς συγκατάθεσιν εἴκομεν. Potes autem pro Patimur (ſi videatur) reponere Afficimur, vt ex iis quæ de verbi πάσχειν interpretatione antea diximus, apparet. At ſi verbum verbo reddens verterem, Mouentibus nos paſſibiliter, & obſcurè & barbarè loquerer. Sed fortaſſe verborum Græcorum vim aſſequeretur ſimulque Latinitatem retineret qui ita verteret, Iis enim quæ ſenſus noſtros ita mouẽt vt afficiantur. Nam & Gellius ſenſus moueri dicit, ſicut Cicero pelli. Ita enim ille in loco paulo antè citato, Itaque omnes omnino res quæ ſenſus hominum mouent, τῶν πρός τι eſſe dicunt. Id eſt, πάντη γὰρ πάντα ὅσα τὰς ἀνθρωπίνας αἰσθήσεις κινεῖ. vel, ὅσα τοὺς ἀνθρώπους αἰσθητικῶς

κινεῖ. Hic autem ſignificantius dicitur, τοῖς κινοῦσιν ἡμᾶς παθητικῶς. id eſt, τοῖς κινοῦσι τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν παθητικῶς.

V. De voc.] Τάχα reddidi fortaſſe, de quo dictum eſt in principio harum annotat.

¶P.51. V. De hac] Ὁρίζω vertere poſſumus definio, ad verbum, modò accipiamus definio in ea ſignificatione qua M. Tullius definitum & certũ, item definitum & conſtitutum copulat.

V. Ἀοριστ.] Galenus initio libelli qui περὶ ἀρίστης διδασκαλίας inſcribitur, idem valere cenſet ἐποχὴν & ἀοριστίαν. ita enim ſcribit, ἐποχὴν καλοῦσί τινες, ὡς ἂν εἴποι τις ἀοριστίαν, ὅταν δεῖ περὶ μηδενὸς πράγματος ὁρίσασθαι, μηδὲ ἀποφήνασθαι βεβαίως.

¶P.53. V. Quum] Siquis malit interpretari, Omni rationi ratio æqualis opponitur (vel potius, oppoſita eſt) ei non magnopere repugnabo. Sed ferri etiam altera interpretatio poteſt, dummodo oratio intelligatur quæ rationem continet.

¶P.54. V. al.] Deceptus exemplaris ſcriptura, ita verti, pro Quum eas dicamus à ſeipſis tolli poſſe. Sic & ſuprà, ὁ δὲ σκεπτικὸς τὰς φωνὰς αὐτοῦ προφέρεται ὡς δυνάμει ὑφ' ἑαυτῶν περιγράφεσθαι.

V. cuntur.] Celeberrimum eſt hoc exemplum, quo & alibi vtitur, ita ſcribens, δύναται δὲ οἱ λόγοι καὶ καθάπερ τὰ καθαρτικὰ φάρμακα τοῖς ἐν τῷ σώματι ὑποκειμέναις ὕλαις ἑαυτὰ συνεξάγει, οὕτω καὶ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις λόγοις τοῖς ἀποδεικτικοῖς εἶναι λεγομένοις καὶ ἑαυτοὺς συμπεριγράφειν. Ab Ariſtocle quoq; affertur, ſed id minimè probãte, imò aptũ eſſe negãte. ἐκεῖνο μὲν γὰρ καὶ παντάπασιν ἐστὶν ἠλίθιον, ἐπειδὰν λέγωσιν ὅτι καθάπερ τὰ καθαρτικὰ φάρμακα συνεκκρίνει μετὰ τῶν περιττωμάτων καὶ ἑαυτά, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ πάντα ἀξιῶν εἶναι λόγος ἄδηλα, μετὰ τῶν ἄλλων ἀναιρεῖ καὶ ἑαυτόν. εἰ γὰρ αὐτὸς αὑτὸν ἐλέγχοι, ληροῖεν ἂν οἱ χρώμενοι τούτῳ. Addit præterea, nullam ſimilitudinẽ eſſe medicamẽto purganti cum

eorum oratione. illud enim excerni, nec in corpore manere, at orationem in animo hærere abſque vlla immutatione, & cum perpetua perſuaſione debere. Sed nõ defuerit Scepticis quod Ariſtocli reſpõdeant. Plutarchum certè eodem reſpexiſſe videmus, quum loquens de Socrate, qui ſe nihil ſcire profitebatur, de omnibus rebus dubitabat, & nulli iis de quibus diſſerendo affirmationem adhibebat, dicit habere ſolitũ ἐλεγκτικὸν λόγον tanquam καθαρτικὸν φάρμακον. Vbi animaduerte ἐλεγκτικὸν λόγον optimè conuenire cum eo quod dicit Ariſtocles, εἰ γὰρ αὐτὸς αὑτὸν ἐλέγχοι. ſub. ὁ λόγος.

V. Scept.] Verba Sexti ſunt, οὔτι γὰρ πρέπει τῷ σκεπτικῷ δογματίζειν... ſed pro φωνομαχεῖν mendoſè legitur in exemplaribus φαινομαχεῖν. Sic & ſuprà, πάλιν δὲ ἐνταῦθα οὐ μονομαχοῦμεν, pro οὐ φωνομαχοῦμεν.

V. nob.] Duplex eſt lectio hoc loco, vna, μηδὲ ταύτας τὰς φωνὰς ἁπλῶς σημαίνειν λέγεσθαι, ἀλλὰ πρός τι, &c. Altera quæ habet εἰλικρινῶς pro ἁπλῶς. Vtra autem alteri præferenda ſit haud facilè dixerim, quum Ariſtocles eadẽ de re loquẽs ἁπλοῦν cum ἀκραιφνὲς (quod ſynonymum eſt τῷ εἰλικρινὲς) copulet. Ita enim ſcribit; οὐδὲν δέ τι ἡμᾶς ἁπλοῦν καὶ ἀκραιφνὲς ἀντιλαμβάνεσθαι. πάντα γὰρ εἶναι συγκεχυμένα καὶ πρός τι λεγόμενα. At Gellius idem tractans, ad εἰλικρινὲς ſeu ἀκραιφνὲς duntaxat reſpexit, vbi ait de Scepticis, Iudicia enim rei cuiuſque & ſynceras proprietate, negant poſſe noſci & percipi. Et aliquanto pòſt, Itaque omnes omnino res quæ ſenſus hominum mouent, τῶν πρός τι eſſe dicunt. Id verbum ſignificat nihil eſſe quicquam quod ex ſeſe conſtet, nec quod habeat vim propriam & naturam: ſed omnia prorſum ad aliquid referri, taliáque, &c. Qui igitur ἁπλῶς legere volet in hoc Sexti loco, aduerbium ſimpliciter retineat: at qui εἰλικρινῶς (vt egò

malim) leget, pro ſimpliciter, ſyncerè in mea interpretatione reponat.

V. Quum] Genitiuus epoches malè in hunc locũ irrepſit, quum ante vel poſt accuſatiuum modos poni debeat. Sed quis genitiuus accuſatiuo mentem iungetur? Nimirum genitiuus σκέψεως, ex ſequentibus petitus. vt apparet etiam ex cap. 2 huius libri. Vbi vide & quod annotaui de nomine ἔννοια. Nam hic quoque ἔννοιαν mallem interpretatus eſſe notionem, ſicut & alibi verti.

V. autem] Reponendum eſſe Æneſidemus admonuimus antea.

V. vlt.] Cic. in Lucullo, Nam quum dicunt hoc ſe vnum tollere, vt quicquam poſſit ita videri vt nõ eodem modo falſum etiam poſſit ita videri. Quod Sextus τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι. Idem de Arceſila, Incubuit autem in eas diſputationes, vt doceret nullum tale eſſe viſum à vero, vt non eiuſdem modi etiam à falſo poſſit eſſe. Gellius, Omniumque rerum fidem veritatémque miſtis confuſiſque ſignis veri atque falſi ita incomprehenſibilem videri aiunt vt quiſquis, &c.

¶ P. 56. V. Protag.] Idem teſtatur & Ariſtocles, & Diogenes Laertius.

¶ P. 57. V. vt non] Sexti verba ſunt, καὶ διὰ τοῦτο τίθησι τὰ φαινόμενα ἑκάστῳ μόνα. Pro quo Ariſtocles dicit, Protagoræ itidem opinionem referens, ὁποῖα γὰρ ἑκάστῳ φαίνεται τὰ πράγματα, τοιαῦτα καὶ εἶναι. Cicero autem, Aliud iudicium Protagoræ eſt, qui putet id cuique verum eſſe quod cuique videatur: aliud Cyrenaicorũ qui, &c.

V. Quo diff.] Hac de re lege Gellium lib. 11. cap. 5, in fine.

¶ P. 58, V. eund.] Hìc quoque repono Æneſidemũ.

¶ P. 59. V. de Xen.] Timonis verſus ob nimiam de-

prauationem omittere coacti fuimus in noſtra interpretatione: nunc autem paulò quidem emendatiores eos habemus, tales tamen qui multum adhuc negotii faceſſere doctis alioqui lectoribus poſſint. Sed quales quales ſunt, eos hìc proferam. Dicit igitur Sextus, ὁ γὰρ περὶ ἑνὸς δογματίζων, ἢ προκρίνων φαντασίαν φαντασίας ὅλως κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν περί τινος τῶν ἀδήλων, τοῦ δογματικοῦ γίνεται χαρακτῆρος. ὡς δηλοῖ καὶ ὁ Τίμων διὰ τῶν περὶ Ξενοφάνους αὐτῷ λεγομένων. ἐν πολλοῖς γὰρ αὐτὸν ἐπαινέσας τὸν Ξενοφάνην, ὥς καὶ τοὺς ἄλλους αὐτῷ ἀναθεῖναι, ἐποίησεν αὐτὸν ὀδυρόμενον, καὶ λέγοντα,

Ὡς καὶ ἐγὼν ὄφελον πυκινοῦ νόου ἀντιβολῆσαι
Ἀμφότερα βλέπτα, δολίῃ δ' ὁδῷ ἐξαπατήθην,
Πρεσβυγενὴς ἔτ' ἐών, καὶ ἀπενθήρειστος ἁπάσης
Σκεπτοσύνης. ὅπου γὰρ ἐμὸν νόον εἰρύσαιμι;
Εἰς ἓν ταὐτότης πᾶν ἀνελύετο. πᾶν δὲ ὂν αἰεὶ
Πάντῃ ἀνελκόμενον μίαν εἰς φύσιν ἵσταθ' ὁμοίην.

Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὑπάτυφον αὐτὸν λέγει, καὶ οὐ τέλειον ἄτυφον. δι' ὧν φησί,

Ξενοφάνης ὑπάτυφος ὁμηραπάτης ἐπισκώπτης
Ἐατὸν ἀπάνθρωπον, θεὸν ἐπλάσατ' ἶσον ἁπάντῃ
Ἀσκηθῆ νοερῶ ἠὲ νόημα.

Ὑπάτυφον μὲν γὰρ εἶπε τὸν κατά τι ἄτυφον, ὁμηραπάτην δὲ ἐπισκώπτην, ἐπεὶ τὴν παρ' Ὁμήρῳ ἀπάτην διέσκωπτεν. Hactenus Sextus, cuius exemplar cùm ob alios pleroſque locos, tum maximè ob hunc, nanciſci emendatius cupio. Hæc enim adeo mendoſa proferre me puduit. Quod autem ad ὑπάτυφον attinet, ſciendum eſt citari & à Diogene Laertio primum illum verſum Ξενοφ. &c. cùmque ita legi apud illum,

Ξεινοφάνην ὑπάτυφον ὁμηραπάτην ἐπικόπτην.

Sed nihil iuuare nos poteſt Diogenis exemplar niſi ad emendandum Ξενοφάνης, & reponendum Ξεινοφάνης (ſicut dicitur Ξεινοφῶν.) reliqua enim verba melius

leguntur apud Sextum quàm apud illum. Nam ὑπάτυ-φον non ὑπότυφον legi debere oſtendit ea expoſitio quam Sextus ſubiungit, τὸν κατά τι ἄτυφον. Item legendum eſſe ἐπισκώπτην non ſolùm ex Sexti explicatione patet, ſed & ex iis quæ ab ipſo Diogene paulo pòſt ſcribuntur, γέγραφε δὲ καὶ ἐν ἔπεσι, καὶ ἐλεγείας καὶ ἰάμβους καθ' Ἡσιόδου καὶ Ὁμήρου, ἐπισκώπτων αὐτῶν τὰ περὶ θεῶν εἰρη-μένα. Nam hîc fateor quidem in vulg. edit. haberi ἐπι-κόπτων, ſed in omnibꝰ quæ cōſului vet. exempl. vidi ſcriptū ἐπισκώπτων. Eūdémque errorē in aliis quoq; Diogenis obſeruaui locis. Vtrum autem melius legantur apud Diogenem per accuſatiuum illa nomina quàm apud Sextum per nominatiuum, vix pronuntiare auſim. Cæterùm quod ad ἄτυφον attinet, ſciendū eſt etiam Stoicum ſapientem apud Diogenem in Zenone eo epitheto inſigniri. vbi ſcribit, φασὶ δὲ καὶ ἀπαθῆ εἶναι τὸν σοφὸν, διὰ τὸ ἀνέμπτωτον εἶναι. At Timon variis alioqui in locis philoſophis τῦφον exprobrans, ſolum Pyrrhonem hoc epitheto ornat in his qui apud Ariſtoclem habentur verſibus,

Ἀλλοῖον τὸν ἄτυφον ἐγὼ ἴδον ἢ ἀδάμαστον
Πᾶσιν ὅσοις δαμνᾶται ἄμ' ἀῤῥήτοις τε φατοῖς τε
Λαῶν ἔθνεα κοῦφα, βαρυνόμεν' ἔνθα καὶ ἔνθα
Ἐκ παθέων, δόξης τε καὶ εἰκαίης νομοθήκης.

Dico autem ſolum Pyrrhonem hoc epitheto cohoneſtari à Timone, legens, ἀλλ' οἷον pro ἀλλοῖον. Pyrrhonem autem ipſum ſibi hunc titulum vendicaſſe teſtatur Ariſtocles, qui tamen contrà eum τῦφον περιβαλέσθαι dicit, ita ſcribens, αὐτὸς δ' ὕστερον τοῦτον τὸν τῦφον περιβαλόμενος, καὶ καλῶν ἄτυφον ἑαυτὸν, οὐδὲν ἐπιχαρὲς κατέλιπεν. Cæterùm hic τῦφος ab eodem Timone alibi vocatur κενὴ οἴησις. vt in hoc verſu,

Ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί.

Alloquitur autem ibi philoſophos. ſicut & in his,

S.iiii.

Σχέτλιοι ἄνθρωποι, κάκ᾽ ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον,
Τοίων ἐκ τ᾽ ἐρίδων, ἔκ τε στοναχῶν πέπλασθε.

V.eſſe] Vel, Quantum ad id quod dicitur. De hoc autem genere loquendi ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ vide quod annotaui ſuprà.

V.ſimiles] Verti πιθανὰς veriſimiles. quod reddi etiam poteſt probabiles, vel (ſi dici poſſet) perſuaſibiles. Sextus tamen etiam preſſius huius nominis ſignificationem, quā ſequi vult, pag. ſequēte vrget. Quod autem ad participium διεξωδευμένας attinet, ſiue περιωδευμένας (videtur enim vnum pro altero ponere) quomodo reddi Latinè poſſit apto ſatis vocabulo perſpicere nequeo. Nam paulo pòſt quidem τῷ διεξοδεύσαντι τὰ περὶ αὐτό, verti, Illi qui percurrerit quæ ſunt circa ipſum, ſed διεξωδευμένας itidem interpretari percurſas non ſatis commodum viſum eſt. Imò & pro percurrerit, lubenter alio vſus verbo fuiſſem: ac fortaſſe perluſtrauerit aptius fuiſſet. Quòd ſi cui placuerit itidem διεξωδευμένας perluſtratas interpretari, per me licet. Sed hoc ſciendum eſt, huiuſmodi perluſtrationem ad mentem potius quàm ad oculos referri. Sic autem & apud Latinos Mente peragrare legimus pro eo ferè quod noſtrates dicunt *diſcourir*. Certè διεξοδεύειν illi Gallico *diſcourir* planè reſpondet.

V.& ἀπερισπ.] Hîc quoque hæreo. nam ἀπερισπάστους poſſum quidē interpretari indiſtractas, ſicut & initio pag. ſequentis περιεσπᾶτο reddidi diſtrahebatur, ſed mihi non ſatiſfacit huiuſmodi interpretatio. Veruntamen hæc retineri debet donec melior cuipiam in mentem venerit.

¶P.60.V.περιωδ.] Poſt ἀπερίσπαστος aſteriſci notam ponendam cenſui, quòd hunc locum planè mutilum eſſe ſuſpicer. Quomodo enim hæc phantaſia Herculis ἀπερίσπαστος dicetur, ſi eius mēs περιεσπᾶτο (vt Sexti ver

bis vtar) ἀπὸ τῆς συγκαταθέσεως? Talis eſt autem mea de hoc loco coniectura, ſcripſiſſe Sextum phantaſiam illam de fune, eſſe πιθανὴν καὶ περιωδευμένην καὶ ἀπερίσπαστον: deinde exemplũ proponere voluiſſe alterius phantaſiæ, quæ eſſet quidem & ipſa πιθανὴ καὶ περιωδευμένη, ſed non item ἀπερίσπαστος.

V.& Acad.] Verbum Græcum πιθανὸν (quod parere ſignificat) retinui, quia ipſe paulo pòſt ſuo modo id explicat.

V. vehem.] Sextus dicit αὐτὴν σφοδρᾶς προσκλίσεως καὶ προσπαθείας. Fortaſſe autem malit quiſpiam προσπάθειαν affectum erga aliquid hærentem aut animo infixum interpretari, quòd προσπάσχω ſit Hæreo ſiue Adhæreo alicui rei magno affectu, & quaſi πάσχω τι πρὸς αὐτῆς. eo ſenſu quo dicunt τὸν ἐραστὴν πάσχειν τι ἀπὸ τῆς ἐρωμένης, quum eam intuetur, aut eius recordatur. Cicero certè Græcum verbum retinuit, quòd (vt opinor) Latino vocabulo ad exprimendam Græci vocabuli vim idoneo deſtitueretur. Ita enim ſcribit ad Att. lib. 2, Ego fortaſſe τυφλώττω, nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα.

V. ἕται] Lege, Sumptuoſè ipſum viuere vult. Pro vult reponi etiam poteſt iubet.

¶ P.79. V.& intell.] Ante hæc verba, Aliquibus autem non, deeſſe quædam videntur. Cæterùm hoc, Id de quo quæritur arripiunt, eſt quod dicit Sextus τὸ ζητούμενον συναρπάζουσι. Hoc autem quid valeat, cum ex aliis pleriſque locis, in quibus vtitur, manifeſtum eſt, tum ex verſu huius pag. penultimo. Nam & ibi verti, Id de quo quæritur arripient, pro eo quod Sextus habet, τὸ ζητούμενον συναρπάζουσι. niſi forte legendum eſt συναρπάσουσι. Sic Lucianus in Ioue tragœdo, Αὐτό που τὸ ζητούμενον ὦ Τιμόκρατες συναρπάζεις. Quod malè vertit interpres, Tu quæſtionem diſcerpis. Dicitur enim τὸ ζητούμενον συναρπάζειν, qui arripit & quaſi per vim

aufert alicui quod concedere non vult, & eo tanquam confeſſo vtitur de quo alioqui quæſtio eſt.

¶ P.80. V. nent.] Repone & pro nec. déque hac interpretatione vide annot. in pag. 36.

¶ P.81. V. vlt.] Poſt Habendam eſſe pluſcula verba deeſſe ſuſpicor.

¶ P.82. V. tio] Hæc verba, vt dicat non omnes phãtaſias fidem mereri, non benè cum præcedentibus cohærent, nec dubium eſt quin deprauatus ſit hic locus. Nam ita legitur in Græco exemplari, καὶ περιτρέπεται ὁ λόγος εἰς τὸ μὴ εἶναι πάσας τὰς φαντασίας, ὥστε καὶ κατ' αὐτάς, &c. Vbi manifeſtum eſt deeſſe adiectiuum quod iungatur cum ſubſtantiuo φαντασίας, videlicet πιστάς, aut aliud huiuſmodi. Porro quod attinet ad hoc loquẽdi genus περιτρέπεται ὁ λόγος, ſciẽdum eſt dici περιτρέπεσθαι τὸν λόγον quando aduerſarii dictum in ipſum retorquemus, & ſuo veluti gladio eum iugulamus. Dicitur etiam κατὰ περιτροπὴν τοῦ λόγου, item ἐκ περιτροπῆς. vt quum ita ſcribit, ἤτοι ἀποδεικτικοί εἰσιν οἱ κατὰ τῆς ἀποδείξεως ἠρωτημένοι λόγοι, ἢ οὐκ ἀποδεικτικοί. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἀποδεικτικοί, οὐ δύνανται δεικνύναι ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις. εἰ δὲ ἀποδεικτικοί εἰσιν, αὐτοὶ οὗτοι τὴν ὑπόστασιν τῆς ἀποδείξεως ἐκ περιτροπῆς εἰσάγουσιν. Alioqui περιτρέπεσθαι eſt euerti. vnde συμπεριτρέπεσθαι, ſimul euerti. vt quum dicit διατρέπεται γὰρ ἡ τοῦ αἰτίου ὑπόστασις, ὡς τὸ πάσχον συμπεριτρέπεται, μὴ ἔχον ὑπὸ ὅτου πάθῃ. Sic & actiuum συμπεριτρέπειν. vt οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἕκαστον ἀναιρεῖ, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὴν ἐκείνοις συμπεριτρέπει, perinde acſi dixiſſet, συναναιρεῖ.

¶ P.108. V. talem] Si eſt demõſtratio, eſt demõſtratio: ſi non eſt demonſtratio, eſt demonſtratio. Atqui aut eſt demonſtratio, aut non eſt demonſtratio. Eſt igitur demonſtratio. Ita debet intelligi (meo quidem iudicio) hæc argumentatio, Si per demonſtrationem probatis non eſſe demonſtrationem, certè eſt demon-

ſtratio: nam vos ipſi ea vtimini. At ſi non vtimini demonſtratione ad id probandum, quicquid alioqui affertis ad noſtram demonſtrationem labefactandam & euertendam, nullius momenti eſt, eáque nihilominus ſemper illabefacta manet. Itaque, ſiue ratiocinatio qua vtimini, ſit demonſtratio, ſiue non, hoc manet, eſſe demonſtrationem.

V. admod.] Latinius, purgantia medicamẽta quàm purgatiua.

V. omnia] Gellius in fine capitis 5. lib. 11, Academici quidem ipſum illud Nihil poſſe comprehendi, quaſi comprehendunt, & Nihil poſſe decerni, quaſi decernunt: Pyrrhonii, ne id quidẽ vllo pacto videri verum dicunt quòd nihil eſſe verum videtur.

¶P. 143. V. ſtrat.] Plato in Timæo, Εστιν οὖν δὴ κατ' ἐμὴν δόξαν πρῶτον διαιρετέον τάδε, τί τὸ ὂν μὲν ἀεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν, ὂν δὲ οὐδέποτε. Id eſt, Cicerone interprete, Quid eſt quod ſemper ſit, neque vllum habet ortum? & quod gignatur, nec vnquam ſit? Quem ſequendo, vertendum hîc eſſet, Corpora quæ gignuntur quidem, nunquam autem ſunt.

¶P. 150. V. fertim,] ἀποκληρωτικὸν vix queat aliter quàm periphraſi logiuſcula exponi. ἀποκληροῦν enim eſt attribuere aliquid alicui pro poteſtate & velut aſſignare, propriè autem aliquid quod ſorte obtigerit. Hinc fit ἀποκλήρωσις, & ἀποκληρωτικός. Vocat igitur ἀποκληρωτικὸν Sextus Quod nobis dicẽtibus credi volumus tanquam pro noſtro iure, nullam rationem afferẽtibus. ſiue, Quod locum habere & recipi quaſi pro iure noſtro volumus, nullam alioqui probationem adhibẽtes. Poteſt quidem ἀποκληρωτικὸν aliud quoque ſignificare (ſicut verbum ἀποκληροῦν aliam quoque ſignificationem habet) & ipſemet alibi aliter interpretatus ſum: ſed hãc interpretationem doctiſſimis qui-

buſdam viris(quos conſului) magis placere comperi, quorum iudicio, lubenter acquieſco.

¶ P.160.V.quum] Diximus antea quid ſit συναρπάζειν τὸ ζητούμενον. hìc autem pro συναρπάζειν τὴν τοῦ σώματος ὕπαρξιν τὴν ζητουμένην dicit συναρπάζειν τὴν τοῦ σώματος ὕπαρξιν μὴ διδοιμένην αὐτόθεν. Notandum eſt autem aduerbium αὐτόθεν, quod verti Ex ſeipſa. Poteſt etiam reddi, Per ſe. Id eſt, Ita vt non indigeat probatione. Conceduntur autem αὐτόθεν quæ aut ipſa ἐναργείᾳ euincuntur, aut quæ neceſſariò conſequuntur. vt quum dicit, καὶ ἄλλως, εἰ δοθείη ψεῦδος μὲν εἶναι τὸ σῶμα εἶναι τὸν χρόνον, ψεῦδος δὲ καὶ τὸ ὅτι ἀσώματός ἐστιν, αὐτόθεν δοθήσεται ἡ τοῦ χρόνου ἀνυπαρξία. παρὰ γὰρ ταῦτα οὐδὲν εἶναι δύναται ἕτερον. q.d. Ex eo ipſo concedetur, nec alia probatione opus erit. Plato in Gorgia, τί δαί, συγγενόμενος ἂν γνοίης, ἄλλως δὲ αὐτόθεν οὐ γινώσκεις ὅτι εὐδαιμονεῖ. Vbi ſignificare videtur, Primo aſpectu, ſeu intuitu.

¶ P.173.V.modo] Sexti verba ſunt, πρὸς ὃ μήτε ὁρμὴ μήτε ἀφορμὴ γίνεται. Cicero ὁρμὴν variis modis interpretatur, Appetitionem, vel appetitũ animi, Naturalem appetitionem, Animi motum. Quum autem ἀφορμὴν eſſe ſciamus contrariam ὁρμῇ, vt ὁρμὴν animi appetitum ſeu appetitionem, ſic ἀφορμὴν inappetentiam verti poſſe exiſtimaui. Si tamen longiuſcula periphraſi vti licuiſſet, multo libentius vertiſſem motum animi appetitioni contrarium, vel potius auerſationem ex naturali animi motu proueniẽtem. Fortaſſe autem ὁρμὴν & ἀφορμὴν hoc quoque modo non malè reddiderimus, Naturalem animi motũ ſeu impulſum quo aliquid ſectamur, & quo aliquid refugimus. Dico autem ſectamur, vt ex oppoſito ei reſpõdeat refugimus. Galenus, οἱ δὲ ἔμβρυον μὴ εἶναι ζῶον λέγουσι. τρέφεσθαι μὲν γὰρ καὶ αὔξεσθαι αὐτὸ ὥσπερ τὰ δένδρα, ὁρμὴν δὲ καὶ ἀφορμὴν οὐκ ἔχειν ὥσπερ τὰ ζῶα. Id eſt, neque naturalẽ animi

vim appetitricē, neque vim auerſatricem. Quid ſi etiam ὁρμὴν animi vim impultricem, & ἀφορμὴν contrà animi vim repulsricem, interpretemur? Certè, vt ingenuè fatear, per inappetentiam non bene ſignificationem Græci vocabuli expreſſiſſe mihi videor.

¶ P.174. V.not.] Rectius, Nos ad notionem appellere non fecerunt, vel Non adduxerunt. Propriè, Nō ſtiterunt nos.

¶ P.176. V. Quæ ſit] Vide Diogenem Laertium.

¶ P.183. V. fures,] Vide Xenophontem de hac Lacedæmoniorum conſuetudine.

Hic finem hiſce annotationibus imponere me cogunt quæ paſſim occurrunt in Græco exēplari menda, quæ etiam in cauſa fuerunt cur & in præcedentibus multos locos intactos reliquerim, in quos alioqui annotaſſe aliquid oportuerat. In mea quidem certè interpretatione me cum deprauatione illius exemplaris luctantem, in eruendo ex quibuſdam locis ſenſu multum laboraſſe fateor: nunc autem, non conſulto meliore quopiam codice, aliquid in illos annotare, incerta incertis addere, & iudicium meum non ſatis prudenter periclitari eſſet.

IN PYRRHONIS VItam ex Diogene Laertio, eiuſdem Henrici Stephani annotationes.

¶P.200.V.Stil.] Ariſtocles, Ὁ μὲν οὖν Πύῤῥων Ἀναξάρχου τινὸς ἐγένετο μαθητὴς, ὃς τὸ μὲν πρῶτον ἦν ζωγράφος οὐδ' οὕτως ἐπιτυχὴς, ἔπειτα τοῖς Δημοκρίτου βιβλίοις ἐντυχὼν, χρηστὸν μὲν οὐδὲν οὔτε εὗρεν, οὔτε ἔγραψε, κακῶς δὲ πάντας εἶπε καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. αὐτὸς δ' ὕστερον τοῦτον τὸν τύφον περιβαλόμενος, καὶ καλῶν ἄτυφον ἑαυτὸν, οὐδὲν ἐν γραφῇ κατέλιπεν. Id eſt, Pyrrho igitur Anaxarchi cuiuſdam diſcipulus fuit, qui primò quidem pictor erat, non adeo felix artifex, deinde verò quũ Democriti libros legiſſet, nihil boni nec excogitauit, nec ſcripſit, ſed omnes deos & homines maledictis proſequutus eſt. Ipſe verò quũ hunc faſtum aſſumpſiſſet, quanuis vocaret ſe ἄτυφον, (id eſt à faſtu alienum) nihil literarum monumentis mandauit.

¶P.201.V.ſor.] Ariſtocles ex Antigono Caryſtio, Φιλίστης δὲ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ θυούσης, ἔπειτα τῶν φίλων τινὸς ὑποσχομένου τὰ πρὸς τὴν θυσίαν, καὶ μὴ παρασχομένου, τοῦ μὲν τοῦ Πύῤῥωνος πριαμένου καὶ ἀγανακτοῦντος, ἐπειδήπερ ὁ φίλος ἔλεγεν ὡς οὐ ποιήσαιτο σύμφωνα τοῖς λόγοις, οὐδ' ἄξια τῆς ἀπαθείας, εἰπεῖν αὐτὸν, ἐν γρᾳῷ γυναικὶ οὐ δεῖ τὴν ἀπόδειξιν αὐτῆς ποιεῖσθαι. Id eſt, Quum autem Philiſta ſoror eius ſacrificaret, & quidam ex amicis ea quibus ad ſacrificium opus erat pollicitus, promiſſis non ſtetiſſet, ſed ipſe Pyrrho ea emiſſet, eóque nomine indignaretur, quum amicus diceret eum facere quæ ſuis dictis minimè cõſentanea adeóque apathia indigna eſſent, reſpondiſſe eum, Certè quidem erga mulierem eius ſpecimen edi non debere. Hæc Ariſtocles. Cæterùm vox ἀπάθεια reuocat mihi in memoriam Ciceronianum

quendam locum in Lucullo, Zenoni ſummum bonū eſt in his rebus neutrā in partē moueri, quæ ἀδιαφορία ab ipſo dicitur: Pyrrho autem ea ne ſentire quidē ſapientem, que ἀπάθεια nominatur. Ita enim legi debet, non (vt in multis habetur editionibus) quæ ἀπαθὴ nominantur. Docet autem nos hic Ciceronis locus melius ἀπάθειαν dicere Ariſtoclem, quàm Diogenem ἀδιαφορίαν.

V. indiff.] Hoc autem factum ita refert idem Ariſtocles ex eodem Antigono, Τὸν Πύῤῥωνα διωκόμενον ὑπὸ κυνὸς ἀναφυγεῖν ἐπί τι δένδρον, σκωπτόμενον δὴ ὑπὸ τῶν παρόντων, εἰπεῖν ὡς χαλεπὸν εἴη τὸν ἄνθρωπον ἐκδῦναι. Id eſt, Pyrrhonē, quū eum canis perſequeretur, ad quādam arborē cōfugiſſe: quod factū quū illi qui aderāt probro verterent, dixiſſe, difficile eſſe hominem exuere.

V. Quin] Planè peruertit hîc interpres verſus Homerici ſententiam, qui eſt huiuſmodi,

Ἀλλὰ φίλος θάνε καὶ σύ. τίη ὀλοφύρεαι αὔτως;

Hoc igitur aut ſimili modo debuerat reddi,

At cade tu quoque amice. quid hæc ſuſpiria fundis?

Vel, -- fruſtra hæc ſuſpiria fundis. Sunt autem hæc apud Hom. Iliad. φ. verba Achillis ad Lycaonem, qui illi dixerat, Μή με κτεῖν', ἐπεὶ οὐχ ὁμογάστριος Ἕκτορός εἰμι.

¶ P. 203. V. Et meditan.] Melius verſum Græcum ita interpretaremur, Non hominum implicitum turba, ſi bimétque loquentem.

¶ P. 204. V. Qualem] Peruertit hic quoque poetæ ſententiam. nō enim intelligit talem eſſe mentē qualem Iuppiter mittit in dies, ſed talē eſſe mentem qualem diem Iuppiter mittit. Quare pro accuſatiuo plurali dies reponendus fuerit ſingularis diem. vt ſit, In diem mittit, pro Immittit diem. quod tamē nimis durum videtur. Porro ſumpſit Archilochus hanc ſententiam ex Homero, ita canente,

Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

V. ſentire] Paulo dignior eſt venia interpres in peruerſa horum carminum quàm in præcedentium interpretatione, quòd mendoſos eos in codice Græco legerit. videlicet ita,

Τί δῆτα τούτους τοὺς ταλαιπώρους φρονεῖν
Βροτοὺς λέγουσι; οὐ γὰρ ἐξηρτήμεθα,
Δρῶμεν τοιαῦτ' ἂν σύ γε τυγχάνῃς θέλων.

At ita legi debent,

Τί δῆτα τούτους τοὺς ταλαιπώρους φρονῇν
Βροτοὺς λέγουσι; σοῦ γὰρ ἐξηρτήμεθα,
Δρῶμέν τε τοιαῦθ' ἃ σύ γε τυγχάνεις θέλων.

Et hoc aut tali quopiam modo verti,

Quid mentis hiſce prædicant mortalibus
Ineſſe? nam pendemus à nutu tuo,
Et agimus omne quod tibi cunque allubet.

V. ge cal.] Potius dicendum fuit, Sunt autem cauſa atomi & vacuum. Sed ſciendum eſt Sextum eadem Democriti verba citantem pro *αἰτίῃ* legere *ἐτεῇ*, quod ipſemet exponit *ἀληθείᾳ*, ſeu *κατ' ἀλήθειαν*. id eſt, veritate, verè. Nō dubium eſt autē quin itidē *ἐτεῇ* in proximè ſequenti loco legerit, *ἐτεῇ δὲ οὐδὲν ἴδμεν*, id eſt, Veritate nihil nouimus. Quod verò ſequitur, *ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια*, à Cicerone exponitur, In profundo veritatem eſſe demerſam.

Digitized by Google

Digitized by Google